portekiz'de özgürlüğün şafağı

alvaro cunhal

zaferin garantisi : birlik.
sorumsuzca sloganlar haykırarak devrim yapılmaz
küçük burjuva radikalizmi
baş sorun : sömürge savaşları
Portekiz halk mücadelesinde kaydedilen ilerlemeler
askeri hareket gökten inmedi
özgürlükler için gerçek tehlike sağdan gelmektedir

bilim yayınları

BİLİM YAYINLARI : 16

Bilim Yayıncılık Limited Ortaklığı
Piyerloti Cad. 21/1 Çemberlitaş - İstanbul
P. K. : 265 Sirkeci - İstanbul

portekiz'de özgürlüğün şafağı

alvaro cunhal

çeviren
hale özışık

Portugal: l'aube de la liberte
Editions Sociales, Paris 1974
Portekiz'de Özgürlüğün Şafağı
Bilim Yayınları, Ankara, Kasım 1975

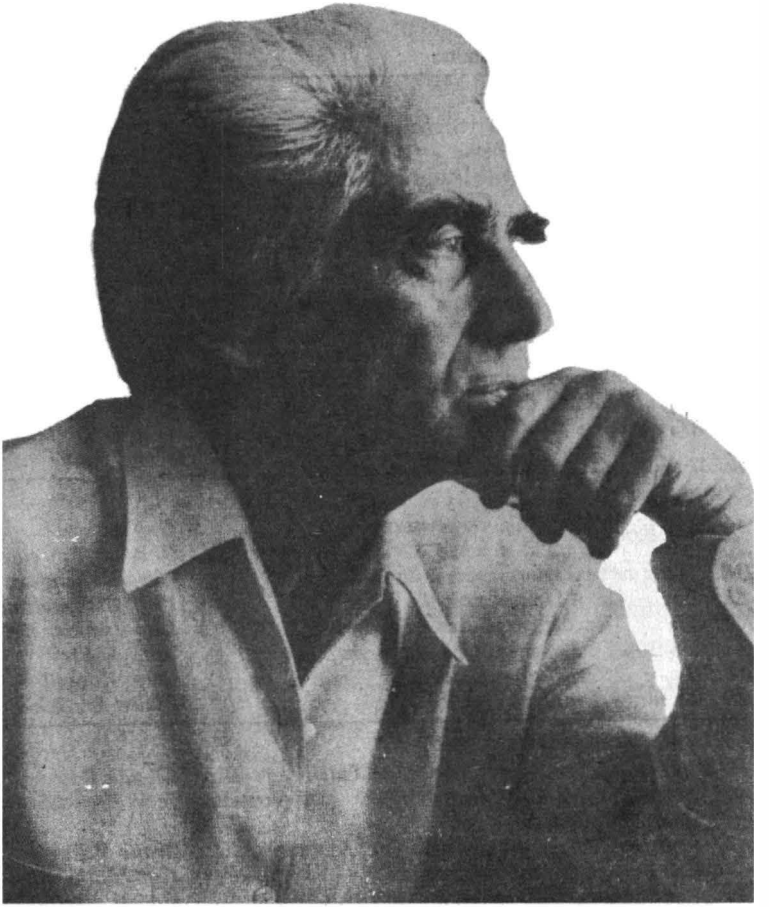
Dizgi, baskı : MAYA Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. Ankara

Sorumlu Yönetmen : Umur Coşkun

Kitabın içinde yer alan bütün yazıların yayın hakkı Bilim Yayıncılık Ltd. Ortaklığına aittir.

İÇİNDEKİLER

Giriş 9
Portekiz Ulusunun Ekmek, Özgürlük ve Bağımsızlık Kavgasında Birliği 25
Zaferin Garantisi : Birlik 31
Portekiz'de Tarım Sorunu 41
Sorumsuzca Sloganlar Haykırarak Devrim Yapılmaz 61
Portekiz Komünist Partisi Gelecekle Karşı Karşıya 67
Salazar'sız Salazarizm 85
Küçük Burjuva Radikalizmi 95
Baş Sorun : Sömürge Savaşları 127
Portekiz Halk Mücadelesinde Kaydedilen İlerlemeler 137
Portekiz ve Avrupa 153
Askeri Hareket Gökten İnmedi 169
Demokrasiye Doğru Güvenle Yürüyelim 175
Gençlik Ön Safta 179
Çok Karmaşık Bir Süreç 185
Özgürlük İçin Gerçek Tehlike Sağdan Gelmektedir 189

ALVARO CUNHAL

PKP'nin Merkez Komitesi'nin 22 üyesi
toplam 308 yıl hapiste yattı.
Alvaro Cunhal de bunlardan biri.
28 Aralık 1920'de PKP kuruldu,
1922'de Komünist Enternasyonal'e katıldı,
1923'te de 1. Kongresini yaptı.
1926'da 2. Kongresini yapan PKP'nin Merkez Komitesinde
1927'de sadece 3 üye vardır.
1929'da PKP'nin üye sayısı 29!
1931'de Alvaro Cunhal adında 17 yaşında bir genç
Parti'ye kaydolur.
1935'te Komünist Gençlik Örgütünün Genel Sekreteridir.
1936 : Parti Merkez Komitesi üyesi.
1936 - 37 arası hapse girdi ve serbest bırakıldı, 1940'ta yeniden tutuklandı, aylarca hapis yattı.
1949 - 1960 yılları arasında
8 yılı hücrede olmak üzere hapiste kaldı.
3 Ocak 1960'ta hapisten kaçtı.
Mart 1961'de PKP genel sekreteri oldu.
1929'da toplam 29 üyesi olan Parti'yi kısa zamanda kitlelerle kaynaştıran, Alvaro Cunhal'in tutarlı çizgisi oldu. 25 Nisan 1974'de Caetano'nun alaşağı edilmesiyle Portekiz'e döndü ve Lizbon'da 500 000 kişilik 1 Mayıs toplantısında konuştu.
20 Ekim 1974'te toplanan PKP 7. Kongresinde kabul edilen "Olağanüstü Platform"
Cunhal'in önerisiyle 3 acil görev saptıyor:
– Özgürlükleri sağlamlaştırmak, demokratik devleti güçlendirmek,
– Ekonomik istikrarı korumak,
– Sömürgelerin bağımsızlığını gerçekleştirmek.

GİRİŞ

Yarım yüzyıldan beri Salazarizmin ülkede neredeyse olağanlaştığı ve artık hiç sözünün edilmemesine herkesin alıştığı Avrupa'nın bir köşesinde unutulmuş bir diktatörlüktür Portekiz. Bu ülke Nisan Ayında Portekiz şarkısıyla sadece tatil zamanı hatırlanır (Kuzey Avrupa Portekiz'e Fransa'dan daha fazla ilgi duyar) Neredeyse bir arap kadar esmer tenleriyle, Fransızca konuşmamakta inatla direnen, değişik bir dil kullanan, sosyal meskenlerimiz yerine gecekondularda oturmayı tercih eden ve siyahlar içindeki kadınlarının altın mücevherleriyle göze çarptığı binlerce insanın varlığı muhakkak ki bilinmezlikten gelinemezdi. Bu insanlar, elden düşme bir arabaya 10 kişi doluşup bir de dörtyüz kilo bagaj yüklendikten sonra kendilerini, Avrupa'nın en ölümlü yolu haline getirdikleri 10 no.lu devlet yolundan Land dağlarının çamları arasına, Portekiz'e doğru atarlar.

Gelin de bundan sonra (kamuoyuna) işkenceden, siyasi polisten, sınıf kavgalarından söz edin. Sizi kibarca savarlar, faşist diktatörlük yazdığınız yerde sizden bunu silmenizi ve yerine otoriter hatta daha iyisi korporatif rejim diye yazmanızı rica ederler ve suçortağı sessizliğin ağır şalı yeniden her yeri örter. Zaten Peter Weiss'ın "Luzitanyalı kuklanın şarkısı"* adlı oyunu dışında, öbür yüzümüzden bahsetme zevksizliğine sahip olan yoktur. Muhakkak ki, şurda burda ve özellikle Fransa'da baskıya karşı savaşlar verilir, faşizm açığa çıkarılır ve komünistler bu dayanışma biçiminden şeref duyarlar. Ama fazla kurcalamayın, Salazar öldü ve köse Caetano'nun ilerici bir kimse olduğundan şüphe etmenize bile kimse izin vermez.

* Saloz'un Mavalı - ç.

Bu küçük ülkenin ve muazzam sömürgelerinin yeniden söz konusu olması için ondört seneden beri süregelen sömürge savaşlarının - Alman yazarın piyesini şekillendiren de budur - başlaması gerekti. Güney Afrika'daki mücadelelerle aynı sırada oluşan özgürlük savaşları daha da belirginlik kazanıyordu. Tahlilciler şu görüntüler adına ne büyük hatalar işlerler! Ve gene bu görüntüleri yorumlayarak 1974 Nisanında meydana gelen olaylar bir mucize olarak nitelendirildi.

Bu kitabı oluşturacak seçme eserler, maddi olarak mucizelerin var olmadıklarını göstermektedir. Kuşkusuz mağaranın dibinde bir ışığın göründüğü, bir kapının açıldığı istisnai dönemlerin hikâyelerinde mucizeler vardı. Ama, devrimci örgütün, işçi sınıfı partisinin övgüye lâyık yönü; her türlü olasılığa karşı hazırlıklı olması, hatta belli yerde ve belli dönemde örneğin 1974 Portekiz'inde sınıf ilişkilerinin doğru bir çözümünü yaparak bu olasılıkları önceden görmesi ve sonuçlarına sahip çıkmasıdır. 1974'deki bu çatlak, bu gedik de kendi kendine açılmamıştır. Ulusal ve uluslararası düzeyde sınıf mücadelelerinin ve Portekiz olayında olduğu gibi, sömürgelerin bağımsızlık savaşlarının büyük ölçüde katkısının sonucudur. Bu olguyu kitaptaki otuz sene boyunca yazılan eserler de açıklamaktadır. Somut biçimleri ve patlamanın kesin anını durup dururken önceden görmek de olanaksızdır; bunları ilkin hazırlamak, sonra da meydana çıktıklarında onları tanımak gerekir.

Son bir nokta. Kitaptaki bütün eserler, Alvaro Cunhal'in yani Portekiz Komünist Partisi genel sekreterinindir. Yarım yüzyıllık yasa-dışı yaşantıdan sonra, bu kardeş komünist parti yasallaştığında iyi veya kötü niyetle, lehte veya aleyhte Alvaro Cunhal "keşfedildi". Otuz seneden beri Komünist Parti'nin sayısız dökümanı onun imzasını taşımaktadır. Ülkesinin incelenmesinde kişisel katkısı, hatta enternasyonal işçi hareketine katkısı (kitaptaki seçme yazılarda bu konunun altı çizilmemiş olmakla birlikte) tartışılamaz. Bunlar herzaman köklü bir düşüncenin ve Portekiz işçi hareketi yönetici kadrosunun ortak çalışmasının meyvasıdır. Bu meyvayı oluşturanların birçoğu tutuklanmış, bazıları yakın bir tarihte olmak üzere yol kenarlarında ölü bulunmuş, diğerleri ise somut güç koşullarda çalışmak zorunda kalmışlardır. Raporların, makalelerin, mülâkatların ve çeşitli yazıların özünde, politik düşüncenin geçirdiği uzun ve zor bir olgunlaşma süreci kendini gösterir. Portekiz Komünist Partisi her zaman halkının öncüsü olmuştur. Bu her zaman doğru ve hatasız bir yol izledi demek değildir, aksine, fakat bu bile Alvaro Cunhal'in önerilerinde ve yazılarında belli olmaktadır.

PORTEKİZ

İspanya'nın batısında, Atlantiğe karşı (bu, ülkenin bir Akdeniz ülkesi olarak ele alınmasına engel değildir) 91.300 km^2. yüzölçümüyle Portekiz, Belçika'nın üç misli büyüklüktedir. Fakat 8 - 9 milyonla nüfusu aşağı yukarı bu ülkeninki ile eşittir.

Coğrafi olarak, Kuzey'den Güney'e üç bölge ayırt edilebilir.

Denize yakın kısımlarda içeriye oranla daha zengin olan yeşil ve vadili Kuzey bölgesi (Minho taşrası) küçük hatta mikro tarım işletmeleri bölgesidir. Burada nüfus yoğunluğu çok fazladır. Bizim tanıdığımız (Fransa'da çalışan - ç.) tarım kökenli göçmenlerin çoğu bu bölgedendir. Aşağı kısmında İspanya ile sınır oluşturan Minho nehri ile Douro nehri arası, mısır, patates ve bağ bölgesidir. Porto buranın merkezidir. Burası limanı dolayısıyla ticaret ve sanayi merkezi olan çok güçlü bir liberal burjuvazinin yaşadığı, eski, büyük bir kenttir. 28 Mayıs 1926'da Salazar'a diktatörlük kapılarını açan olaylar gibi gerici hareketler bu Kuzey'den çıkmaktadır. Halk, çok tutucu bir katolik rahip grubu tarafından katı kurallar içinde tutulmuştur. Fakat 1891 cumhuriyetçi devrimi de gene Kuzey'den çıkmıştır.

Buna karşılık Tage'dan öteye, çok daha sıcak ve kuru iklimiyle aşağı yukarı Afrikalı olan Güney, büyük tarım ülkesinin en seçkin toprağına sahiptir. Balıkçılık ve turizmin hakim olduğu Güney sahilini saymazsak bölgede, zengin devrimci geleneğe sahip köylü kökenli bir proletarya bulunur. Yoğun bir zeytin yetiştirme alanı olan bu bölge, son senelerde ancak bir tek görece yenileşmeye sahne olabildi.

Tage ile Douro arasındaki Merkez, sıradağların, ovaların ve zengin vadilerin birbirini izlediği bir geçiş bölgesidir. Tarihi bir kent ve idari başkent olduğu kadar Lizbon, süratle yayılan sınai varoşlarıyla büyük bir limandır. Özellikle Tage vadisi, kapitalist tarımın hızlanan gelişiminin beşiğidir. Başlıca ürünler: turfanda sebze ve meyvalar, pirinç ve turunçgillerdir.

Nihayet, Portekiz adaları vardır: Nüfusun çok olduğu Atlantik'teki Azor ve Madere adaları. ABD burada önemli askeri üsler kurmuştur. Turizm burda da aynı şekilde önemlidir.

Sömürgeler Afrika'dadır. Eski esir hazneleri olan ve son derece

uzun kıyı şeritleriyle Atlantik kıyısındaki Mozambik'le, Hint Okyanusundaki Angola'da kahve ve yağ palmiyeleri gibi plantasyonların yanı sıra zengin yeraltı sanayii de gelişmektedir.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin (MPLA ve Frelimo) silahlı mücadele verdikleri bu iki ülke Rodezya ve Güney Afrikayı da etkilemektedir.

Portekiz'le Gine arasındaki Gine-Bissau çok daha küçüktür. Bu dar toprak şeridinde (denizde Kap Verd takım adaları tarafından tamamlanmaktadır) Gine ve Kap Verd Bağımsızlık Partisi, sömürgeci Portekiz ordusuna karşı önemli başarılar elde etti.

15 seneden beri her üç Afrika ülkesinde de sürdürülen sömürge savaşının yükü, NATO ortaklarının örneğin Fransa'nın yardımlarına rağmen, Portekiz gibi bir ülke için taşınamayacak kadar ağırdı.

Bir de geriye, Uzak Doğu'daki küçük sömürgeler kalıyor. Hindistan birkaç sene önce askeri güçleriyle Goa mıntıkasını geri aldı ama Çin'deki Makao ve Endonezya'daki Timor adasının yarısı Portekiz'in elinde kaldı.

Portekiz milliyetçiliği, İberik yarımadasındaki müslüman egemenliğine karşı verilen mücadele sürecinde oluşmuştur. 10. yy. sonunda Galiçya'nın güneyinde Castille ve Leon Krallığına mutlak biçimde bağlı, İspanya'nın beşiği olan bir prenslik kuruldu. Yüzyılın sonunda, Bourgogne dükünün oğlu Henri, Portekiz Kontu oldu. Oğlu Alfons, İspanya derebeyliğini reddederek 1139 yılında Kral ünvanını aldı. Bugünkü Kuzey Portekiz'in yarısında yer alan krallık, 1147 yılında Lizbon'un ele geçirilmesiyle büyüdü. Fakat tüm Güney'in Araplardan geri alınışı XIII. yy.ın ikinci yarısında oldu. Portekiz'in bugünkü sınırları aşağı yukarı o zamandan beri belirlenmiş, toprak işgalinin genel hatları da bu fethin modelinden çıkmış, önemli bölgesel özellikler aynı şekilde o devirden beri belirlenmiş oldu.

Alvaro Cunhal'in incelediği 1383 1385 devriminden sonra (CERM incelemeyi yayınladı) kendi kıta fethini tamamlayan Portekiz. Venediklilerden ve Cenevizlilerden nöbeti devralarak denizaşırı girişimlere atılmaya başladı. Henri Navigateur yönetimindeki Portekizliler, XV. yy. da Atlantiğe yöneldiler. Madere 1419'da, Asorlar 1427 ila 1450 yılları arasında, Kap Verd adaları 1457 yılında işgal edildi. Daha sonra Hindistanı bulmak için dolanmak istedikleri Afrika sahillerinin

uzun bir keşfi geldi. 1487'de Ümit Burnu dolaşıldı ve 1497'de Vasco de Gama Hind Adaları'na doğru yola çıktı. Kapitalizmin başlangıcındaki Avrupa'da bir süre ticaret merkezi olan Portekiz'in doğu politikası, Goa'da, Timor ve Makao'da silinemez izler bıraktı. Bir başka sömürgeci çaba, Portekizlileri Yeni Dünya'ya saldırıya itti. Brezilya'ya ayak bastılar ve burayı çok çabuk sömürgeleştirdiler.

Portekiz'in bu ihtişamı İspanya'yı hırslandırdı ve Kral II. Filip kendisini Portekiz Kralı olarak kabul ettirdi. Krallığın gene otonom kalmasına rağmen, kurulan bu İspanyol hakimiyeti döneminde, Uzak Doğu'daki sömürge alanlarının büyük bir kısmı Hollandalıların ve İngilizlerin eline geçti. 1640'da Portekiz bağımsızlığını kazandı fakat asalete dayanan Bragance ailesinin monarşisi İspanya ve Hollanda karşısında çabucak İngiltere'nin himayesine girdi. 1703 Methuen anlaşması, günümüze kadar süren bu bağımlılığı teseil etti. Bu anlaşma Portekiz'in siyasi ve ekonomik tarihinin anlaşılmasında temeldir. XVIII. yüzyılda Brezilya'da altının keşfi monarşiye önemli gelirler sağlıyordu, fakat Pombal Markisinin reform deneмelerine kalkıştığı bu dönemde (1750 - 1777) Portekiz, Brezilya'nın bu zenginliklerinden zerrece yararlanamayacaktı.

Portekiz, Fransa Devriminin etkilerine karşı, İngiltere'nin finanse ettiği koalisyonlarla mücadele etti. Bu birleşme 1807 yılında Napolyon'un ordularının Portekiz'i işgalleri sırasında da aynen sürdü. Kraliyet ailesi Brezilya'ya kaçarken İngiltere İberik yarımadasında savaşı yönetiyordu. Bu dönemde bağımsızlığını kazanan Brezilya ayrıldı ve İmparatorluğun sınırları Afrika'daki sömürgeleriyle sınırlandırıldı.

XIX. yüzyılda, muhafazakarların karşısında liberaller birleştiler ve 1820'de zafer kazandılar fakat iç savaşlar 1849'a kadar sürdü. Liberaller ülkeyi modernleştirmek ve kapitalist Avrupa'ya katılmak istiyorlardı. 1849'daki "Rejenerasyon" dışarıya ve aristokrasiye bağlı burjuvazinin tutucu yardımının zaferini damgalar.

Yavaş, yavaş dışarıya bağlı bu büyük burjuvazinin gücü karşısında, küçük burjuva sektörler ve halk yığınları özerk bir biçimde örgütlenmeye başladılar. 1873'den itibaren, ilkin bir cumhuriyetçi parti, daha sonra da işçi hareketi içinde anarşizmi üstün kılmaya çalışan bir sosyalist akım oluştu. 1891 devrim bozgunundan sonra Cumhuriyet, terörizm (Kral I. Carlos'un ve varisi prensin 21 Ocak 1908 yılında öl-

dürülmeleri) ve devrim (5 Ekim 1910) içinde doğdu. Anayasal çözüm olan Cumhuriyet ve siyasi reformlar yapısal çözümler arayan kitlelerin ihtiyaçlarının karşısında çok çabuk yetersiz kaldılar. Portekiz'in Büyük Savaş'ta 1916'dan itibaren İttifak Devletleri yanında yer alması ülkenin sorunlarını büsbütün arttırdı. 1918, 1919, 1920 seneleri, büyük toplumsal hareketlenme seneleridir. Komünist Parti bu hareketlenmenin içinden doğmuştur. Fakat bu seneler içinde, işçi sınıfı anarko - sendikalizmin etkisinde kaldığı için Parti henüz sınıfın yöneticisi durumuna geçememişti.

Gerekli toplumsal ve ekonomik reformları getirmekten aciz, istikrarsız burjuva hükümetleri; emekçi kitlelere tek çıkış yolu olarak Güney Amerika'ya göç etmeyi bırakan durgunluk; ülkenin Kuzey'inde Braga'da patlayan General Costa Gomez'in askeri darbesinden sonra, Mussolini İtalyasından ve Riviera de Primo İspanyasından esinlenen, doğmacı katoliklikle yoğrulmuş faşist hareketin iktidara gelmesini kolaylaştırdı. Askerler, kamu maliyesini düzenlemesi için Coimbra Üniversitesi profesörlerinden Salazar'ı çağırdılar. Antonoio Salazar 1928 yılından ölümüne kadar iktidarda kaldı. 1933 Anayasası Portekiz faşizminin temeli olan ve Frankist ayaklanmada önemli rol oynayan korporatif devleti getirdi. Gerek sivil gerek askeri devirme teşebbüslerine rağmen faşizm 1974 Nisanına kadar iktidarda kaldı. Vaadettiği reformların hiçbiri gerçekleşmedi ve Portekiz Avrupa ülkelerinin hep gerisinde kaldı. Tekelci sektörlerin hakim olduğu bazı sanayi kollarındaki büyüme bizi aldatmamalı. Hep önemini koruyan İngiltere nüfuzunun yerini, İkinci Dünya Savaşından sonra, Portekiz'i Atlantik Anlaşmasına girmeye zorlayan Amerikan nüfuzu aldı. Almanya ve Fransa' nın çıkarları da oldukça önemlidir. Kendisi bizzat bağımlı bir ülke olan Portekiz öte yandan, 1960 senelerinin başında yoğun kurtuluş hareketlerine rağmen, yabancı tekellerin avucuna düşen Afrika'da büyük bir sömürge imparatorluğuna sahipti. Bu özgürlük savaşları Portekiz'i olanaklarının çok üstünde ve ülke ekonomisine feci sonuçlar getiren birbiri ardından üç savaşa zorladı.

Salazar'ın ölümünden sonra halefi Marcelo Caetano, Portekiz Komünist Partisi'nin çok önemli bir rol oynadığı demokratik hareket tarafından yönetilen Portekiz halkıyla sömürge halklarının mücadelelerinin birleşmesini durduracak hiç bir çare bulamadı. Gerçekten de, 1960'dan beri faşizme karşı kavgada bütün cepheleri yöneten halk güçlerinin ağır ve zor yükselişine tanık olunmaktadır. 25 Nisan askeri ayaklanması ve Mayısta geçici hükümetin kuruluşu bu kavgaların bir uzantısıdır.

BAZI RAKAMLAR
(Yıllar: 1968 - 1969)

1969 gayrisafi milli hasılası: Kişi başına 600 dolar (Fransa'da aynı yıl 2770, İspanya'da 870) olmak üzere toplam 5 milyar 750 milyon dolar. Son altı sene içinde gayrisafi milli hasılanın ortalama yıllık artışı: % 5,5
Gayrisafi milli hasılada tarımın payı: % 13. Sanayinin payı: % 36. Aktif nüfusta tarımcıların oranı: % 33. Sanayi işçilerinin oranı: % 35,5.
Ulusal gelir içinde emek gelirinin oranı: % 45,3 (Fransa'da % 48,8)
4 Hektardan küçük tarım işletmeleri toplam işletmelerin % 77'sini, yüzölçümünün % 15'ini, temsil ederler. 50 hektardan büyük tarım işletmeleri toplam işletmelerin % 1,2'sini, yüzölçümünün % 51'ini oluşturur. Doktor başına düşen kişi sayısı: 1147 (Fransa'da 770)
Gayrisafi milli hasıla içinde kamu eğitim giderleri yüzdesi: % 1,44 (Fransa'da % 4,81)
Elektriksiz konutlar: % 55
Kişi başına düşen yıllık elektrik tüketimi: 607 Kws. (Fransa'da 2407)
1000 kişi için günlük yayın tirajı: 71 (Fransa'da 251)
1000 " " otomobil: 37 (Fransa'da 240)
1000 kişide televizyon seyreden: 20 (Fransa'da 185)

Bu birkaç rakam, bütün kuruluklarıyla, Yunanistan'la birlikte Avrupa'nın en geri ülkesi Portekiz'in toplumsal ve ekonomik gelişme düzeyi hakkında, yığınların hayat seviyesi hakkında çok şeyler anlatmaktadır. Sırf hatırlamak bakımından tekrarlayalım, bütün Avrupa'ya, Latin Amerika'ya ve Afrika'ya milyonlarca en fakir Portekizliyi göçe zorlayan, bu sefalet ve faşizmdir.

PORTEKİZ KOMÜNİST PARTİSİ'NİN 50 YILI
(24 Mayıs 1975 tarihli 2 No.lu Avante'den)

Birinci Dünya Savaşı sırasında (1914 - 1918) anarko-sendikalistler Portekiz işçi sınıfı hareketinde etkin bir üstünlük sağlıyordu. Sosyalist Parti'nin etkisi çok kısıtlıydı. İşçi sınıfının gelişmesinin yanı sıra, savaş sırasında yöneticilerinden birçoğunun şoven tutumları yüzünden, sosyalistlerin burjuvaziye teslim olmaları ve anarşist örgütlerin mücadele yöntemlerinin etkisizliği, proletaryanın bağımsız partisinin, devrimci öncü gücünün yaratılmasını, objektif bir zorunluluk haline ge-

tirdi. Bu bilinçlenmede Ekim Devrimi'nin büyük etkisi oldu: geniş bir dayanışma hareketi gelişti ve 1919'da, bir yandan haftalık Kızıl Bayrak gazetesi çıkarken, bir Portekiz maksimalist Federasyonu kuruldu. En aydın anarko-sendikalistler içinde devrimci bir partinin kurulması girişimi belirdi ve 1920 sonlarında Lizbon'da bir dizi toplantılar yapıldı.

Portekiz Komünist Partisi'nin ismi ve siyasi programı 28 Aralık'ta kabul edildi. İlk yönetim kurulları 6 Mart 1921'de seçildi: gene aynı sene içinde yeni partinin ilk yayın organı olan Komünist yayınlanmaya başladı. 1922'de PKP Komünist Enternasyonal'le birleşti. İlk Kongre Kasım 1923'de Parti'nin aşağı yukarı 500 üyesinin bulunduğu bir dönemde yapıldı. Jose Carlos Rates genel sekreterdi. Anarşistler tarafından yönetilen ve 120 bin üyesi bulunan CGT'nin içinde komünistler, metalürji, inşaat ve bahriyede yönetici pozisyonlar elde ettiler.

İkinci Kongre, silahlı kuvvetler darbesi sırasında 1926 Mayısında yapıldı. Gerek nicelik gerekse ideolojik bir zayıflık içinde bulunan PKP duruma karşı koyacak halde değildi ve işçilere karşı baskı çok çabuk bindirdi. CGT ve Parti 1927'de kapatıldılar. Böylece PKP'nin kısa ömürlü yasal hayatı sona erdi. Bir çok örgüt yok edildi, basın hiç görünmez oldu ve yöneticilerin birçoğu kavgayı terketti. Merkez Komite sadece 3 üyeyle kaldı. Bu güç koşullar altında, birkaç yönetici partiyi gene yoluna koymaya çalıştılar. 1927'den beri SSCB'de Arsenal Sendikasının delegesi olarak bulunan Benito Gonçalves 1928 Eylülünde Partiye girdi. Kendisi bir maden işçisi, büyük prestiji olan bir sendika yöneticisi idi ve Parti'nin örgütleyicisi olarak belirleyici bir rolü oldu.

1929 Nisanında geriye sadece 29 üye kaldı. İçlerinden 14'ü toplandı ve çabucak Benito Gonçalves genel sekreter seçildi. Örgüt gelişmeye başladı: bir kadro okulu yaratılmıştı. 15 Şubat 1931'de Parti'nin gizli yayın organı Avante'nin ilk sayısı çıktı. Komünistler yavaş yavaş sendikal harekette ön sırayı almaya başladılar. Parti kara kuvvetlerinde ORE ve deniz kuvvetlerinde ORA adında askeri örgütler kurdu. Komünist Gençlik Federasyonu gelişti, 1934'den itibaren Alvaro Cunhal bu örgütün genel sekreteri oldu. Başka gizli örgütler kuruldu. 1931 - 32'den itibaren, gemilerde, tersanelerde, bahriyede, cam işçileri arasında önemli grevler başladı. 1 Mayıs 1932 günü Lizbon'da bir gösteri düzenlendi.

Komünistler aynı şekilde öğrenci hareketi içinde de sorumluluklar yüklendiler. Hükümet sendikaları faşistleştirme kararı aldığı zaman

Marinha Grande işçileri 18 Ocak 1934'de ayaklandılar ve şehri işgal ettiler. Parti, bizzat örgütünün içine kadar giren anarko - sendikalist etkinliği ve güçler dengesini hatalı bir şekilde değerlendirerek devrimci genel grev sloganını ortaya attı.

Fakat işlenen hatalara rağmen, o andan itibaren Portekiz işçi sınıfı hareketinin başına geçenler komünistler olmuşlardır. 18 Ocak ayaklanmasından sonra baskı iki misli arttı, birçok yönetici katledildi, sürgüne gönderildi.

1935 Kasımında, Benito Gonçalves Komünist Enternasyonal'in IV. Kongresinden dönüşünde sekreteryanın diğer iki üyesiyle birlikte tutuklandı. Artık Merkez Komite kalmamıştı, yani bütün yönetim başsız bırakılmıştı. 1936 Nisanında bir kadro toplantısında, Merkez Komite ve sekreterya belirlendi. Alvaro Cunhal, Merkez Komite'nin bir üyesiydi. Parti, 1936 Temmuzunda Cumhuriyete karşı ayaklanan İspanyol faşistlerine Salazar hükümetinin yardımına karşı aktif bir mücadele verdi. İspanya'da ölenlerin birçoğu parti militanlarıydı. Eylül ayında bahriyedeki özel örgütü, iki torpidodaki denizcilerin ayaklanmasını yönetti. Portekiz faşizmi baskısını daha da arttırdı ve Kap - Verd adalarında (Benito Gonçalves burada 1942 yılında öldü) Tarrafal kampını açtı. 1936 ile 1939 arasında Partinin bütün yönetimleri sırayla tutuklandı. Polis ajanları Parti'nin içine sızmayı başardılar ve Avante'nin basımevini keşfettiler. Avante bir daha 1941 Ağustosuna kadar çıkartılamadı. 1940 - 41 yıllarında, hatalı suikastçı yöntemlerdeki ısrara rağmen, örgüt yeniden kuruldu. 1942'den sonra sekretarya, Alvaro Cunhal, J.Gregorio ve M.Guesdes tarafından toparlandı. Örgütlenme Partinin oluşmasıyla kitlelerin mücadeleleri arasındaki bağlılık temeli üzerinde hızla yayıldı. 1942 Ekim - Kasım, 1943 Temmuz - Ağustos, 1944 Mayıs ayındaki büyük grevler ve diğerlerinin tümü PKP' nin organik güçlenmesinin bir unsuru ve belirtisidir.

Partinin 3. Kongre'si 1943 Kasımında yapıldı. Bu kongre Cunhal'in özetini yayınladığımız bir raporunu onayladı: "Portekiz ulusunun ekmek, özgürlük ve bağımsızlık için mücadelesinde birlik". Parti, 1945'de, antifaşistlerin çoğunu biraraya getirerek uzun seneler faşist "seçimlerin" getirdiği olanaklardan bile yararlanarak geniş politik kampanyalar yürüten yarı - yasal bir kitle örgütü olan Demokratik Birlik Hareketi'nin yaratılmasını sağladı. Komünistlerin etkisi aynı şekilde sayısız "sendikalarda" da yayıldı. Her zaman olduğu gibi Salazar rejimi şiddetle ve baskıyla cevap verdi. Birçok militan öldürüldü, tutuklandı fakat Parti artık böyle darbelerle felce uğramayacak kadar güçlenmişti.

1946 yazındaki 4. Kongre, içlerinden ikisi Cunhal'a ait olan bir çok raporu onayladı. Kongre, özellikle köylerde en yüksek üye artışı olduğunu tespit etti. Böylece, gizli yayın organı Köylü'yü çıkarmaya karar verdi. 20 bin üyeye erişecek olan demokratik gençlik birliği hareketi kuruldu. 1949'da demokrat Norton de Matos tek başına cumhurbaşkanlığına adaylığını koydu. Kampanyaya kitleler yoğun bir şekilde katıldılar.

Soğuk savaş, anti - komünist saldırganlık, anti - faşist cephenin kırılması, diğer Avrupa ülkelerine oranla belli bir kronolojik farkla oluştu. Bununla birlikte bu olgular, 1949'da yani baskının iki misli yoğunlaştığı dönemde etkilerini göstermeye başladılar. 1949 Martında Alvaro Cunhal ve sekretaryanın bir başka üyesi tutuklandılar. PKP' nin basın sorumlusu öldürüldü, bir çok başka yönetici yakalandı. Fakat yeni kadrolar çıktı, örgütler darbeler altında kırılmadan eğilmesini bildiler. 1951'de Rui Gomes'in başkanlığa adaylığı etrafında açılan geniş siyasi kampanya kitle çalışmalarına olanak verdi. Önemli grevler yapıldı. 1952 ve 1954'de Güney köylüleri, 1955 ve 1957'de balıkçılar vs.. Öğrenci hareketi 1956'da büyük kavgalar verdi.

Parti'nin 5. Kongresi 1957'de yapıldı. Program ve yeni tüzükle birlikte, sömürge halklarının "hemen ve tüm bağımsızlık" haklarını onaylayan bir açıklama da kabul edildi.

Bu arada hapiste bulunan Alvaro Cunhal büyük önem taşıyan bir eser olarak kalan "Portekiz'in Tarım Sorunu" adlı kitabını yazdı. Eserde, ülkesinin köylerindeki üretim ilişkilerini ve özellikle kapitalist üretim ilişkilerinin egemenliğini ve niteliklerini açığa çıkardı. Faşizm küçük işletmecilerin fakirleşmesini ve proleterleşmesini; kırsal alanlarda işsizliğin büyümesini dolayısıyla göçleri getirerek tarımda kapitalist üretim ilişkilerinin gelişmesini hızlandırdı ve bir tarım reformunu işleyecek olan siyasi ve toplumsal devrimi daha da acil kıldı.

1958 "seçimleri" sırasında demokratik güçler tarafından desteklenen general H. Delgado etrafındaki kampanya binlerce Portekizliyi sokaklara döktü.

3 Ocak 1960'da, Peniche hapishanesinden içlerinde Alvaro Cunhal'in de bulunduğu bir çok yöneticiyi kaçırarak Parti büyük bir başarı elde etti.

1961'de Angola halkının silahlı mücadelesinin başlaması ve bunu Gine ve Mozambik halklarınınkinin izlemesi Portekiz sömürgeci reji-

minde ciddi buhranlar yarattı. Sömürgelerin özgürlük hareketlerine sıkı sıkıya bağlı PKP, sömürge savaşlarına karşı mücadele verdi. Genç askerleri savaştan kaçarak harbi reddetmeye çağırırken, öte yandan da genç komünistlere siyasi çalışmalar yapabilmeleri için orduda kalmalarını öğütlüyordu.

1961 Martında Merkez Komite, özeleştirici bir biçimde 1956 - 59 senelerindeki faaliyetlerini gözden geçirdi ve yeni bir programın hazırlanması konusunda karar aldı. Alvaro Cunhal genel sekreter oldu. Bu dönem (1956 - 59) "rejimin barışçı yoldan parçalanması" temeline dayanan bir sağ sapma dönemiydi. 1961 - 62 senelerinde başta sendikal, siyasi hareketler ve öğrenci hareketleri olmak üzere büyük bir kitle hareketi gelişti ve 1972 1 Mayısındaki büyük grevler ve gösterilerle doruğuna erişti. Bu arada baskı devam ediyor, her düzeydeki yöneticiler faşistlerin eline düşüyor bu da tecrübesiz kadroların olgunlaşmadan terfilerini gerektiriyordu. 1962 - 67 arasındaki geri çekilme döneminde bile önemli toplumsal ve siyasal mücadeleler yürütüldü. Buna paralel olarak, Alvaro Cunhal'in "Zaferin Yolu" adıyla önemli bir raporunu sunduğu 1964 Merkez Komite toplantısı ve 1965 6. Kongre'de parti içinde geniş bir tartışma sürdürüldü. Burada ana rapor Alvaro Cunhal tarafından sunuldu. Meyvalarını ilerdeki senelerde verecek olan parti genel politikasının kalkınması bu raporda somutlaştırıldı. Bu Kongre PKP'nin bugün hâlâ uygulamakta olduğu programını onayladı. 1967 ve 1968 işçi sınıfı, köylü ve öğrencilerin toplumsal hareketlerinin yeniden ele alınma seneleridir. Ciddi bir şekilde hastalanan Salazar'ın kenara itilmesi ve yerine Marcelo Caetano'nun gelmesi, liberallerde bir takım umutlar uyandırdı ve Parti bunlara karşı amansız bir mücadele vermek zorunda kaldı.

1969'da komünistler sendikalarda geliştiler ve onları da mücadelelere soktular. Birleştirici ve yarı - yasal Demokratik Seçim Komisyonları (CDE) demokratik hareketin oluşmasında belirleyici bir rol oynadılar. Genel af için büyük faaliyet yürüttüler ve sömürge savaşlarına karşı mücadelelerini daha da arttırdılar. Ordu içinde kitle olayı haline dönüşen subay ve erlerin firarları, hakları için ve siyasal alanda verdikleri mücadeleler, sömürge savaşında faşizmin gücünü sabote eden Silahlı Devrimci Eylem'i oluşturdu.

Sağlam, düzenli ve birleşik bir örgüt olan PKP, sol hıristiyanların ve CDE'ye bağlı demokratların yanında geniş bir birleşik mücadele yürüttü. 1973'de sosyalistlerle birlikte seçim bildirgesi imzaladı ve her

gün halkla biraz daha kaynaştı. 25 Nisan 1974'de, faşizmin devrilmesini hızlandıran, asker ve subayların hareketi patlak verdiğinde, PKP ansızın yakalanmadı ve daha ilk günden işçi sınıfının ve emekçilerin örgütleyicisi görevini yürütebildi. Kendilerini bekleyen görevlere oranla henüz çok az sayıda olan kadrolar halkın önündeki yerlerini aldılar.

1973'de, Parti üyelerinin % 57'sini işçiler ve memurlar oluşturuyordu. % 59'u otuz yaşından küçük, % 20'si kadındı. Yayın organı Avante, yasal haftalık bir gazete haline dönüştükten sonra ilk sayısı 17 Mayıs 1974'de çıktı. Genel sekreteri ilk geçici hükümetin devlet bakanı oldu.

* * *

1915'de doğan Alvaro Cunhal Lizbon Üniversitesinde hukuk tahsili yaptı ve çok genç yaşta öğrenci hareketlerine katıldı.

Komünist Gençlik Federasyonu üyesi olan genç avukat 1934 yılında bu örgütün genel sekreteri oldu. 1936'da Parti'nin Merkez Komitesine girdi ve 1942'den itibaren sekretaryada görevlerde bulundu, 3 - 4 ve 6. Kongre'lere raporlar sundu. 5. Kongre sırasında 1949'dan beri hapiste yatıyordu. 1960'da hapisten kaçtıktan sonra, gerek Portekiz'de gerekse dışarda illegal Partisinin başında yeniden yerini aldı. Portekiz'e 1974 Nisanı sonunda geldi ve geçici hükümetin bir üyesi oldu.

1974 NİSAN GÜNLERİNE DOĞRU

1973 sonlarında ve 1974 başlarında herkesin ağzında bir komplo sorunu dolaşıyordu. Fakat sözü edilen bu komplo, uzlaştırıcı bir liberal gibi görülen Marcelo Caetano'yu iktidardan uzaklaştırmak üzere düzenlenen, faşist bir sağ komploydu.

Portekiz'de olduğu kadar dışarda da, (bunun için ülkemizde ciddi sayılan gazetelerde Salazar'ın halefi için yazılmış makaleler yeniden okunsun) Salazar'ın önce hastalığı, sonra da ölümü üzerine yerine Caetano'nun getirilmesi gerektiğinde, kamuoyunda kendisinin demokrasiye geçişi gerçekleştirecek ilerici bir adam olduğu fikrini yayabilmek için hiç bir şeyden sakınılmadı. Oysa bu uğursuz profesör hayatı boyunca, gerek bakanlıkta gerekse faşist partide Salazar'ın sadık adamlarından biriydi. Başından beri, Komünist Parti, hükümet hakkındaki çe-

şitli umutları dağıtmak için elinden geleni yaptı. Zamanla bu umutlar yıkıldılar.

Fakat Caetano, selefinin problemleriyle boğaz boğaza geldi: Avrupa'nın en fakir ülkesi için müthiş bir savunma bütçesi (NATO ve Güney Afrika Devletleri yardım etseler bile) ve ülkesinden uzakta, güç iklim koşullarında çarpışmaya zorlanan aşırı geliştirilmiş bir ordu. İlk başta, sömürge halklarına karşı Portekiz sömürgecileri tarafından yöneltilen savaşların hızlandırılması geldi. Afrika'nın üç Portekiz sömürgesindeki bağımsızlık hareketleri çeşitli nedenlerden dolayı aynı nitelikleri göstermiyorlardı ama, Portekiz sömürgeciliğini üç cephede savaş yürütmeye zorluyorlardı. Oysa ülke, bunu yürütebilecek durumda değildi. Dolaylı veya dolaysız sömürge savaşının bedeli, ödemeler dengesinin 1.300.000 göçmen işçinin ücretlerini ülkelerine aktarmalarına bağlı bulunduğu bir ülkede, ekonomik durumu daha da ciddileştiriyordu.

1969 - 1970 senelerinde başlayan ekonomik kriz ve petrol sorunu gibi bu krizin özel yanları, belki oynanacak bir kart bulduğunu hisseden fakat oynamaya zaman bulamayan Portekiz ekonomisine ağır bir darbe indirdi. Ekonominin çöküşü, başkentte; grevlerde, gösterilerde ve işçi sınıfı sendikal hareketinin bariz yükselişinde somutlaşan güçlü bir toplumsal hareketlilik havası getirdi.

Sömürge savaşı, gençliğin savaşa karşı tepkisi, komünistlerin bu sorun üzerinde yürüttükleri politik çizgi başka bir düzeyde kriz yarattı. Savaştan firar, bir kitle olayı haline geldi. Binlerce (kontenjanın % 20' si kadar) genç "deniz - aşırı taşralarda" savaşmamak için yurt dışına kaçtı. Askerlerin, hatta son aylarda belli bir boyut kazanan subayların firarı, ülkenin bütününün bilinçlenmesine katkıda bulundu.

Rejimin propaganda çalışmalarına rağmen uluslararası tecriti aşağı yukarı tamamlandı. Nitekim, geçen sene sonunda, petrol üreticisi Nijerya'nın zorlamasıyla faşist Brezilya bile onu terketmedi mi?

Sömürge savaşları sırasında 220.000 kişilik ordu pes etmişti. Bunun için sık sık üniversitelilerin arasından alelacele hazırlık yaptırmadan subay temin etmek gerekiyordu. Ancak, öğrenci örgütlerinde savaşlara katılanlar kalplerinde sömürge savaşına yer ayıramıyorlardı. Yaşlı faşist subaylar ordulara artık kumanda edemez hale geldiler ve yeni nesil tarafından ikinci plana atıldılar. Yeni nesil ise savaşın kazanılamayacağını kısa zamanda kavrıyordu. "Akıllı" subaylar bile

(ki Spinola bunlardan biridir) bağımsızlık hareketleri karşısında ancak zayıf bir kaç başarı elde edebiliyordu. Oysa en bilinçli subaylar bu hareketlere açıkça yakınlık duyuyordu.

PKP sömürge halklarının hakları ve bağımsızlıkları için, sömürge savaşlarına ve sömürüye karşı sert bir mücadele vermiştir. Partiyi, PAIGC, Frelimo ve MPLA gibi çeşitli kurtuluş hareketlerine bağlayan bağlar, Salazar hapishanelerinde pekişmiş karşılıklı saygı, kardeşlik ve kavgaya dayanan sayısız derin ve yenilenmiş bağlardır. PKP tarafından sömürge savaşına karşı yürütülen mücadele onu Silahlı Devrimci Eylem'in yaratılmasına götürdü.[8] Bu hareketin sömürge savaşının sabote edilmesi için sürdürdüğü ve savaşta kurban verilmesini önlemeyi başaran eylemleri fazla çaba sarfetmeden ordunun bağrında yandaşlarını buluyordu. Bu kavga içinde pişen kadrolar, PKP'nin faşizmden kurtulmak için uygun koşullarını yaratmaya çalıştığı halk isyanının, silahlı mücadelenin çıraklığını yapıyorlardı.

Durumun ciddileşmesinin belirtisi olarak, ender istisnalar dışında o ana kadar Portekiz faşizminin direği olan katolik kilisesi zayıflamaya başladı. Lizbon'da kardinal Cerejeira'nın emekliliği karışıklık yaratırken, dışarda gitgide daha çok katolik, rejime karşı verilen demokratik mücadeleye katılıyordu.

Bu katolikler son senelerde, özellikle seçimler sırasında legal kitle mücadelesi yürüten seçim komisyonlarında komünistlerin yanında yer alıyorlardı. Amaçlarında çok kararlı, taktiklerinde çok esnek olan Portekiz komünistleri toplumsal - siyasi bütün mücadele biçimlerini birlikte yürütmüşlerdir. Faşist seçim gösterilerinden seçmen elde etme umuduyla değil, halk arasında yoğun bir ajitasyon yaratabilmek için yararlanmışlardır. 1973'de bir öncesi seçimin aksine birleşmeyi kabul eden katoliklerin ve nihayet halkların bağımsızlık hakkını tanıyan sosyalistlerin yanında, komünistler birleşik muhalefetin programını dinlemeye gelen binlerce insanı yasal olarak biraraya getirebildiler. Birleşik muhalefet 1973 senesinde demokratik muhalefetin 3. Kongre'sinde oluşturuldu. Bu oldukça önemli bir olaydır. Bütün sahalarda ve bütün cephelerde, 1973 ve 1974 senelerinde kitle mücadelelerinin yükselmesinin belirtisidir.

Ordu içinde Silahlı Kuvvetler Hareketi ile (Hareket adı çok önemlidir çünkü her zaman halk muhalefeti Hareket adı altında oluşturulmuştur ve çakışma salt isimde değildir), yürütülen çalışma diğer

halk örgüt biçimleriyle paraleldir. Genç subayları etkileyen bu hareket darbeci bir nitelik göstermekteyse de bu, yüzlerce subayı kapsayan bir kitle hareketidir. Beceriksizliklerine rağmen (1974 Martında ilk ayaklanma denemesi) devlet iktidarının bunu bozacak güçte olamayışı, faşizmin çözülme derecesini göstermektedir. Bazı general rütbesindeki subayların da hareket içinde bulunması (ki en önemlisi eski Gine Valisi general Spinola'dır) belli bir bağımlılıktan ziyade beraber çalışma şeklinde yorumlanmalıdır. Silahlı Kuvvetler Hareketinin amacı iki yönlüdür: demokratik rejimin yerleştirilmesi ve sömürge savaşlarına son vermek. Sonradan geçici hükümet programı olan SKH programı bunu detaylı olarak göstermektedir.

Buhran hiçten varolmadı. PKP Merkez Komitesi'nin 1973 Temmuz ve 1974 Ocak toplantıları krizin bileşimlerini büyük bir doğrulukla tahlil etti. Bunu görmek için PKP'nin, hükümet darbesinden önce, Nisan 1974'de çıkardığı merkez yayın organı Avante'nin son illegal sayısı olan 464. sayısını okumak gerekir.

İlk sayfada üç başlık: Faşizme karşı saldırı durdurulmamalı! Silahlı kuvvetlerdeki yurtseverler faşizme karşı birleşmeli! Kademeli olarak artan işkenceler! 3. sayfada işletmelerde ücret artışları için verilen mücadelelere ait güzel örnekler sunulmakta idi. Ortak ve kesin amaca dayanan bu koşullar altında 25 Nisan sabahı ilk askerler Lizbon sokaklarında belirince bir saat içinde halk onlarla kaynaştı, kardeşçe bağlandı, faşistleri kırdı, son anda oluşacak bütün manevraları önledi ve yeni rejimin hassas noktası olan, silahlı kuvvetlerle halk arasındaki bağlılık gibi nazik bir sorunu pratikte gerçekleştirdi.

Ayaklanma ve 16 Mayısta kurulan geçici hükümete kadar alınan tedbirler, politik durumu bütünüyle değiştirdi. Bunu söylerken herşey düzene kondu demek istemiyorum, aksine Alvaro Cunhal broşürler halinde çıkardığı yazılarında bugün Portekiz halkını bekleyen sorunları ortaya koymaktadır. Fakat yeni durum; cepheye, örgüte, işçi sınıfı, halk kitleleri ve bütün demokratik güçlerin eylemine niteliksel önemde bir adım atlattı.

Bu demokratik güçlerle Silahlı Kuvvetler Hareketi'nin ittifakı, kavganın temel amaçlarının gerçekleştirilmesinde anahtar haline dönüştü. Yani elde edilen başarıları sağlamlaştırmak için demokratik bir rejimi yerleştirmek, komünistlere göre ancak sömürgeciliğe son

vererek ve sömürge halklarının bağımsızlık haklarını tanıyarak çözüme vardırılacak olan sömürge sorununu düzene koymak ve son olarak girebileceği her yere sızmaya çalışan karşı-devrime ve faşizme karşı uyanık olmak ve mücadele vermek.

Komünistler, sosyalistler, Silahlı Kuvvetler Hareketi de dahil olmak üzere demokratik güçlerin diğer temsilcileri tarafından kurulan geçici hükümet, kavgaya yeni bir aşama getirmiştir. Geçici hükümetin programının bazı sağ kesimler tarafından suçlanmaya kalkışılması, Temmuzda bakanlar kurulunda önemli bir değişikliği getirdi. Kriz karşısındaki kesin tutumuyla PKP Silahlı Kuvvetler Hareketi'nden askerlerin hükümete alınmasıyla ve ilk programa dönüşün sağlanmasıyla, kitleler yararına uygun bir çözüm getirebildi. Böylece sağın bu denemesi bozguna uğrayarak çözüldü. Fakat kavga devam ediyor.

Kuşkusuz Portekiz'de olanlar, ülkeye özgü tarihi koşulların ve ileride göreceğimiz gibi zor ve uzun bir tarihi olan politik çizginin meyvasıdır. Ayrıca, başka ülkeler gibi Portekiz de bir model değildir (böyle bir modelin bulunmadığını herkes bilir). Fakat, bir halkın senelerce süren inatçı gücünün ve döktüğü kanlarının bedeli olan bu zafer, bütün halkların, İspanya'dan Şili'ye kadar faşizmin boyunduruğu altında acı çekenlerin, kapitalist Avrupa emekçilerinin ve Marksist olarak bunu kendi zaferi gibi hisseden bizlerin, yani hem sevinen hem de anlamak ve öğrenmeğe susamış olanların zaferidir.

Pierre Gilhodes
Temmuz 1974

PORTEKİZ ULUSUNUN EKMEK, ÖZGÜRLÜK VE BAĞIMSIZLIK KAVGASINDA BİRLİĞİ

PKP'NİN 3. KONGRE RAPORU (Kasım 1943)

Duarte imzasıyla çıkan bu rapor Alvaro Cunhal'a aittir. Kızıl Ordu'nun Stalingrad'da elde ettiği tarihi zaferden sonra, dünyada, anti-faşist savaş dönemecine girilmişti. Portekiz'de bile 1939'da yediği müthiş darbelerden sonra Parti, yeniden örgütlendi ve işçi sınıfının büyük yöneticisi olma yoluna girdi. 1942 sonunda ve 1943 yazında önemli grevler yürüttü. Güney'de (Alentejo) Merkez'de (Ribatejo) ve tekstil metropolü Covilha'da tarım işçilerinin hareketlerini örgütledi.

PKP'nin illegal ilk Kongre'si bu mücadelelerden alınacak dersleri verir. Aşağıdaki yazı raporun bir sentezidir.

Portekiz'de siyasi, toplumsal ve ekonomik durumu, yani; emekçilerin sefaleti, sömürüsü ve küçük mülk sahiplerinin, köylülerin, tüccarların, sanayicilerin yıkımını tahlil ettikten sonra raportör, ulusal ekonominin küçük bir azınlığın elinde ve cebinde olduğunu saptar.

Daha sonra temel alternatiflerin neler olabileceğini gösterir. Portekiz ya bağımsızlığı ya yabancı güçlere bağımlığı; ya demokrasiyi ya faşizmi seçecektir. Bu durumdan kalkarak Parti, bağımsızlık ve özgürlük savaşında Portekiz halkının beraberliği, yani bütün ilerici ve yurtsever güçlerin vatana ihanet eden faşizme karşı ulusal kavgası parolasını ortaya attı.

Avante'nin 1943 Mart sayısında yayınlanan "ulusal birlik için 9 maddeli program"ı ayrıntılı bir şekilde çözümledikten sonra, bu 9 maddenin Portekiz halkının temel özlemlerini ve yurtsever, ilerici güçlerin faşist diktatörlüğe karşı kavgalarında birleştirici amaçları somutladığını gösterdi. Portekiz halkının serbest seçimlerle kendi hükümetini seçe-

bilmesi için, bir kurucu Meclis oluşuncaya kadar, geçici hükümetin kurulmasının esas olduğunu onaylamaktadır. Hükümetin biçimini seçmek, kendi kaderini belirlemek Portekiz halkına ait bir sorundur.

Bu geçici hükümete komünistlerin de katılması konusunda; bunun şart olmadığını fakat bu ulusal birlik hükümetinin Parti tarafından önerilen temel çizgilere saygılı olduğu takdirde Parti'nin de diğer anti-faşist güçler yanında sorumluluklar alabilecek durumda olduğunu söyler. Aynı zamanda, bu hükümetin yükümlülüğünün bilincine erebilmesi için Parti, hükümetin üzerinde temelden kitle eylemleriyle baskı yapmayı bir görev bilir. Portekiz halkının şimdiden bu amaçlar için mücadele etmesi gerektiğini ve faşizme son verecek koşulların hazırlanmasında kitle mücadelelerinin şiddetinin rol oynadığını belirtir. Alvaro Cunhal işçi sınıfının ulusal birliğin temeli ve öncüsü olduğunu gösterir.

İŞÇİ SINIFININ TEK CEPHESİ

İşçi sınıfının tek cephesi nasıl gerçekleştirilir? Cunhal yoldaş, "tek cephenin ancak örgütsüz işçi kitlelerinin, acil sorunları için verdikleri günlük mücadelelerinde örgütlü kesimle bütünleşmeleriyle gerçekleşebileceğini" belirtir.

Komünist Enternasyonal'in VII. Kongre'sinden sonra, mekanik olarak Fransa ve İspanya çizgisini benimseyip, Portekiz'de de tek cephenin kurulması için Komünist Parti'nin diğer işçi örgütleriyle bütünleşmesi gerektiğini savunan bazı yoldaşları eleştirir. Portekiz gerçeği farklıydı. Komünist Parti dışındaki diğer siyasi işçi örgütleri, Komünist Enternasyonal'in VII. Kongresi sırasında eski örgütlerin kalıntıları halindeydiler ve kitlelerle ne bir bağları ne de onlar üzerinde herhangi bir etkileri vardı. Birleşme sorunu henüz örgütsüz olan geniş kitlelerin eylemde birleşmeleri sorunuydu.

Portekiz'de, işçi sınıfının aynı safta birleştiği kitle mücadeleleri olmuştur. Son on iki ay içinde, binlerce emekçinin katıldığı onlarca işletme ve fabrikayı kapsayan grevler oldu. İşçi sınıfının tek cephesi etkinliğini göstermeye başladı. Bu birlik ne kolay sağlandı ne de bugünden yarına oluştu. İşçi sınıfının bu birliği, tek cephenin siyaseti, küçük kavgalar ve küçük hareketlerle başladı. Ve büyük kitle kavgaları için gerekli koşullar ve işçi sınıfının cephe birliği böylece yaratıldı.

Bundan birkaç sene önce, bu stratejinin tespitinde bazı yoldaşlar Parti'yi eleştirdiler. Bazıları, bu küçük hak arama mücadeleleriyle kitlelerin gerçek bir tatmine ulaşamayacaklarını hatta daha kötüsü onların bu tatmininin faşizmi güçlendireceğini iddia ediyorlardı. Diğerleri, bu küçük hareketlerin asla büyük kitle kavgalarına dönüşemeyeceğini ve daima illegalde kalacağını söylüyorlardı. Gene bir başka grup, bu küçük hareketlerin belki kitle hareketine dönüşebileceğini, fakat sürekli ekonomik mücadele sınırları içinde kalacağını ve asla faşizme karşı yürütülen bir siyasi mücadeleye dönüşemeyeceğini öne sürüyorlardı.

Fakat deneyler bize, küçük hak arama mücadeleleriyle büyük kitle mücadelelerine ulaştığımızı göstermiştir. Bu kitle mücadeleleri ekonomik değil siyasi nitelikteki mücadelelerdir.

1942 EKİM - KASIM GREVLERİ:

1941 - 42 seneleri Portekiz işçi hareketinde ve faşizme karşı verilen mücadelede yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. İşçi sınıfı, sonunda kendi gününün bilincine varmıştır.

İşçi sınıfının tek cephesinin ilk büyük örneği, 1942 Ekim - Kasım aylarında Lizbon bölgesindeki 20.000 emekçinin katıldığı büyük grevlerdir. Bu grevler Parti'nin sloganlarının ve siyasi çizgisinin doğruluğunu kanıtlamıştır.

Komünist, anarşist, cumhuriyetçi, katolik ve partisiz emekçiler, patron sömürüsüne ve faşizme karşı birleşmişlerdir. Bu, 17 Ocak 1934 yılındaki grevden beri oluşan en önemli olaydı ve siyasi anlam bakımından onu da geçiyordu.

1942 Ekim - Kasım'ı, hücuma geçen proletaryanın faşist hükümetin politikasına karşı ilk büyük eylemiydi. Bu grevlerle işçi sınıfı sadece kısmi bir zafer kazandı. Grevcilere karşı faşist hükümetin yoğun bir baskı yöneltmesiyle emekçiler, işe öngörülen tarihten daha önce başlamak zorunda kaldılar. Fakat buna karşılık hükümet ve patronlar da ücretleri yükseltmeye, işgününün uzatılmasından vazgeçmeye ve tutuklu emekçilerin büyük bir kısmını serbest bırakmaya mecbur oldular. Bu hareketlerde Parti itici güçtü. Avante'miz ve fabrikalarla işletmelerdeki örgütlerimiz sayesinde Parti kitlelere izlenecek yolu gösterdi, sloganları ortaya attı ve grevlere yol açan hak arama mücadelelerini yönetti. Mu-

hakkak ki ayrılıklar, örgüt ve yönetim hataları, kitlelerle kopukluk oldu fakat, bu grevleri Partimizin bir zaferi olarak niteleyebiliriz.

1943 TEMMUZ - AĞUSTOS GREVLERİ:

50.000 den fazla emekçinin katıldığı güçlü grevler, açlık yürüyüşleri, Parti'mizin daha önceki hareketlerden büyük dersler aldığını gösterdi.

Gerçekten yeni olan ilk unsur, hareketin hazırlanmış ve örgütlenmiş olmasıydı. Tek bir yönetim vardı. 21 Temmuzda Merkez Komite tarafından çıkarılan bildirge, işçilerin haklarının karşılanması için bütün yasal yolları nasıl kullandıklarını gösterdikten sonra şu talimatları verdi: "Açlık yürüyüşleri gerekmektedir". "Yiyeceklerin saklandığı depoları işgal etmek gerekiyor." Faşizm koşullarında Parti'nin bu eylemi, parolaları ve hatta gösteri gününün gün ve saatini saptaması kitleler tarafından izlendi ve büyük bir siyasi başarı kazandı. Fakat Parti'nin görevi hareketin "başlatıcısı" olmakla bitmemektedir. Örgütleriyle, birbiri ardına çıkardığı broşürleriyle, işçi sınıfını bütün hareket süresince hatta geri çekilme döneminde bile yönetti.

İkinci yeni unsur; binlerce emekçinin bir Parti gerekliliğini hissetmeleri ve onun yönlendirici rolünü kabul etmeleridir. Bir fabrikada, Parti tarafından yönetilmesi koşuluyla harekete katılan işçiler oldu. Anarşistlerin hâlâ etkin oldukları bir başka yerde Parti tarafından yönetilmeyi kabul ettiler.

Bu mücadeleler birçok sorun ortaya çıkardı: Acaba Parti tarafından uygun görülen taktik geri çekilme doğru muydu? Parti'nin durumu, Ağustos ayı Militan'ında (sayı 22) yayınlanan "Sadece ilerlemeyi bilmek yeterli değildir. Geri çekilmeyi de bilmek gerekir" adlı makalede açıklandı. Gerçek şuydu ki, yerel yönetimlerdeki askeri baskı kavganın birçok kesimleri arasındaki ilişkiyi kesmişti. Bazı yerlerde emekçiler kendilerini yorgun ve aç hissetmeye başladılar ve binlerce işçi eski koşullarda bile olsa işe dönmeyi istemeye başladı. Demek ki geri çekilmek gerekiyordu. Fakat aynı zamanda işçi sınıfı lehine koşullarda yeni bir saldırıyı hazırlamak için kazanılan yerleri elde tutmak, güçleri örgütlemek, durumu kuvvetlendirmek lazımdı.

Bir başka sorun; kitle hareketi sırasında ordunun desteğini sağlayarak, şiddetli baskıyı kabul etmesini önlemek mümkün olur muydu?

Bu sorun dikkatimizi Parti eyleminin en olumsuz yanı olan ordu içi eylemine çekmektedir.

Ordu içindeki faaliyetimizin zayıflığını hissettik. 7 seneden beri Parti ordu içinde örgütlenememişti. 1.000 tane basılan Kızıl Bahriyeli adlı illegal gazetesiyle ORA (Devrimci Deniz Kuvvetleri Örgütü) 1936 yılında yıkıldı. ORE (Devrimci Kara Kuvvetleri Örgütü) de yok oldu. Yeniden örgütlenme döneminden beri gittikçe güçlenen Parti, güçlü bir askeri örgüt kuramamıştı. Ve biz kendi özeleştirimizi bu noktada yaparız. Çalışmamızın bu zayıflığı Temmuz - Ağustos günlerinde açığa çıktı. Askerlerin baskı aracı olarak kullanıldıklarında ne denli kötü niyetli olduklarını gördük. Yerel birimlerde askerlerin işçilerle, aileleriyle kardeşleştiklerini de gördük. Sadece bir yerde, ordunun bir kesiminde partinin güçlü bir örgütü vardı ve orada askerler kitle halinde subayların emirlerini reddettiler ve sayısız grevciyi serbest bıraktılar. Fakat bu tek bir olaydı. Bundan gerekli sonuçları çıkarmamız gerekir:

1 - Bir çok durumda emekçilere yöneltilen güçlü baskıyı önlememiz mümkün değildi çünkü ordu içindeki örgütlerimiz çok zayıftı.

2 - Geniş ölçekte bir ulusal devrimci askeri örgütün kurulmasına başlamak için bütün gerekli koşullar hazırdır.

Büyük Temmuz - Ağustos günlerinden çıkarılacak temel politik sonuçlar nelerdir?

- Kırsal bölgelerde faşizmin parçalanması ve buhranı.

- Anti-faşist harekette işçi sınıfının mücadele arzusunun, örgütlenmesinin ve birliğinin güçlenmesi.

Elde edilen bu sonuçlar, eğer Partimiz, faaliyetiyle faşizmin bağrındaki çelişkileri derinleştirebilirse, anti-faşist güçlerle işçi sınıfının mücadele gücünü ve örgütlülüğünü güçlendirebilirse, daha da önem kazanacaktır.

TEK CEPHE VE MİLLİ SENDİKALARDA ÇALIŞMA:

13 Ocak 1934 gününün kahramanca mücadelesinden sonra, silahlı işçi sınıfı, sendikaların faşistleştirilmesine karşı koyunca Parti ve

İntersendikal, yasal olmayan serbest sendikalar kurmaya çalıştılar. Bir çok serbest sendika yaratıldı. İşçi kitlelerinin başlangıçtan beri milli sendikaları "sınıf düşmanı" olarak görmeleri doğaldır. Fakat birkaç demagojik vaat, zorunlu sendikalaşma ve asgari ölçüde birkaç avantaj kitleleri yavaş yavaş milli sendikalara doğru çekti. Yani bu sendikalar giderek büyük kitle örgütleri haline geldiler. Parti yönetimi ve özellikle İntersendikal Komisyon faşist tedbirlerin yarattığı bu yeni durumu doğru bir biçimde çözümleyemediler. Faşizmin örgütlenme olanaklarını küçümsediler, kendi güçlerini abarttılar. Yalnız, Komünist Enternasyonal'in VII. Kongresinden sonra, Partimiz doğru çizgiyi işaret etmesini bildi: Görevimiz, faşizmin ve patronların silahı olan milli sendikaları faşist burjuvazinin elinden söküp, bunları işçi sınıfının kendi çıkarına yürüttüğü mücadelenin silahı haline dönüştürmektir.

1935'de birçok yoldaş bu çizgiyle mücadele etmişlerdi. Sekter bir eylem geçmişi üzerine temellendirilmiş bir direnme oldu. Fakat bugün, hiç bir yoldaş bu çizgiye karşı çıkamaz çünkü olaylar doğruluğunu ve izlenmesi gerekliliğini kanıtlamıştır.

Nasıl izlemeli?

1 - Milli sendika yönetimlerine sürekli bir baskı uygulamak

2 - Milli sendikalarda kitleler arasına girip çalışarak, bu sendikaların kitleler tarafından kendi çıkarlarına uygun sendikalar haline getirilmelerini, iradelerini kabul ettirmelerini sağlamak.

3 - Siyasi ve dini görüşleri ne olursa olsun, yönetimlere, emekçilerin güvenini kazanmış, dürüst işçilerin seçilmesini sağlamak.

Bu çalışma bizi ne "sendikal umutlanmaya" ne de hak arama hareketini resmi sendikalara teslim etmeye götürmemeli. Aksine, bu eylem hak arama mücadelelerinin resmi sendikalar dışında yoğunlaştırılmasını, bu mücadelelerin bütün fabrika ve işletmelerde çoğalmasını, kitlelere sıkıca bağlı kendi çıkarlarını savunan ve faşist sendikaların bürokrasisini aşmış birlik, komite ve komisyonların oluşmasını gerektirir. Eğer böyle davranırsak, kısa sürede bu sendikaları, işçi sınıfının çıkarlarını gerçekten savunabilen örgütlere dönüştürebilir, aynı zamanda sendikal mücadele içinde işçi sınıfının birliğini sağlayabiliriz.

ZAFERİN GARANTİSİ : BİRLİK
1947 MERKEZ KOMİTESİ'NE SUNULAN RAPOR

80 daktilo sayfalık bu raporunda Alvaro Cunhal sırasıyla Salazar rejiminin gayrimilli siyasetini, zaferin garantisi sayılan Birlik sorununu ve Parti sorunlarını incelemiştir.

Aşağıdaki özet ikinci bölümden alınmıştır. "Zaferin Garantisi: Birlik" bölümü tüm raporun kalbini oluşturur. Alvaro Cunhal bu bölümde önce bölünme çabalarını ve birliği tehdit eden tehlikeleri ele almış, buradan da komünistlerin önerdikleri birlik anlayışına gelmiştir. 1947 Haziranında olduğumuzu unutmayalım. Rapor, henüz bugünkü durumuna gelmemiş, gelişiminin belirli bir noktasındaki Portekiz'de belirli koşullarda yazılmıştır. Önemli olan: yöntem, sorunların konuş ve çözüm aranış biçimi ve sınıf mücadelelerinin somut koşullarını tahlil ettikten sonraki çalışma zihniyetidir; daha 1946'da Komünist Parti tarafından ortaya atılan faşizmi devirme sorununun ne için ve kimin tarafından nasıl gerçekleştirileceğidir.

Anti-faşist birlik hareketi üzerine birkaç söz:

1 - Ulusal birlik hareketi konusunda: Bazıları, anti-faşist zaferin tepside sunulmadığına göre, demokratların bütün örgüt yöntemlerini ve güçlerini yeniden gözden geçirmelerini ve Anti-faşist Ulusal Birlik Hareketi'nin (MUNAF) var olan koşullara artık uygun düşmediğini öne sürüyorlar. Böyle düşünenler aynı zamanda "dostlararası" bir düzenleme yapmanın ve uzlaşmaya gitmenin zamanı geldiğini düşünenlerdir. Bazı bölgelerde, ifadelerinde daha ileriye gidenler bile vardır. Bu kimseler MUNAF'ın artık varolmadığını söylemektedirler.

Bu görüşler belli bir temele dayanırlar. Bu temel, 1945 seçim manevrasından beri MUNAF'ın yürüttüğü örgütlenme ve ajitasyon çalışmasının zayıflığıdır. Bazıları demokrasinin kolay kazanılacağına inandıklarından, diğerleri tüm güçlerini yasal çalışmaya hasrettiklerinden MUNAF çalışmalarından kopmuşlardır. Olaylar karşısında MUNAF'ın konumunu belirleyen ulusa açık bir Konsey aylardır yapılmadı. Sayısız komiteler, ya bütün eylemlerini durdurdular yahut da eriyip gittiler. Bölgesel basının dışında Ulusal Birlik Hareketi'nin basını artık hiç sesini duyurmuyor. Çeşitli anlaşmazlıklar ve bizim yetersizliğimiz yüzünden, Yürütme Komitesi aylardır küçük ve düzensiz bir faaliyet içinde sürükleniyor. Tüm bu zayıflıklar MUNAF'ın bozguncu görüşlerinin dayandığı bir temel oluşturmaktadır. Bu, böyle görüşlerin doğru olduğu anlamına gelmemektedir. Hiç de değil. Görevimiz bütün gücümüzü bu zayıflıkların üstesinden gelmek ve birlik hareketine yeni bir hayat verebilmek için kullanmaktır.

Bu son aylar içinde birkaç ilerleme kaydedildi. Birçok komite yeniden oluşturuldu. Bazı kuruluşlar broşür ve gazete yayınladılar. Ulusal Konsey adına, düşük bir siyasi düzeyde de olsa, hareketin gerçek olanaklarıyla birkaç yayın gerçekleştirildi. Fakat bizim Parti'miz henüz yapabileceğinin hepsini yapmış değildir. Örgütlenme sahasında, komiteleri ve diğer kuruluşları canlandırmak bize düşen bir görevdir. Aynı şey ajitasyon ve propaganda sahasında da söz konusudur. Şu andaki teknik sorunu şayet bizim Partimiz düzeltmezse, Ulusal Kurtuluş'un sonsuza kadar yayınlanamayacağı açıktır. Önümüze, birçok engel çıkmış ve özellikle hiç bir zaman yerine getirilmeyen bir çok söz verilmiştir. Eğer harekete yardım etmek istiyorsak, Parti'nin eleminden, ajitasyonundan, propagandasından, siyasi eğitim çalışmasından bile fedakârlık ederek, kısa zamanda Ulusal Kurtuluş'un yayını sorununu halledeceği yolunda kesin kararla yola çıkmalıyız. Eğer bu fedakârlıklarda anlaşabilirsek, Ulusal Kurtuluş yakında çıkar.

Portekiz anti-faşistler birliğinin geleceği, hareketin güçlenmesine sıkı sıkıya bağlıdır. MUNAF'ın siyasi ve örgütsel bakımdan sağlamlaşması bu birliği sağlayacaktır. MUNAF'ın zayıflaması ve çökmesi anti-faşist birliğin kırılmasının başlangıcı olacaktır. Bu sağlamlaşmanın ne Parti Merkez Yönetiminin ne de sekretaryanın elinde olmadığını bilmek gereklidir. MUNAF'ındeki Parti Merkez Yönetimi, Merkez Komite sekretaryası ve Delegasyonu bu sağlamlaşmaya büyük katkılarda bulunabilirler. Fakat herşeyi yapamazlar. Sağlamlaşma, Partimizin

bütün yönetim kuruluşları ve taşra komiteleri, bölgesel ve yerel komiteler tarafından acil bir görev olarak ele alınmalıdır.

2 - Demokratik Birlik Hareketi (MUD): Bazıları, faşist diktatörlüğe karşı mücadelenin gerektirdiği fedakârlıklar ortada olduğuna göre MUD'un her türlü örgüt eylemini durdurarak hiç bir propaganda yapmadan güzel günleri bekleyerek kabuğuna çekilmesi gerektiğini önermektedirler. Bölgesel komisyonlarda MUD komisyonlarının özellikle emekçi komisyonların kurulmasına ve bütün kitle hareketine karşı koyan kişiler vardır.

Öte yanda, toplantılar düzenleyerek emekçi kadınların, gençlerin ve ulusal kuruluşların temsilcilerine söz hakkı tanımayacaklarına dair resmi makamlara söz verenler var. 27 Mayısta yapılan delege toplantısında, "bütün siyasi partiler için özgürlük" ve "genel af" önerilerinin MUD'un talepleri arasına sokulmasını isteyen bir delegenin bölünmeyi önlemek için teklifini geri almak zorunda kalması, demokratik görüşe ters düşmektedir. MUD içinde, örneğin bir hükümet programı oluşturulması teklifi gibi zararlı eğilimler de görüldü.

Bununla birlikte bu eğilimler, öneriler ve görüşler MUD'un gelişmesini ve Portekiz demokratlarının yorulmak bilmez yasal kavgasının devamlılığını önleyemedi. Yasaklama ilanlarına, tutuklamalara, mahkemelere, "barışçı modellerle yeniden örgütlenme" ve bölme çabalarına göğüs geren MUD yönetici kuruluşları, faşist tedbir ve baskılara karşı (sürgünler, genç demokratlara yöneltilen saldırılar, Tarrafal toplama kampı vs.) Portekiz halkının çıkarlarını savunmuş ve bütün Portekizli demokratların ortak çıkarları üzerinde kesin bir kararlılıkla durmuştur.

Buna rağmen, MUD'da demokrasi davasının yararı için bertaraf edilmesi gereken bir yetersizlik vardır. Merkez Komite ve birkaç bölgesel komisyonun bülten yayınlayarak ve zaman zaman genişletilmiş toplantılar düzenleyerek gösterdikleri eylem dışında MUD kuruluşlarının büyük çoğunluğu siyasi hayattan yoksundur. Birçok MUD komisyonu kendilerini, üyelerini biraraya toplamak ve onları yüksek kuruluşların bültenlerinden haberdar etmekle sınırlarlar. Bunlar siyasi mücadele, propaganda, gösterilere iştirak ve örgütlenme sahalarında eylem planları düzenlemezler ve hiç bir pratik eylemleri yoktur. Bu tür komisyonlar MUD'un gereksindiği eylem ve gelişmeyi sağlayamayacak silik kuruluşlardır. Komisyonların bu tür bir işleyişe sahip olabil-

meleri ve MUD'un yalnız büyük şehirlerde değil, bütün kesimlerde, bütün belediyelerde, kasabalarda, mahallelerde ve semtlerde, işyerlerinde, köylerde, sanatçı ve aydın çevrelerinde faaliyetini yoğunlaştırması, belirlenmiş ve onanmış amaçlar çerçevesinde siyasi bir hayata kavuşması gereklidir.

Bugün, Gençliğin Demokratik Birliği Hareketi, MUD'un en iyi örgütlenmiş ve en geniş kesimlerinden biridir. 20.000 üyesiyle, düzenli bülten yayınlarıyla, Portekiz gençliğinin geniş kesimlerini ilgilendiren eylem ve hareketinin çeşitliliğiyle MUDJ, ülkemizde bugüne kadar varolan en önemli gençlik kitle hareketini oluşturur. Canlılığını kanıtlamak üzere, Merkez Komitenin ve Yönetimin bir çok üyelerinin tutuklanmasına rağmen faaliyetini düzenli biçimde sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Tutuklanan gençlerin yerini hemen başka gençler metanetle doldurmaktadır. Her eğilimde, özellikle de katolik olan birçok genç, hem de en yoğun baskı döneminde, örgütle bütünleşmiştir.

MUD içinde genç demokratlar, yaşlı ve dürüst demokratlardan çok şey öğrenmişlerdir. Daha da çok şey öğreneceklerdir. Fakat olaylar, MUD'daki herkesin de aynı şekilde genç Portekiz demokratlarının mücadeleciliklerinden ve inisyatiflerinden yararlanmaları gerektiğini göstermektedir. Şayet bu gerçekleşebilirse, MUD bugüne kadar elde ettiği başarılarına daha çok yeni ve önemlilerini ekleyecektir.

Faşizmin çaba ve arzularına karşın birliğin oluştuğu bir gerçektir. Bu birlik bozguncu ve bölücülere karşı oluşmaktadır. Uzlaşma savunucuları ve faşizmle bağdaşma yanlılarına karşı oluşmaktadır. Hainlere ve kararsızlara karşı oluşmaktadır. Tehditlere ve manevralara karşı oluşmaktadır. Ve Portekiz demokratlarının dayanıklılığının simgesi olarak, çekingenliklere, tehditlere, tutuklamalara, mahkemelere ve toplantı yasaklarına karşı oluşmaktadır. Salazarizmin en yüksek kanıtı olan terör ve şiddete karşı oluşmaktadır.

ALAŞAĞI EDİLEN "MİLLİYETÇİLİK" MASKESİ:

Hükümet savaş sırasında halkın yoksun bulunduğu gıda malzemelerini ve bağlı ülkelerden ithal ettiği malları göndererek Hitler'le bir yardımlaşma ve işbirliği politikası yürütürken; Hitler'e wolfram madeni yollayarak Portekiz'i Axe manevrasının üssü haline getirirken; Mitor

adasını Japonlara teslim ederken ve İngiltere ile uzunca bir süre düşüp kalkıp sonra ona sırt çevirip İttifak devletlerinin yanına geçerken kim ulusal yararları savunuyordu? Böyle bir siyaset güden hükümet mi, yoksa hem Portekiz'in savaş sonunda uluslar topluluğunda layık olduğu yere oturabilmesi amacıyla, hem de savaş sırasında çıkacak güçlük ve zarar - ziyanı önlemek amacıyla Hitler'e yapılan yardımın kesilmesi için uğraşan Portekiz demokratları mı?

Savaş sonunda hükümet, yabancı emperyalistlerin yardımını satın alabilmek için İngiltere'nin 80 milyarlık savaş tazminatını kabul ederken, Portekiz'in en zengin ürünlerini düşük fiyata satarak ve böylece ürünlerinin dış ticaretini yabancılara vererek pazar sağlama olanağını kaybederken, Azor üslerine boyun eğerken, ülke kapılarını yabancı kapitalistlere açarken, kim ulusal yararları savunuyordu? Böyle bir siyaseti güden hükümet mi yoksa emperyalistlerin himayesine ihtiyaç duyanın Portekiz değil de Salazar olduğunu ortaya koyarak, bu tür ödünlere o zaman karşı koyan ve hâlâ da karşı koymaya devam eden Portekizli demokratlar mı?

Bağımsızlık mücadelesi için değil de anti-faşist halk hareketinin ezilmesi için hükümet ülke kaynaklarının % 40'ını silahlanmaya ve baskı güçlerine ayırırken kim ulus yararlarını savunuyordu? Böyle bir politika izleyen hükümet mi yoksa ülke kaynaklarının gelişme çalışmalarında ve ulusal zenginliklerin işletilmesinde kullanılmasını şart koşan demokratlar mı?

Hükümet iktidarda kalabilme umuduyla, halkların güvenliği ve barışını mahvetmeyi planlayan gericilik dünyasında, Anglo-Sakson gericilerle ve Vatikan'la aynı çizgiye girerken, bunların manevralarına katılırken, lânetli Franko rejimiyle gitgide daha sıkı bağlar kurarken, ABD'nin "plebisitli hegemonyası"nı kabul etmek ve Portekiz halkına karşı yabancı desteğini elde etmek için silahlı "haçlı seferlerine" katılmaya hazırlanırken kim ulus yararlarını savunuyordu? Böyle bir politikayı izleyen hükümet mi yoksa artık Franko'ya yardıma son vererek Portekiz'in dünyanın bütün halklarıyla dostluk ve barış içinde bir siyaset izlemesini, Portekiz diplomatlarının gerici dünyanın ajanı olmaktan çıkarak haklara ve özgürlüklere karşı hınç duymamalarını ve ülkenin artık savaş tahrikçilerinin yanında yeni maceralara sürüklenmemesini şart koşan demokratlar mı?

Hükümet genç demokrasilere ve SSCB'ne karşı vahşi bir kampanya yürütürken ve böylece ülkeyi demokratik Avrupa'dan tecrit ederken kim ulus yararlarını savunuyordu? Böyle bir siyaset izleyen hükümet mi yoksa SSCB ile ve Batı Avrupa ile ticari ve diplomatik ilişkiler kurarak ülkede ekonomik refahın ve kültürün gelişmesine kapıları açmayı öngören demokratlar mı?

Hükümet siyaseti, dünya uluslarıyla dostane işbirliği ve demokratik ilkeler üzerine değil de faşist ilkeler ve gerici dünya ile ittifak üzerine temellendirildiği için, Portekiz, Birleşmiş Milletlere kabul olunmamaya mahkum edildiğinde ve hâlâ da bugün bile aynı politika sürdürülürken kim ulus yararlarını savunuyordu? Böyle bir siyaset izleyen hükümet mi yoksa demokratik bir düzeni arzulayan ve ülkeyi uluslararası felaketlere sürükleyen faşist rejime karşı çıkmayı öneren demokratlar mı?

Hükümet ülke zenginliklerini bir avuç ailenin, toprak, sanayi ve ulaşım alanındaki tekelcilerin, korporatif örgütlerin tekellerin eline teslim ederek, emekçi sınıfların sefaletini, orta sınıfların mahvını artırırken ve halkın haklarını bütün gücüyle kaldırırken kim ulus yararlarını savunuyordu? Böyle bir siyaseti izleyen hükümet mi yoksa korporatif yapının yokedilmesini, küçük üreticilerin korunmasını, emekçi sınıfların durumunu iyileştirmeyi isteyen ve emekçileri gelişme, bolluk ve daha iyi günler için kavgaya yönelten demokratlar mı?

Hükümet demokratik özgürlükleri tanımayı reddederken, baskı politikasında ısrar ederken, keyfi polis politikası sürdürürken, her sorunu şiddetle çözerken, halkın en değerli çocuklarını katlederken, en kıymetli ulusal değerleri uzaklaştırırken, kin ve bölünme tohumları ekerek Portekiz'i iç harbe götürürken, kim ulusal yararları savunuyordu? Bu politikayı izleyen hükümet mi yoksa insan hayatına, fikirlerine ve özgürlüğe saygıyı savunan; halk kendi kaderini ve yöneticilerini özgürce seçebilsin diye özgür seçimler ve demokratik özgürlükler isteyen demokratlar mı?

Hükümet sömürgeci baskı ve yağma politikası izlerken, ülkelerinin servetlerini sömürerek ve onları boyunduruk altına alarak, sömürge halklarının kinini Portekiz'e karşı kışkırtırken, sömürgelerden elde ettiği zenginlikleri İngiliz ve Amerikan emperyalistlerine teslim ederken (Angola'daki kauçuk plantasyonları, Kap - Verd'deki şeker rafinerileri, petrol...) ulus yararını kim savunuyordu? Bu politikayı izleyen

hükümet mi yoksa sömürge halklarına etkin bir yardım politikasını, sömürgelerde demokratik bir düzen kurulmasını, yabancı emperyalizme verilen ödünlerin son bulmasını arzulayan demokratlar mı?

Herşeyi açıkça görmek isteyenlere açıklık getirmek amacıyla, Salazar hükümetinin gayri-milli bir politika izlediği ve ulusal yararları savunanların demokratlar olduğunu göstermek için başkaca örnekler vermek gereksizdir.

Yüksek ruhban heyetine arkasını dayayan Salazar yönetimi bütün siyasi muhaliflerini "yabancıların hizmetinde olmakla" suçluyor. Burada şöyle bir soru sorabiliriz: Kim yabancıların emrindedir? Portekiz'in iç işlerine her tür müdahaleye karşı ve halkın özgürlükleri ve hakları için mücadele eden demokratlar mı? Hayır. Yabancıların emrinde olanın, sömürge zenginliklerinden ve ulusal zenginliklerden yıkıcı tavizler veren, kendi öz halkına karşı yabancı yardımı talep eden (İngiliz ve Amerikan silahları), ülkesini savaş kışkırtıcılarının peşinden sürükleyen hükümet olduğu gayet açık ortadadır. Yabancıların emrinde olan; açıkça faşizmin yanında yer alan ve yabancı bir devletten (Vatikan) emirler kabul eden katolik yüksek ruhban heyetidir.

Bütün faşist kampanyalar karşısında Portekizli demokratların değil de Salazar taraftarlarının yabancıların hizmetinde olduğu, görmeleri için gözü olan herkesin önünde bütün açıklığıyla serilidir.

BİRLEŞMEK, ÖRGÜTLENMEK VE MÜCADELE ETMEK:

Salazar Hükümetinin gayri-milli politikası karşısında, Portekizli demokratların tek çıkış yolu vardır. Bu yol ne uzlaşmadır, ne bazı kolaylıklardan yararlanmakla yetinmedir, ne faşizmle anlaşmadır, ne parti manevralarıdır, ne de başarısızlığa mahkum askeri hükümet darbeleridir. Portekizli demokratların önündeki yol; birleşmek, örgütlenmek ve mücadele etmektir.

Birleşmek; karşılıklı saygı ve yardım temeli üzerinde bütün demokratlar arasındaki işbirliği ve dostluk bağlarını sağlamlaştırmaktır. Böyle olduğu için, bizim yönümüzden farklı da olsa, bütün demokratların eylemlerini her an değerlendirmeliyiz. Her an legalizm, uzlaşmacılık ve cuntacılık gibi antifaşist harekete zarar verebilecek eğilimlerin,

yapıcı bir eleştirisini getirmeli ve başkaları bizim kendi eylemimize eleştiri getirdiğinde sırtımızı kabartmamalıyız. Parti örgütlerinin her yerde demokratlara karşı anlayışlı bir tavıra girebilmesi ve etkin işbirliğinin salt parti yöneticileri arasında sıkışıp kalmaması, aksine bütün demokratları içine alması için çok çalışmalıyız.

Birleşmek, varolan kararlı antifaşist örgütler ve partilerle ilişkileri güçlendirmektir. Bu nedenle, Sosyalist Birlik'le bağları sıkılaştırmak gereklidir. Nitekim Birlik 1 Ocak 1947 tarihli "Üyelere Tebliğ"inde çok doğru olarak şöyle demektedir: "Örgütümüzü ne kadar güçlendirirsek antifaşist birliğin güçlenmesine o kadar yardım etmiş oluruz,". Portekiz Cumhuriyetçi Partisi'yle daha derin bir işbirliği yollarını aramalı ve bunu sadece zirvede değil, üyelerin bulunduğu her yerde dürüst ve doğru fikir alışverişiyle yapmalı, Partimizin Portekizli cumhuriyetçiler arasındaki doğru bir politik çalışma yoksunluğu nedeniyle ve yanlış anlamalar yüzünden doğan güçlükleri bertaraf etmeliyiz.

Bölünmüş ve iç durumu karışık Sosyalist Parti'nin dürüst unsurlarıyla ilişkilerimizi sıkılaştırmalıyız. Şimdiye kadar yaptığımızdan daha düzenli bir biçimde, bütün cumhuriyetçi grupçuklarla temaslar kurmalıyız. Anti-Salazarist birliğin savunucusu anarşistler ile dostluk ilişkilerimizi daha da artırırken, halkımızın yaşantısı ve kavgası ile uğraşıp emekçi sınıflara baskı ve sömürüye karşı mücadelelerinde yardım edecekleri yerde, başta Partimiz olmak üzere, SSCB ve genç demokrasilere, adeta faşist düşmanlarımızın dilini kullanan bir tavırla saldıran anarşist yayınların da birliğe ters düşen durumunu ortaya çıkarmalıyız.

Birleşmek; en mücadeleci antifaşistlerin ve ulusal siyasi güçlerin koalisyonu olan, Ulusal Birlik Hareketi'ni (MUNAF) bütün eyleminde desteklemek ve yardım etmektir. Bu şekilde MUNAF'ın siyasi, örgütlenme ve propaganda çalışmalarında yardımcı olmalıyız. Öyle çalışmalıyız ki, salt yönetim ve birkaç taşra örgütü yerine bütün Parti, MUNAF'a bu sistemli ve etkin yardım elini uzatabilsin.

Birleşmek; serbest seçimler ve temel özgürlükler için Ulusal Demokratik Direniş Hareketi MUD'u desteklemek ve yardım etmek demektir.

MUD'un yasallığının bütün demokratların birleşik mücadelesi içinde bir anlam kazanması ve böyle savunulması için gayret sarfetmeliyiz. Yoksa onun yasallığını savunmak uğruna, MUD'u Salazar'ın

da arzuladığı türden zararsız bir muhalefet olarak gösterme durumuna da düşmemeliyiz. Bütün Partimizi ve Partimizin bütün örgütlerini bu desteğin gerekliliğini anlamaya götürmeli ve bunu Parti örgütlerinin temel faaliyetlerinden biri haline getirmeliyiz.

Birleşmek; buna henüz katılmamış dürüst Portekizlileri birliğe çağırmaktır. Açık ve esnek bir politika izleyerek, dinsel veya değil, cumhuriyetçi veya monarşist, fakat samimi olarak Portekiz halkının kendi kaderini seçmesini isteyen, faşizmi desteklemiş veya hükümete katılmış olmalarına rağmen bugün temel özgürlükler için demokratlarla birlikte mücadeleye katılmayı arzulayanlar hakkındaki şüphe ve endişelerimizi artıracağımıza onları kendimize çekmeliyiz. İnsanları verebilecekleri şeyler için zorlamayı bilmeli ve hepsinden aynı çabayı ve benzer eylemi beklememeliyiz. Faşizmden uzaklaşan, artık faşistlerle işbirliği yapmayan ve demokratik güçlere saldırmayan fakat birleşik bir eyleme de henüz kararlı olmayan kimseleri - herşeye rağmen - yanımıza getirmeyi bilmeliyiz. "İnsanları geçmişlerindeki hatalarıyla katı bir şekilde bağlamamalıdır" diyen 1. İllegal Kongremizin talimatını ve "Bizi birbirimizden ayıran şeyler bizi birbirimize bağlayan şeylerle asla kıyaslanamaz" diyen 2. Kongremizin talimatlarını unutmamalıyız.

Birleşmek; faşist olmayan katolikleri birliğe getirmektir. Buna karşılık katolik ruhban heyetinin gerici siyasetini ve Kilise ile Salazar diktatörlüğü arasındaki sıkı işbirliğini açığa çıkarmalıyız. Kilisenin faşist siyasetinden ayrılan dürüst katolikleri birliğin örgüt ve eylemlerine kabul etmeliyiz. Faşist teröre karşı gelen yüksek düzeydeki katolik kişilerin ve genç katoliklerin çarpıcı örneklerini işlemeliyiz. Bu konuda süregelen anlayışsızlık artıklarını temizlemeli ve her yerde her zaman tüm katolik Portekizlilerin demokrasi kavgasına katılmaları gerekliliği üzerinde ısrarla durmalıyız.

Portekiz'i faşizmden kurtarmak için Birlik Hareketi her meslekten, her nesilden, her dini ve siyasi inançtan, kadın - erkek bütün Portekiz halk kesimlerinden unsurlar kazanmalı, Portekiz sömürgelerinde taban ve güç bulmalıdır. Birlik Hareketi Salazar diktatörlüğünün, uluslararası hizmetkârlık, baskı, cehalet, yıkım ve sefalet politikasına karşı bütün savaş alanlarına yayılmalıdır.

Birliğin sıkılaşması için konuşmayı ve ikna etmeyi bilmemiz yeterli değildir. Örgütlenmek ve mücadele etmek gereklidir. Örgüt en iyi eylem aracıdır. Ve birlik kavga içinde tavlanır ve çelikleşir.

Salazarizme karşı mücadelede Portekiz demokratlarının birliği ancak demokratik güçlerin örgütlerini güçlendirdikleri ölçüde etkinlik kazanır ve sağlamlaşır. Buradan MUNAF'ın yönetici örgütlerinin iyi işlemesine (MUNAF ve ona bağlı örgütlerin Örgütlenme Komisyonları'nın çalışmasıyla) yardım edilmesi, yeni Birlik Komiteleri kurarak MUNAF'ın örgütlenmesinin ülke çapında geliştirilmesi için çalışmaz durumdaki komitelerin (çoğunlukla bu örgütler yeteneksiz aydınlara bağlı kalmıştır) yeniden örgütlenmesi ve yapılarının sağlam ve mücadeleci unsurlarla ve Parti faaliyetine sıkı sıkıya bağlı militanlarımızı temsilci göndererek düzeltilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Buradan da emekçi, aydın, genç, kadın, dayanışma örgütlerini ve diğer mesleki ve sosyal komiteleri çoğaltmanın ve mücadeleye katılmaya çağırmanın, yanlış anlaşmaların ve direnmelerin üstesinden gelip, örgütlenmeyi daha da genişletmenin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Buradan da, her yerde, ülkenin bütün merkezlerinde, yerel birimlerde, işletmelerde, tarlalarda, bürolarda çok etkin mücadele araçları olan geçici ya da sürekli emekçilerin birlik komitelerini, köylü komitelerini, odalara kayıtlı elemanların komitelerini, sendikal komiteleri, yerel ve bölgesel çıkarları koruma komitelerini kurmaya devam etmenin gereği ortaya çıkar.

Bu da şunu gerektirir: her antifaşist örgüt ve Parti'nin kendi örgütlenme çalışmasını Partimizin anlayışıyla geliştirmesi. Partimizden MUNAF'a katılan güçler, MUNAF'ın gücünün en iyi garantisidir. Örgüt en iyi eylem aracıdır. Portekizli demokratların birliği, halk kitlelerinin mücadelesi içinde güçlenmelidir. Demokratların örgütü, Portekiz halk mücadelesinin kızıştırıcı gücü olmalıdır. Halkın desteği, kitlelerin desteği, antifaşist haraketi zafere götürecek biricik güçtür. Kitlelerin güncel siyasi ve ekonomik talepleri için verilecek sürekli mücadele bütün Portekiz demokratlarının önünde duran diğer bir büyük görevdir.

Birleşerek, örgütlenerek ve mücadele ederek Portekiz demokratik güçleri ülkeyi faşist diktatörlük karşısında zafere götüreceklerdir.

PORTEKİZ'DE TARIM SORUNU

1968'de Brezilya'da yayınlanan 400 sayfalık bu eser, 1950 senelerinde tümüyle hapishanede, akla gelen bütün güçlükler altında kaleme alınmıştır. Alvaro Cunhal burada etkileyici bir istatistik ve büyük bir ekonomi politik bilgisiyle, faşizm şartlarında Portekiz köyündeki üretim ilişkilerinin gelişimini tanımlamaktadır. Burada, "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" adlı eserin büyük yazarı genç Lenin'in kararlı takipçisi olarak kendini gösterir. Nitekim, Lenin'in doğumunun 100. yıldönümü dolayısıyla Moskova'da yapılan seminer sırasında Portekiz delegasyonunun, açıklamak üzere Bolşevik Partisi kurucusunun bu eserini seçmiş olması şaşırtıcı değildir. Alvaro Cunhal'in bu yapıtının getirdiği teorik katkı, aslında Portekiz sınırlarını aşmaktadır. Burada içindekiler tablosunu verelim:

1. Avrupa'nın deniz kıyısındaki bahçesi.
Ülkenin "doğal fakirliği"; "temel olarak tarımcı" olan bir ülke; üretim ve tüketim; Batı Avrupa'da tarımcı Portekiz; tarımın "sanayileştirilmesi".

2. Sefalet çizgisinin altında.
Yoksullaştırma kanunu; boğaz için ekmek; bir bilimin uzmanları; hayatın cenazesi.

3. Doğa, insan ve toplum.
Sözde doğal nedenler; nüfus ve beslenme; insanoğlunun gücü; toprağın özel mülkiyeti.

4. Mülk sahibi ve çiftçi.
İpotekler; rantlar; kaçınılamayan bir engel.

5. Mülkiyetin dağılımı.
Genel panorama; köylü mülklerinin ortalama yüzölçümleri; mülkiyet ve mülk sahipleri; tarım işletmelerinin ortalama alanları; gerçek ölçüye daha yakından bakınca; zıtların boyutu; somut birkaç örnek.

6. Büyük ve küçük işletmeler.
Aile işletmesinin idealizasyonu; çözümlenecek bir sorun; toprağa susamışlık; makinalar ve teknik düzey; satışlar; para ve kredi; hayvancılığın artan ağırlığı; öküzler ve inekler; birim başına randıman üzerine.

7. Sorunun sırrı.
Parasız fazla mesai, kadın emeği, çocuk emeği, ailevi mahrumiyetler.

8. En iyi pay kimin için?
Aldatıcı bir bağımsızlık; birim başına randımanın düşüşü; mülkiyet değişimleri; hayvancılığın gelişmesi; köyden göç.

9. Aile işletmesinin tasfiyesi.
Tarihi bir kader; "tecrit edilenler"; yarı-proleterler; Kuzey muhacirleri; başlıca belirti.

10. Tarımda yoğunlaşma.
Tarım bir istisna mıdır?; köylü işletmeleri sayısının gelişimi; parçalanma ve yoğunlaşma; büyüğe bağlı küçük üretim; parsellerin kapatılması ve satışı; ekonomik nedenler ve başkaları; aile işletmelerinin yaşama hakkına sahip olmamaları.

Aşağıda okuyacağınız özet, gene Alvaro Cunhal tarafından eserin, yazılmasından on sene sonra basılmadan önce yazılıp eklenmiştir. Bu sonsöz, gözlenen gelişimi açıkığa kavuşturmayı hedefler. Kapitalist Avrupaya kırsal bölgelerden akan yoğun emekçi göçleri (yakla-

şık 1.500.000 kişi) yazının sonuçlarını bozmaktan çok geniş ölçüde yeni nitelikler de getirerek onaylamaktadır.

Yaklaşık olarak on sene önce yazılan bu denemede, Portekiz tarımında kapitalist gelişimin karakteristik yönleri gösterilmektedir. Kimyasal gübrenin ve tarım makinalarının kullanımının gelişmesinin nasıl toplumsal işbölümünü hızlandırdığı ve sularma, şarapçılık, ağaç kabuğu sanayii, harman gibi evvelden bizzat tarım işletmesinin içinde yapılan işlerin "sanayileşmesine" götürdüğü açıklanır. Toprak kapatma ve ipoteklerle kapitalizmin köylerdeki durumunu nasıl güçlendirdiği gösterilir. Küçük ve büyük tarım işletmeleri arasındaki rekabet biçimleriyle birlikte, büyük işletmelerin üstün olduğu yönler, küçük işletmelerin direnme olanaklarının nedenleri ve nihayet küçük tarımcıların bozgunu, artan yıkımları, tasfiyeleri ve proleterleşmeleri açığa çıkarılmıştır. Aynı şekilde tarımda yoğunlaşma süreci incelenmiş ve 1926'da Portekiz'e yerleşen faşist rejim koşullarında bu sürecin özel noktalarından bazıları belirlenmiştir.

İncelemenin temel sonucu; tarımdaki büyük teknik geriliğe rağmen faşist egemenliğin ilk 25 yılında kapitalizmin hızla geliştiğinin ve kapitalist üretim ilişkilerinin köylerde rahatça egemen olduğunun kanıtlanmasıdır.

Denemenin kendisi yaklaşık on senelik olduğundan ve içinde kullanılan en yeni tarihli veriler 1954 yılına ait olduğundan, hatta ele alınan temaların çoğu daha eski tarihlere uzandığından okuyucu o tarihten sonra Portekiz tarımcılığında önemli değişiklikler olup olmadığını kendi kendine sorabilir. Sonraki olaylar tarım sorununun bu denemede sunulan temel ilkelerini onaylamakta mıdır, yalanlamakta mıdır?

Eldeki bütün unsurlar, o zaman açıklanan genel eğilimlerin ve temel görünümlerin sadece sürdüğünü değil aynı zamanda arttığını da kabul etmemize olanak vermektedir.

Faşist hükümet demagojik propagandasında, sanayi kesiminde olduğu kadar tarım kesiminde de Portekiz'in diğer Avrupa ülkeleriyle arasındaki mesafeyi kapatmak üzere olduğunu inandırmaya çalışmaktadır.

Durum gerçekten böyle midir? Birinci bölümdeki karşılaştırmalı incelemede açıkça gösterilen kapitalist Avrupa ülkelerine oranla Por-

tekiz'deki tarımsal gerilik gerçekten alt edilmiş midir? O zamandan beri ne gibi değişiklikler olmuştur?

Resmi veriler o tarihten 1962 yılına kadar, tüm ülkelerde traktör sayısının, kimyevi gübre tüketiminin arttığını göstermiştir. Önemli bir farklılık olmadan davar sayısı bazı yerlerde artmış bazı yerlerde azalmıştır. Hububat, patates, şarap üretimi genellikle artmıştır.

Portekiz'de eğer doğruysa traktör sayısı ve kimyevi gübre tüketimi artmıştır ama, hububat ve patates üretiminin randımanlarının düştüğü de bir gerçektir. 1959 ile 1962 senelerinde, buğday, arpa, yulaf, çavdar, baklagiller, patates üretimi, 1949 ile 1958 senelerine oranla düşük düzeydedir. Bu, faşist politikanın ve korporatif yönetimin tarımda yarattığı güçlüklerle açıklanabilir.

Ülkenin durumu diğer kapitalist Avrupa ülkeleriyle orantıya vurulduğunda iyiye doğru gitmediği görülür. 1936 1949 yıllarında kapitalist Avrupa ülkelerinde tarımı sınıflandırmak için kullanılan ve Hollanda'yı 100 olarak alan kıstasa göre Portekiz 1936 - 1947'de 19, 1962'de ise 17 geridedir. Portekiz'in diğer kapitalist Avrupa ülkelerine göre tarımdaki geriliği artmıştır. Aynı 1936 - 1949'da olduğu gibi 1962'de de Portekiz tarımı Avrupa'da sonuncu sırada yer almaktadır.

Portekiz tarımının dışa bağımlılığı konusuna gelince; durum 2. Dünya Savaşı sonuna oranla biraz değişiklik göstermektedir. 1960 - 1963 yıllarında, ihraç edilen içkilerin değeri ithal edilen ekmeklik hububatın değerine; ihraç edilen odun ve mantarın değeri ise ithal edilen tarım ürünlerinin (yemeklik olmayan) değerine eşittir.

Bu arada, "özellikle bir tarım ülkesi." olan Portekiz her sene 300.000 ton hububat, yaklaşık 200.000 ton şeker, 60.000 tondan fazla pamuk ipliği ithaline devam etmektedir. Sadece bu üç ürün, toplam ithalatın % 18'ini ve devlet kaynaklarının beşte birini oluşturmaktadır. Ayrıca, önemli patates, et, nebati yağ, sütlü mamuller ve deri ithali sürdürülmek zorundadır. Yani iç pazarın temel ihtiyaçlarının karşılanmasında belirleyici rol oynayan sektörlerde hâlâ ithalata bağımlılık devam etmektedir.

Tarım, orman ve hayvancılık ürünlerinde ticaret dengesini ayarlayanlar; başta mantar ve odun, ikincisi şarap ve üçüncüsü reçine olmak üzere yine geleneksel ürünlerdir. Bu durum değişmedikçe "özel-

likle bir tarım ülkesi" olan Portekiz'in bağımsız bir ekonomiye sahip olması olanaksızdır.

Aynı olgu tarım için gerekli ürünlerde de gözlenir. Kimyasal gübre konusunda ithalatın azalıp ihracatın arttığı doğrudur. 1953 1957 yıllarında 428.549 ton olan ortalama yıllık ithalat, 1958 - 1962 yıllarında ortalama 241.598 tona düşmüştür. 1962'de ilk kez gübre dış ticaretinde olumlu bir düşüş görüldü ve ihracat ithalatı 67.000 ton geçti. Bu değişiklik, tüketime uymayan kimyasal gübre üretiminin artışına bağlıdır.

1962 yılında 811.289 ton gübre üretildi. Bunun 136.900 tonu nitrat fosforik asit ve oksit potastandır. Eğer Portekiz'deki kimyasal gübre tüketimi kapitalist Avrupa ülkelerindeki düzeye erişseydi (üç tür gübre için 60,6 kg/hektar) bu üretim tarımsal ihtiyaçların yarısını bile karşılayamazdı. Dış pazara bir akışı gerektiren fazla gübre üretimi, zayıf tüketimin, tarımsal geriliğin, faşist diktatörlük koşullarında ekonominin uyumlu bir gelişme olanağına kavuşamamasının bir yansımasıdır.

Anlaşılıyor ki, yakın tarihteki gübre dış ticaretindeki düşüş Portekiz tarımının gelişmesini yansıtmıyor. Tarımın bağımsızlığının bir belirtisi olarak da yorumlanması olanaksızdır.

Halen, milyonlarca esküdo değerinde tarım makinaları (1962'de 39 milyon) tarım koruma ilâçları (1962'de 36 milyon) ithali sürdürülmektedir. Demek ki, tarım halen emperyalizme bağımlılığını geniş ölçüde sürdürmektedir.

Bu durumun yeni ve ciddi yönleri ortaya çıkmaktadır. Güney deki sulama çalışmalarında Batı Alman finansmanları ve Batı Alman yatırımlarıyla gerçekleştirilen yeni sanayi dallarına ham madde sağlamak için ormanların yaygınlaştırılması ve "toprak değişimleri" tasarıları Portekiz tarımındaki önemli kesimlerde emperyalizme dolaysız hakimiyet yolunu açmaktadır.

Emperyalizme bağımlılık, makina ithalatları, yabancı yatırımlar birbirleriyle çelişkili şeyler değildir. Aksine kapitalizmin kırlarda hızla gelişmesini getirirler.

Tarım makinaları sayısının artış ritmi sürekli büyümektedir. Yakın zamanda açıklanan veriler 1954 yılında 3963 traktör bulundu-

ğunu göstermektedir. O zamandan beri, önemli bir sıçrama görülmüştür. 1955 1957'lerde traktör sayısı senede ortalama 567 tane artıyordu. 1958 - 1962 arasında bu senelik artış 1248'e çıktı. 31 Aralık 1962'de 11.806 yani 1954'tekinin üç misli traktöre erişildi.

Tarımdaki kapitalist gelişimin kapitalistlere giderek daha fazla nüfuz kazandıran bir başka unsuru da ipotekli alanların artmasıdır. İpotek borçlarının toplamı 1972'de 1949'dakinin iki misline çıktı. Köylü mülkleri üzerindeki ipotek borçları bu denemede ele alınan son senelerin borçlarına oranla çok yüksektir. 1949'da ipotek edilen köylü mülkleri 279 milyon esküdo getirirken, 1962'de bu rakam 845 milyona çıkmıştır. Genel ipotekler için ise aynı senelerin borçları sırasıyla 118 ve 250 milyondur.

Portekiz (Merkez) Bankası'nın raporlarına göre ve sadece köylü mülkleri üzerindeki ipotekleri ele alarak 1956 - 1963 senelerinde akdedilen borçlar (1963'ün son üç ayı hesaba katılmamıştır) 3 milyar 993 milyon esküdoya yükselmiştir ki, bu, senede ortalama 500 milyon esküdoluk borç demektir.

Aynı dönemde ödenen borçlar 1 milyar 271 milyon esküdoya yükselmiştir. Bu, köylü mülk sahiplerinin tüm olarak, ipotek borçlarının sekiz senede 2 milyar 771 milyon esküdo artması demektir (İstatistiklere geçmeyen büyük sayıda küçük borçlar burada hesaplanmamaktadır). Tarımda ipotek borçlarının artması bu dönemde yaklaşık 340 milyona yani bu denemede incelenen evvelki dönemdekine oranla çok yüksek bir ortalamaya ulaştı.

İleriki seneleri kapsayan tüm veriler, küçük işletmelerin büyüklere oranla dezavantajını ve bunları yıkan, parçalayan sürecin devamını onaylamaktadır.

Bu olay tarım makinaları konusunda tüm açıklığıyla ortadadır: Büyük mülk bölgeleri tarım makinalarının büyük kısmına sahiptirler. 1954'de 3,963 traktörden 3,559'u yani yaklaşık % 90'ı büyük işletmelerin egemenliğindeki 7 bölgede bulunuyordu. 1962'de gene aynı 7 bölge, 11,806 traktörden 9,297'sine sahipti. 7,943 olan traktör artışının 5,738'ini büyük mülk bölgeleri kapmıştı.

Makinaların kullanımında büyük işletmelerin hakim olduğu bölgelerle çok sayıda küçük işletmelerin bulunduğu bölgeler arasındaki zıtlıklar, avantaja sahip olan büyük işletmelerle buna sahip olmayan küçük işletmeler arasındaki durumun farklılığını su yüzüne çıkarmaktadır. Son senelerde yeni bir özellik ortaya çıkmıştır. Son senelerin bir diğer niteliği de, toplam traktör sayısında yüksek bir oran kazanmaya başlayan küçük tarım bölgelerine tarım makinalarının girmesidir. Toplam traktör sayısı içinde oldukça yüksek traktör yüzdesine sahip olan küçük tarım işletmeleri bölgelerine tarım makinaları girmeye başlamıştır. 1961 1962'de Coimbra ve Viseu bölgelerindeki traktör sayısı, toplama oranla % 35'i temsil ederken, Aveiro ve Bragance bölgelerinin yüzdesi 40 ila 48'e ulaşmıştır.

Bu rakamlar bir yandan makina kullanımındaki bölgesel farklılıkları tarım türünün farklılığı ile açıklamaya çalışan burjuva ekonomist ve teknisyenlerini yalanlarken, bir yandan da "küçük mülkiyet" bölgelerinde de tarımın makinalaşmasının hızlandığını göstermektedir. Bu olgu, "bağımsız küçük işletme" geleneğinin ağır bastığı bölgelerde kapitalizmin gelişmesini göstermektedir. Bu bölgelerin de makinalaşması hiç bir şekilde küçük tarımcıların traktör sahibi olup eski fakirliklerinden kurtuldukları anlamına çekilmemelidir. Bu bölgelerde de aynen diğer bölgelerde olduğu gibi, makina satın alanlar büyük mal sahipleri ve zengin köylülerdir.

Sadece büyük mal sahiplerinin ve kapitalistlerin satın alabilecekleri makinaların sayısının hızla artması büyük işletmelerde emek üretkenliğini arttırır ve merkezileşme nedeni olur. Makinaların buralara girmesi küçük ve orta tarım işletmelerinin temelini iyice sarsar ve bunlarla büyük işletmeler arasındaki rekabeti daha da zorlaştırır. Büyük toprak sahipleri tarafından, makinaların küçük ve orta üreticilere kiralanması, bunların büyük mal sahiplerine olan bağımlılıklarını büsbütün arttırır ve bir kez daha yıkılmalarına ve proleterleşmelerine neden olur.

Küçük üretim bölgelerine makinaların girmesi, eskiden beri küçük işletmenin hakim olduğu yerlerde bile, küçük işletmelerin parçalanmasının ve tasfiyesinin daha büyük bir hızla oluşması demektir.

Aynı durum kredi konusunda da görülmektedir.

Tarım kredilerinin bölgesel dağılımına baktığımızda, düşük faizli kredilerden en çok büyük tarım işletmelerinin yararlandığını görüyoruz. 1962'de verilen 1 milyar 112 milyon esküdo tutarındaki toplam

kredinin % 64'ünü 5 büyük işletme bölgesi (Beja, Evora Portalegre, Setubal ve Santarem) aldı. Küçük işletmelerin bulunduğu 5 bölgenin payına toplam kredinin ancak % 11'i düştü.

Aynı şekilde son senelerde ipotek borçlarının kararnamesi incelendiğinde, küçük üreticilerin büyük üreticilere oranla borçlarını daha zorlukla ayarlayabildikleri görülmüştür. 1962'de 50.000 esküdodan fazla borçların % 12'si bir seneden, % 49'u beş seneden az vadeli idi. Sadece % 24'ü 10 seneden fazla vadeliydi. 5.000 esküdodan küçük borçlara gelince, % 6,8'i bir seneden, % 27'si beş seneden az, % 43,5'i ise on seneden fazla vadeliydi.

Küçük tarım işletmesinin yıkılması ve yokolması, göçlerin bölgesel dağılımında açıkça ortaya çıkar. 1953 yılından 1962 yılına kadar, senede ortalama 34.000 olmak üzere göç olayı giderek artan bir hızla sonunda 339.733 Portekizliyi içine almıştır. Çeşitli göstergelere göre sayısı oldukça yüksek olan gizli göç bunun dışındadır. Bu incelemeye konu olan senelerde olduğu gibi daha sonraki senelerde de, en yüksek göç oranı küçük mülkiyet bölgelerinden olmuştur. 1962'de göçlerin % 70'den fazlası küçük mülk bölgelerindendi.

Taahhüt ettikleri borçlardan kurtulamayacak durumda olan, çok yüksek faizler ödeyen ve giderek artan vergilerin altında ezilen küçük mülk sahipleri, gübre ve tohum satın alma olanağından yoksun kalarak kapitalistlerin giderek vahşileşen sömürü ağına düşmüş ve sonunda topraklarını bunlara terketmişlerdir. Bu durumda ya büyük toprak sahiplerinin yanında ücretli emekçi olmuşlar ya da büyük şehirlerde veya uzak ülkelerde hayatlarını yeniden kurma çarelerini aramışlardır.

Amacı büyük mülk sahiplerinin ve kapitalistlerin çıkarlarını savunmak olan faşist hükümetin tarım politikası, bu süreci hızlandırmış ve ulusal tarımın kontrolünü giderek bu toprak sahipleri ve kapitalistlerin eline terketmiştir.

Küçük işletmeleri istikrara kavuşturmak, güçlendirmek ve canlandırmak bahanesiyle çıkarılan kanunların bile, büyük kapitalist işletmelerin gelişimlerini kolaylaştırmak ve durumlarını sağlamlaştırmaktan başka amacı yoktu.

Bu denemenin yazıldığı dönemden bugüne kadar geçen sürede hisseli toprakların bir kişinin elinde toplanmasına, toprak kapatılmasına, "sömürgeleştirmeye" ve "toprak muhafazasına" ilişkin tedbirler

ve kanunlar bu eğilimi onaylamakta ve büyük mülk sahiplerinin, kapitalistlerin, küçük tarım üreticilerine karşı verdikleri mücadelelerinde birer araç görevini görmektedir.

Toprak tekelleşmesi tasarılarının amaçları gösterildi: Amaç en iyi toprakları küçük üreticilerin elinden alıp, büyüklere sunmaktı. Denemede sözedilen 1951 tasarılarının fakir köylülerin memnuniyetsizliği ve direnci yüzünden pratikte bir etkisi olmadı. Fakat o tarihten beri, hükümet aynı türden projeleri yürürlüğe koymakta diretti.

1959 Kasımında, toprak tekelleşmesiyle ilgili yeni bir kanun Korporatif Mecliste kabul edildi. Faşist propaganda, amacının Kuzey' deki köylü işletmelerinin "aşırı parçalanmasını" düzeltmek olduğunu ileri sürüyordu. Bu dağınıklık ve parçalanma modern ekim yöntemlerinin ve özellikle makinaların kullanılmasını önlüyor ve yer değiştirmelerde zaman kaybına, kredilerde güçlüklere, toprakların değer kaybına ve üretimde maliyet artışına neden oluyordu.

Bu gerekçeler, genel teknik planda şüphesiz geçerlidir. Bu kanun taslağının arkasında yatan gerçek nedenler ve faşist siyaseti belirleyen uğraşlar bunlar değildir. Bir kez daha tekrarlayalım, önerilen, zengin toprak sahiplerinin küçük mülk sahiplerini topraklarından uzaklaştırarak bu toprakları da ellerine geçirip daha büyük ve daha verimli işletmelere sahip olabilmelerine yarayan hukuki bir araç yaratmaktı.

Küçük parsel sahiplerini kitle halinde mülksüzleştirme ve bunları topraklarından uzaklaştırma niyeti o kadar açıktı ki, faşist propaganda toprak tekelleşmesinin bir sonucunda ortaya çıkacak olan "aşırı el - emeği fazlası"ndan, "deniz - aşırı taşralardaki geniş sahaların sömürgeleştirilmesinde" yararlanılabileceğini ilan ediyordu.

Mülksüzleştirme tasarısı öyle büyük protestolar yarattı ki, faşistler bir kez daha geri çekilmek zorunda kaldı. Zorla mülksüzleştirme ilkesi, 1962'de kabullenilen kanunda açıkça belirtilemedi.

Toprak tekelleşmesinin bölgesel tasarılarını ve arazi değerlendirmesini yapacak ve işlemleri yürütecek olan Komisyonlarda hükümet delegeleri mutlak çoğunluktaydı ve bu işlemin etkilediği mülk sahiplerinin iki temsilcisi korporatif tarım örgütü tarafından tayin ediliyordu. Kısacası bunlar küçük üreticileri soymaya en fazla ilgi duyan en zengin toprak sahipleri idi. Kanun, tasarıyı gerçekleştirmek için ürünün ço-

ğunluğuna sahip toprak sahiplerinin çoğunluğunun onayını zorunlu görüyordu. Mülk sahiplerinin talep getirmelerini de onay olarak kabul ediyordu. Görüldüğü gibi büyük toprak sahiplerinin, fakir köylülerin isteklerinin tersine toprak tekelleşmesi planlarını gerçekleştirmek ve bu onayı kesinleştirmek için her türlü olanakları vardı.

Küçük toprak sahiplerinin direnci ve hükümetin şiddetli ve öfkeli patlamaları ve halk ayaklanmasına karşı duyduğu endişe yüzünden toprak tekelleşmesi kanunu ılımlı bir biçimde uygulandı. Bu kanun birçok küçük işletmeyi tasfiye edip bunları büyük toprak sahiplerinin tekeline sokmuş olmakla kalmamakta, binlerce küçük üretici için büyük bir potansiyel tehlike oluşturmaktadır.

Aynı amaç, 1963 sonlarında kabul edilen, Alentojo'daki "toprak değişimi" planlarında da gözüktü. Burada da, ülkenin Güney'inde hububat ekimiyle uğraşan küçük üreticilere kesin darbe indirme çareleri arandı.

Senelerce buğday ekimini teşvik eden hükümet, şimdi koşulların iyi olmadığını ve başarısızlığın büyük sorumluluğunun küçük üreticilere ait olduğunu ileri sürdü. 1964 başlarında, Ekonomi Bakanı, açıklamasında "asıl sorunun bire iki, bire üç elde eden ve yavaş yavaş toprağı tüketen küçük üreticiler olduğunu" söylüyordu.

Uzun yıllar boyunca hükümet, büyük üreticilere önemli sübvansiyonlar getiren bir "buğday kampanyası" yürüttü. Bu sübvansiyonlar hem büyük üreticilerin her zamanki işlerini yürütmelerini, hem de ekimi sürekli olarak fakir topraklara da yayarak yüksek kârlar elde etmelerini sağlamıştır.

Şimdi de hükümet mali sermayenin ve Güney'de hammaddesi odun olan büyük fabrikalar kurmaya niyetlenen Batı Alman emperyalistlerinin amaçlarına hizmet etmek, hem de büyük toprak sahiplerine buğday ekiminin tekelini sunabilmek için, tarımda dönüşüm ilân etmektedir.

Tahıl ekili büyük alanları bu ekinler için "uygun" bulmayan hükümet, kuru tarım alanlarının 200.000 den 750.000 hektara, orman sahasının da 200.000 den 2.230.000 hektara çıkacağını açıkladı. Aynı zamanda, Batı Alman finansmanıyla gerçekleştirilen sulama işlemleri, Güney'deki sulanan bölgeleri 60.000 hektardan 230.000 hektara çıkaracaktır. Toprakları buğday ekimine "uygun" bulunan büyük toprak sahipleri, bu sulama çalışmalarından verimli tarımı yapmak için yararlanacaklar ve arazilerini yüzlerce binlerce hektara çıkararak kısa za-

manda sanayi sermayesi ile birleşebilecekler ve böylece yeni yüksek kâr kaynakları elde edeceklerdir. Kendilerini buğday ekimine hasretmiş küçük üreticilere gelince; toprakları bir kez tahıl üretimine "uygunsuz" bulunduktan sonra bu toprakları nasıl "orman işletmesine" dönüştürebilirler? Eğer karınlarını doyurmak için ağaçların büyümesini beklerlerse açlıktan ölürler.

Küçük üreticileri tasfiye etme amacı öylesine açık seçiktir ki, 1963 Eylülünde Tarım Sekreterinin bir resmi tezkeresinde "bu küçük üreticilerin, topraklarını hisse olarak getirip sanayi işletmelerine ortak olabilecekleri" utanmadan bildiriliyordu.

Ülkenin Güney'inde, faşizmin gelişinden bu yana binlerce ve binlerce küçük tahıl işletmesi tasfiye edildi. Geleneksel "hasatçılar" kesimi birçok bölgede yok oldu. "Tarımda dönüşüm" planlarıyla, faşist hükümet bu son derece geniş bölgedeki son tahılcıların da nihai tasfiyesini hazırlamaktadır.

Portekiz tarımsal gelişiminin son senelerdeki bu çeşitli görünümleri, "bağımsız" küçük işletmelerin tasfiyesi süresince, tarımın merkezileşmesinin ve ulusal tarımda kapitalistlerin ve büyük mülk sahiplerinin hakimiyetinin giderek arttığını göstermektedir.

Bu denemede Portekiz tarımının merkezileşmesinin özel nitelikleri gösterildi. Kırsal işletmelerin ortalama yüzölçümünün artmasının, merkezileşmenin en mükemmel göstergesi olmadığı ve hatta bu merkezileşmenin işletmelerin yüzölçümlerinin azalmasıyla da çakışabileceği belirtildi. Örneğin binlerce hektarlık latifundiyalar, önemli sermayelerin yatırıldığı (makinalar, yeni tarım teknikleri) yüzlerce hektarlık işletmelere yerlerini bırakırlar. Örneğin büyük işletmelerin çevresinde bunların uzantısı olarak ve gerekli el - emeğini sağlayabilmek için, çok sayıda ve önemsiz küçük işletmeler kurulur.

Son yıllarda mülkiyetin dağılımındaki farklılıkların resmi kayıtlara geçip geçmediğini bilmek ilginç olur.

1952 1954'de yapılan tarım işletmeleri hakkındaki anketten sonra, mülkiyet dağılımının ayrıntılı bir incelemesine yarayacak hiç bir veri yayınlanmadı. Yegâne veriler köy işletmelerinin sayısıyla ilgilidir. Ve bunları da belli bir şüpheyle karşılamamak olanaksızdır.

1949'da kıta Portekiz'inde 10.570.827 köy işletmesi vardı. Bu rakam 1962'de 10.701.873 oldu. Demek ki, 1949 ila 1962 arasındaki artış 131.046'dır.

Bu artış tarımdaki merkezileşmeyi yalanlar mı? Eskisine oranla küçük bir farklılık görülmesine rağmen (13 senede % 1,2) ayrıntılı bir inceleme, köy işletmelerinin sayısında herhangi bir artış eğiliminin bile var olmadığını gösterir. Ülkenin sekiz bölgesinden dördünde (Bragance, Castelo, Branca, Portalegre, Lizbon) azalma olduğu, dokuz bölgede her iki yönde de çok ufak oynamalar olduğu, Beja bölgesinde az bir artış bulunduğu ve sadece dört bölgede (Coimbra, Braga, Leiria, Vila Real) önemli artışlar olduğu görülür. Şayet gelişim sene sene ele alınırsa bu artışların ani ve tek tük olduğu ve hemen arkasından yeni düşüşlerin geldiği görülür.

Bu bölgelerin her birinde, köy işletmeleri sayısındaki artışın bölgesel dağılımını ayrıntılı biçimde görmek çok ilginç olur.

Braga bölgesinde, 1949 ile 1962 arasında köy işletmelerindeki artış 21.391'dir. Bununla birlikte bu rakam hiç de bölgenin genel eğilimini yansıtmamaktadır. Her belediye tek tek incelendiğinde toplam 13 belediyeden 7'sinde hiçbir değişiklik olmadığı, 3'ünde önemli ölçüde azalma, 2'sinde de çok az bir artma olduğu görülür. Taşra düzeyindeki sonuç sadece Villa Verde belediyesi yüzündendir: Burada 25.000 den fazla işletmeyle "şaşırtıcı" bir artış olmuştur. Bu artışı ise istatistiğin ortaya çıkardığından hiç şüphe yok. Taşra yüzölçümünün % 10 dan azını oluşturan bu belediyeyi çıkarırsak, Braga taşrasında artış olmadığı gibi, mülk sayısında bir azalma olduğu görülür.

Coimbra taşrasında, 17 belediyeden 9'unda hiçbir değişiklik olmamış, 2'sinde azalma, 3'ünde hafif bir artış ve sadece 3'ünde kayda değer bir artış görülmüştür.

Leiria bölgesinde, 16 belediyeden 6'sında hiçbir değişiklik olmamiş, 3'ünde azalma, 3'ünde hafif bir artış, başta 2'si olmak üzere 4'ünde de daha önemli artışlar görülmüştür. 1949 ile 1962 arasındaki bölgesel artışta, 90.000 mülkten 78.000'i Leiria, Pombal ve Alcabaço belediyelerine aittir.

Villa Real bölgesinde, 14 belediyeden 7'sinde önemsiz farklılıklar, 2'sinde küçük bir azalma, birinde daha önemli bir azalma, birinde

küçük bir artış, 3'ünde göresel artışlar kaydedilmiştir. Bu üç belediye için artış 34.000 iken, bölgesel düzeydeki artış sadece 33.000 idi.

Köy işletmeleri sayısında yadsınamaz bir artışın gerçekleştiği bu 4 bölgede bile, genel bir artış eğiliminin bulunmadığı fakat az sayıda belediyede bazı göze çarpıcı değişikliklerinin olduğu görülmektedir ki, bunlar da, komşu belediyelere oranla farklılıkları ve önemleriyle eski bir durumu istatlksel olarak açığa çıkarmaktadırlar.

1949 ile 1962 yılları arasında görülen farklılıkların bölgeler arası karşılaştırmalı incelemesi bu değerlendirmeyi onaylamaktadır.

İncelenen 270 belediyeden 199'unda, yani büyük kesiminde önemli değişiklik olmadığı görülmüştür. İçlerinde 7 tanesinde önemli düşüşler olmak üzere 41 belediyede kayda değer azalmalar olmuştur. Artış gösteren 30 belediyeden de özellikle 10 tanesinde önemli artışlar görülmüştür. 1949 ile 1962 yılları arasındaki resmi istatistiklerin ortaya çıkardığı köy işletmeleri sayısındaki artış, hemen hemen özellikle bu 10 belediyedeki farka bağlıdır. Bu fark, ülkenin kıtasal bölümünün toplam farkını aşmaktadır (sırasıyla 184.075 ve 131.046 köy işletmesi).

Demek ki, ele alınan bu seneler içinde, köy işletmeleri sayısında herhangi bir artışa rastlanmamaktadır. 1962'deki durum, temel yönleriyle 1949'dakinin aynıdır.

Köy işletmelerinin ortalama alanlarına göre 1949 - 62 yılları arasında belediyeleri eyaletlere göre sıralayan tablolarla bir karşılaştırına yapıldığında, 18 eyaletten 6'sında farklılık olmadığı görülür.

Büyük mülkiyet bölgelerindeki bazı eyaletlerin, ortalama alanı yüksek kategorilere (Evora'da çok açık olmak üzere Portalegre, Castelo, Branco ve Lizbon) ve bazılarında daha alt bir kategoriye (Sebutal) kaydıkları görülür.

Küçük işletme bölgelerinde 4 eyalet (Braga, Coimbra, Porto ve Villa Real) ortalama yüzeyi düşük olan kategorilere geçerken iki tanesi (Bragance ve Leiria) hafifçe yüksek bir kategoriye doğru yükselmişlerdi.

Toplam olarak, 270 belediyeden 1949'da 161'inde ve 1962'de 157'sinde köy işletmeleri 1 hektardan küçük bir alan ortalamasına sa-

hiptirler. Köy işletmelerinin ortalama alanının 5 hektardan fazla olduğu belediyelerin sayısı 1949'da 57 iken 1962'de 59 olmuştur.

Bu karşılaştırmalı inceleme, köy işletmeleri sayısındaki artışın kesinlikle merkezileşmenin ortadan kalkışını belirtmediği sonucunu onaylamaktadır.

Faşist hükümet ve burjuva ekonomistleri kapitalist gelişmeyi yalanlayarak istikrarın varlığını yani küçük tarımsal üretimin teşvik edildiğini kanıtlamaya çalışmak için her zaman istatistikleri tahrif edebilirler. Oysa gerçekler onların söylediklerinin tamamen aksini göstermektedir. Bu gerçekler arasında, köylerde farklı toplumsal sınıflar arasındaki göresel ağırlığın gelişimi en açıklayıcı olanıdır.

1960 sayımının yayınlanan ilk sonuçları daha sonraki sayımlarla karşılaştırılması olasılığı gözönünde bulundurularak bir ihtiyat payı gösterirler.

Genel olarak bazı büyük farklılıklar ortaya çıkar. Sözde "profesyonelleşmiş" aktif tarım nüfusu 1950'de 1.419.200 kişi iken 1960'da 1.286.093 kişi olmuştur. İşveren sayısı 136.714'den 75.570'e, bağımsız* sayısı 269.124'den 275.812'ye, ücretli sayısı ise 844.483'den 750'374'e geçmiştir.

1960 sonuçlarını büyük ihtiyatla incelerken daha ayrıntılı incelemeler yapabilmek ve kesin sonuçlar çıkarabilmek için sayımın bütününün yayınlanmasını beklerken, bu rakamlar ne gösterirler? Küçük ve orta boyda tarımcıların sayısı (işveren durumunda veya bağımsız) bütünü içinde 50.000 lik bir düşüş göstermiştir ki bu, işveren durumundan bağımsızlar sınıfına geçenlerin sayısıdır. 1960'da 1950'ye oranla 85.000 tarım ücretlisi azalmıştır. Bu farklılıklar muhakkak ki, kulak arkası edilemez çünkü sonuçlar taşralara göre ayrı ayrı incelendiğinde, sınıflandırma ölçütlerinde bir değişimi bildiren farklar bulunur, — Portekiz istatistik servislerinin bir adetidir bu. Bu durumda sayıma göre, tarımdaki aktif kadınların "ev kadını" (16.000 artış gösterir) ve aktif tarım nüfusu tablosuna girmeyen "hizmetçi" kesimine geçtikleri kesinlik kazanmaktadır.

1950 - 60 sayımlarının karşılaştırmalı ön değerlendirmesi; ilk olarak küçük ve orta tarımcıların durumlarının bozulmasını, binlerce küçük patronun fakirleşip başkasının işgücünü satın alamayacak duruma gelerek bağımsızlar kategorisine geçmesini; ikinci olarak tarımdaki ak-

* Ücretli çalıştırmadan kendi küçük toprağını kendisi işleyerek geçinen-çev.

tif ve bağımsız işveren toplamındaki düşüşle açığa çıkan, binlerce küçük işletmenin tasfiyesini; üçüncü olarak da köy kesimindeki ücretlilerin mutlak sayısındaki azalmayı açıkça belirtmektedir.

Şayet 50.000 işletmenin yokolduğu kabul ediliyorsa, 1960 sayımı küçük tarımcıların bozgununun giderek artan bir hızla gerçekleştiğini göstermektedir. Köylerdeki ücretli sayısındaki azalma ise dikkate değer bir olgudur.

1926 ile 1950 yılları arasındaki küçük tarım üreticilerinin hızlı tasfiyesi ve proleterleşmeleri tarımda yavaş bir makinalaşma ve zayıf bir sınai büyüme ile beraber geliştiğinden, sanayi kesimi tarımdan kopan el emeğini ememedi. Tarımda kapitalizmin gelişmesi, beraberinde köy proleterlerinin mutlak sayısının artmasını da getirdi.

O dönemden beri, tarıma yeni tekniklerin ve makinaların hızla girmesi binlerce köy ücretlisini uzun işsizlik dönemlerine ve başka faaliyetlere itmeye başladı.

Marks, "tarımda, belli bir tarlada işletilen değişken sermayenin mutlak biçimde azaldığını" daha önceden belirtmişti. (Kapital 1. kitap XV. bölüm). Lenin ise köy proleterlerinden söz ederken, "tarım ücretlilerinin mutlak sayısının azalması, kapitalizm belli bir gelişme düzeyine eriştiği zaman, tarım bütün ülkede tamamen kapitalizm çerçevesinde örgütlendiği zaman ve çeşitli işlemlerde makina kullanımı genelleştiği zaman ortaya çıktı" der. (Rusya'da kapitalizmin gelişmesi III. bölüm 8. dipnot)

Küçük işletmelerin tasfiyesi ve teknik gelişmenin sonucu olarak tarımda el-emeğinden tasarruf, tarım ücretlileri sayısının gelişimi üzerinde ters etkisi olan unsurlardır. Bu unsurlardan ilki gittikçe artan sayıda iflas etmiş köylünün, köy proleteryasına akmasına sebep olur. İkinci unsur, köy proleteryasından artık tarımda iş bulma olanağı kalmayan proleterlerin diğer faaliyet dallarına çekilmesine yol açar. Köy proleterlerinin mutlak sayısının artması veya eksilmesi bu iki faktörün görece ağırlığına bağlıdır.

Mülkiyet düzeninde bu denli belirgin bölgesel farklılıkların bulunduğu Portekiz gibi bir ülkede gelişimin bölgelere göre farklı biçimler alması kaçınılmazdır. Küçük işletmelerin hakim olduğu Kuzey'de eğilim daha uzun süre, köy proleterlerinin artışı yönünde olacaktır. Büyük kapitalist işletmelerin mutlak hakimiyetinde olan bölgelerde, eğilim bu sayının azalması yönünde olacaktır. 1960 sayımının bazı sonuçları bu bölgesel ayrılıkları onaylar gibidir.

Daha ilerde daha ayrıntılı incelemeler gerektirecekse de, makinalaşmanın ve teknik gelişimin kendini en fazla hissettirdiği Lizbon ve Santarem eyaletlerinin durumu özel bir dikkati gerektirir. 1950 ile 1960 arasında, köy proleterleri sayısı Lizbon'da 8.000, Santarem'de 11.000 azalmıştır. Buna karşılık aktif tarım nüfus toplamındaki köy proleterleri yüzdesinin aynı oranda artması, küçük üretimin hızlı tasfiyesinin devam ettiğini göstermektedir.

Bragance ve Guarda bölgeleri ters yönde bir gelişime örnek olabilirler çünkü buralarda köy proleterleri sayısı artmaya devam etmektedir.

Şu anda içinde bulunduğumuz durumda, proleter sayısının artışını zorunlu kılan faktörlerin (küçük üreticilerin yıkılması ve proleterleşmesi) yine bu sayının azalmasını zorunlu kılan faktörler (makinalaşma ve teknik gelişme) tarafından ortadan kaldırıldıklarını kabullenmek olanaksızdır. Muhakkak ki daha, ulusal ve bölgesel düzeyde dalgalanmalar olacaktır. Fakat bir çok gösterge, örneğin 1960 sayımının bilinen sonuçları eğilimin tersine döndürüleceği bir dönemde bulunduğumuzu gösteriyor. Yüzyıllardan beri süregelen kapitalist gelişme kır proleteryasının sayısının artmasını gerektirirken, şimdi bu sayının bölgesel olarak azalmasına neden olmaktadır. Bu gelişimin çeşitli bölgelerdeki göresel ağırlığı muhakkak ki ulusal gelişime bağlıdır.

Sonsöz'de açığa çıkarılan son yıllardaki durumun ve gelişimin çeşitli yönleri, denemede işaret edilen Portekiz tarımında kapitalist gelişmenin genel eğilimlerini onaylamaktadır.

Bu gelişim, köy emekçi nüfusu için durumun ciddiyetinin artması demektir.

Bu durum köy proleterleri için, sömürünün yoğunlaşması, ücretlerin düşürülmesi ve işsizlik demektir. Tarımın makinalaşmasıyla ve diğer tekniklerin benimsenmesiyle el-emeğine talep azalırken arz çoğalmakta ve binlerce köy ücretlisi her sene aylarca işsiz kalmakta böylece köylerde "işsizler ordusu" büyümektedir.

Küçük üreticiler için büyük işletmelerle rekabetin tek yolu, gitgide büyüyen yoksulluk içinde, erkeklerin kadınların ve çocukların daha ağır ve daha ümitsizce çalışmasından geçmektedir, fakat bunun yanında borçlanma, yıkım ve proleterleşme artmaktadır.

Faşist hükümet tarafından desteklenen kapitalizmin tarımsal gelişimi ancak köklü bir toplumsal ve siyasal devrim tarafından çözülebilecek bir çelişkiyi beraberinde getirmektedir. Bir yandan kısa dönemde kapitalistlere ve büyük toprak sahiplerine hizmet ederken, öte yandan da köylerde devrimci mücadelenin gelişmesi ve başarıya ulaşması için gerekli koşulları yaratmaktadır.

Küçük üretimi yıkarak ve tasfiye ederek kapitalizm köy proleteryası saflarını kabartmakta, fakir köylülerle ücretlilerin çıkarlarını yakınlaştırmakta ve böylece köylerde demokratik devrimin toplumsal tabanını genişletmektedir. Tarım ücretlilerinin aktif tarım nüfusunun üçte ikisini oluşturduğu gözönüne alınırsa, Portekiz köylerindeki siyasal ve sosyal mücadelelerin büyüklüğü ortaya çıkar. Marks, köylerde küçük üreticilerin proleterleşmesiyle "toplumsal dönüşüm gerekliliğinin ve sınıflar mücadelesinin köylerde de şehirlerdeki düzeye yükseldiğine" işaret etmişti (Kapital 1. kitap XV. bölüm). Büyük mülkiyet bölgelerindeki köy proleteryası verdiği binlerce mücadele sırasında yüksek bir devrimci ruh gösterdi. Köy proleteryasının hakimiyeti nedeniyle Güney kırları bugün faşist diktatörlüğe karşı verilen ulusal mücadelede en önemli yerler arasındadır. Küçük ve orta üreticiler de aynı şekilde, büyük toprak sahiplerinin emrindeki faşist siyasete karşı giderek daha aktif bir mücadele vermektedir.

Bize gelince, hiç bir şekilde uzlaşmacılığa düşmeden, köylülüğün, ve köy ücretlilerinin çıkarlarını savunuyoruz. Daha yüksek ücret, çalışma saatlerinin sınırlandırılması, çocuk-kadın haklarının savunulması için ve sömürünün artmasının çeşitli biçimlerine karşı mücadele veriyoruz. Küçük üreticilerin çıkarlarını savunuyoruz. Küçük üreticilere kapitalizm koşullarında mahvolmalarının kaçınılmaz olduğunu gösteriyor ve uzlaşmaya gitmeden kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin emrindeki faşist siyasete karşı bu küçük üreticilerin çıkarlarını savunuyoruz.

Toprak reformunu, ulusal ve demokratik devrimin temel amaçları arasında sıralıyoruz.

Latifundiyaların ve büyük kapitalist işletmelerin kamulaştırılmasını, kamulaştırmalarda ölçüleri kanunların belirlemesini ve bu işlem yapılırken toprağın cinsinin, ekin türünün ve ürünün değerinin hesaba katılmasını istiyoruz.

Kamulaştırılan toprakların fakir köylülere (küçük mülk sahibi, çiftçi, yarıcı) ve ücretlilere ister bölünüp kişilerin kendi kullanımına

dağıtılarak, ister kooperatif işletmeler halinde isterse doğrudan doğruya devlet işletmesi biçiminde geri verilmesini istiyoruz.

Halen varolan feodal ve yarı-feodal işletme biçimlerinin yasaklanmasını istiyoruz.

Toprak kiralama düzeninde reform yapılmasını, faizli borçların kaldırılmasını, ve faşist devlet tarafından gaspedilen kamu topraklarının belediyelere geri verilmesini istiyoruz.

Devletin küçük mal sahiplerine ve çiftçilere düşük faizli kredilerle yardımını, makinalar vermesini, tarım koruma araçları ve gübre kullanımında kolaylık sağlamasını, kooperatiflerin oluşmasında ve gelişmesinde teşvikini ve teknik yardımını istiyoruz.

Tarım makinaları ve kimyasal gübre sanayiinin geliştirilmesini, emekçi nüfusun hizmetine sunulacak sulama projelerinin gerçekleşmesini, köylerin elektriklendirilmesini ulaşım yollarının ve ulaşım araçlarının düzeltilmesini, siloların ve depoların inşasını, kooperatiflerin ve kendi başlarına çalışan tarımcıların kullanımına verilecek makina ve traktör birliklerinin yaratılmasını istiyoruz.

Spekülasyonun, ticari parazitliğin, tarım ve hayvancılıktaki alım - satım - dağıtım tekellerinin tasfiyesini, faşist devletin büyük toprak sahipleri ve kapitalistlerin tüm tarıma hakim olabilmeleri ve köylü emekçi sınıfları vahşice sömürebilmeleri için kullandığı korporatif örgütlenmenin yok edilmesini istiyoruz.

Vergi muafiyetinin fakir köylülerde yaygınlaştırılmasını ve toprak vergisinde "en çok malı olan en çok vergiyi öder" ilkesine göre ilerici bir sistem getirilmesini istiyoruz.

Bu amaçların gerçekleştirilmesi, ulusal demokratik devrimin aşağıda sayılan diğer temel amaçlarından ayrı düşünülemez: Faşist devletin yıkılması ve demokratik bir rejimin kurulması, tekeller iktidarının tasfiyesi ve genel ekonomik kalkınma, halkın yaşam düzeyinin yükselmesine olanak veren bir toplumsal siyaset, kültür ve eğitimin demokratikleştirilmesi, Portekiz'in yabancı emperyalizmden kurtarılması, Portekiz sömürge halklarının bağımsızlığı ve kurtuluşu, bütün halklara karşı bir dostluk ve barış siyaseti izlenmesi.

Köylerdeki geniş emekçi kitleleri sefaletten sadece faşist rejimin demokratik ve ulusal devrim tarafından devrilmesi kurtarabilir. Yalnız bu devrim geri kalmış Portekiz tarımını ileri bir tarıma dönüştürecek koşulları yaratabilir. İleri bir tarım ise, bağımsız ve gürbüz bir ulusal ekonomi ve tüm Portekizlilerin mutlu yaşamaları için vazgeçilemez bir temeldir.

SORUMSUZCA SLOGANLAR HAYKIRARAK DEVRİM YAPILMAZ

1965 Ocağında PKP Merkez Komitesi toplantısından sonra Alvaro Cunhal Parti'nin gizli radyo yayınında soruları cevaplandırırken toplantının bir dökümünü yaptı. Merkez Komitenin toplantısı, aynı sene içinde gerçekleşecek kongrenin hazırlanmasını karara bağlamıştı. Burada, ilk iki soruya verilen cevapları yayınlıyoruz. Diğer sorular, 1964 Ekiminde yer alan Yurtsever Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin 3. konferansı PKP'nin birlik siyaseti, enternasyonal komünist hareketin durumu ve yönetimdeki birçok üyeyi tutuklayarak siyasi polisin Parti'ye indirdiği darbelerle ilgili idi (1)

SORU : PKP'nin Merkez Komitesinin Ocak ayındaki toplantısında yeni bir Parti Programı taslağı onaylandı. Bu program taslağının anlamı ve önemi nedir?

CEVAP : PKP program taslağı Merkez Komitenin ortak çalışmasının sonucudur ve Komite tarafından son toplantıda onaylanmıştır. Taslak dünya sorunlarını da gözönünde bulundurarak, ülkemizin siyasi, toplumsal ve ekonomik durumunun tahlili temeli üzerine oturtulmuştur.

Parti program taslağı, faşist rejim altındaki Portekiz toplumunun temel niteliklerini tanımlamaktadır. Çeşitli toplumsal sınıfların çelişkilerini, durumlarını ve çıkarlarını açığa çıkararak, Portekiz'de sınıf mücadelelerinin gelişiminin şu andaki durumunu ve devrimci perspektiflerini gösterir. Taslak devrimin şu andaki aşamasını demokratik ve ulusal devrim olarak nitelerken, bu devrimin amaçlarını tanımlar ve

(1) Portekiz Komünist Partisi Genel Sekreteri Alvaro Cunhal'in Özgür Portekiz Radyosuna demeci. (27 Şubat 1965)

Portekiz'de demokratik rejimi kurmak ve ülkemizin gerçek bağımsızlığını sağlamak için gerekli tedbir ve reformları gösterir.

Komünist Parti'nin program taslağı, tüm demokratik ve yurtsever güçlerin birleşmesi gerekliliğini doğrulamakta ve faşizme son vermek için izlenecek yolu göstermektir.

İşçi sınıfı partisinin program taslağı olarak bu program, ulusal ve demokratik devrim için mücadelenin Partimiz için sosyalizm mücadelesinin nasıl ayrılmaz bir parçasını oluşturduğunu da gösterir ve insanın insanı sömürmediği, toplumsal sınıfların yokolduğu, özgürlüğün, eşitliğin, toplumsal adaletin mutluluğun ve barışın yerleştiği bir toplumun en güzel perspektifini sunar.

Program taslağı kısa zamanda bütün Parti'nin tartışmasına açılacaktır. Parti üyeleri görüşlerini açıklayacaklar, gerekli gördükleri düzeltmeleri önerecekler ve böylece tüzüğe göre taslak, Parti'nin programı haline gelecektir.

Bu arada, program taslağı üzerindeki tartışma yalnızca Parti içi bir fikir alış-verişiyle sınırlandırılmayacaktır ve bu tartışmanın tek ve kesin amacı da programın nihai kabulünün hazırlanması değildir.

Şu andan itibaren program taslağı Partinin bütün faaliyeti için temel öneme sahip bir siyasi dokümandır. Program taslağı tartışmasının, bütün militanların ideolojik düzeylerini yükseltmede, Parti'nin siyasi birliğini güçlendirmede, Parti'nin bütün üyelerinin ve örgütlerinin eylem ve ideoloji birliğini sağlamlaştırmada büyük katkısı olacaktır.

Parti'nin acil görevlerinin tartışılmasına bağlı olarak yürütülen Program taslağı tartışması, bütünü içinde ve özellikle her örgütte şimdiden değerli bir siyasi çalışma aracı olmuştur ve Parti'nin politik çizgi ve taktiğinin doğru uygulanmasında büyük payı olacaktır.

Ayrıca bu program taslağı niteliğiyle, ileri sürdüğü sorunlarla, bunlara gösterdiği çözümlerle, çizdiği yolla, sunduğu devrimci perspektiflerle, PKP'nin iç yaşantısını aşan bir öneme sahiptir. Tüm işçi sınıfını, tüm emekçileri, tüm yurtsever ve demokratik güçleri ilgilendiren bir dokümandır. Bu nedenle, kitle içinde yayılmasında büyük yarar görüyoruz.

SORU : Parti'nin Merkez Komitesi gene aynı Ocak toplantısında Parti'nin taktik çizgisini ısrarla savundu ve sol sapmaları ciddi bir biçimde eliştirdi. Bu eleştirinin üzerinde niye ısrar ettiğinizi açıklar mısınız?

CEVAP: Uzun süreden beri, goşist, sekter, anarşist ve maceracı görüşlerle mücadele ediyoruz. Bu mücadele çok gereklidir, çünkü ortada söz konusu olan sadece fikirler değil, bunların ülkemizdeki antifaşist harekete ve Parti'mizin pratik eylemine yaptığı olumsuz etkileridir.

Sağ oportünizm bize zarar verir. Şu sıralarda en çok ortaya çıkan olumsuz eğilimlerden goşizm ise daha az zararlı değildir. Goşistler görünüşte devrimci bir dil kullanmaktadırlar. Ama pratikte, faşist diktatörlüğe karşı verilen devrimci mücadelenin gelişimine set çekmektedirler.

Örneğin, kitle mücadelelerinin bugüne kadar yapacaklarını yaptıklarını ve bu mücadelelerin artık hiçbir işe yaramadığını, bundan böyle sabotaj ve suikastlar gibi şiddet eylemlerine geçmek gerektiğini söylüyorlar, ya da bunu ima ediyorlar. Bu görüşler, faşist rejimi tehlikeye sokacak ve böylece silahlı bir ayaklanmanın koşullarını yaratacak tek yol, tek biçim olan kitle mücadelelerinin hazırlanması ve hızlandırılması yolunda antifaşist hareketin ve Partimizin gösterdiği çabaları saptırmaktadır.

Gene goşistlere göre, sağlam örgütler kurmak için çaba harcamak gereksizdir. Çünkü faşist baskı yüzünden bu tür örgüt kurma olanağı yoktur. Onlara göre asıl olan, küçük gruplar tarafından uygulanan terörist ve silahlı eylemlerdir. Bu tür görüşler, genel demokratik hareketin halk kitleleriyle sıkı bağlar kurabilmesi ve onları zafere ulaşacak mücadelelerinde yönetebilmesi için, vazgeçemeyeceği bir unsur olan örgütlenme çalışmasını yolundan saptırmayı amaçlamaktadır.

Goşistlerin, güçsüz oldukları oranda faşizmin yıkılışının daha kolay olacağına dair hayallere kapıldıklarını ve daha maceracı planlara yöneldiklerini belirtmiştik. Onların düşüncesi güç ve yöneticilik kapasitesi nedir bilmez. Bu düşünce işçi sınıfı ve halk kitlelerine karşı güvensizlik, siyasi iktidarsızlık, dar görüşlülük ve umutsuzlukla doludur.

Biz bu düşüncelere karşı çıkıyoruz ve sebep olacakları tehlike ve zararları açıklıyoruz. Bu sahada Partimiz içinde zengin deneylere sahibiz. Bazı yoldaşlar bu görüşlere kendilerini kaptırmış ve bunları uygu-

lamayı denemişlerdi. Sonuç ne oldu? Eylem düzeyinde bunun sonucu, Parti örgütünün kitlelerle bağlarının zayıflaması, kitle mücadelelerinin geri çekilmesi ve yeni kadroların yetiştirilmesinde gecikme oldu. Bu yoldaşlar, olgunlaşmamış ve çoğunlukla tipik anarşist türden eylemlerle, devrimci eylemi daha hızlı geliştirebileceklerini sandılar. Böylece çalıştıkları alanlarda eylemimizin önemli gecikmelerine ve geri çekilmelerine neden oldular.

Parti Merkez Komitesi 1964 1 Mayıs'ının hazırlanışını tahlil etti. Bu 1 Mayıs'ın çok iyi bir mücadele günü olarak geçtiği açıktır. Fakat eğer bütün çabalar işçi sınıfının ve halk kitlelerinin harekete geçirilmesi, gösteriler, iş durdurmaları ve diğer kitle eylem biçimleri üzerinde yoğunlaştırılabilseydi, karşılaştırılamıyacak kadar daha güzel bir 1 Mayıs olabilirdi. Fakat sözde-devrimcilikle gözü kamaşmış bir çok yoldaş siyasi hareketin durumuna uygun düşmeyen ancak uzun vadede sonuç verebilecek "özel eylemlerin" hazırlığına ağırlık verdiler ve bu nedenle de birbirinden kopuk birkaç olayın ötesinde hazırlık aşamasının dışına çıkamadılar.

Bir çok kesimde halk kitleleri büyük mücadelelere yönelemediler, ya umutla beklediler ya da geri çekildiler.

Bu deneyden, 1965 1 Mayıs hazırlıkları için olduğu kadar günlük eylemlerimizde de yararlanılmalıdır. Komünist Parti, faşist hükümetin ancak kuvvet yoluyla yenilebileceği görüşündedir. Henüz öngörülemeyen olaylar ülkenin şu andaki durumunu değiştirmezse, faşist iktidar ancak ulusal ayaklanmayla, silahlı isyanla yıkılabilir. Fakat silahlı bir ayaklanmanın başarıyla başlatılabilmesi için bir devrimci buhran döneminin varolması, çeşitli nedenlerle hükümetin büyük güçlükler içinde bulunması, halk kitlelerinin büyük eylemlere girişmiş olması, başlıca sanayi merkezlerinde, köylerde, orduda, öğrenci ve aydın çevrelerinde, kök salmış demokratik güçlerin ve özellikle Partimizin, tüm baskı aygıtının yıkılması için faşist kaleye karşı taarruzda halkımızı nihai kavgaya götürebilecek koşulları yaratması gerekir.

Birkaç el tabanca ve bir iki bomba kararlı bir düzine adam tarafından atılabilir. Fakat güçlü faşist militer aygıtı birkaç bomba ve silah atışıyla yenemeyiz. Ve bu ayaklanma yalnızca, kitleler rejime karşı açık mücadeleye girdikleri anda ordunun önemli bir bölümü devrim

davasına kazanıldığında, devrimci hareket kitle mücadelelerinin gelişimini gerçekten yönetebilecek ve nihai mücadeleyi başarıyla başlatabilecek bir örgüte sahip olduğunda yapılabilir. Bir devrim, sorumsuz sloganlar haykırarak değil, gerçek bir devrimci çalışma gerçekleştirerek yapılır.

Eğer herkes zafere ulaşılacak tek ve gerçek yolu anlasaydı, herkes hararetli bir örgüt çalışmasını geliştirebilseydi, kavgayı yönetebilmek amacıyla her an kitlelerin duygularını tanımaya çalışarak halk mücadeleleri üzerinde yorulmadan ısrarla durulsaydı, ayaklanma ve zafer günü, genel olarak düşünüldüğünden çok daha yakın olurdu.

PORTEKİZ KOMÜNİST PARTİSİ GELECEKLE KARŞI KARŞIYA

PKP'NİN 1965 YILINDAKİ VI. KONGRESİNE MERKEZ KOMİTE TARAFINDAN SUNULAN FAALİYET RAPORU

V. Kongreden 8 yıl sonra yapılan Parti'nin bu Kongresi, büyük bir tarihi öneme sahiptir. 1956 - 59 yılları arasındaki sağ sapma döneminin ve 1962 64 yıllarında goşizme karşı verilen ideolojik mücadelenin ve politik çizginin yükseltilmesi ve düzeltilmesi için alınan ilk tedbirlerin dökümünü yaparak, PKP bu Kongrede ileri senelerde faaliyetinin ne olacağını tanımladı. Alvaro Cunhal, Merkez Komite'ye sunduğu ve 1964 yılında "Zaferin Yolu" adıyla yayınladığı teorik raporunda, rejimin evrimi ve hataların düzeltilmesinden sonra halk mücadelesinin perspektifleri sorununu ele aldı. Kongreye sunulan rapor, geçen sekiz senenin ana hatlarını vermekte ve "faşist rejimin karşısına güçlükler çıkararak Portekiz halkının Salazar siyasetine karşı özgürlük için verdiği mücadelenin gelişimini kolaylaştıran" uluslararası durumun bir dökümünü yapmaktadır.

Raporunda ulusal ekonomiyi inceleyen PKP genel sekreteri, sayısız örnekler vererek ve bu hakimiyeti siyasi iktidarın da yansıttığını göstererek, ekonomik durumu tekellerin giderek artan hakimiyeti olarak nitelemektedir. İç pazarın sınırlı oluşu sanayileşmenin dış pazara yönelmesine yol açmakta ve bu da İngiltere'nin başını çektiği Avrupa serbest değişim bölgesine ve Batı Alman tekellerinin aslan payını kendilerine ayırdıkları Ortak Pazara umut bağlanmasına sebep olmaktadır. Gine, Angola ve Mozambik'te sürdürülen sömürge savaşlarının neden olduğu güçlükler yüzünden Portekiz'in emperyalizme satılması daha da

hızlanmıştır. "Faşist siyaset, kırlarda, kapitalizmin gelişimini hızlandırmayı amaçlar, büyük kapitalist işletmelerin yaratılmasını ve genişletilmesini amaçlar, küçük üretimin tasfiyesinin hızlanmasını ve ücretlerin düşürülmesini kolaylaştıran kalabalık bir işsiz ordusunun elde bulundurulmasını amaçlar."

• *Sömürge halklarının silahlı mücadelesi, 1961 yılı Şubatında Angola'da, 1963 Ocağında Gine'de, 1964 Eylülünde Mozambik'te başladı.*

Bu savaşlar, Portekiz halkını sömürge savaşlarının özgürlükçü niteliği hakkında aldatmaya çalışan faşizmin kendisini de tehlikeye sokmaktadır. Bu metinde sömürgeci metropoldeki emekçilerin içinde bulundukları durum şöyle çizilir: Enflasyonist süreç, ücretlerin dondurulması.. Fakat çok sayıda işçi mücadeleleri de vardır ve bunlar dikkatle tahlil edilmiştir. Rejim bu durumdan şiddet ve terörü iki misli arttırarak kurtulmayı ümit etmektedir.

Sekiz maddede toplanmış program, büyük ulusal sorunların mümkün olan çözümünü göstermektedir. "Bu sekiz madde şunlardır:

1. Faşist devletin yıkılması ve demokratik bir rejimin kurulması .
2. Tekeller iktidarının tasfiyesi ve genel ekonomik gelişimin başlatılması.
3. Toprağı işleyene veren bir tarım reformunun gerçekleştirilmesi.
4. Emekçi sınıfların ve genel olarak halkın yaşam düzeyinin yükseltilmesi.
5. Kültür ve eğitimin demokratikleşmesi.
6. Portekiz'in emperyalizmden kurtarılması.
7. Portekiz sömürge halklarının bağımsızlığının derhal tanınması ve somutlaştırılması.
8. Bütün halklarla dostluk ve barış siyaseti güdülmesi."

Raporda, proleterya Partisinin değişmez meselesi olan birlik sorunları üzerinde ısrarla durulmuştur: En başta işçi sınıfı-

nın ve mücadelesinin birliği, köylülükle, aydınlarla, öğrencilerle ittifak ve antifaşistlerle birlik; raporda ayrıca, önemli bir rolleri olan antifaşist katoliklerle işbirliği hatta içinde bulundukları tereddütlere rağmen liberal burjuvaziyle bile birlik çağrısında bulunulmaktadır.

Daha sonra rapor siyasi mücadele ve devrimci perspektifler sorununu ele almaktadır. Burada, 1956 59 yıllarında "Portekiz'in siyasi sorunlarına barışçı çözümler" arayan ve ciddi "legalist aldanmalar"a kapılan hatalı bir siyasi çizgi olan sağ sapma sorunu ele alınmıştır. Bir çok kereler örneğin, 1958'de, 1962'de Parti kendi öz eylemlerinin başarısından kitlelerin yaygın siyasi radikalleşmesinden şaşkınlığa düşmüştü. Her kısmi mücadeleyi acil somut hedefler için yürütmek fakat bunu yaparken de halk ayaklanmasının devrimci perspektifini de gözden kaçırmamak gerekir.

Son olarak Parti'nin sorunları ele alınmaktadır. Neredeyse on yıl önce yazılmış olan bu bölümü bugün yayınlamak, faşist diktatörlüğe karşı başlıca mücadeleyi yürüten örgütü tanımamıza, Portekiz komünistlerinin yararlandıkları bu aracı daha yakından görmemize olanak verir. Örgüt, baskının daha da zorlaştırdığı bu koşullarda büyük ilerlemeler göstermiştir.

GELECEĞE YÖNELİK ÇALIŞMA: PARTİ

Program taslağı, faşist diktatörlüğe karşı verilen mücadelede, ulusal ve demokratik devrimde, sosyalist devrimde, sosyalizmin ve komünizmin kurulmasında PKP'nin tayin edici bir rol oynadığını ve oynayacağını belirtmektedir.

Partimiz işçi sınıfı ve Portekiz halkına karşı büyük bir sorumluluk yüklenmiştir. O, antifaşist direnişin en büyük partisiydi. Şimdi de, faşizmi yenen Parti olmalıdır. Önümüzdeki görev, Partiyi savunmak, örgütlemek ve onu yüce tarihsel görevi için hazırlamaktır.

PARTİMİZİN ŞU ANDAKİ DURUMU NEDİR?

Çok sıkı korunan gizli bir merkezi aygıta, deney sahibi ve sınanmış bir yönetici çekirdeğe, çok sayıda cesur ve fedakâr kadrolara, iyi korunan teknik tesislere, sağlam bir örgüte, sanayi proletaryası, köy ücretlileri, gençlik ve aydınlar arasında büyük prestije ve yaygın bir etkiye sahip, güçlü bir Partimiz var. Sadece düşmanın sürekli ve şiddetli saldırısına karşı direnmek için değil, Parti'nin tüm faaliyetini harekete geçirmek için koşullar hazırdır.

Bununla birlikte ciddi riskleri göze aldığımızı da aynı açıklıkla söylemeliyiz. Son senelerde en iyi kadrolarımızın bir kısmını kaybettik. 1958 ile 1964 arasında yüzden fazla gizli üyemiz tutuklandı. Birçok bölgesel ve mahalli örgüt indirilen darbelerle zayıfladı. Yüzlerce yoldaş ve sempatizan siyasi polis PİDE tarafından fişlendi ve gözetleniyor. Gizli merkezi aygıtın çalışması için gerekli yasal temeller gitgide azaldı. Genel olarak, çalışma yöntemlerimiz düşman tarafından öğrenildi. Sınanmış kadrolar, bütün önemli kesimlerle uğraşacak kadar kalabalık değil. Ve şu andaki durumda savunma yöntemlerimiz baskı tarafından kullanılan araç ve yöntemlerin gelişimini izleyemedi.

Bu nedenle güç ve tehlikeli bir durumdan geçiyoruz. Baskı güçlerinin ardarda gelen başarılarının, 1938—40'larda olduğu gibi Parti'nin devamını tehdit etmesini ya da onun çalışma düzeyini ve gücünü azaltmasını bugün önleyebilecek durumdayız. Fakat bu önlemeyi becermek için bütün Parti, ciddi, kararlı ve uzun süreli bir çabayla her düzeydeki eylemi mükemmelleştirmek gerekliliğinin bilincinde olmalıdır. Bu demektir ki, güçlerimizin dağılımını, çabalarımızın başlıca yönlerini, faaliyetimizin çeşitli kesimlerinin koordinasyonunu, kısa süre öncekine göre farklı bir biçimde ele almak gerekir.

Parti'nin gelişimini engelleyen önemli unsurlardan biri de, hemen her zaman Parti faaliyetinin uzun vadeli perspektiflerini feda ederek anlık başarılarla uğraşma alışkanlığıdır. Belli bir pozisyonda tutunabilmek için, daha başkalarını kaybedeceğimiz açıkça ortadayken bile bu pozisyonu terketmeyi çoğu zaman reddederiz. Sonucunu ve perspektifini hesaba katmadığımız günlük çalışmaya kendimizi daha iyi uydurmak uğruna, geleceğe dönük bir çalışma planını incelemeyi reddederiz. Baskının darbeleri karşısında bazı dönemlerde çalışmamız, bütünü içinde Partinin inşaasının sağlamlığıyla uğraşmayı ihmal ede-

rek, orda burdaki delikleri tıkamaya çalışmaktan ibaret kaldı.

Bu tür eğilimler bazen Parti çalışmasının bütününde bir gerileme yaratırlar. Oysa biz tüm bölümlerin çalışmasında belli bir atılımı arzularız. Bunun aksine yönelmemiz gerekir: Bir çok kesimde bir savunma ve gerileme politikasını benimsesek bile Parti'nin genel faaliyetinde saldırgan bir durum almalıyız. Bize öyle geliyor ki, her kesimde günlük pratik eylemlerin doğru biçimde yönlendirilmesi, Parti'nin bütünü içinde acil görevlerin tanımlanabilmesi için halledilmesi gereken temel sorundur.

İki örnek verelim: Teknik baskı aygıtımız bir matbaanın kaybı ve dağıtıcı yoldaşların tutuklanışıyla ciddi bir darbe yediği anda eğer, (ki bu, aygıtın diğer dalları için de tehlikeler doğurur) gedikleri onarmadan ve bütün aygıtı ciddi olarak korumadan basın ve ajitasyon sahasında yeni girişimlerde bulunursak daha ciddi başka darbelere maruz kalma riskinin altına girdik demektir.

Eğer Parti örgütünün darbe yediği bir bölgede, polisin onları gözetleyip gözlemediğini bilmeden serbest kalan birkaç arkadaş arasında eskiden örgütün ilgilendiği görevleri dağıtırsak, onlardan kitle hareketleri alanıda illegal ajitasyonda derhal bir atılıma kalkmalarını istersek, yeni tohumlar ekmeden onları da kaybetmek ve bu bölgede tamamen tecrit olmak riskiyle karşılaşırız.

BİR NUMARALI GÖREV: PARTİ'NİN KORUNMASI

Gizlilik koşullarında Parti'nin korunması bir numaralı görevdir ve diğerlerinin gerçekleştirilmesi ve başarıya ulaşması buna bağlıdır.

Baskı güçleri, tesislerimizi, gözde militanları ve Parti örgütlerini keşfedip vurmak için sürekli, sistemli ve geniş çalışmalar yapmaktadır. Parti bütün tarihi boyunca kendisine karşı bu denli yoğun bir seferberlikle karşılaşmamıştır.

Zamanı iyi seçme, gizlilik ve hücrelere bölünme gibi bazı genel kurallar dışında, her an ve her kesim için mutlak olarak geçerli ve değişmez yöntemlerin bulunmadığını bazı bürokratik görüşlere karşı ısrarla belirtmek gerekir.

Korunmanın sayısız usullerine gelince; yöntemleri, içerdikleri bir sözde güvene göre değil de varolan koşullardan kalkarak ve belli bir dönemde düşman faaliyetinin yönlerine göre seçmek gerekir. Parti'yi korumak için usulleri seçmesini, değiştirmesini bilmek, her mümkün olduğunda, düşmanın tahmin edebileceğinden başka bir şey yapmaya çalışmak gerekmektedir.

(Alvaro Cunhal bundan sonra kurallara karşı gelme, disiplinsizlik, gizli militanların özel sorumluluklarına ait örnekleri incelemektedir. Propaganda sorunlarına değinmeden önce Cunhal, polis karşısında bazı ihanetleri, zayıflıkları, provokasyonların başarısızlığının nedenlerini, merkezileşmeyi ve ademi merkeziyetçilik sorununu ele almıştır.)

Parti, 15 seneden beri bir tek merkezi basımevinin bile ele geçmemesini sağlamıştı. Geçen sene iki basımevi saptandı ve ele geçti. Bu Kongrede, Parti'ye faaliyetimizin bu bölümüyle ilgili sorunlar ve durum konusunda bir açıklama yapmak gereklidir.

İki çözüm yolu benimsenebilir ve bu çözümler Parti tarihinde değişik dönemlerde benimsenmiştir: Basın ve diğer yayın araçlarının bütün Parti'ye güçlü bir biçimde merkezileşmiş bir aygıttan yayılması ya da bir çok tesisin çeşitli bölümler için basın ve diğer malzemenin yayınını sağlayacağı ademi merkeziyetçi bir aygıt. Bu iki uç çözüm arasında merkezi bir yayın için (Avante, Militan) ayrı bir aygıt, şu veya bu kesime ayrılmış basın için çeşitli ademi merkeziyetçi aygıtlar içeren bir ara çözümün de kabul edildiği dönemler olmuştur.

Her çözümün korunma açısından yarar ve zararları vardır. Şöyle ki; sıkıca merkezileştirilmiş bir aygıtın, seksiyonların örgütlenme çalışmalarından uzakta olması daha bağımsız bir yaşantıya sahip olması ve daha tecrübeli ve sınanmış yoldaşların sorumluluğunda olması gibi bir avantajı vardır. Buna mukabil böyle bir örgüt, daha uzun, daha karmaşık ve düşman faaliyetlerine daha açık bir dağıtımı zorunlu kılmakta ve bir kez yakalandığında bütün Parti düzeyinde teknik çalışmayı tehlikeye atmak gibi bir sakıncayı da taşımaktadır. Diğerleri arasında ademi merkeziyetçi aygıt, güvenliğini, eylemci kesimlerin kolayca tehlikeye düşebilen güvenliğine bağlama sakıncasıyla birlikte, şu veya bu bölümde herhangibir yakalanma olsa bile, Parti'ye gazete ve diğer yayın organlarının devamlılığını garanti eden çeşitli teknik olanakları

sunmaktadır.

Denilebilir ki, güçlü bir merkezileşme ile teknik örgütün yakalanma olasılığı genellikle daha azdır. Fakat riski toptandır. Geniş bir ademi merkeziyetçilikte teknik örgütün ele geçmesi daha kolaydır fakat çalışmanın sürekliliğini sağlamak için daha fazla kaynak vardır.

ÖRGÜTLENMEYİ BİLİRSEK KAZANMAYI DA BİLİRİZ

Eğer faşist diktatörlük koşullarında Parti'nin korunmasına bir numaralı sorun diyorsak, aynı şekilde örgütlenme sorununa da iki numaralı sorun diyebiliriz.

Bizimki gibi bir Parti'nin gücünü, etkisini ve devrimci olanaklarını değerlendirmek için birçok kıstas vardır. Bu kıstaslardan en geçerli olanı, örgütlü gücün ele alınmasıdır. Korunma sorununun büyük ölçüde çözümünü sağlayan, işçi sınıfıyla ve diğer kitlelerle bağlar kurmayı, onların gereksinimlerini, duygularını tanımayı, onları aydınlatmayı, günlük mücadelelerinde ve faşizme karşı büyük savaşlarında yönetmeyi mümkün kılan yalnızca iyi bir örgüttür. Devrimci eylemin başka hiç bir aracı, iyi bir örgütlenmenin yerini tutamaz.

Örgütlenmeyi bilmeseydik, en fazla yapacağımız şey "kutsal meşale"yi tutmak, halkımıza kavgasında cesaret vermek olurdu, fakat asla başarılı bir devrimi yönetecek durumda olamazdık. Örgütlenmeyi bilirsek yenmeyi de biliriz.

Doğru yönden sapmanın en çok etkilediği Parti çalışması örgütlenme çalışmasıdır. Parti 1956 - 59 yıllarındaki "sağ sapma"nın acısını çok çekmiştir. Daha sonra özellikle 1963 - 64 senelerinde beliren ve herşeyi sağ sapma gibi görerek "doğrudan eylem"e öncelik tanıyan goşist eğilimlerin de acısını çektik. Bu, devrimci eylemin kendiliğindenliğine ve faşizmin devrilmesinin yarı-otomatik bir süreç olacağına inanan bir görüştü.

Bu tür görüşler döneme göre, metodik örgütlenme çalışmasını küçümsemeye ve Parti'nin siyasi görevlerine uygun organik araçlar olmaksızın da yönetilebileceği iddiasına kadar varır. Ve bu görüşler, baskının darbelerini ve örgütün genel zayıflamasını kolaylaştırmıştır.

Örgütlenme çalışmasının küçümsenmesinin en çok belirdiği ve sağ sapmanın Parti'ye hakim olduğu 1957 - 59 senelerinde etkin Parti

üyeleri 1/3 oranında azalırken, sempatizan sayısında da aynı oranda bir azalma görüldü. Sağ sapmanın yenilmesi ve örgütsel çalışmayı dikkatlerin ve pratik eylemlerin merkezine yerleştirme çabalarıyla geçen 1959 sonu ve 1962 arasında Parti üye sayısı ve sempatizanlar iki misline çıktı. Birçok kesimde goşist yönelimin hakim olduğu 1963 ve 1964 senelerinde ise üye sayısında yeniden hissedilir bir düşüş oldu. Bu dalgalanmalar sadece bu tür olumsuz eğilimlere bağlanamaz. Bir yandan genel politika düzeyindeki unsurlar, diğer yandan bölgesel ve merkezi yönetimlerin kararsızlığı gibi Parti içi yaşamla ilgili bir çok başka unsur da bunda etkili olmuştur. Baskı, kadrolara ve örgütlere indirilen darbeler, örgütsel gerilemenin ani nedenleri olmuştur. Fakat gerçeği söylemek gerekirse eğer belirli görevleri başarıyla gerçekleştirebilmek için yüksek düzeyde bir örgütlenmeye gerek olduğu ve bu örgütlenmenin Parti çalışması ve korunmasının sürekliliğini sağlamada asıl temel olduğu anlaşılabilseydi, baskının darbelerinin birçoğu önlenebilirdi.

Parti örgütlenmesinin düzeyi, şu anda durumun gereklerine cevap verecek yükseklikte midir? Cevap olumsuzdur. Hayır o düzeyde değildir. Sayısız zayıf noktalar, bir çok zayıflıklar vardır ve siyasi görevlerin ve kitlelerin harekete geçirilmesinin gerçekleşmesi, bunların giderilmesine bağlıdır.

AJİTASYON, PROPAGANDA VE ÖRGÜTLENME ÇALIŞMASI

Ajitasyon ve propaganda Parti çalışmasının son derece olumlu bir yönüdür. Faşist diktatörlüğün en vahşi zulüm koşullarında, otuz beş seneden beri illegal olan merkez yayın organını yirmi beş senedir hiç kesintisiz ve düzenli yayınlamayı başarmak; yıllardır diğer illegal gazete ve bültenleri yayınlayabilmek; ortalama olarak günde yaklaşık üç bin adet (bu, her otuz saniyede bir nüsha demektir) emekçilerin kavgasıyla ilgili sorunlara cevap veren broşür ve çağrı basıp dağıtabilmek; Parti'nin olağanüstü başarılarıdır ve kadrolarının fedakarlığının, dayandığı halk desteğinin ve örgütlenme yeteneğinin bir kanıtıdır.

Parti'nin propaganda ve ajitasyon çalışmaları; etkinliğinin otorite ve prestijinin artmasının, geniş halk kitlelerinin faşizme karşı mücadelede seferber edilmesinin temel bir unsurudur. Çeşitli yayınları ve 1962 yılından beri de Özgür Portekiz Radyosu ile Parti'nin sesi, yıllardır işçi sınıfının çıkarlarını savunmak, faşist cinayetleri duyurmak,

siyasi iktidarın maskesini düşürebilmek, kavgaya çağırmak, kitlelere yol göstermek ve özgürlüğü kazanma olanağına kitleleri inandırmak için yorulmayan başa çıkılamayan biricik güç olarak yükselmektedir.

Basın, bildiriler ve dokümanlar, radyo, örgütün doğrudan ilişki kuramadığı binlerce ve binlerce insana ulaşmaktadır. Birçok durumda, Parti ajitasyonu örgütümüzün boşluklarını doldurmaktadır.Birçok endüstri ve şehir merkezinde halk kitleleri, kendilerine ajitasyon aracılığıyla ulaşan Parti sloganlarını ve açıklamalarını beklemekte ve bunlar kendilerine ulaşmadığında eksikliğini hissetmektedirler.

Bazen doğru olmayan bir eğilim görülür. Ajitasyon çalışması tehlikeli ve güçtür. Fakat kitlelere ulaşmada ve eyleme geçirmede, çabuk, basit ve rahat bir yöntem olduğu için bazı arkadaşlar kendilerini daha sabır gerektiren, daha ağır bir örgütlenme çabasından uzak tutarlar. Gerçekte ise ajitasyon ve propaganda örgütlenme çalışmasının yerini tutamaz.Bir broşür veya radyo, emekçilere kavga çağrısında bulunur ve onlara başla işaretini verir. Fakat bu araçlar kavganın nasıl gelişeceğini, ortaya çıkabilecek çeşitli durumları önceden göremezler. Ajitasyon güçlü bir aydınlatma ve eyleme geçirme aracıdır. Ama hiç bir biçimde Parti'nin örgütlenme çalışmasının yani,Partinin üyeleriyle ve Partisiz emekçilerle kurduğu kişisel ilişkilerin, işyerlerinde, tarlalarda, limanlarda, okullarda, mahallelerde Parti örgütlerinin günlük etkin ve değişmez varlığının yerini tutamaz.

Parti basını, Parti çalışmasının, korunması ve güvenliğine ilişkin, gözönünde tutulması gereken bir başka yön daha vardır. Basının dağıtımı, örgütlerin enerjisinin büyük kısmını yutan ve çalışmalarının sürekliliğini tehlikeye sokan bir fazla mesai olmamalıdır. Yayınların dağıtımı, örgütün gerçek olanaklarının üstünde olduğu zaman düşmanın çalışmasının kolaylaştırıldığını ve yeni polis darbelerine yol açıldığını uzun bir deney süreci bize göstermektedir.

Parti, genel çalışması açısından, 1938 - 41 senelerinde bu hatasının bedelini çok pahalı ödedi. İki sene boyunca (1936 -38) küçük ve kötü kurulmuş bir örgütle Parti, her hafta Avante'yi yayınladı.Partinin tüm enerjisi bu çaba için harcanmakla kalmadığı gibi, ayrıca yerlerini alacak yenileri olmadığı halde kadrolar da ele geçtiler. Nihayet 1938'de düşman baskısı Merkez Yönetime ve teknik aygıta bindirdi. Parti büyük güçlüklerle karşı karşıya kaldı ve Avante 1940 - 41'deki

yeniden örgütlenmeye kadar yayınlanamadı.

Bu hata 1963 - 64 senelerinde çok daha düşük düzeyde bir kez daha tekrarlandı. Baskının çeşitli kesimlerde iyice üzerimize bindiği bir dönemde, örgütün gerçek olanakları için çok ağır olan bir yayın çalışmasında ısrar edildi ve birkaçı Parti'nin diğerleri üniversitelilerin olduğu halde hepsinin sorumluluğu bizim teknik servislerimize yüklenen ve en önemlisi bizim örgütlerimiz tarafından dağıtılan altı yeni gazete yaratıldı. Bu olumlu bir çalışmaydı, hiç şüphemiz yok. Fakat olumlu sonuçların olumsuz sonuçlardan fazla olup olmadığını da kendimize sormalıyız. Bazı kesimlerde parti çalışmasının emin ve sürekli bir gelişimini sağlayacak kadroların seçimi ve oluşturulmasıyla ilgilenilmedi. Örgütlenmenin zayıf olduğu diğer bölümlerde teknik aygıt açıktaydı ve baskı unsurları tarafından yakalandı. Nihayet basın dağıtım çemberi içinde Avante ve Militan'ın tirajları düşerken, bu, beraberinde örgütün geçici bir gerilemesini de getirdi.

1938 - 40 senelerindeki durumun tekrarlanmasını istemiyoruz ve bunu önleyecek koşullardan biri de ajitasyon ve propaganda çalışmasının ve özellikle basının dağıtımının örgütlenme çalışmasını geçmemesi ve onun yerini doldurmaya kalkmamasıdır.

PARTİNİN BİRLİĞİ YIKILAMAZ

Partimizde, militanların her zaman kullandıkları geniş bir tartışma ve eleştiri özgürlüğü vardır. Eleştiri, tartışma, kararların ortak alınması Parti çalışmasının temelidir ve doğru kararlar almak, hataları düzeltmek, kadroları yetiştirmek, birliği ve disiplini sağlamlaştırmak için vazgeçilemeyecek bir yöntemdir.

Son senelerde Partimizde militanların Parti genel faaliyeti, yönetici organlar ve hatta Merkez Komite hakkındaki görüşlerini ve eleştirilerini açıkça ve dürüstçe dile getirdikleri geniş tartışmalar yapıldı. Parti içindeki program taslağı ve tüzük tartışması militanların, Parti'nin siyasi çizgisinin ve taktiğinin oluşturulmasına katkılarının, eleştiri özgürlüğünün,demokratik merkeziyetçilik ilkelerinin uygulanmasının en açık örneğidir.

Bu arada tartışma ve eleştirilerin her zaman en iyi biçimde yürütüldüğünü söylememek gerekir. 1956 - 59 senelerindeki sağ sapmanın

izinde beliren anarko-liberal anlayışlar, 1960 - 61 yıllarında getirilen ciddi eleştirilerle temizlenemediler. Bunlar 1962 - 63 yıllarında küçük burjuva radikalizmine ve Çin Komünist Partisi propagandasının etkisine bağlı goşist anlayışlarla bezenmiş olarak yeniden ortaya çıktılar. Eleştiri yapmak için eleştiri, tartışma aşkı için tartışma, entellektüel ve skolastik spekülasyon alışkanlığı Parti'nin bazı örgütleri içinde yayılmış ve sadece pratik eylemi değil, aynı zamanda düşünce, eylem ve disiplin birliğini de etkilemiştir.

Bazı arkadaşlar bu tavırlarını, Parti çizgisine karşıt siyasi platformlar hazırlamaya, bu tutumla birlikte, verilen görevlere karşı pasif direnmeye girmeye ve kendi görüşlerini yaygınlaştırmak için gizli girişimlerde bulunmaya kadar vardırdılar.

Bu konuda Merkez Komitenin benimsediği tutum ne olmuştur?

Bazı durumlarda, Parti'nin organik ilkelerine ciddi bir biçimde karşı gelme halinde disiplin cezaları doğru bulunmakla birlikte, Merkez Komite bazı militanların siyasi sıkıntılarının büyük ölçüde, Parti yönetiminin ideolojik çalışmasının yetersizliğinden doğduğunu ve sonuçta sorunun ideolojik çalışmanın düzenlenmesi ve en fazla güçlükle karşılaşan kadrolara sabırla yardım sorunu olduğunu kabul etti.

Üyelerin Parti çizgisinden ayrılıkları veya Merkez Komiteye karşı eleştirilerde bulundukları için Parti'den atıldıklarını veya başka cezalara çarptırıldıklarını sadece yalancılar söyleyebilir. Gerçek şudur ki, Parti'nin hiç bir üyesi, Parti'nin yönünden farklılık gösterdiği veya Merkez Komite dahil olmak üzere, yüksek Parti kurullarının faaliyetlerini eleştirdiği için Parti'den atılmadığı gibi ceza bile almamıştır.

Partimizin birliği, onun başarılarının ve gelişiminin en büyük faktörlerinden biri olmuş ve şu veya bu dönemde hayatına kasteden herkesi yenmiştir. 1941 - 43 yıllarında, küçük bir satılmış ve maceraperest grubu Partimizin adını kullanarak Avante adıyla yayınladıkları bir gazetede, Partinin benimsediği yöne karşı bir kampanya geliştirdiler ve Merkez Komite ile en önemli militanları işçi sınıfına ihanetle suçlayarak saflarımızda bir çatlak yaratmayı denediler. Bu grupta korkaklar, durumdan hoşnut olmayanlar, ve alçaklar vardı. Sonları ne oldu? Bölücü tasarılarının başarısızlığından sonra yozlaştılar, açıkça kışkırtıcı eylemlere saptılar ve genel nefret içinde boğulup gittiler. Parti sade-

ce bu bölücü girişimi bozguna uğratmakla kalmadı, birliği daha da güçlendi. 1964'de yeni bir grup utanç verici bir girişime atıldılar ve Partiyi bölmeye çalıştılar. Bu grubun üyeleri "komünist" ve "marksist-leninist" olduklarını ve "gerçek" PKP'yi yaratmak istediklerini öne sürdüler. Aynı kendilerinden öncekiler gibi, bu gruptakiler de saldırılarına başlıca hedef olarak Merkez Komiteyi ve belli başlı yöneticileri seçtiler. Aynı kendilerinden öncekiler gibi, eylemlerini "Parti yöneticilerinin işçi sınıfı çıkarlarına ihanet etmiş olmaları " türünden ideolojik motiflerle doğrulamaya çalıştılar. Ve aynı kendilerinden öncekiler gibi, faşizme karşı küçük parmaklarını bile oynatmadan bütün güçlerini Parti'yi kirletmeye, ona iftira atmaya ve suç bulaştırmaya hasrettiler. Devrimcilerin en devrimcisi, proleterlerin en proleteri, anti-kapitalistlerin en anti-kapitalisti, anti-emperyalistlerin en anti-emperyalisti olduklarını haykırmalarına rağmen, kendilerine hedef olarak seçtikleri kişiler ne kapitalistler, ne faşistler ne de emperyalistler değil, Portekiz'in proletarya partisiydi. Devrim yapmaya Komünist Partiyi yıkmakla başlayacaklarını söylüyorlardı. Bu öyle bir görevdi ki, kendilerine en başta Salazar ve PIDE yardım edecek ve alkış tutacaktı.

Bu bölücü grubun kaderi nedir ve ne olacaktır? Karşısında Partimizin birliğini bulmuştur. Planları tamamen suya düşmüştür. Aynen 1941 - 43 yıllarındaki küçük provokatör grup gibi bu gruptakiler veya bunları destekleyenler de, birkaç iyi niyetlinin dışında, siyaset artıkları, uzun süre önce Parti'den ihraç edilmiş olup içleri kıskançlıkla dolu olan kimseler, oportünistler ve maceraperestlerdir. Bu insanların Portekiz'de, Çin Komünist Partisi'nin, dünya devriminin kalesi Sovyetler Birliğine küfür dolu dökümanlarını yaymaya çalışmaları bir rastlantı değildir. Çinli arkadaşların kendi propagandalarını yayan kimseleri kendilerine çekme çabası içinde, Portekiz'de faşist diktatörlüğe karşı verilen mücadeleye değil de, işçi sınıfı Partisine karşı verilen mücadeleye yardım etmeleri gerçeği nasıl saklanabilir?

SAĞ OPORTÜNİZME VE GOŞİZME KARŞI

Parti çizgisinin uygulanması şaşmaz bir dikkati ve gerek sağ oportünizme gerekse sol oportünizme karşı her an mücadele ve siyasi uyanıklığı zorunlu kılmaktadır. Aynı şekilde bir sağ sapmayı düzeltirken sola kaymaya, sol sapmayı düzeltirken de sağa kaymaya karşı mücadele etmelidir.

Baş düşmanın sağ oportünizm mi yoksa sol oportünizm mi olduğu her zaman için söylenemez. Bu, duruma ve döneme göre değişmektedir. Baş tehlikeyi belirlemek ve diğerine karşı mücadeleyi de ihmal etmeden eleştiri ateşini bunun üzerinde yoğunlaştırmak gerekir.

1960 - 61 senelerinde Parti, 1956 - 59 boyunca yönümüzü çeşitli biçimlerde etkilemeyi başaran sağ sapmaya karşı başarılı bir mücadele yürüttü. 1962 - 64 senelerinde ise Parti bir çok örgütte, bir çok yoldaşta görülen ve Parti faaliyetinin sayısız unsurlarını etkileyen sol sapmalara karşı mücadele etmek zorunda kaldı. 1956 - 59 yıllarındaki sağ sapma, faşist rejimin çözülmesini, yarı - otomatik ve geri dönülemez bir süreç olarak gören "Portekiz'in siyasi sorununa barışçıl çözüm" anlayışının etrafında oluşmuştur. Bu durumda, iç çelişkilerin ve dünya güçler dengesinin değişmesinin mekanik ve dolaysız ani etkisiyle faşist rejimin kısa zamanda yıkılmasının önlenemez bir olay olduğu kabul ediliyordu.

Salazarizmin "kaçınılmaz olan çözülmesi" görüşü, yasal umutlar uyandırmış ve faşist seçimlerde, tahrif edilmiş seçim kütükleriyle ve demokratik kontroldan yoksun bir seçim süreci içinde kazanma olasılığına inanılmaya başlanmıştı.

Faşist diktatörlüğün gücünü ve niteliğini, baskının vahşiliğini unutup rejimin kısa sürede çökmesi beklenirken, örgütlenme çalışması ihmal edildi, korunma yöntemleri gevşetildi.

Rejimin çözülmesini kolaylaştırma çalışmalarına ağırlık vererek, geniş bir anti-faşist cephenin oluşturulması yerine, hükümeti destekleyenleri ondan koparma gerekliliği ön plana çıkartıldı. Aynı zamanda, "ılımlı" bir siyaset "garanti edilerek" faşistlere karşı uzlaşmacı ve "anlayışlı" bir tutum takınılıyordu. Ve proletarya partisinin bağımsız faaliyetinin bazı yönlerinden fedakarlıklar yapılarak, diğer direniş kesimlerine ve birliğe karşı sekter bir tavır takınılıyordu.

Şu veya bu dönemde cuntacı umutlar ve özellikle "rejime ters düşenlerin" diktatörlüğe son verecekleri bir askeri darbe umudu, Parti faaliyetini önemli ölçüde etkilemişti.

"Komünistlerin de katılmasıyla geçici hükümet" parolasının bir kenara atılması, Parti'nin ve demokratik güçlerin, halk hareketini, iktidarı almayı başaracak şekilde yöneteceklerine olan inançsızlığı göstermiştir.

Objektif olarak sağ sapma, demokratik harekette işçi sınıfının ve Parti'nin rolünün küçümsenmesi, Parti'nin olayların kuyruğuna takılması ve kendiliğindenciliğe sonsuz saygı demektir. Bu,oportünist nitelikte bir sapma olmuştur.

1961'de Merkez Komite sağ sapmayı ciddi olarak eleştirdi ve yeni bir yön belirledi. Gizlilik koşulları Merkez Komiteyi böyle davranmaya yetkili kıldı. Sağ sapma Parti'nin 5. Kongresinin çalışmalarını etkilemiş ve benimsenen kararlar da tüzükte yansımıştır. Tüzüğe göre sadece Kongre bu programda saptanan çizgiyi değiştirebilirdi. Bu nedenle, sağ sapmanın düzeltilmesi ve eleştirisi sırasında yeni bir program için araştırma yapmak, bunu oluşturma ve tüzük değişikliğine karar verilirken, 1961 Mart Kararı'nda şöyle deniyordu:

"Faşist baskı ve gizlilik koşullarının yarattığı güçlükler yüzünden ve bu düzeltme Parti'nin bütün faaliyeti için çok gerekli olduğundan Merkez Komite hiç gecikmeden ve beklemeksizin yeni bir kongre kararı almıştır. Merkez Komite, Parti karşısında sağ sapmanın düzeltilmesi ve yeni yön tespitinin sorumluluğunu üzerine alarak, bunları şimdiden Parti'nin tartışmasına açmakta ve toplanır toplanmaz Kongrenin değerlendirmesine başvurulacağını açıklamaktadır."

Yoğun bir faşist baskı altında yapılan 1958 Cumhurbaşkanlığı "seçimler"inden sonra legalite umutlarının sönmesi ve direniş güçlerinin yasal eylem olanaklarının giderek kısılması, muhalefetin burjuva kesimlerinde hakim olan fikirlerde keskin bir dönüş getirdi. Küçük burjuvazi her durumda arzularını gerçek yerine koyarak kolayca bir uçtan diğerine geçer. Faşist legalite sınırlarında uygulanan bir eylem sonucu mümkün sanılan bir çözümle ilgili hayaller bir kez yıkıldığında, umutsuz küçük burjuvazi hemen tam karşıt bir çözümün hayaline düşer: ani bir ayaklanma veya bireysel terörizm. Oportünist sağ sapma, liberal ve muhalif burjuvazinin yasal umutlarının ve anlayışlarının Parti'deki etkisinin bir sonucudur. Daha sonraki senelerde beliren sekter ve goşist eğilimler ise, belli bir dönemde liberal burjuvaziye üstün gelen küçük burjuva radikalizminin etkisinin bir ürünüdür.

Goşist eğilimler birçok biçimde ve Parti faaliyetinin çeşitli yönleriyle ilişkili olarak ortaya çıkmışlardır. Baskının genel olarak yoğunlaştığı, muhalif burjuva kesiminin suskunlaştığı bir dönemde Komünist Parti tek başına anti-faşist eylemini sürdürürken, bazı kimseler ittifak sisteminin revizyonunun ve birlik siyasetini terketmenin lehinde konuşuyorlardı. 1958 seçimlerinden sonra legalizm hayalleri hepten yıkılıp faşist devletin hoyrat tabiatı tüm gaddarlığıyla belirdiğinde, bu kimseler, yarı-legal ve legal olanaklardan yararlanma olasılığının artık bittiğini, legal kitle örgütlerinde (milli sendikalar, öğrenci birlikleri) çalışmanın bizi artık ilgilendirmediğini ve salt illegal çalışma yöntemleriyle yetinmek gerektiğini düşünmeye başladılar. Partinin baskıdan darbe yediğini gören ve örgütte geçici bir gerilemeyi gözleyen bazı kişiler, faşizm koşullarında örgütün büyük bir gelişme olanağının kalmadığını düşünerek, cesur militanların küçük çekirdekler halinde zaferi kazanacakları bir yol aramayı tercih ettiler. 1961 - 62 yıllarındaki, Parti tarafından yönetilen büyük siyasi kitle gösterilerinden cesaret alarak fakat şiddetli baskıdan ve halk hareketinin kesintisiz gelişiminin olanaksızlığından moralleri bozularak, ayaklanma koşullarının hazır olduğunu, Parti'nin silahlı eyleme, küçük grupların "doğrudan eylemine", terörist eylemlere atılması gerektiğini çünkü kitlelerin Parti'yi izleyeceğini öne sürmeye başladılar.

Bu goşist, sekter ve maceracı görüşler doğal olarak bu fikirleri benimseyen militanlarla birlikte onların bağlı oldukları örgütleri de etkiledi. Bu görüşlerin ortaya çıktığı yerlerde ne oldu? Parti'nin gelişimi ve devrimci eylem üzerinde olumlu etkileri oldu mu?

Hayır olmadı. Bu goşist eğilimler her ortaya çıktıkları yerde halk mücadelesinin gelişimini kösteklediler, anti-faşist birliği engellediler, örgütlenmeyi güçleştirdiler, yeni kadroların oluşması ve göreve alınması çalışmalarına zarar verdiler, Parti'nin halk kitleleri ve işçi sınıfıyla olan bağlarını zayıflattılar, baskı darbelerini kolaylaştırdılar.

Şimdiki koşullarda ve yakın gelecekte goşizmin ve sekterliğin baş tehlike mi olduğu ve olmaya devam edip etmeyeceği sorusu sorulabilir. Sorunu ortaya getirmek gerekir, çünkü şu andaki durumun ve önceden görülebilen siyasi olayların gelişimi, sağ oportünizme de yeni bir fırsat verebilir.

Birincisi sağ oportünizm 1956 - 59'da ilk kez olarak ortaya çıkmadı. Zamanında da söylendiği gibi, 1956-59 yıllarındaki sağ sapma, İkinci Dünya Savaşından sonra bir grup yoldaş tarafından savunulan ve Partinin 1946'daki 4. Kongresinde şiddetle eleştirilen "geçiş siyaseti"nin "Partinin resmi siyaseti" gibi yeniden ısıtılıp sunulmasıydı.

İkincisi, uyanıklığın gevşediği zamanlar ve liberal burjuva etkisinin yaygınlaşmasına uygun koşulların her ortaya çıkışında sağ oportünist eğilimler belirmektedir.

Merkez Komitenin 1964 Nisanında belirttiği gibi, sağ sapma "bir potansiyel tehlike olmaya devam etmektedir ve siyasi durumun gelişmesi, legal mücadele alanında yeni muhalefet olanaklarına yol açtığı anda, yeniden güçlü bir biçimde doğacağına şüphe yoktur."

Özellikle böyle bir döneme yaklaşıyoruz. Faşist Meclis "seçimler"i çevresinde, anti-faşist harekette sağ oportünist umutlar ve görüşler yeniden belirmeye başlamaktadır. Liberal burjuvazi peşinden kararsız küçük-burjuva kesimleri sürükleyerek anti-faşist hareketi bölme ve anti-komünist bir tutuma karşılık faşist hükümetten bazı legal eylem olanakları koparmanın yollarını yeniden aramaktadır. Faşizmin legalitesinin göbeğinde, siyasi durumu değiştirecek eylemlerde bulunulabileceği hayaliyle oyalananlar yeniden ortaya çıkmıştır. Yeniden gizli örgütlenme, gizli propaganda, halk kitlelerinin mücadelesi ve devrimci eylemi, hükümet çevrelerini korkuttuğu için bunları başarının engelleri olarak göstermeye çalışanlar ortaya çıkmıştır. Bu, bütünüyle herhangi bir çözüm getirmek yerine anti-faşist mücadeleyi köstekleyen, halk mücadelesinin yerine kulis manevralarını yeğ tutan, anti-faşist hareketin içinde hegemonya kurmak isteyen bir siyasettir.

Bu durum sağ oportünizme, partimizin içinde bile geçici olarak yeni fırsatlar tanımaktan geri kalmayacaktır.

Önümüzde, yeni sağ oportünist gösterilere ve yeni sekterlik gösterilerine karşı hazırlıklı olmamızı gerektiren bir dönem açılmaktadır. İşçi sınıfı ve emekçi kitlelerin kavgasının doğru bir yön kazanabilmesi, anti-faşist ulusal hareketin doğru bir yön izleyebilmesi için her iki cephede de şiddetli mücadele yürütmeliyiz.

Parti bu kavgadan daha da güçlü çıkmaktadır. Birliği, örgütü, işçi sınıfı ve halk kitleleriyle bağı, siyasi faaliyeti, anti-faşist ulusal hareketteki belirleyici durumu, militanlarının mücadeleciliği daha da güçlenmiştir.

6. Kongresinden sonra PKP ilk bakışta göze çarpmayan fakat kısa zamanda meyvalarını veren bir çalışmayla örgütlerini geliştirmiş, kitlelerle bağlarını güçlendirmişti. Aynı zamanda teorik çalışma çabası da sürdürülüyordu. 1967 Kasımında Parti'nin teorik organı olan Militan'*da Alvaro Cunhal'in "Her Devrimin Ana Sorunu: Devlet Sorunu" başlıklı bir yazısı yayınlandı.*

1928 yılından beri ülkeyi yöneten Salazar, kendisini iktidardan uzaklaştıran bir beyin kanaması geçirmişti. Devlet Başkanı Amiral Americo Tomas, 1968 sonunda, son zamanlarda biraz geri planda kalan sadık yaverlerinden birini, hükümeti kurmakla görevlendirdi. Marcelo Caetano'nun sahneye getirilmesi, dışarda olduğu kadar Portekiz'de de rejimin liberalleşmesi yönünde atılmış bir adım görünümünde tezgahlanmıştı. Komünist Parti bu aldanışları açığa çıkarttı ve 1969 yılının en büyük özelliği de, halk mücadelesinin iyice kızışması oldu.

*Aşağıdaki metin, Portekiz komünistlerinin derinlemesine atıldıkları yoğun ve sıkı aydınlatma kampanyasının bir parçasıdır. Hayal tohumlarını ekenlere karşı verilen canlı mücadele, bir süre sonra bu keskin fikir mücadelesi içinde ve yaşamın deneylerinin de yardımıyla antifaşist birliğin güçlenmesine yol açtı. **

* Özgür Portekiz Radyosu. 8 Mayıs 1969

SORU: Marcelo Caetano'nun hükümetinin kuruluşu esnasında, Parti Merkez Komitesi "liberalleştirme" demagojisi altında gizlenen Salazarizmin yeni bir yüzle sürdürülmesi amacına hemen dikkati çekmişti. Ocak ayında yeni hükümetin ilk üç ayının bir dökümünü yapan Merkez Komite Siyasi Komisyonu, Komünist Partinin öngörüşünün doğru çıktığını çarpıcı biçimde kanıtladı. Yani, Salazarizm Salazarsız sürüyordu. Bir kaç ay sonra yeni olaylar gelişti.

Buradan ilk soruya geliyoruz: Şu andaki siyasi durumun temel nitelikleri nelerdir?

CEVAP: Siyasi durumun bugün iki temel ve karakteristik yönü ele alınmalıdır. Bunlardan birincisi: Caetano'nun yedi aylık hükümet döneminden sonra, Salazarizmi yeni bir görüntü altında sürdürme teşebbüsünde olan "liberalleştirme" demagojisinin kitleler önünde maskesinin düşmüş olmasıdır. İç çelişkileri ve güçlükleriyle rejimin buhranının gitgide vahim bir hal aldığı, her gün daha fazla açığa çıkmaktadır.

İkincisi: Caetano hükümetinin ilk yedi ayında 1961 - 62'den beri halk mücadelesinin en önemli gelişmesi kaydedildi ve bunun en anlamlı unsuru işçi sınıfı mücadelesi ve grevler dalgasıdır.

Bu durum hem faşizmin kendi kendine yıkılacağını umut edenler, hem de rejimin karşılaştığı güçlükleri ve işçi sınıfıyla Portekiz halkının mücadele potansiyelini küçümseyenler için büyük sürpriz oldu. Buna karşılık, rejim buhranını ve bu buhranın büyümesini, "liberalleşme" manevrasını ve bunun amaçlarını, mücadele perspektiflerini ve onun doğru biçimlerini uzun zamandan beri yerinde tanımlayan ve nitelendiren Komünist Parti için bu durum sürpriz olmadı.

Marcelo Caetano hükümetinin kuruluşunun ilk anından itibaren Parti, "liberalleşme" demagojisinin amaçlarını tüm çıplaklığıyla açıkladı. Bu amaçlar; rejimin iç ve dış destek tabanını genişletmek, pasifizm ve hayaller yaratmak, halk mücadelesini frenlemek, sınıf mücadelesinin aniden keskinleşmesini önlemek, en kararsız unsurları "işbirliğine" çekmek ve Partiyi tecrit etmek ve böylece direnişin bütününü biricik devrimci parti olan işçi sınıfı partisinden ayırmaktı. İlk andan beri, yeni hükümeti emperyalizmle bütünleşmiş tekellerin ve büyük toprak sahiplerinin emrinde bir hükümet olarak doğru biçimde niteleyen Komünist Parti, aynı şekilde rejim buhranının artmasının demok-

ratik eylem için yeni olanaklar getiren, örgütlenmeyi güçlendiren, halk mücadelesinin ve sayısız taleplerin yerine getirilmesini isteyen kavganın hızla büyümesini sağlayan yeni bir durum yaratacağını da kabul etmişti.

İlk andan beri Komünist Parti, "liberalleşme" demagojisinin maskesini düşürmek ve rejim buhranının artmasından yararlanmak gerekliliği üzerinde ısrar etmişti çünkü bu demagoji, siyasi durgunluğu kırmak, yeni mevziler kazanmak, hükümeti demagojik vaatlerini yerine getirmeye zorlamak, siyasi hayatta yeni bir akım yaratmak, kitlelerle bağları güçlendirmek, kavgayı somut ve acil amaçlarda yoğunlaştırmak ve örgütlemek için bir fırsattır.

Onbinlerce emekçiyi uyararak, bu yeni durumdan, Ocak-Şubat aylarında Lizbon bölgesinde doruğuna ulaşan büyük bir hareketi başlatmak için yararlanan işçi sınıfı, direnişin yöneticilerinin çoğuna bir siyasi olgunluk dersi verdi ve vermeye devam etmektedir. Eminiz ki, 1 Mayıs günü, anti-faşist cephede proletaryanın rolü bir kez daha kanıtlanmıştır.

İşçi sınıfı yanında, öğrencilerin de, örgütlerini ve diğer haklarını savunmak için, dürüst seçimler ve genel af için, basın özgürlüğü için, fikir özgürlüğü için, örgütlenme özgürlüğü için verdikleri mücadeleler demokratik cepheyi canlandırmakta ve yeni bir siyasi eylem fırtınasına yol açmaktadır.

Son aylarda elde edilen başarıların önemini abartmak tehlikeliyse de bunları küçümsemek daha da tehlikeli olacaktır. Başarılı grevler ve iş durdurmalarıyla elde edilen ücret artışları ve diğer avantajlar, kitle örgütlerinde, özellikle "sendika"lar ve öğrenci örgütlerinde kazanılan yerler, bazı tutukluların serbest bırakılması, muhalefetin yeni hamlesi, toplantı tartışma ve görüşmelerin çoğalması, içinde bulunduğumuz anın önemli zaferleridir.

Bozgunlar moral bozukluğu getirirse, sınırlı bile olsa birbirini izleyen başarılar da mücadele gücünü kamçılar, yeni enerji getirir, mücadeleyi sürdürmek ve geliştirmek, çeşitlendirmek ve daha üst düzeye yükseltmek için cesaret verir.

İlk yedi ayda Marcelo Caetano hükümeti "liberalleşme" manevralarının bedelini pahalı öderken, demokratik hareket ve işçi sınıfı hare-

keti önemli başarılar kazandı. Halk mücadeleleri, faşizmin, iktidarını sağlamlaştırmak için kullanmaya çalıştığı manevralarını gerisin geri kendisine çevirdi.

SORU: Gayet açık olduğu için hiç kimse halk mücadelesinin yeni dalgalanmasını yadsıyamaz. Bu dalgalanma gerçek olanaklara uygun düşmekte midir? Şayet uygun düşmüyorsa sebebi nedir? Ve en önemlisi, bu dalgalanma şu andaki düzeyiyle faşizmin demagojik manevrasını kendisine karşı çevirebilmek için yeterli olabilecek midir?

CEVAP: Bu dalga 1961 - 62'den beri gelişen en önemli halk mücadelesi dalgası olmasına rağmen, derinleşen rejim buhranının yarattığı gerçek olanakların çok gerisindedir. Faşist devletin baskıcı gücü ve etkinliği şüphesiz halk mücadelesinin gelişimi için önemli bir engel oluşturmaktadır fakat, 43 senelik faşizm tarihinin de gösterdiği gibi, hatta o kadar geriye gitmeye de gerek yok, son işçi ve öğrenci mücadelelerinin kanıtladığı gibi, bu güç ve etkinlik hiç bir şekilde mücadelenin gelişmesini önleyemez.

Mücadelenin gerçek olanakların gerisinde kalmasının nedenleri temel olarak sübjektif niteliktedir. Direnişin kendi içinde organik zayıflıklara ve zararlı eğilimlere rastlanmasaydı, halk mücadelesi daha yüksek boyutlara ve düzeye ulaşırdı. Halk mücadelesinin gelişimini köstekleyen zararlı eğilimler derken, bir yandan Marcela Caetano'nun diktatörlüğü tasfiye edeceği ve gerçek bir demokratikleşmeyi getireceği konusundaki umutlarla kendini gösteren oportünist görüşlerden, öte yandan da legal ve yarı-legal örgütlenme biçimlerine ve sınırlı güncel amaçlı kavgalara nefretle bakan sekter ve goşist görüşlerden söz ediyoruz. Senelerdir, "rejimle anlaşamayanlar" olarak ele alınan ve içlerinde Marcelo Caetano'nun bile bulunduğu (bugün bu bir alay konusudur ama gerçektir) kimselerle kulis manevralarına yönelen Portekiz Sosyalist Eylemi'nin görüş ve eylemlerinin olumsuz etkisine işaret etmeden geçemeyeceğiz.

Marcelo Caetano'nun iyi niyetlerini gerçekleştirebilmesi için, "aşırı"lara karşı desteklenmesi yolunda, kitle hareketleriyle kimseyi ürkütmemek ve yeni hükümet başkanınca ılımlı ve saygın bulunan sosyalistlerin hükümetle "demokratikleşme" teriminde anlaşma sağlayabilecekleri ana kadar olayların gelişmesini pasifçe beklemek yolunda

demokratik hareket içinde yürütülen yoğun propaganda kitle mücadelesinin gecikmesine ve umut havasının yaratılmasına neden olmuştur.

Durumda hiç bir değişiklik olmadığını ve mücadelenin yeni hiç bir olanak getirmeyeceğini söyleyen, yasal örgütlerden yararlanılarak bu örgütlerde kitlelerle bağlar kurma yolunda yeni adımlar atılmasını nefretle karşılayan, ekonomik mücadeleyi "ekonomizm" ile, yasal eylemi "legalizm" ile suçlayan, aptalca bir "seçim=ihanet" sloganını sürdüren, bunu yapacak yeteneklerini hiç bir şekilde kanıtlamadan, yalnızca devrim yapma gerekliliğini haykıran sözde devrimci lâf amatörlerinin de aynı yönde olumsuz etkileri oldu.

Organik zayıflıklar derken, özellikle siyasi örgütlenmedeki zayıflıkları, kitle örgütlerindeki mevzilerin zayıflığını, çeşitli örgütlerde ve ilerici çevrelerde görülen eksiklikleri, yasal, yarı-yasal ve illegal örgütlerin kitle mücadelesini yürütebilmedeki yetersizliklerini kastediyoruz. Yoksa kuşkusuz, siyasi örgütler kurma girişimlerinde, öğrenci birlikleri ve resmi sendikalar içindeki eylemlerde, günlük somut amaçlı mücadelelerin yönetimi için organlar, özellikle de emekçi komitelerinin kurulması ve geliştirilmesinde bir ilerleme kaydedilmiştir. Fakat birçok durumda cesaretten, güvenden, dikkat ve kararlılıktan yoksun olduğumuz da bir gerçektir.

SORU: Portekiz'in siyasi durumu hakkında son iki soru. Faşist siyasetin daha da ilerleyeceği öngörülebilir mi? Demokratik hareketi gelecekte ne gibi boyutlar beklemektedir?

CEVAP: Faşistler, bir yandan iç çelişkileri ve güçlüklerinden, öte yandan da son aylardaki halk mücadelesinin genişleyen dalgasından ve demokratik görüşün gelişmesinden doğan bir ikilem karşısındadırlar. Parti iki seçeneği de belirtmiştir. Faşistler "liberalleşme" ve "yenileşme" yanlısı görünmekten vazgeçip, Caetano'lu ve Caetano'suz Salazar gericiliğine açıkça geri dönerlerse, bu, iç çelişkilerini daha da derinleştirecekleri, tabanlarını genişletmekten vazgeçecekleri, anti-faşist birliği ve kitlelerin hızla radikalleşmesini kolaylaştıracakları ve hoşnutsuzluğun şiddetli patlamalarına yol açacakları anlamına gelir. Demokratlar birliklerini, örgütlerini ve eylemlerini güçlendirirken, kitle mücadeleleri yoğunlaşırken, faşistler "liberalleşme" demagojisinde ısrar eder-

lerse halkın talepleri karşısında gerçek ödünler vermek zorunda kalacaklardır.

Faşist kampta tekelci burjuvaziyi içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarma konusunda çeşitli görüşler vardır. Siyasi hayatta her adımda rastlanan iç çelişkiler derinleşebilir ve böylece rejim daha da zayıflayarak bazı sürprizlerin doğmasına elverişli bir ortam yaratır. Fakat şu anda çeşitli faşist grup ve eğilimler arasındaki ilişkinin niteliği, iktidar mücadelesi değil, Marcelo Caetano ve onun liberalist demagojisi etrafında diktatörlüğün devamını sağlamak amacıyla "kutsal ittifak"ı gerçekleştirmektir.

Caetano'nun siyasetinin dış görünüşüne gelince; Marcelo Caetano, kendini dinamik, yenilik taraftarı ve girişken göstermeye çabalamaktadır. Bunun arkasında, faşizmi savunma çabası ve siyasi bir gerileme gizlenmektedir. Marcela Caetano'nun yenilikçi ifadelerinin büyük bölümünün, yalancı ve aldatıcı biçimde de olsa, halk kitlelerinin ve demokratik hareketin itham ve taleplerine cevap arar nitelikte oldukları farkedilir. İşte demagoji kesinlikle budur. Bu, rejimin güç bir anında, zaman kazanıp kadrolarını yenileyebilmek, zorlanan durumlarını sağlamlaştırmak, yeni savunma hatları çekebilmek ve direnişi parçalayıp boğmak için faşistlerin uyguladıkları bir geri çekilme taktiğidir. Görünüşe bakıp aldanmamak ve faşist rejimin bu durumda savunmaya çekildiğini anlamak, demokratik hareket için çok önemli bir sorundur.

Durum böyle kavranırsa, bundan çıkan doğru tutumun bazılarının önerdiği gibi, Marcelo Caetano'nun teşebbüslerinin sonucunu beklemek olmadığı fakat yüreklice saldırıya geçmek olduğu anlaşılır. Görev, faşizmin gerilerken terketmeye hazır olduğu yerleri işgal etmek, buralarda sağlamlaşmak, faşizmin ne buraları ne de daha uygun mevzileri tekrar kazanmasına izin vermemek ve rejimin siyasi gerilemesini artırmaktır.

Faşizmin bu ciddi bunalımdan kurtulmasına izin vermemek için, hiç zaman kaybetmeden bu yönde harekete geçmek gereklidir. Aksi halde faşizm yeniden toparlanabilir. Somut olarak bu, mücadeleyi kararlılık, cesaret ve güvenle geliştirmenin acil olduğu anlamına gelir. Yani; PIDE'nin kaldırılması için, güvenlik tedbirlerinin kaldırılması için, genel af için mücadele, baskıya karşı mücadele, düşün ve söz özgürlüğü, sansürün kaldırılması için mücadele, örgütlenme hakkı ve kurulan demokratik örgütlerin tanınması için mücadele, resmi sendi-

kalarda gerçek seçimler, bütün kitle örgütlerinin demokratik yönetimine saygı için mücadele, vergi ve fiyatları artırmaksızın tazminat ve ücret artışlarını sağlamak, yani emekçi kitlelerin ve işçi sınıfının en acil ekonomik taleplerinin karşılanması için mücadele, sömürge savaşının derhal sona erdirilmesi için mücadele, uluslararası barış ve anlaşmaya dayalı bir dış politika için mücadele, demokratik muhalefetin Millet Meclisi seçimlerine özgürce katılabilmesi için mücadele. Daha önemli zaferlere ve daha yüksek mücadelelere erişmenin tek yolu, elde edilen başarılar kısıtlı da olsa, mücadeleyi bu somut günlük amaçlar ve diğerleri uğruna sürdürmektir. Bu konuya daha fazla zaman ayırmamız gerekirdi. Görüşme süresinin kısıtlı olmasına rağmen işçi sınıfı mücadeleleri ve Millet Meclisinin sözde seçimleri hakkında bir kaç söz söyleyeceğim.

İŞÇİ SINIFI MÜCADELELERİ

Caetano hükümeti kurulmazdan önce, 22 Eylül 1968 tarihli bildirisinde, Komünist Parti Merkez Komitesi Salazar'ın hastalığından doğan yeni durumda "siyasi mücadelenin aciliyetinin bizi ekonomik haklar için mücadeleyi küçümsemeye götürmesinin çok ciddi bir hata olacağını" belirtmişti. Parti, dönemin "emekçilerin acil ekonomik talepleri için verilecek başarılı mücadeleye özellikle elverişli" olduğunu ifade etmişti.

İşçi sınıfı, Parti'nin çağrısına cevap verdi ve olaylar yönümüzün doğruluğunu kanıtladı. Mücadeleler 1968 sonbaharı boyunca sürdü, ardarda yeni kesimlere yayıldı ve bu senenin başındaki grevlere ve iş durdurmalarına kadar geldi. Birçok yerde emekçiler uzun zamandan beri kulak arkası edilen isteklerini elde ettiler. Ekonomik nitelikteki günlük amaçlarına rağmen bu mücadeleler şüphesiz, sonuçlarıyla nitelikleriyle, anlamlarıyla, grev biçimleriyle, Caetano hükümetinin kuruluşundan beri faşizme karşı verilen en önemli mücadeleler olmuştur.

Mücadeleyi emekçilerin beklemeye tahammülü olmayan ekonomik hakları ve çıkarlarının savunulması için genişletmek gereklidir çünkü ekonomik mücadele her zaman hatta devrim döneminde bile, tekellerin iktidarına karşı güçlü bir silah ve geniş halk kitlelerinin bir siyasi eğitim okuludur. Yasal muhalefet hareketlerinde işçi kadroların ön planda belirmemelerinin nedenleri bilinir. Ama bazı kimseler bu nedenleri bilmemezlikten gelip ve bunları başkalarının da gözünden

saklamak amacıyla, proletaryaya ve Partisine karşı küçümseyici görüşler ileri sürerler. Bu kimseler, faşist baskının en başta işçi sınıfına yöneltildiğini; faşist rejimde siyasi mücadelenin aydınlar ve öğrenciler için bir yüreklilik örneği ise, işçiler ve köylüler için bir kahramanlık örneği olduğunu, sosyalist ve liberal yöneticilere halk arasında muhalif olarak görünmek serbestken, işçi sınıfının en seçkin yöneticilerinin ister mücadele etsinler ister hapiste olsunlar, ebediyen gizliliğe mahkum edildiklerini bilmiyormuş gibi görünürler. Eğer bu şartlar olmasaydı Portekiz'deki bütün legal mücadelenin ve siyasi yaşamın panoraması farklı bir çehreye sahip olurdu. Gene aynı kimseler siyasi eylem, kitle eylemine dönüştüğünde işçi sınıfının bu eyleme belirleyici ve dolaysız biçimde katıldığını ve sınıfın, Partisi aracılığıyla siyasi mücadeleye hergün öncü bir konum içinde müdahale ettiğini bilmemezlikten gelirler.

MİLLET MECLİSİNDE SÖZDE SEÇİMLER

Aday göstermeyip boykot ilan etmek ne denli hatalıysa, diktatörlüğün sunduğu kitlelerden kopuk ve zararsız bir muhalefetin boyunduruğunu kabul edecek adaylar göstermek de o denli hatalıdır.

Komünist Parti ortak eylemi reddedip kendiliklerinden elenenlerin dışında muhalefetin eleme yapmaksızın ortak ve birleştirici adaylar çıkartması fikrini savunur. Buradan da, birliğin en aktif kesimlerinin, seçimlere ilişkin çalışmayı hazırlamalarının aciliyeti ortaya çıkmaktadır. Bu da hareketi örgütlemenin derhal yerine getirilmesini gerektirir. Buradan ise "seçim" hazırlıklarını az önce saydığımız somut amaçlar için verilen güncel mücadeleye bağlama gerekliliği ortaya çıkar. Muhalefetin Millet Meclisi seçimlerine katılma tasarısını açıklaması, kitle mücadelelerini ve siyasi eylemi geliştirmeye ve "seçim"e katılmayı Portekiz halkının demokratik talepleri için büyük b ir ulusal hareketin nedeni haline getirmeye ve mücadelesini "seçimler"e kadar ve seçimlerden sonra da sürdürmeye kesin kararlı olduğunu gösterir.

Halk mücadelesinde büyük bir gelişme sağlamak için, atelyelerde, işletmelerde, tarlalarda, okullarda, fakültelerde, aydın çevrelerde görülmemiş bir örgütlenme çabası şarttır: Mücadeleyi, güncel ve somut ekonomik, siyasi veya kültürel hedefler için yönetecek bir örgütlenme, gençliğin örgütlenmesi, kadınların örgütlenmesi, seçim kampanyasını hazırlayacak ve yönetecek bir örgütlenme, yani kitleleri harekete ge-

çirmenin, yönetmenin ve kitlelerin eyleminin aracı olarak örgütlenme gereklidir.

Halk mücadelesinde büyük bir gelişme sağlamak için, kararlılık, siyasi aydınlık ve cesaretin yanı sıra berraklık, soğukkanlılık ve derin bir gerçekçilik duygusuna da sahip olmak şarttır.

Faşist diktatörlük gibi, bu denli namussuz, bu denli şiddetli, bu denli ahlâk duygusundan yoksun bir düşmanla savaşıldığında, attığımız her adımın ardından ne geleceği davul zurnayla açıklanmaz. Sabırsız ve coşkun kimseler bunu her zaman anlayamadıkları için, uyanmış ve deney kazanmış faşizm, sık sık örgütlenmiş temelleri yıkmakta, henüz gelişme olanağı bulamamış olan girişmleri sıfıra indirmektedir. Şu veya bu eylemin nihai amaçlarını bazan açıklamak bazan saklamak gerekmektedir. Halk mücadelesinin şu anda yaşadığımız türden yükseliş dönemlerinde, devrimci perspektifler her zaman gösterilmelidir. Ancak, her kısmi mücadelenin devrimci hedefini düşmana açıklayarak da devrime yaklaşılmaz.

Eğer yasal örgütlenme ve eylemleri yasa-dışı örgütlenme ve eylemlerle uyumlu biçimde birleştirmeyi, yasal örgütlerdeki bütün çalışma olanaklarından yararlanmayı, geniş halk kitleleriyle sıkı bağlar kurmayı, bir siyasi birlik politikasını iyiye doğru yönetmeyi, gerçek bir örgütlü ulusal ve halkçı hareketi geliştirmek için enerjimizi, çabamızı günlük ve somut amaçlar üzerinde yoğunlaştırmayı bilirsek, kısa vadede önemli başarılar elde edebiliriz.

Proletaryanın son mücadelesinde kanıtladığı sonsuz devrimci enerji potansiyeline sınırsız bir güvenimiz olduğu için; komünist, katolik, sosyalist, liberal, yani anti-faşist harekette yer alan hepimiz omuz omuza siyasi mücadelenin büyük ölçüde gelişmesinin koşullarını yarattığımız için; halkımızın gençlerine ve gençliğin mücadeleci zihniyetine güvendiğimiz için, bizler kavgamızın bütün cephelerinde her zaman en ön safta bulunuyoruz. Tüm bu nedenlerden dolayı önümüzdeki sene emekçi kitlelerin, öğrencilerin, bütün antidemokratik hareketin saldırısının süreceğine, kitle mücadeleleri dalgasının şiddetleneceğine, özgürlük için ve faşist diktatörlüğe karşı kesin ve nihai savaşlara yol açacak önemli zaferler elde edeceğimize inanıyoruz.

KÜÇÜK BURJUVA RADİKALİZMİ

1970 sonlarında Alvaro Cunhal redaksiyonunu tamamladığı 140 sayfalık bir siyasi eserinde Portekiz'in güncel sorunu olan goşist tezlerin tartışmasını yaptı. Bu eser 1971'de yasa dışı olarak basıldı. Mücadelenin koşullarından da nedeni anlaşılacağı gibi,eleştiri çok sert yapılmaktadır. Fakat derine inildiğinde Portekiz'de kol gezen tavırların objektif ve sübjektif temellerini anlamak ve rasyonalize etmek endişesi farkedilir. Dahası, belirgin bir biçimde küçük burjuva radikalleriyle, geniş halk mücadelesini birleştirmeye çalışma gayreti görülür. Faşizmi devirmek için verilen kavganın çok önemli bir anında bulunulmaktadır ve ancak amaçlarda ve antifaşistlerin geniş bir cephede birleşme gereğinin niteliği üzerinde belli bir açıklık getirildiği takdirde sonuca ulaşılacağı bilinmektedir.

Yüksek bir teorik düzeyde yazılan fakat Portekiz'in somut koşullarını içeren eser altı bölümden oluşur:

1. Diktatörlük ve kapitalizmin gelişmesi.

2. Acil siyasi görevler ve devrimin bugünkü aşaması.

3. Anti-komünizm, sömürgecilik sorunu, tarım reformu, tekellerin tasfiyesi sorunları ve bu günkü durum karşısında küçük burjuva teorisyenlerin tahrifatları ve anlayışsızlıkları.
4. Örgütlenme ve mücadele biçimleri.

5. Hegemonya ve bölücü eylem niyetleri (küçük burjuvalar ve öncü devrimciler), kahrolsun şefler, engelleri kaldırma teorisi ve antifaşizm.

6. Devrimci eylem ve lafazanlık.

Aşağıda birinci bölümü yayınlıyoruz. Bu bölümde Alvaro Cunhal "sol"un belli bir bölümünde ortaya çıkan umutlar ve tahrifatlarla mücadele ederek, Salazarizmin ve Caetanizmin sınıfsal içeriğini ele almaktadır.

FAŞİST DİKTATÖRLÜK VE KAPİTALİST GELİŞME

45 senelik diktatörlük boyunca kapitalist gelişme süreci kendine özgü ve orijinal çizgiler göstermektedir. 1926'da büyük kapitalistler ve büyük toprak sahipleri, küçük ve orta burjuvazinin hükümetini kovalayıp kendileri iktidara geldiklerinde, ülkede büyük sanayi grupları yoktu ve mali sermaye (finans kapital tekelleşmiş banka sermayesiyle sanayi sermayesinin kaynaşması) ulusal ekonomiye egemen olmaktan uzaktı. Sanayide, tarımda ve ticarette küçük ve orta işletmeler hakimdi ve hatta bunlar bankacılıkta bile oldukça önemli yerleri işgal ediyorlardı. Tekeller de vardı fakat büyük tekelci gruplar yoktu.

Düşük birikim düzeyi, sermayenin kıtlığı, büyük kuruluşlar için gerekli para, enerji yokluğu ve üretimin bir numaralı sektörünün (üretim araçları üretimi) ilkelliği yüzünden sınai gelişme köstekleniyordu. Portekiz sömürgeciliği ve Portekiz'deki yabancı emperyalizmin konumu çelişkili etkiler yaratmakla birlikte, sermaye birikiminde ve ulusal ekonomik gelişmede engeller meydana getirdiler.

Ancak bu gerçekleri göz önünde bulundurarak 45 senelik diktatörlükte faşist hükümetin ekonomik politikasını ve kapitalist gelişim sürecini anlayabiliriz. Ve gerçek bir sanayileşme olmadan, Portekiz'i hâlâ Avrupanın en geri ülkesi halinde tutan genel ekonomik gerilik ortadan kaldırılmadan, mali sermayenin sonunda nasıl ve neden Portekiz ekonomisinin güçlü sahibi haline geldiği anlaşılabilir.

Büyük burjuvazi kumandasındaki faşist hükümetin siyaseti serbest rekabet sistemindeki basit kanunların sağlayacağı tempodan daha hızlı bir tempo ile, sermayenin oluşma, birikme, merkezileşme ve yoğunlaşma süreçlerini dolaysız devlet yardımı ve zorlamalarla kolaylaştırmaktır. PKP bunu her zaman belirtmiş ve ispatlamıştır. PKP'ye göre 1926 darbesinin Portekiz'de kapitalist gelişmeyi durdurduğunu ifade edebilmek için büyük hayal gücü gerekmektedir.

Az gelişmişliğe yakın bir düzeyde sermayenin oluşması ve birikmesi; işçi sınıfının, emekçi kitlelerin sömürüsünün ve düşük ücret siyasetinin, emeğin yoğunluğunun artması demektir. İşçi sınıfı hareketinin şiddetle bastırılması, işçi sınıfının devrimci örgütlerini tasfiye teşebbüsü, 1933'te sendikaların kaldırılması, milli sendikaların yaratılması ve korporatif demagojinin amacı; emekçilerin böyle bir siyasete karşı kuracakları örgütlü bir direnişi bozmak ve engellemektir.

Sermayenin merkezileşmesi sadece kişisel işletmelerin kendi istekleriyle birleşmeleri değil, bir çok küçük ve orta işletmenin zorla tasfiyesi veya eritilmesi anlamına gelir. Korporatif örgütlenme, fiyatların ve pazarın büyük burjuvazinin kontrolunda olması, iktisaden daha zayıf olanların daha fazla vergi vermesiyle nitelenen vergi politikası, büyük sermayeye tanınan sübvansiyon yardım ve muafiyetler hep bu amacı güdüyordu.

Sermayenin merkezileşmesi, artı-değer artışında aslan payını büyük burjuvazinin kapması anlamına gelir. Tekel fiyatları sistemi, pazar tekeli, üretimin farklılaşması sayesinde büyük burjuvazi sadece kendi işletmelerinde yaratılan artı-değeri değil aynı zamanda küçük ve orta işletmelerde yaratılan artı-değeri de eline geçirmektedir.

Bu süreçte Devlet müdahalesinin ön planda oynadığı rol, belli bir dönemde, sermayenin boyutunun toplumsal tutarından daha hızla artmasını, yani, sermayenin merkezileşmesinin (varolan sermayenin küçük sayıda kapitalistin elinde toplanması) sermayenin yoğunlaşmasından (üretim sürecinde yaratılan artı-değere küçük sayıda kapitalistin sahip olması) açıkça daha şiddetli oluşunu açıklar. Zorlama, küçük işletmelerin tasfiyesine, birleşmeye itilmelerine ve yok olmalarına yol açar ve doğrudan artı-değer yaratamaz.

Devletin İkinci Dünya Savaşından sonra iyice artan ve tekelci devlet kapitalizmi biçimleri almaya başlayan büyük sermayeye doğrudan mali yardımı, diktatörlük siyasetinin her zaman için değişmez öğesi olmuştur. Salazar'ın 1928'de hükümete girmesinden önce bile Maliye Bakanı Sinel de Cordes zamanındaki bütçe dengesizliğine rağmen, diktatörlük büyük işletmelere finansmanları çoğaltmıştı. Bu da, devletin bütçe açığının artmasına neden oldu. Hazinenin güçlendirilmesi, devletin büyük sermayeye yapacağı yardımın ön koşulu oldu ve büyük sermaye Salazar'a bu görevi yükledi.

Tarımda, küçük işletmelerin tasfiye ve yok edilmesi ve köy proletaryasının artmasıyla nitelenen kapitalist gelişme süreci de 1950 yıllarına kadar teknik gelişim sayesinde değil, devletin büyük toprak sahiplerini koruması, vergi politikası, kredi politikası, korporatif örgütün müdahalesi sayesinde gelişmiştir.

İkinci Dünya Savaşı arifesindeki bu siyaset sayesinde, sermayenin önemli ölçüde merkezileşme ve yoğunlaşması gerçekleşti, önemli sermaye grupları oluştu, banka sermayesi ile sanayi sermayesinin kaynaşması şiddetlendi, bütün bunlar yeni bir gelişim evresinin koşullarını yaratıyordu. Savaş sırasında stratejik ham madde ve diğer ürünleri yüksek fiyatla satarak, az-beslenme ve sefalet koşullarını emekçilere zorla kabul ettirerek büyük burjuvazi ve onun devleti (üretimi geliştirmeden) yeni sermaye biriktirebildi. Kişilere ait paranın üç misline çıkması ve döviz ve altın rezervlerinin iki misli olması para-sermaye olarak yeni imkanların belirtileridir.

Önemli yatırımlar gerektiren ve sanayileşme sürecine yeni bir tempo kazandıracak olan bir enerji temelinin (hidro-elektrik) kuruluşunun maddi şartlarının yaratılması da bu dönemde olmuştur. O vakit tekelci gruplar planlarını çizdiler. Yeni ekonomik gerçeklere kendini uyduran faşist siyaset, bu planların gerçekleşebilmesi için gerekli zorlayıcı ve yasal kılıf görevini görüyordu. Sanayinin hazırlanma ve yeniden örgütlenme normları saptandı. Anonim şirketlerin hızlı bir atılımıyla sermaye merkezileşmesinde canlı bir döneme geçildi. Birikimin aciliyeti şirket sermayelerinin özellikle rezerv fonu biçiminde artmasını ve buna bağlı olarak da, temettü dağıtımlarından fedakarlık edilmesini getirdi. Sosyal Sigorta fonları harekete geçirildi. Yoğun bir iştirak ve işbirliği ağı yaratıldı. Büyük şirketlere, son derece geniş sermayeleri merkezileştirerek hisse senetleri yayınlamaları izni verildi. Devlet (bunun karşılığı olan kâr payını şart koşmadan) büyük şirketlerin ser-

mayesine iştirakini arttırarak, verimsiz sektörlerin yükünü omuzuna alarak ve vergi muafiyetlerini çoğaltarak kamu parasını tekelci grupların eline teslim etti. Mali sermaye ve onu oluşturan küçük sayıdaki tekelci grup bu yolla tüm ulusal ekonomide etkin bir egemenlik sağlayabildi.

Sömürge halklarının sömürülmesi bu süreçte çelişik etkiler yarattı. Bir yandan sömürgelerdeki aşırı çıkarlar ve sömürgelerde yaratılan artı-değerin bir kısmının Portekiz'e aktarılması tekelci gruplar için bir birikim kaynağı oluşturdu. Fakat öte yandan, sömürgelerdeki yatırımlar ve sömürge pazarının nitelikleri Portekiz'deki artı-değer birikiminin hızını yavaşlattı ve tekelci gruplara Portekiz ekonomisini canlandırma gerekliliğini daha az hissettirdi.

Ulusal kaynakları yağmalayan ve düşük ücretli el-emeğini sömüren yabancı emperyalizm Portekiz'de yaratılan artı-değer birikimini başka ülkelere transfer etmekte ve ülkenin geri kalmasının başlıca nedenlerinden biri olmaktaydı. Birkaç fabrikanın kurulmuş olması ve sanayi kuruluşlarında Portekiz sermayesiyle birleşme, bu durumun özünde günümüze kadar herhangi bir değişiklik getirmedi.

Faşist diktatörlük altındaki kapitalist gelişimin özel süreci şu andaki duruma kendine özgü nitelikler verdi.

Zanaatçılığın ve küçük üretimin tasfiye sürecini çabuklaştırmak, merkezileşme ve yoğunlaşmayı arttırmak için devlet müdahalesi, geri bıraktırıcı unsur olarak da Portekiz sömürgeciliği ve yabancı emperyalizmin işe karışması gözönüne alınırsa, faşist diktatörlük altındaki kapitalist üretim ilişkilerinin gelişiminin, üretici güçlerin gelişiminden daha hızlı olduğu farkedilir. Buradan da, iktisaden geri olduğu halde kapitalist üretim ilişkilerinin çok geliştiği, tarımda hala ilkel yöntemler kullanılmasına rağmen kapitalizmin kırlarda hızla geliştiği Portekiz'in kendine özgü durumu ortaya çıkar.

Şemaların kopya edilmesine karşı çıkan ve ulusal durumun tahlil edilmesini vaz eden birkaç "teorisyen"in son senelerde Portekiz'deki kapitalist gelişim evresinin kendine özgü niteliklerini anlamaktan ne denli aciz kaldıklarını görmek esef vericidir. Portekiz gerçeğini tanımadıklarını ve (anlamını anlamadan birkaç formülünü okudukları) Marksizm hakkındaki cehaletlerini gösteren bu teorisyenler, kapitalist üretim ilişkilerinin üst düzeyde gelişiminin, üretici güçlerin az gelişmişliği

ile uyuşmaz olduğunu kabul etmektedirler. (Bazıları bu sonucu küçümseyerek "tuhaf bir sistem" demektedirler. Carta Aberta, s.7).

Son 15 - 20 senede tarımda ve sanayide gerçekleşen gelişmelere rağmen Portekiz gerçeği şu anda kesinlikle bu "tuhaf sistem"in içindedir. Kişi başına düşen ulusal gelirin düşüklüğü başlangıç evresini yaşayan sanayi, üretkenliğin düşüklüğü, düşük makinalaşma düzeyi ve tarımda hektar başına çok düşük randıman, tüketim ihtiyaçlarını karşılamaktan aciz olan ulusal üretimin içinde bulunduğu iktidarsızlık, üretici güçlerin az gelişmişliğinin göstergeleridir. Aynı zamanda, ulusal ekonominin tekelci sermayenin egemenliği altında olması, bağımsız küçük tarımsal üretimin tasfiyesi, üretim araçlarının giderek azalan sayıda kapitalistin eline geçmesi, sanayi ve tarım proleteryasının sayısal ağırlığı, kapitalist üretim ilişkilerinin yüksek bir gelişme düzeyini ortaya çıkarmaktadır. Mülkiyet ilişkilerinin üretim sürecinde insanlar arasında doğan ilişkilerin hukuki ifadesi olması; üretim araçlarının kapitalistlerin özel mülkiyetinde ve işgücünün de işçilerin mülkiyetinde bulunmasının kapitalist - proleter arasındaki ilişkileri yaratması; kapitalizmdeki üretim ilişkilerinin aynı zamanda çelişkili sınıflar arasındaki, yani sömürenlerle sömürülenler arasındaki ilişkiler olması gerçeği; küçük-burjuva "teorisyenler"inin fikirlerini çürütmektedir.

Kapitalizmin faşist diktatörlük altında gelişmesinin getirdiği özel nitelikler, devrimci süreç içinde de gelişen faktörlere yol açarlar.

Bir yandan, üretim ilişkilerinin (mülkiyet biçiminin) üretici güçlerin gelişmesi için artık bir engel oluşturduğu kesinse de bu, bu gelişimin olanaklarının kapitalizm çerçevesi içinde tükendiği anlamına gelmez. Üretici güçlerin gelişiminin göreseI gecikmesi, Portekiz tekelci burjuvazisine üretim biçimi ve üretici güçler arasındaki keskin çelişkinin patlamasını geciktirmek için ekonomik politika alanında hala geniş bir inisyatif payı bırakmaktadır.

Öte yandan, üretimin toplumsallaşması, toplumsal sınıfların kutuplaşması (tarımda da olmak üzere) kalabalık bir proleteryanın varlığı, ulusal ekonominin az sayıda tekelci grubun hakimiyetinde bulunması, tekelci olmayan sınıf ve tabakalar tarafından başarılacak derin radikal dönüşümler için ve sosyalist devrim için elverişli faktörleri oluşturmaktadır. Çünkü üretim biçimi değişikliğini getirecek insan gücü, proleterya oluşmuştur.

Faşist hükümet her zaman olduğu gibi, 45 senelik diktatörlüğü boyunca da, büyük sermayenin ve büyük toprak sahiplerinin hükümeti oldu. Ekonomik politikanın çeşitli biçimleri, hep aynı sınıf içeriğini muhafaza ederek, kapitalist gelişimin çeşitli evrelerinin karşılığı oldular.

Bu durum, çeşitli kapitalist gruplar arasındaki çıkar çatışmalarının ve rekabetin sürmesini, bankalarla sanayi tekelleri ve büyük toprak sahipleri arasındaki çıkar çelişkilerinin varlığını engellemedi. Bu çıkar çelişkilerinin başında PKP'nin her zaman belirttiği gibi, toprak rantı meselesi vardı. Böyle bir sonuca ulaşmak için küçük burjuva "teorisyen"lerinin böbürlendikleri keşiflere hiç de ihtiyaç duymadık. Büyük sermayenin ve toprak sahiplerinin konumu ve göreli güçleri yarım yüzyıl boyunca gerekli değişikliklere uğradı. Mali sermayenin ve büyük tekelci grupların ekonomik alandaki üstünlükleri büyük toprak sahiplerinin zararı pahasına gerçekleşmiştir. Ayrıca kapitalizmin kendi gelişimi boyunca toprak ağalarının sanayici ve bankacı oldukları buna karşılık, bankacı ve sanayicilerin de (dolaysız olarak ya da ipotek kredileri sayesinde) toprak sahibi oldukları kesindir. Hakim sınıfların emekçi sınıfı sömürmek ve küçük ve orta burjuvaziyle rekabet etmek için aralarında anlaştıkları da kesindir. Fakat, büyük toprak sahipleri sınıf olarak, köylerde tarım kapitalistleri yararına eski konumlarını kaybetmekte ve ulusal ekonomideki ağırlıkları giderek azalmaktadır. 1965'te 6. Kongrede kabul edilen PKP programında şöyle denilmektedir. "Faşist rejim ve onun siyaseti sayesinde mali sermaye, Portekiz ekonomisinin en güçlü sahibi haline gelmiştir" (1. ve 2. bölüm). Gene aynı Program şöyle devam eder. "Büyük toprak sahipleri tekellere sıkı bir biçimde bağlıdırlar ve onların ardından giderler" (1. bölüm giriş). Bu sonuca ulaşabilmek için ne "Caetanizm"i bilmek ne de bu küçük burjuva "teorisyenler"in "keşiflerini" öğrenmek gerekliydi. Üstelik bu teorisyenler, bu sonucu sadece kendilerininmiş gibi göstermekle kalmıyor hatta bu sonuçla PKP'nin tezlerine karşı çıktıklarını da iddia ediyorlar.

Devlet cihazına ve ulusal ekonomiye hakim olan tekelci sermaye, kapitalistler sınıfının bütününün üstünde yer almaktadır. Bu, var olan çeşitli burjuva tabakalarının iktidarda sırasıyla birbirlerini izlemeleri değil, bir avuç tekelci grubun kesin hakimiyetidir (sözde Marksistler bir avuç sözüne itiraz ederler oysa bu terim Marksizmin klasiklerinde

kullanılmaktadır).

Orta tabakalarda meydana gelen ve kapitalizmin gelişmesinin sonucu olan evrim, tekelci kapitalist rejimin toplumsal temelini genişletmez. Pre-kapitalist üretim ve değişim biçimlerine bağlı sınıf ve tabakalar (köylüler ve zanaatkarlar) büyük sermayeyle aleyhte koşullarda sürdürülen rekabet dolayısıyla ortaya çıkan ve devletin müdahalesiyle de çabuklaştırılan bir tasfiye ve yıkım sürecinin kurbanları olmuşlardır. Çok sayıda küçük üreticinin "kendi" üretim araçları gerçekte alacaklılalarının mülkiyetinde olduğundan "bağımsızlıkları" sadece şekilden ibaret kalmaktadır. Bu "eski" orta tabakaların tasfiyesine ve yıkımına paralel olarak, küçük burjuvazinin yeni tabakaları ("üçüncü" sektör, yeni üretim dalları, bazı teknik kadro kategorileri, memur ve aydınlar) genişlemekte ve toplumsal tabakalar olarak, tekellerin iktidarına giderek daha fazla düşman olmaktadırlar. Tekelci kapitalizm, burjuvazinin bağrında sadece farklılaşmayı değil bir bölünmeyi de getirmektedir. Bu bölünmeden de, kapitalist gelişim süreci gibi düzensiz olmasına rağmen, tekelci sermaye iktidarının toplumsal temelinde giderek artan bir çelişki doğmaktadır.

45 yıllık faşist diktatörlük boyunca kapitalist gelişmenin temel birkaç niteliği bunlardır. İktidardaki sınıfların çıkarları için faşist ekonomik politika, gelişimin bizzat kendisinin getirdiği sorunlara çareler bulabilmek çabasıyla muhakkak ki belli bir oranda gelişmiştir.

45 yıllık diktatörlük süresinde Portekiz'deki kapitalist gelişimin nitelikleri kapitalist ekonomiyi öyle yoğun bir çelişkiler ağına düşürmüştür ki, bir sorunun çözümü diğerlerinin keskinleşmesini arttırmaktadır. Dün Salazar'ın bugün Marcelo Caetano'nun tekelci hükümetlerinin bir gelişme siyaseti belirlemek ve hele bunu uygulamak için karşılaştıkları olağanüstü güçlüklerin nedeni budur.

Kapitalist gelişimin dün karşılaştığı ve bugün de hâlâ karşı karşıya bulunduğu çelişkilerden bazılarının kısa bir sayımı, bu güçlüklerin ağırlığını görmemizi sağlar.

Ekonomi dallarından birçoğundaki zayıf üretkenlik, üretkenlik artışının ağır bir süreç izlemesi gerçeği, daha hızlı bir birikim için artıdeğer oranının arttırılması gereği, tekelleri ücretleri dondurma siyasetine yöneltmektedir. Fakat böyle bir siyaset, ekonomik genişlemeyi durdurarak, emekçileri yurt dışına göçmeye zorlayarak, "el-emeğini

azaltarak" işsizler ordusunu zayıflatarak iç pazarın boyutlarını dondurmakta ve böylece işgücü arzının azlığından doğan ücret artışları ve emekçilerin hak arama mücadeleleri için uygun koşulları yaratmaktadır.

İç pazarın sınırlandırılması yüzünden tekeller uluslararası pazara yönelirler ve entegrasyon bölgelerine girerler. Fakat, üretici güçlerin düşük düzeyi, genel ekonomik gerilik, yüksek üretim maliyetleri sanayi ve tarıma rekabet yeteneği vermemektedir ve Portekiz tarımının ve sanayiinin sadece dış pazarda değil bizzat iç pazarda bile alaşağı edilmesi tehlikesi sıkı bir gümrük korunmasıyla önlenmeye çalışılmaktadır.

İşletmelerin hızlı artış ve gelişimi para dolaşımının da artmasını ve hatta esküdonun devalüe edilmesini gerektirecektir. Fakat bu tür tedbirler sanayi gelişimine gerekli olan teçhizatın fiyatının yükselmesine ve zaten ağır olan dış borçların daha da ağırlaşmasına neden olacaktır.

Devletin tekellere yatırımlar vasıtasıyla doğrudan yardımını artırabilmek için hükümet, vergilerin artırılmasına başvurmaktadır. Fakat böyle bir siyaset, özel işletmeler ellerindeki biriktirmeye müsait artıdeğerin bir kısmını almakta ve halkın satın alma gücünü de azaltmaktadır.

Kolonyal sömürüye bel bağlayan önemli sektörler faaliyetlerini sömürge pazarları ve sömürgelerdeki hammaddeler üzerine yönelttiler. Fakat bu hammaddelerden bazılarının fiyatları uluslararası piyasada daha düşüktür. Sömürgeler halklarının sefalet ve azgelişmişlikleri nedeniyle sanayileşme sürecinin başında bulunan sektörlerin üretimlerine pazar olanakları sunmazlar. Tekeller kolonyal sömürüyü savaşla devam ettirmeye çalışırlar. Fakat muazzam kaynaklar yutan savaş, birikimi geciktirmekte ve üretici yatırımlara bir engel oluşturmaktadır.

Ödemeler dengesini ayarlayabilmek için, ulusal ekonomide yabancı kaynaklara, özellikle yurt dışında çalışanların gönderdikleri paralara ve turizme giderek daha fazla başvurulmaya başlanmıştır. Fakat bu durumda da ekonomik temeller içten kemirilmekte ve enflasyonist süreç artırılmakta ve ulusal ekonomi ani dengesizlikler ve kontrol edilemeyen dış unsurlardan doğan çatlaklara hedef olmaktadır.

Daha geniş boyutlu birimler ve rekabetçi nitelik arayan tekelci gruplar, uluslararası emperyalizmle daha fazla bütünleşmekte ve ona tabi olmaktadırlar. Fakat bu boyun eğiş sonuçta bazı kıştasları zorun-

lu olarak kabullenmeyi ve sanayileşmede işin uluslararası bölünmesini gerektirmektedir ki, bu da ulusal ekonomi için sadece bir engel oluşturmakla kalmamakta aynı zamanda sektörlerin büyük çoğunluğu için rekabetin etkin biçimde azalmasına da neden olmaktadır.

Yeni yatırımlar için ulusal ekonominin kapıları giderek daha fazla yabancı sermayeye açılarak, ucuz işçiliğiyle, düşük fiyatlı hammaddesiyle, kârlı sömürü kolaylıklarıyla onu kendisine çekmektedir. Fakat yabancı sermayenin girmesiyle sermaye birikiminin geciktirici unsuru olan artı-değer ihracatı başlamaktadır.

Özellikle değişken sermaye birikimine dayanan sanayi gelişimi için tekeller tarım ve orman ürünlerinde düşük fiyatı zorlayarak sanayi ürünlerinin fiyatını yükseltmeye yönelmektedirler. Fakat bunu yaparken büyük toprak sahipleri, tarım kapitalistleri ve genel olarak köylülükle aralarındaki çelişkileri keskinleştirmekte ve ayrıca böyle bir siyasetle iç pazarı daraltmaktadırlar.

Büyük projelerde, tekeller aralarındaki bağları sıklaştırmakta ve karma işletmeleri artırmaktadırlar. Fakat burada bile, çeşitli gruplar arasındaki rekabet ve çekişme artmaktadır.

Bu kısa açıklama, ekonomik gelişmede hakim sınıfların çeşitli kesimleri arasında görüş ve çıkar çatışmaları ve farklılıkları doğuran, gerçek güçlükler, sorunlar ve çelişkiler bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu çelişkiler, bu güçlükler ve bu sorunlar yeni değildir. Bunlar Salazarizm döneminde de vardı. Fakat daha derinleşmişler ve öyle bir kritik noktaya gelmişlerdir ki, tekelci gruplar ve onların hükümeti işin içinden nasıl çıkacaklarını bilemez olmuşlardır.

Böyle bir durumda tekelci grupların çözümler aramaları, planlar yapmaları, kendileri için hayati bir sorun olan gelişim karşısındaki engelleri ortadan kaldırmaya çalışmaları kaçınılmazdır. Fakat bugün Caetano hükümetinde çözüm arayanlar dün Salazar hükümetinde çözüm arayanların aynısıdır.

Kapitalizmin gelişme süreci düzensiz fakat süreklidir. 45 yıllık faşist diktatörlük boyunca iktidara gelen sınıflar arasındaki farklılıklar ve değişiklikler rejimin ve hükümetin sınıf niteliğini değiştirmemiştir. Bu temel gerçekten kaçmaya çalışanların, şu andaki ekonomik ve

siyasi durumu, sınıf güçlerinin çatışma ve çelişkilerini, halkın mücadelesinin perspektif ve amaçlarını, devrimci sürecin gelişimini anlamaları mümkün değildir.

SALAZARİZM GELİŞME MİDİR "BLOKAJ" MIDIR?

Marcelo Caetano'nun demagojik manevrasının amaçlarından biri, tekelci sermayeyi ülkenin gelişimini sağlayacak, kitlelerin hayat koşullarına köklü bir değişiklik getirebilecek, en acil ulusal sorunlara çözüm bulabilecek bir güç olarak tanıtmaktı. 40 yıldan fazla süredir Salazarizm siyasetinin sorumlusu olan büyük sermaye, aniden ülkenin geri kalmasının sorumluluğunu Salazar'ın üstüne yıkmaya başladı. Kendisini bile Salazarizmin bir kurbanı gibi göstermeye başladı. Salazarizm "gerici" idi ve "toprak sermayesi"nin çıkarlarının gözetilmesinin neden olduğu durgunluğun tek sorumlusu idi. "Caetanizm" ise, ekonomik alanda halk kitleleri yararına "ilerici sermaye" önderliğinde gelişme, siyaset alanında ise faşizmin sonu ve "liberalleşme" demekti.

Sağcı ve solcu bazı küçük-burjuva "teorisyenler" bu manevraya kendilerini kaptırdılar ve aralarındaki farklılık ne olursa olsun hepsi bu manevranın sözcülüğünü yaptılar.

Salazarizmin sözde tahlilinde bu küçük-burjuva "teorisyenler" işe ilk ve ciddi bir idealist yanılgı ile başladılar. Salazar'ı hastalandığı güne dek 40 sene sürdürdüğü siyaset ile değil de, ilk senelerde uyguladığı siyaset ile nitelemeye çalıştılar. Hükümet siyasetinin evrimini, kapitalizmin evrimiyle beraber ele almadılar. Mali sermayenin ve büyük tekelci grupların oluşmasına ve büyümesine yarayan sermayenin birikimi ve merkezileşmesi sürecini unuttular. Faşist devlet ve faşist diktatörlüğün de kendi evrimi ve tarihi olduğunu, Salazar'ın ancak 1928'den sonra Maliye Bakanı ve 1932'den sonra Meclis Başkanı olduğunu unuttular. Salazarizmin İkinci Dünya Savaşından önce 7 yıl, harp sırasında 6 yıl ve harpten sonra 23 yıl büyük sermaye ve büyük toprak sahiplerinin siyaseti olduğunu hesaba katmadılar. Salazarizmin ilk 7 yılındaki ekonomik ve siyasi gelişimin; daha önce sözü edilen faktörlerin yanı sıra, faşist devletin acilen örgütlenme gerekliliğinden doğan politik faktörlerin, 1929 - 33 uluslararası ekonomik buhranın, 1936 - 39 İspanya İçsavaşı'nın etkisinde kaldığını ve Portekiz büyük sermaye-

sinin ancak 1945'den sonra, beceremmemekle birlikte belli bir sanayileşme ve kalkınma planına yanaşabilecek duruma geldiğini unuttular.

Herşeyi basitleştiren küçük burjuvalar bu olayları bilmek istemiyorlar.

Bazıları şöyle demektedir. "Biz Salazarizmin tarihsel görevinin, tekelci kapitalizmin belli bir biçimine (?) geçişi sağlamak olduğunu sanmıyoruz. Aksine bu diktatörlükle, gerici bir kapitalizmin hayatını sürdürmeye çalıştığına inanıyoruz. Salazarizm ideolojik görünümüyle özünde tekelci kapitalizmin pratik (?) temeli olan üretici güçlerin gelişmesini engelleyen bir "blokaj" sistemi idi. Salazarizm, kapitalizmin az gelişmiş bir ekonomik yapısını sürdürmek isteyen bir tutucu bürokrasi diktatörlüğü idi." (Cadernos Necessarios sayı 3, s. 14)

Kendilerince doğru saydıkları şeyleri yumurtlarken amma da saçmalıyorlar!

Faşist diktatörlüğün sınıfsal tanımından başlayalım. Bu baylara göre tekeller ve büyük toprak sahipleri iktidardaki sınıflar değildi. Hayır sınıflar üstü bağımsız, büyük sermayenin aracı olmayan, ona hizmet etmeyen ve "amacı kapitalizmin az gelişmiş bir ekonomik yapısını sürdürmek olan" bir "tutucu bürokrasi diktatörlüğü" söz konusu idi. Salazarizm tekelci kapitalizmin "pratik temelinin" gelişimini durdurduğundan, bu baylara göre, tekellerin iktidarda olmadığı hatta iktidardaki bürokrasinin "kurbanı" oldukları sonucuna varabiliriz.

Salazarizmin "tarihi görevi"nin tanımını ahmaklıklarına layık biçimde özümsemektedirler. Çünkü onlara göre, Salazarizmin "tarihsel görevi" kesinlikle yapmadığı şeyi yapmaktı. Şayet Salazarizmin tarihsel görevi geri kalmış kapitalizmin hayatiyetini sağlamak ve tekelci kapitalizmin oluşmasını ve hakimiyetini engellemek idiyse, görevini yapamadığı çok açıktır çünkü Salazarizmin gölgesinde tekelci kapitalizm tüm ulusal ekonomiye hükmetmeye başlamıştır. Ve eğer Salazarizm "görevini" yerine getirmediyse, bu görevin onun "tarihsel görevi" olduğu nasıl söylenir çünkü tarihsel görev yerine getirilenden başka bir şey değildir.

Bununla birlikte gene onları dinlemeye devam edelim. "Portekiz burjuvazisinin başlıca projesi - diyorlar - daha ziyade üretici güçlerin ve üretim ilişkilerinin sürekli devrimi yerine, geleneksel üretim

biçimlerinin durgunluğu üzerine kurulmuştur." (Cadernos Necessarios, sayı 2, s. 3)

Marksist olduklarını iddia edenler için bu, biraz fazla ileri gitmektir çünkü bu birkaç kelime içinde Manifesto'nun klasik sözlerini tersine çevirerek Marks'a itiraz edilmeye kalkışılmaktadır.

Marks ve Engels şöyle yazmışlardı:

"Burjuvazi, üretim araçlarında ve dolayısıyla üretim ilişkilerinde yeni toplumsal ilişkilerin tümünde durmadan devrim yapmazsa yaşayamaz. Oysa, daha önceki sanayici sınıflar için, eski üretim tarzının değişikliğe uğramadan korunması varlıklarının ilk koşuluydu." (Komünist Parti Manifestosu)

Fakat bu sözde Marksistler Marks'a göre eski sınıfları nitelendiren çizgiyi burjuvaziye atfetmekte, buna karşın gene Marks'a göre burjuvazinin biricik ayırıcı niteliği olan "üretim araçlarında ve dolayısıyla üretim ilişkilerinde durmadan devrim yapmadan yaşamını sürdürememe" yani kapitalizmi geliştirmeden "var olamama" yanını reddetmektedirler. Bu baylara göre, Portekiz burjuvazisi "üretim ilişkilerinin sürekli devrimini" sadece istememekle kalmadı, üstelik bunu terk etti. Yani pre-kapitalist üretim ilişkileri ve biçimlerinin tasfiyesi, geniş halk kesimlerinin proleterleştirilmesi gibi, öz varlığının temel koşulunu kendi arzusuyla terk etti. Portekiz burjuvazisi, sınıfının siyasetini güdemediğinden, kendi öz çıkarlarına, amaçlarına ve perspektiflerine ters düşerek "antiburjuva" bir siyaset benimsemiş olmalı. Ve bütün bunları, burjuvazinin temsilcisi olan Salazar'ın tekelci kapitalizmin yaratılmasına ve kapitalizmin gelişmesine engel olmak gibi bir "tarihsel görevi" olduğu fikrine yeni temeller getirmek amacıyla söylüyorlar.

Öğrencilerin ve EDE'nin eski öğrencilerinin değerlendirmesi de bu yöndedir. "Salazarizmin altın çağı - diye yazarlar - özellikle ulusal durgunluk ve sömürü içinde, büyük ölçüde pre-kapitalist ilişkiler ağının içinde yaşandı. Büyük toprak sahipleri, bankacılar ve az sayıda büyük sanayicinin kendi iç çelişkilerinin üzerinde ortak bir çıkarları vardır: statükonun korunması, ucuz el - emeğinin sömürülmesi, küçük işletmelerin ve küçük tarımcıların soygunu" (EDE: Para uma oposicao revolucionaria ao poder da burguesia monopolista s. 2)

Ne yazık ki, "Salazarizmin altın çağı"ndan neyi anladıklarını söylemiyorlar. Devletin faşistleştirilmesinden öncesini mi kastediyorlar? 1928 (veya 1932)den 1934'e kadar veya İkinci Dünya Savaşına kadar geçen dönemi mi? Bu devreyi mi? Bundan sonrasını mı? Aslında görüşleri, rejimin son senelerinde rejimin özüyle çelişen yeni yönlerin ortaya çıktığını kabul eden Necessarios Cadernos'un görüşüyle uyuşmaktadır. Oysa bu "son" senelerin 23 seneden aşağı olmadığını anlamaları gerekirdi. Neyse geçelim.

EDE'ye göre yönetici sınıflar "büyük ölçüde pre-kapitalist ilişkiler içinde" yani proletaryasız yaşama ve statükoyu koruma konusunda fikir birliğine varmışlardır. Bu görüş de Cadernos Necessarios'un "blokaj" fikri ile uyuşmaktadır. Yoksa üç-beş döneğin iddia ettiği gibi PKP'nin görüşleriyle değil! Açıklayamadıkları nokta, bankacı ve büyük sanayicilerin kendi niteliklerine, kendi sınıf çıkarlarına, kapitalizmin temel kanunlarına ters düşen bir siyaseti nasıl benimseyebildikleridir. Bu sınıfların görüş birliği içinde bulunmalarına ve iktidarı elde tutmalarına rağmen, neden, statükonun korunmadığı ve bunun aksine Salazarizmle birlikte neden kapitalist üretim ilişkilerinin geliştiğini,önemli bir proleteryanın oluştuğunu, tekelci sermayenin yaratılıp,oluşup, hakim duruma geçtiğini açıklayamazlar. Halbuki bu son olguyu kendileri de dökümanlarının başında bugünkü mücadelenin "tekelci burjuvazinin" iktidarına karşı yürütüldüğü yargısıyla dile getirirler.

Cadernos Necessarios'cular işin içinden "herşeye rağmen (!!) Portekiz toplumunun kapitalist nitelikte ilişkiler içinde bulunduğunu" ifade ederek çıkmaya çalışmaktadırlar. (sayı 1, s. 4) Cadernos Circunstancia'cılar da aynı şekilde büyük sanayinin "kendine özgü mantığı" ile ortaya çıktığını söyleyecek kadar ileri gitmişlerdir. (Sayı 6, s. 25) EDE'nin görüşü tektir: Kapitalist gelişme "herşeye rağmen" oluşacaktı çünkü bankacı ve büyük sanayicilerin siyaseti statükoyu korumaktı.

Gerçekte, eğer statüko "korunamadıysa", eğer "blokaj" olmadıysa, kapitalizm geliştiyse, bunlar "herşeye rağmen" veya "kendine özgü mantık" ile gerçekleşmedi. Bu, kapitalist için "sermayesinin durmadan artmasının aynı sermayenin korunabilmesi için tek şart" olmasından ileri geldi. (Marks, Kapital, cilt IV, Edition Social 1974) Bu, bankacıların, büyük sanayicilerin ve (küçük - burjuva "teorisyenlerin" iddialarının tam aksine) onların hükümetlerinin siyasetinden ileri geldi.

Fakat ayrıca EDE, yönetici sınıfların neredeyse sırf pre - kapitalist ilişkiler içinde yaşadıklarını söylerken ve bunu kanıtlamak için bu sınıfların siyasetinin bir yandan "statükoyu" korumak öte yandan da "küçük işletmeleri ve küçük tarımcıları" soymak olduğunu ifade ederken, küçük üreticilerin ve küçük tarımcıları soyma politikasının "pre-kapitalist ilişkiler ağını" yıkma politikası olduğunu, statükonun yıkılması, kapitalist gelişim, sermayenin merkezileşmesi, proleterleşme demek olduğunu anlayamamaktadır. Gerçek o denli güçlüdür ki, bu "teorisyenler" tarafından kapıdan kovulsa bile kör gözleri önünde bacadan girip masalarına oturmaktadır.

M. Serterio'nun Salazarizm hakkındaki "tezleri" de aynı şekilde ele vericidir. Salazarizm, sermayenin yoğunlaştırılması ve merkezileştirilmesi siyaseti olamazdı. Sanayi düzeninin kanunları, tekellerin ortaya çıkmasını ve bütünleşmelerini kolaylaştıramazdı. Burjuvazi, rezil bir sömürüyle emekçi kitlelerden milyarlarca esküdo değerinde artıdeğeri, biriktirmek için koparamazdı. Hayır!

"Üretici güçlerin zayıflığı, müteşebbis burjuvaziye işçilerin haklar talep eden mücadelelerine karşı koyacak gücü tanımadığından baskı kanunları çıkarıldı. "(Por una nova aliança revolucionario, s.1)

M. Serterio, burjuvazi "hiç bir şekilde" daha yüksek ücret ödeyemezdi diyor. Bu da,şu demektir: ya yalnızca basit bir üretim vardı ya da (istenirse) kâr oranı asgariye düşmüştü. Geriye Salazarizm devrinde kapitalist birikimin ve özellikle sermaye yoğunlaşmasının hangi mucize tarafından ortaya çıkarıldığını açıklamak kalıyor.

Ekonomik temelin tahlilinde "tezlerini" destekleyecek hiçbir şey bulamayınca, anlamlı bir şekilde Salazarizmin üst yapı sorunlarına yanaşmaya başladılar. Bazıları "ideolojik üstyapı, gelişmiş ekonomiye giden yola ters düşüyor" derken,diğerleri "Salazarist ideolojinin büyük sermayenin gelişmesi ve egemenliği için bir engel teşkil etmeye başladığını" söylüyorlar. (Cadernos de Circunstancia, sayı 6, s. 25) Bir başka grup, "Salazar yönetimiyle, giderek ekonomik temeline oturan büyük sermayenin çıkarları arasındaki çelişkinin gitgide derinleştiğini çünkü Salazar'ın doğal direnciyle idaresinin daha fazla bekletilemeyecek üstyapısal onarıma karşı koyduğunu" söylüyorlar (Ousar lutar, ousar vencer). Diğerleri daha da öteye giderek, Salazarizmin "üstyapısal olarak büyük sermayenin siyasetini gerçekleştirmiş olmasına rağ-

men, bir küçük - burjuva siyasetini savunduğunu ve pre - kapitalist üretim biçimlerine dönüşü getirdiğini" söylemektedirler. (Carta Aberta)

Bir kimsenin anlamını hiç anlamadan Marksist terminolojiyi kullandığını görmek üzüntü vericidir. Salazarist hükümet sınai merkezileşmenin ve sanayilerin yeniden örgütlenebilmesinin temellerini attı. Gelişme planları hazırladı. Tekelci egemenliği, kapitalist merkezileşmeyi ve birikimi sağlamak için çeşitli siyasi kuruluşlardan oluşmuş korporatif bir örgüt olan Devlet'i yarattı. Serbest mübadeleye son verdi. Siyasetini doğrulamak için başlıbaşına bir teori geliştirdi. Yani; hukuki, siyasi ve ideolojik alanda üstyapısal olarak büyük sermayenin çıkarları, kapitalist gelişim içinde kendi kendine yeten ekonomiyi ve pre - kapitalist biçimlere dönüşü savunan küçük - burjuva ideolojisine karşı çıkmıştır. Tarımda bile, açık sözlerle ifade edilmese de, tarım siyasetinin ortaya koyduğu üzere, üstyapısal olarak kendi kendine yeten ekonominin tasfiyesine yönelen bir ideoloji belirmektedir. (Terim kendi kendine yeten olarak kullanılır yoksa bazılarının buyurdukları gibi, "kendi kendine yetme ideolojisi" terimi hiç bir şey ifade etmemektedir) Ve tarımdaki bu siyaset "pre - kapitalist üretim biçimlerine dönüş"ü kesinlikle reddetmektedir. Teknik durgunluğa rağmen kendi kendine yeten ekonomi büyük ölçüde Salazar siyaseti sayesinde aşağı yukarı toptan tasfiye edildi. 300.000 küçük tarımcı proleterleştirildi ve kapitalist ilişkiler hakim hale geldiler. Ve bu baylar şimdi Salazarizmin bir küçük - burjuva ideolojisi olduğunu keşfediyorlar.

Şayet Salazarizmin "tarihi görevi" kapitalizmin gelişmesini engellemek, "geleneksel üretim biçimlerini" ve statükoyu korumak idiyse, "üstyapısal" olarak küçük burjuva ideolojisini ve "pre - kapitalist üretim biçimlerine dönüşü" savunduysa, nasıl bir hükümet ve nasıl bir rejim idi? Gerçekte olduğu gibi büyük toprak sahiplerinin ve tekellerin hükümeti ve rejimi değil, küçük ve en fazla orta burjuvazinin rejimi ve hükümeti olmalıydı.

Çok abes olan bu sonuca ulaşmamaya özellikle dikkat ediyorlar. Bu arada mantıktan tavizler vermek zorunda kalıyorlar.

EDE, statüko teorisiyle çelişmesine rağmen "Salazarizmin büyük sömürücü olmayan tüm burjuva sınıfları üzerinde baskı yarattığını" ifade ederek sonuç olarak mali sermayeyle küçük ve orta burjuvazinin

çıkarları arasında bir çıkar çakışması olduğunu gördü. Fakat bunu Salazarizmde değil de Caetanizmde gördü. (A.g.e. s.3 ve 4). Diğerleri "mülk sahibi (?) burjuvazinin orta kesimlerinin sömürücü sınıf rolünü özümsemeyi tercih ettiklerini söylerken", sanki bu rolü hiç "özümsememişler", sanki başka bir rol "özümseyebilirlermiş" gibi ve sanki bu "tercih", tekelci burjuvazi ile orta burjuvazi arasındaki çıkar çatışma ve çelişkilerini hiç bir şekilde ortadan kaldırmayan "mülk sahibi burjuvazinin" varoluş koşulu değil de ahlaki bir tutummuş gibi düşünüyorlar. CMLP'ye göre, "küçük - burjuvazi yok olma yolunda değildir ve aksine bankaların ve tekellerin yeni biçimi altında refah yolunda ilerlemekte ve çoğalmaktadır." (Projecto de Programma, s.49) Nihayet başkaları için Salazarizm, "küçük ve orta burjuvazinin yok olmasını önlemese de gecikmiştir". "Küçük ve orta burjuvazinin ekonomik önemini yok etmeye asla niyetlenmemiştir (!?)". "Stratejisi (!) küçük ve orta burjuvazinin çıkarlarını en az etkileyecek biçimde" imiş. "Küçük ve orta burjuvazinin ileri kapitalizm tarafından ezilmesi"ni engellemekteymiş. (Cadernos Necessarios sayı 1 s. 2 ve 4, sayı 3, s. 14 - 15)

Büyük toprak sahipleri ve büyük sermaye hizmetindeki 45 yıllık faşist siyaseti yadsıyan bu sonuçlar, sınıf çelişkileri ve sınıf güçlerinin düzenini değerlendirmek için, proleteryanın ittifaklar sisteminin ve devrimin şu andaki aşamasının tanımını yapabilmek için, son derece anlamlıdır. Bu sonuçlara göre küçük ve orta burjuvazi faşist diktatörlük tarafından bütünüyle korunmaktadır. Tekelci sermaye ile bütünleşmiştir ve onun egemenliği ve siyaseti ile yakından ilgilenmektedir. Bu nokta üzerinde bütün "teorisyenler" farklı tonlarda da olsa anlaşmaktadırlar. Bazı kimselerin sınıf güçlerinin bu tertibini Salazarizme, diğerlerinin ise Caetanizme bağlaması, bazılarının ekonomik düzeyi, diğerlerinin siyasi ve ahlaki düzeyi ele almaları, temeldeki hatalarından hiç bir şey eksiltmemektedir. Daha ilerde bu soruna tekrar geleceğiz.

Sonuç olarak özetle;

PKP'ye göre, Salazarizm uzun yıllardan beri (dış emperyalizme bağımlı) tekellerin ve büyük toprak sahiplerinin siyaseti olmuştur. Bu siyaset, bu sınıfların, işçi sınıfına, köylülüğe, küçük burjuvaziye karşı, orta burjuvaziye de vurarak, savunma, korunma ve saldırı siyaseti olmuştur. Bu siyaset devletin zorunlu yardımıyla kapitalist gelişme, merkezileşme ve yoğunlaşma siyaseti olmuştur. Bağımsız küçük işletmenin tasfiyesi ve yüzlerce, binlerce küçük üreticinin proleterleşti-

rilmesi siyaseti olmuştur. Yabancı emperyalizmle bütünleşerek tüm uluşal ekonomiye hakim olan tekelci grupların ve mali sermayenin oluşturulması siyaseti olmuştur.

Küçük - burjuva "teorisyenler"e göre Salazarizmin siyaseti, kapitalizmin gelişiminin "blokaj"ı, pre - kapitalist üretim biçimlerine dönüş teşebbüsü, küçük ve orta burjuvazinin çıkarlarını savunma siyaseti idi. Sanayi sermayesi ve mali sermaye Salazarizmin himayesinde ve onun siyaseti ile değil de, Salazarizme rağmen ve hatta Salazarizme karşı gelişmişlerdir.

Salazarizmin bu tanımının önemi yalnızca tarihi düzeyde değildir. Gayesi Caetanizmi, Salazarizmin bir devamı gibi değil de temel yönleriyle "ilerici" ve "müteşebbis" yeni kapitalist sınıfların yeni bir siyaseti gibi göstermek, dolayısıyla yeni bir dizi sonuca ulaşabilmektir.

"TEORİSYENLER" TEKELLERİN FAŞİZMİ TASFİYE ETME YOLUNDA OLDUĞUNU NE ZAMAN KEŞFETTİLER?

İktidardaki sınıfların demagoji ve ideolojilerinden kolay etkilenebilen küçük - burjuva "teorisyenler" (sağdaki ve soldakiyle hepsi) üstü örtülü bir biçimde veya açıkça, Marcelo Caetano hükümetinin bir kısmının sanayi sermayesi, diğerinin mali sermaye diye adlandırdığı "ilerici" ve "müteşebbis" bir sermaye tarafından iktidarın ele geçirilmesinin belirtisi olduğunu ifade ediyorlar. Marcelo Caetano ile "kuşatmadan kurtulmuş" "ilerici" ve "müteşebbis" sermaye "tüketim toplumunun" neo - kapitalizm dönemini açarak ülkeyi hızlı bir gelişimin içine sokacaktır. Bazılarının "sözde (!) faşizm" diye düzelttikleri (Cadernos de Circunstancia, sayı 7 s.25) faşist diktatörlük, geri bıraktırıcı ve gerici sermayenin siyasi hakimiyet biçimiydi. "İlerici" sermaye, "Avrupalılaşmasına" ve gelişimin ihtiyaçlarına uygun bir demokratik hükümet biçimi arayacaktır. "Liberalleşme" ve "demokratikleşme" süreci, tekelci burjuvaziye gerekli olan ve Marcelo Caetano tarafından başlatılan gerçek bir süreçti.

Faşist demagojinin kendisi bile bu kadar ileriye gitmeye cüret edememiştir. Gerici mali sermayenin ilerici ve demokratik bir güç olarak sunulması için bu ideologların ortaya çıkması gerekiyordu!

Oluşumundan iki sene sonra, tüm "gelişme", "yenileşme" ve "re-

formlar" demagojisine rağmen hükümet, Salazar hükümetinin son on senesinde karşı karşıya kaldığı çelişki ve güçlüklerin aynısının içinde boğuşan bir ekonomik politikanın kararsız çizgilerini çizmekten ileriye gidemedi. Eğer "Salazarizmin" son senelerindeki durumla "Caetanizm"in ilk senelerini karşılaştırırsak, bu "ilerici", "müteşebbis" ve nihayet "kurtarılmış" sermayenin gelişme yönünde hiç bir ilerleme kaydetmediğini görürüz. Oysa bu küçük - burjuva " teorisyenlerin" "tahlilleri" eğer doğru olsaydı şimdiye kadar gözle görülebilir bir ilerleme kaydedilmesi gerekirdi. Oysa durum tam aksine gelişmiştir. Gelişme hızının kırılması, sayısız sektördeki durgunluk ve gerileme, dün Salazar bugün de Marcelo Caetano aracılığıyla iktidara oturan sınıfların büyük ulusal sorunlara çözüm bulmak bir yana içinde boğuştukları çelişkilerden bile kurtulabilecek yetenekte olmadıklarını kanıtlar. Sabit sermayenin artış oranı özellikle yer altı, imalat ve makina sektörlerinde düştü. Gayrısafi iç üretimde sanaynin payı 1969'da son beş senedeki en düşük düzeyine indi. Tarım üretiminde ve balıkçılıkta da düşüşler oldu.

Şayet faşizmin 40 senelik siyasi, toplumsal ve ekonomik gerçeği yeterince aydınlatıcı değilse, Marcelo Caetano'nun ilk iki senesi her şeyi anlatmaya yeter.

Bu durgunluk ve gerileme ve hız kırılması döneminde vergi yükü ve ticaret dengesindeki bütçe açığı ciddi biçimde artmıştır ve daha da artmaya devam edeceği şimdiden görülmektedir.

Caetanizmin "ilerici" niteliğine halkı inandırmak için, Salazarizmin tekelci kapitalizmin gelişmesini "kuşattığını" ve Caetanizmin onu "bu kuşatmadan kurtardığını" söylemek tamamen sahtekarlıktır.

Buna rağmen, "teorisyenler" bugünkü durumun değerlendirmesini yaparken bu noktadan kalkmaktadırlar.

Onlara göre faşizm mali sermayenin rejimi değildi ve olamazdı. Bazılarına göre, sanayi ve banka sermayesinin egemenliği "ağır ve çelişkili bir biçimde" de olsa "siyasi iktidarın buna uyması"nı getirmiştir. (Ousar lutar, ousar vencer). Diğerleri de "siyasi iktidar düzeyindeki değişikliklerin, ekonomik iktidarın yoğunlaşmasının gerisinde kaldığını" ileri sürmektedirler. (Cadernos de Circunstancia, sayı 6, s. 27). "Portekiz ekonomisinin sanayileşme ve sermayenin hızla yoğunlaşması dönemine kesin girişi, kısa vadede devlet yapısının ve siyasi iktidarların yeniden genel bir düzenlenmesini gerektirmektedir" derler. (A.g.e. s.36).

Salazar'ın yeteneksizliğinden ve engellemelerinden "kurtarılmış" "ilerici" güçler (veya "sermayenin en ilerici kesimi") şimdi "Devlet yapısının ve siyasi iktidarın yeniden genel bir düzenlemesi" işine veya başka bir deyimle "toplumsal yönetim kurumları sisteminin tümünün yeniden oluşturulması" işlemine girişeceklerdi.

Hangi "yeniden düzenleme" ve "yeniden oluşturma" söz konusudur acaba? Anlaşılacağı üzere "teorisyenler"e göre bu ilerici sermayenin görevi, mali sermayenin karşısına dikilen faşist diktatörlüğe son vermekti.

Bazıları "tekelci kapitalizmin diktatörlüğü Portekiz'e biçimsel olarak demokratik bir çehre getirebilir" diyor. Burjuva muhalefetinin evcilleştirilmesi ve işbirliğinin sağlanmasının ekonomik ve teknik olarak gerekliliği tekellerin iktidarını bu tür bir çözüme götürecektir" demektedirler. (EDE: Para uma oposiçao, s. 5)

Diğerleri ise "ülke, Avrupa demokrasilerine uyan ekonomik ve toplumsal altyapıya ve siyasi üstyapıya ulaşmadıkça Portekiz'in Avrupa entegrasyonuna girmesi abes olacaktır" demektedirler. (Cadernos Necessarios, Sayı 4, s. 13)

Bir başkası "liberalleşme iki açıdan ele alınmalıdır: a) iktidarı elinde tutan blokun üretici güçlerin gelişme düzeyiyle uyumlu hale gelmesi süreci (?!) b) şu andaki sınıf mücadelelerini (?!) eritebilecek (?) yetenekte bir kurumlar kadrosunun yerleşmesi" (O Tempo e o Mod, Sayı, 79) diye yazmaktadır.

İşçi sınıfının daha yaygın biçimde sömürülmesinin (?) biricik yolu olan özgür kapitalist gelişime izin vermek amacıyla tekelci büyük burjuvazinin en ileri görüşlü kesimleri faşizmi rasyonalize (?!!) ve pasifize (?) etmeyi amaçlamaktadırlar. "Tekelci burjuvazinin tarihi görevi; kapitalizmi ve dolayısıyla toplumsal tabaka olarak kendi varlığını tehlikeye sokacak devrimlerden sistemi koruyarak onu üretici güçlerin gelişiminin amaçlarına uydurabilmektir" (Carta Aberta).

Cadernos Necessarios'cular Salazarizmin "tarihi görevini" kapitalizmin gelişmesini engellemek olarak tanımlamışlardı. Dönekler, Caetanizmin "tarihi görevi"ni ise, "teorisyenlerin" kafasındaki "liberalleşme" ve "demokratikleşme"yle aynı anlama gelen faşizmin "rasyonal-

leşmesi ve pasifize edilmesi" olarak tanımlamaktadırlar. Salazarizm görüldüğü gibi "teorisyenlerin" kendisine yükledikleri "tarihi görevi"ni yerine getirmedi. Caetanizme yüklenen "tarihi görev" için de aynı şey söz konusudur.

Hepsi, üstü az veya çok örtülü biçimde, faşizmin gerici sermayenin ve kapitalist gelişmeye ters düşen "toprak feodalizminin" hakimiyet olduğunu ve liberalizmin tekelci sermayenin hakimiyet biçimi olduğunu veya olacağını söylüyorlar. Tabii ki, faşist bir diktatörlüğün ne sebeple engelleyici bir politika (blokaj) demek olduğunu ve yine ne sebeple diktatörlüğün sona erişinin ya da başka bir deyişle "pasifleşmesinin" ve "rasyonelleştirilmesinin" mali sermaye eliyle yürütülen bir gelişme politikası demek olduğunu ispatlamıyorlar. (Mali sermaye Salazarizmden beri vardır, fakat bazıları bunu bir yenilikmiş gibi gösteriyor) Onlar için önemli olan, üretici güçlerin gelişimin gerektirdiği demokratikleşme ve liberalleşmeyi öngören "ilerici" sermayenin bu yeni siyasetinin Caetanizm olduğunu ifade etmektir.

"Caetanizm az gelişmiş bir toplum olan Portekiz'de neo-kapitalizm siyasetinin stratejisidir". "Siyasi yapının orta vadede neo-kapitalizme uydurulması eğilimidir" diyorlar.

Gerçeğin de zorlamasıyla, "şu andaki taktiğin", "ekonomik olarak ülkeyi Avrupa düzeyine yükseltmeye" ve "siyasi çerçevede köklü değişiklik getirmeden Portekiz'i uluslararası pazarla başarıyla bütünleştirmeye" çalışmak olduğunu söylemeleri, ne Caetanizmin tanımının özünü, ne de sonuçlarını hiç bir şekilde değiştirmemektedir."

Aynı şekilde EDE "ani (altını onlar çiziyor) bir siyasi ve ekonomik başarının hiç bir garantisi (?)" bulunmadığını ihtiyatla kaydetmesine rağmen, Caetanist "liberalizm"den söz ederken, "bu tarihi geçiş dönemini gerekli" görmektedir.

Cadernos de Circunstancia'cılar da bu "gereklilik"ten söz etmektedirler. "Eğer Portekiz burjuvazisi için 1960(?)'dan sonra aşırı-baskıcı bir sisteme gerek duymadan tutunabilme olanağı ortaya çıktıysa, şu andaki toplumsal koşullara bakıldığında bu baskının hiç değilse kısmi olarak kaldırılması bir gereklilik haline gelir". (Cadernos de Circunstancia, Sayı 6, s. 27) CMLP de benzer bir "gereklilikten" söz etmektedir.

"Liberal teknokratların iktidara gelişinin anlamı sadece belli yönde bir eğilimdir". Fakat bu eğilim "güçlüdür ve kisenlikle galip gelecektir, çünkü Portekiz kapitalizminin şu andaki ihtiyaçlarına uygun düşmektedir (O Communista, Sayı, 6, s. 2)

Hepsinin sözünü ettiği bu tarihi gereklilik Marcelo Caetano eliyle yerine getirilecekti. Bu, "Caetanizm"in "tarihi görevi" veya "tarihi rolü" olacaktı!

Böylece hepsi, faşizmin iktidardaki tekellerin inisyatifiyle ortadan kaldırılışının "objektif nedenlerini" bulmuş olduklarını ileri sürüyorlar.

Bununla beraber, mali sermayenin ve yeni hükümetinin "tarihi görevinin" ve "gerekliliğinin" sadece "teorik" spekülasyon sahasında sözünü etmekle kalmamaktadırlar. Marcelo Caetano hükümetinin ve siyasetinin ortaya çıkmasından bu yana gelişen olayları ele alış biçimlerinde de bunu görüyoruz. Bazıları, gerçek hayatın kendi tahlillerine uymadığı durumda kendilerine bir çıkış yolu bulabilmek için daha temkinli cümleler ararken, kendinden son derece emin olan diğer bir grup "orta vadeli bir plan" veya "bir staratejinin" söz konusu olmadığı uygulama yoluna konmuş siyasetin var olduğunu ifade etmektedirler.

Emekçilerin ekonomik hakları ve Caetanist siyasetin bu konudaki tavrını nasıl ele almaktadırlar?

İşçi sınıfını sömürme siyasetini açığa çıkarıyorlar mı? Ücretlerin ancak üretkenliğin arttığı ölçüde artacağını kabul eden ve bizzat Caetano tarafından açıklanan resmi çizgiyi gözler önüne seriyorlar mı? Birçok milli sendikadaki ajanlarının suç ortaklığıyla patronların imal ettiği toplu sözleşmeleri kamuoyuna duyuruyorlar mı? Yoksa emekçi kitlelerin ve işçi sınıfının ekonomik haklar için verdikleri mücadeleden ve buna patronların ve hükümetin nasıl karşı koyduğundan mı söz ediyorlar? Ya da emekçilerin yaşam ve çalışma koşullarını ancak kendi mücadeleleriyle düzeltecekleri tartışılmaz gerçeğini mi onaylıyorlar?

Hayır. Küçük-burjuvalara göre sorun bu değildir. Daha iyi ücret için mücadele varlık nedenini yitirmiştir. Çünkü hükümetin siyaseti işçi hakları ile uyuşmaktadır.

M. Serterio'nun dediği gibi, işçi haklarını reddetmek Salazar dö-

neminde olurdu çünkü o zaman "üretici güçlerin zayıflığı, sanayi burjuvazisinin işçi haklarını karşılayabilmesine hiç bir şekilde olanak tanımıyordu." Bu durumda zavallı tekeller zor duruma düşüyor ve "baskı unsurlarını getirmek" zorunda kalıyorlardı. "Artık düşük ücret temeline dayanmayan Portekiz kapitalizminin gelişiminin şimdiki döneminde", Caetanizm döneminde, durum tamamen başkadır çünkü, "sanayi burjuvazisi" şimdiden "işçi taleplerini rahatlıkla karşılayabilecek durumdadır". "İş kanunu yeni hükümet tarafından daha 'liberal' ve 'demokratik' bir biçimde yeniden ele alındı. Bunun nedeni sadece şu andaki güçler dengesinin 'geleneksel' baskı unsurlarının şimdilik kalkmasını zorunlu kılması değil, aynı zamanda, iç pazarın genişleyebilmesinin zorunlu koşulu olan, asgari satın alma gücüne sahip kalabalık bir işçi sınıfının oluşturulmasıdır" (Cadernos de Circunstancia, Sayı 6, s. 40)

Caetanist siyasetin tarım sorunu karşısındaki tutumunu nasıl ele alıyorlar? Şöyle diyorlar bu konuda:

"Hükümet, her zaman muhalif olan PKP'nin tarım reformu konusundaki ileri amaçlarını gerçekleştireceğini gayet açık bir biçimde dile getirmiştir. Buna rağmen Parti, bütün muhalefetle birlikte 'hükümetin arkasından koşmaya' (?!) ve Sermayenin Planında zaten yazılı olanları talep etmeye (?!) halâ devam etmektedir." (Cadernos de Circunstancia) (Sayı 7, s. 46)

Bu, büyük toprakları, büyük kapitalist tarım işletmelerini kamulaştıracak, kamulaştırılan alanları köy ücretlileri ve fakir köylülere dağıtacak, ve PKP'nin önerdiği tarım reformunu diğer amaçlarıyla birlikte yerine getirecek, PKP'nin programına yazdığı biçimde bir devrim midir? "Teorisyen"ler bu soruya hayır cevabını veriyorlar. Tüm bunlar sermayenin "planı"nın bir bölümüdür. Biraz beklemek yeterlidir, zira Marcelo Caetano, bunları gerçekleştirecektir.

Eğitimde Caetanist politikayı nasıl ele alıyorlar?

"Muhalefetin çok eski bir talebi olan eğitimin demokratikleşmesi, kapitalist burjuvazinin faşist denen (?!) devlet tarafından gerçekleştirilme yolundadır." (Cadernos Circunstancia, sayı 6, s. 40)

Caetanist sömürgeci siyaseti nasıl ele alıyorlar?

Portekiz sömürgelerindeki halkların mücadelesinini, sömürgeci egemenliğe ve sömürüye indirdiği darbelerin sözünü ediyorlar mı? Bu kavganın büyüdüğünde, yabancı emperyalizmle bütünleşmiş Portekiz tekellerini sömürge savaşında gerilemeye, yeni-sömürgeci çözümler aramaya, sömürge hakimiyetinden "vazgeçmeye" zorlayabileceğini hatta mutlaka zorlayacağını hiç düşünüyorlar mı? Salazar'ın sömürgeci siyasetinin sürdüğünü açığa çıkarıyorlar mı? Marcelo Caetano hükümetini sömürge savaşlarını sürdürmekle itham ediyorlar mı?

Hayır. Klasik oportünizmin en belirgin tavrıyla, sömürgecilerin, Angola, Mozambik, Gine ve Portekiz halkları tarafından uğratılacakları bozgun ve gerilemeyi "ilerici" sermayenin ve onun hükümetinin insiyatif ve "uyanıklığı"nın bir sonucu gibi sunmanın yollarını aramaktadırlar.

Onları en çok ilgilendiren Marcelo Caetano ve Salazar arasında bir Farklılık ortaya çıkararak buna dikkatleri çekmek, "Caetano'nun bu oyunda tamamen (?) sorumlu olmadığını" belirtmek (oysa bu zat Salazar'ın hükümet başkanı ve Sömürge Bakanı idi) ve kendisinin "muhtemel bir emekliliğe" hazırlandığını kabul ettirmektir. (Cadernos Necessarios) Sonunda sömürge savaşları ve sömürü "Caetanizmin" politikası değil de "gerici kapitalizmin bir kalıntısı" olacaktır.

Küçük-burjuva "teorisyenlerinin" Caetanizm konusundaki oportünizmleri "liberalleşme" demagojisini ele alış biçimlerinde bütünüyle ortaya çıkmaktadır. Onlara göre bu bir demagoji değildir. Söz konusu olan, burjuva demokrasisini geliştirecek ve faşizme son verecek olan tekellerin "plan"ının bir bölümünü oluşturan gerçek bir "demokratikleşme" ve "liberalleşme" sürecidir.

CAETANİZM FAŞİST DİKTATÖRLÜĞÜN BİR DEVAMI MIDIR, YOKSA DEMOKRASİYE DOĞRU BİR EVRİM MİDİR?

Marcelo Caetano hükümetinin başa geçtiği andan beri PKP, "liberalleştirme" demagojisinin anlamını ve hedeflerini açığa çıkardı. Ger-

çek demokratikleşme ve liberalleşme yönünde bir dönemece girildiğine inanan sağ ve "sol" oportünist umutların tehlikesine işaret eden PKP, faşizmi kurtarmak isteyenlerin faşizme son veremeyeceklerini ihtar etti ve sadece halk mücadelesinin faşizmi devirebileceğini ve siyasi özgürlüğü getirebileceğini ısrarla belirtti.

"liberalleşme" demagojisinin iki senesi, PKP'nin yaptığı tahlilin ve gösterdiği hedeflerin doğruluğunu kanıtladı. En temel özgürlükler bile her zaman reddedildi. Demokratik muhalefetin siyasi eylem ve örgütlenme hakkı her zaman reddedildi. Halk mücadelesinin gelişmesini önlemek için devam eden baskı, faşizmin ve onun sevgili ordusunun gerçek yüzünü göstermeye devam etmektedir.

Sonuç olarak, "liberalleştirme" demagojisinin, rejim bunalımının derinleştiği bir anda, kitleleri yanıltmaya, onları iktidardaki sınıfların faşizme son vereceğine inandırmaya, muhalefeti bölerek PKP'yi tecrit etmeye, hayaller yaratmaya, halk mücadelesini durdurmaya ve böylece faşist devletin yapısını güçlendirmeye ve sağlamlaştırmaya çalıştığı doğrulanmıştır.

Küçük burjuvazinin kararsızlıklarını ve kuşkularını yansıtan bazı "teorisyenler", faşist demagojinin yankısı olmuşlar ve böylece "liberalleşme" manevrasına değerli bir katkıda bulunmuşlardır.

Onlara göre, "liberalleşme" bir demagoji değil, özgürlüklerin giderek yerleşmesini getirecek olan bir siyasettir, gerçek bir liberalleşmedir. (Cadernos Necessarios, sayı 4, s. 13). Bazılarının dediği gibi, "açık bir rejimin kuruluşudur (!)" (Cadernos Circunstancia, Sayı 6, s. 28) "Bazı durumlarda 'Muhalefetin' bile talep edilebilir olarak düşündüklerini açıkça aşan bir açılış"dır (Cadernos Necessarios, Sayı 2, s. 7) Bu görüş tam, Portekiz Sosyalist Hareketi içindeki sağ oportünistlerin durumuna uygun düşmektedir.

Daha seçim şakasının arifesinde Mario Soares, faşist manevrayı "liberalleşme harekatı" diye niteleyerek, "yapısal nedenlerin" sonucu olan bu "harekatın" etkin bir "evrimi" temsil ettiği gerçeğinde ısrar ediyordu. "Evrim, dilediğimiz kadar hızlı değildir, fakat umutsuzluğa düşmek için neden görmüyorum" demektedir (Republica, 23.10.1969)

Yoksa azgın gerici güçler Lisnave ve Covina grevcilerinin üzerine saldırmadılar mı? Ya da işçi veya öğrenci olsun, sokak göstericilerinin üzerlerine hücum etmiyorlar mı? Bu sorulara "teorisyenler" hayır demektedirler. Baskı yok olma yolundaymış. Öğrencilerle olduğu kadar işçilerle çıkan çatışmalarda da polis baskısında "genel bir ılımlılaşma"ya tanık olunmaktaymış (Cadernos de Circunstancia sayı 7, s.36).

PIDE hâlâ güvenlik tedbirleri kisvesi altında her yerde varolmaya korku ve dehşet salmaya, izlemeye, tutuklamaya, tutuklulara işkence etmeye, demokratları hapishanelerde tutmaya devam etmiyor mu?

Bu soruya da hayır demektedirler. PIDE hâlâ vardır "fakat geleneksel anlamda siyasi polis (!?) artık söz konusu değildir; başlıca görevi kötülükleri önleyen (!!!!) yani insanların kafasında yasak olanla olmayan arasında sınır çeken rejim güçleri (!!!) söz konusudur" (Cadernos de Circunstancia, sayı 7, s.36).

Ve baskının kendilerine dokunmadığı bu insanların kafasında baskı neden yok olma yolundadır biliyor musunuz? Çünkü bunlara göre, mali sermaye "biçimsel bir demokrasi" çerçevesi içinde Muhalefet güçlerinin ve başta PKP'nin halkın memnuniyetsizliğini frenlemede ve burjuvazi yararına emekçi kitleleri kontrol etmede, baskıdan daha yararlı olduğunu anlamıştır.

Bu "teorisyenlerin" fikirlerini siyasi yönden onları tanıtmak amacıyla açıkladık ve açıklıyoruz. Öte yandan, tahrifatları, yalanları iftiraları ve küfürleri siyasi kanıt gibi kullanarak PKP'ye saldırmalarına pek aldırmıyoruz. Fakat sadece karşı fikri sergilemek yetmez, onun rezilliğini de her zaman göstermek gerekir. Çünkü bu "teorisyenler"in ideolojilerinde, propagandalarında ve kampanyalarında rezillikleri büyük rol oynamıştır. Paris'te Maoistler şöyle yazıyorlar:

"Bir sosyal-demokratın veya bir revizyonistin (bu deyimlerle bir komünisti veya PKP'yi kastetmektedirler) işçi sınıfını herhangi bir polis örgütünden daha iyi kontrol eden bir ajan ve en iyi bir ortak olduğunu farkedemeyen ihtiyar faşistlerin bulunduğu Salazarist sistemden uzaktayız." (O Communista, s.1)

PKP yönetimi de aralarında olmak üzere "Stalinci bürokrasiler", "işçi tabanını kontrol unsurlarıdır" diyor bazıları ve bu nedenle de

"hakim büyük burjuvazinin geçerli sözcüleri haline gelirler (Cadernos de Circunstancia, sayı 6, s.29).

Hükümet, komünist militanları, "özellikle parti görevlileri"ni, bunun için serbest bırakmaktadır. "Bugün hükümet kendisine karşı siyasi eyleme yeniden başlayacağını bildiği kadın ve erkekleri serbest bırakmaktadır" (Cadernos de Circunstancia,sayı 7, s.36).

Bu arzuhalciler yurt dışında ya da rahat koltuklarında rezilliklerini döktürürken, bu tutukluların birçoğu faşist hapishanelerde yıllarca yatıp cezalarını doldurdular. Uluslararası kamuoyunun ve kavganın baskısı nedeniyle ve Caetanist demagoji oyununun zorlanmasıyla serbest bırakıldılar. Oysa onlar böyle düşünmüyor.

Rezaletlerini son haddine vardırarak, "Hükümetin bu militanları serbest bırakırken üstü örtülü olarak öngördüğü amaç, kitleler içinde yeralacak ve anarşist gençlik üzerinde, işçi sınıfı hareketi üzerinde etkin bir kontrol sağlayabildiği ölçüde gerçek bir sözcü durumuna gelebilecek güçlü bir Komünist Parti'nin ayakları üzerinde oturabilmesine katkıda bulunmalarına izin vermektir" diye eklemektedirler.

Ve eğer Marcelo Caetano hâlâ PKP'yi yasallaştırmıyorsa bu "illegalitenin" PKP'nin sübjektif olarak değer kazanmasında gerekli bir unsur olduğu içindir. Hızlı bir yasallaştırma PKP'nin işçi sınıfının mücadeleci fraksiyonları üzerindeki toparlayıcı gücünün bir kaybına yol açabilir.

Bu bayların ifadelerinden de görüleceği gibi, PKP'nin yeraltı eylem ve yaşantısı faşizm ile birlikte tezgahlanmış bir oyundur. Hükümet uzun seneler boyu, içlerinde yöneticilerin de bulunduğu birçok komünist militanı öldürdüyse ve gene bir çoğunu 10 - 20 sene hapiste tuttuysa ve hâlâ da tutmakta devam ediyorsa bunları ne PKP baş düşmanı olduğu için ne de onun devrimci eylemini önlemek ve yıkmaya çalışmak için yapmadı. Aksine PKP "toparlayıcı güce sahip olsun" daha büyüsün, etkin ve güçlü bir parti olsun diye yaptı.

Ne halleri varsa görsünler. Bu tür alçaklığı ilk kez görmüyoruz. Faşist döneklerden Henrique Galvao ve Fernando Oueiroga bu rezaleti kendi dönemlerinde de yapmışlardı. Bunun kökü daha da uzaklara gitmektedir fakat burada tarihi bir eser yazmak istemediğimiz için bunları bir kenara bırakalım.

Bu rezilliğin güncel yanı, bu ve diğerleri sayesinde, "teorisyenlerin" Caetanizmin PKP'nin yasallaştırılmasından (!?) başlayarak, siyasi örgütlenme özgürlüğünü ve daha birçok amacı gerçekleştirecek gerçek bir liberalleşme siyaseti olduğuna dair tezlerine deliller bulmaya çalışmalarıdır.

Sendikal özgürlük sorunlarında da aynı şemayı benimsemektedirler. Bilindiği gibi, uygun durumdan yararlanarak ve hükümet ile patronların demagojilerini gerisin geriye çevirerek PKP'nin gösterdiği yolu izleyen emekçiler, öz çıkarlarını savunmak için milli sendikalardan cesaretle faydalanmaktadırlar. Bu mücadele çeşitli manevralar döndüren, baskı uygulayan, idari komisyonları elinde tutan, "seçimleri" yasal olmayan yollarla bekleten, şiddeti kışkırtan, davalar açan, seçilen yönetimleri tanımayı kabullenmeyen, ve onları azleden hükümetin baskısına karşı geliştirilmiştir. Bu başarılar binlerce emekçinin katıldığı sayısız toplantıların da kanıt olduğu büyük bir kitle hareketi sayesinde elde edilmiştir. Bu sendikalar korporatif teşkilatın içinde yer alan faşist sendikalar olarak kalmalarına rağmen emekçiler bunlardan başarıyla yararlanmaktadırlar. Bu gerçek, "ilerici" sermayenin ve onun Caetanist hükümetinin gerçek bir demokratikleşmeye ve liberalleşmeye doğru yol alacakları "teorisi" ile uygun düşmemektedir.

Genellikle Komünist Parti'ye yönelttikleri alçaklığın aynısını işçi sendikalarına karşı da tekrarlayan küçük burjuva "teorisyenler" yalnızca Portekiz faşist sendikalarının ve diğer ülkelerdeki sarı ya da reformcu sendikaların değil, Fransa'daki CGT ve İtalya'daki CGIL gibi sendikal örgütlerin de burjuvazinin hizmetinde olduğunu, çünkü sendikal örgütlenmenin, tabiatı gereği, işçi sınıfını sömüren sınıflarla işbirliği aracı olduğunu söylüyorlar. Bu nedenledir ki, Portekiz "ilerici" sermayesi ve onun hükümeti Portekiz burjuvazisi için "dönülmez" ve "tek" çözüm olarak sendikal özgürlüğü kabul etmeye karar vermiştir (Cadernos de Circunstancia, sayı 6, s.28). Bundan böyle bir daha faşist sendika olmayacakmış! Hükümet, patronlar ve işçiler hep beraber bu sendikaları "tasfiye" (!) edeceklermiş! Ve bunlar 1969 Mart ayında yazılıyordu!

Muhalefetin "talep edilebilir olarak gördüğünü aşan açılış", "baskının ılımlılaşması", siyasi polisin yok olması, PIDE'nin yalnızca "kötülükleri önleyici" eylemi, daha şimdiden PKP için birtakım kolaylıklar da dahil olmak üzere muhalefetin yasallaştırılması, faşist sendi-

kaların tasfiyesi ve sendikal özgürlüğün getirilmesi. Caetanist siyaset ve onun pratik eylemi bu olacakmış. Yani bizzat faşistler tarafından Portekiz'de bir burjuva demokrasisinin yerleşmesine giden gerçek bir demokratikleşme ve liberalleşme süreci söz konusuymuş. Söylediklerinden böyle bir sonuç çıkartmamız gereksiz. Çünkü onlar bunu açıkça belirtiyorlar.

"Ekonomik gücün yoğunlaşmasına karşılık olan siyasi düzeydeki değişiklikler"den, "devlet yapısının genel olarak yeniden düzenlenmesi", "sistemin üretici güçlerin gelişiminin ihtiyaçlarına uydurulması"ndan, "biçimsel olarak demokratik bir dönemeç"den, "siyasi yapının neo-kapitalizmin hedeflerine uydurulması"ndan, "siyasi üstyapıların Avrupa demokrasilerine göre ayarlanması"ndan söz ederken, farklı deyimlerle de olsa, aslında Caetanizmin bir burjuva demokrasisi kurmayı öngördüğü sonucuna varmaktadırlar.

"Tekellerin hakimiyetini sağlayacak olan bu burjuva demokrasisi 'herhangi türden bir burjuva radikalizminin varolmaması' (zavallılar kendilerini hesaba katmamaktadırlar!) ve 'işçi sınıfının ideolojik olarak silahlanmamış durumda olması' (işçi sınıfı partisi de hesaba katılmamaktadır) gibi kolaylaştırıcı nedenler sayesinde" tehlikesizce gerçekleşebilir (Cadernos Necessarios, sayı 1).

Tekelci sermayenin ve onun hükümetinin aynı güvenceyi duymadıkları kesindir. Çünkü onlar, tüm bu "teorisyenlerin" içinde bulundukları küçük-burjuva radikalizminin genişliğini açıkça görmektedirler. İşçi sınıfı partisinin etkisini, mücadele gücünü ve halkı harekete geçirme yeteneğini tanımaktadırlar. Bunun içindir ki, "demokratikleşme", "düşünülebilecek olanla düşünülemeyecek olan arasına" sınır çizen PIDE'nin de "önleyici" eyleminin sonucu olarak yalnızca bu bayların kafasında yaşamaktadır.

Böylece hepsi "liberalleşme"nin, demokratik rejime doğru "ilerici" sermaye tarafından açılan bir yol olduğunda ısrar etmektedirler.

Hepsi açıkça şunu söylemektedir : "Portekiz hükümeti değişiyor. Faşizmin orta çağdan kalma rahatsız (!?) kılıfını atacak, rejime muhalif sistemle bütünleşmek için liberalleşecektir" (Cadernos Necessarios, sayı 4, s.14). Bunu söylerken, burjuva demokrasisi çerçevesi içinde

PKP de dahil olmak üzere bütün muhalif güçlerin yasallaştırılacağını kastediyorlar. Caetanizm "Avrupai teknotrat demokrasisinin yollarını denemekte imiş (Haziran 1969)." Bugün burjuvazinin taktiği (buna bir kaç satır aşağıda "strateji" diyorlar) sınıf mücadelesini parlamentarizm (...) alanına (bunu Temmuzda söylüyorlar) kanalize etmektir (a.g.e., sayı 2, s.8).

"Muhakkak ki bu yavaş yavaş olmaktadır" çünkü "aşırı sağ kuşkuludur" ve "Caetanizm onun gücünü küçümseyemez". Bu kuşku olmasaydı, Marcelo Caetano hiç zaman kaybetmeden parlamentarizmi "kuracaktı". Öyle gözüküyor ki, Caetano artık bu kuşkusunu yenmiştir ve yakında bu da gerçekleşecektir. 1969 Haziran'ında faşist rejimin yavaş yavaş parlamentarist rejime dönüştüğünü söyledikten sonra Cadernos Necessarios'cular, seçim şakasının kanıtladığı Caetanist "demokratikleşme" ile kendilerinden geçmişler ve sürecin daha da hızlandığı sonucuna varmışlardır.

1970 Martında şöyle haykırıyorlardı: "Salazarizm aşamalı olarak, hızla yokolma yolundadır. Belli bir tereddüt döneminden sonra iktidardaki yeni güç dengesi ayakları üzerine oturmuş ve çelişkiler de taşımakla birlikte, daha önce düşünülemeyecek işlere girişmiştir (!). Siyasi olarak 1969 seçimleri yeni güçlerin iktidarlarını sağlamlaştırmalarında önemli bir aşama olmuştur ve bu sonucu elde ettikten sonra Caetanizm reformlara atılmıştır" (Cadernos Necessarios, sayı 5, s.1).

Diğerleri bu tezi daha da zenginleştiriyorlar: "Caetanizmin henüz bir burjuva demokrasisi olmamasının nedeni, hâlâ büyük ölçüde tarımda feodalizm ve sömürgeci parazitliğe bağlı olan Portekiz ekonomisinin aşırı nazik yapısıdır"(O Communista, sayı 6, s.2). Demek ki, "ilerici" sermaye bu "nazikliğin" üstesinden gelmez Marcelo Caetano burjuva demokrasisini yerleştirecektir çünkü "bu demokrasi Portekiz kapitalizminin şu andaki ihtiyaçlarına uygun düşmektedir."

Bazıları ise ne "aşırı sağın kuşkusu"nun ne ekonomik yapının "nazikliğinin" ne de "tarımdaki feodal kalıntıların", Marcelo Caetano'nun demokratikleştirme planları için bir engel teşkil etmediği kanısındadır.

"Portekiz, faşist Salazar diktatörlüğünün yerini, emperyalizmin kontrolündeki tekelci sermayenin diktatörlüğü ile doldurma yolundadır" (EDE: Para uma oposicao, s.3).

Bir kısmı ise şöyle demektedir: "Nazizm ve Mussolini rejimi türünden ilkel biçimlerini artık neredeyse tamamen terketmiş olan faşist burjuva diktatörlüğü ile parlamenter burjuva diktatörlüğünü birbirinden ayıran siyasi mesafe giderek yok olmak üzere azalmaktadır". (Cadernos de Circunstancia, sayı 6, s.4)

1970 Martında söyledikleri de şuydu: "Sistemin son aylarda anayasal düzeyde yürüttüğü başlıca mücadelelerden biri de, parlamenter rejimi kurma teşebbüsüdür (Altı kendileri tarafından çizilmiştir)." a.g.e., sayı 7 s.28)

Bunlar hâlâ 1933 Anayasası yürürlükte iken söyleniyor. Bunlar faşist "seçim" şakasından ve seçim sürecinden sonra söyleniyor. Ne fazlası ne eksiği var!...

Marcelo Caetano'ya "sırıtkan çehreli Salazar" adını veren halktan daha az akıllı olan bu "teorisyenler"in gözünde Portekiz Sosyalist Eyleminin bir zamanlar "güneş ışığı" dediği "neo-kapitalist" Marcelo Caetano, Salazarizmin bir takipçisi değil de bir reformcu, bir liberal, faşizmi "aşamalı olarak ve hızla" yıkan ve ülkeyi parlamenter rejime, burjuva demokrasisine doğru götüren bir demokrattır.

PKP'yi "sol bir bakış açısıyla" eleştirdiklerini ileri süren bu "teorisyenler"in sağ oportünizmleri ve küçük-burjuva hayalleri su yüzüne çıkmaktadır.

PKP'nin vurguladığı gibi demagoji, bedelini ödemek zorundadır. Önceden "reformlar" vaadeden Marcelo Caetano hükümeti bunları yapmaya kendini zorunlu hissedebilir. Fakat Lenin'in öğrettiği gibi, "reformların ve özellikle reform vaadlerinin başta halkın kaynaşmasını bastırmayı ve devrimci sınıfın eylemini durdurmayı ya da hiç değilse zayıflatmayı amaçladığı tarihi durumlar vardır" (Eserler , cilt 23, s.270). Hükümetin almış olduğu bazı demagojik tedbirlere bakıldığında bu yargının doğruluğu açıkça ortaya çıkar ve gelecekte alacağı tedbirler karşısında da bu yargı hatırlanmalıdır. Alınacak tedbirleri de bu bakış açısıyla ele almalıyız.

Sonuç olarak;

PKP'ye göre bugün iktidarda olan tekeller, aynen Salazar zamanında olduğu gibi hâlâ gerici bir güç oluştururlar. Yabancı emperyalizmle bütünleşmiş tekellerin, büyük mülk sahipleri ve çeşitli faşist

gruplar arasındaki uzlaşmanın hükümeti olan Marcelo Caetano hükümetinin politikası, özünde Salazar politikasını izlemektedir. Bir liberalleşme ve demokratikleşme süreci yerine, hakim sınıfların ve onların hükümetinin, faşist diktatörlüğü sağlamlaştırmak için sığındıkları bir "liberalleşme" demagojisi söz konusudur.

Küçük burjuva teorisyenlere göre "ilerici" bir rolü olan mali sermaye nihayet Marcelo Caetano hükümeti ile iktidara gelmiştir. Faşist diktatörlük kendi girişimiyle yok olmuştur ya da olma yolundadır.

BAŞ SORUN : SÖMÜRGE SAVAŞLARI

Özgür Portekiz Radyosu stüdyosundaki uzun bir çalışma toplantısı sırasında Alvaro Cunhal sayısız soruyu cevaplandırırken, ekonominin durumu, faşizmin uluslararası plandaki ve sömürgelerle ilgili siyaseti, dolar krizi ve dış ticaret sorunları, 1971 baskı döneminden sonra işçi sınıfının ve emekçi tabakaların mücadeleleri, baskı ve liberalleşme, 1973 "seçimleri"nden önceki legal ve yarılegal mücadeleler, silahlı mücadele, muhalefetin evrimi ve antifaşist birlik, Avrupa güvenliği, uluslararası komünist hareketin birliği, Çin Komünist Partisi'nin uluslararası siyaseti gibi bir seri güncel soruna ışık tutmuştur.

Ele alınan konuların çeşitliliği, ve cevapların niteliği bize, Portekiz'in içinde bulunduğu dönemi en iyi aydınlatanları ve diktatörlüğün devrilişine götüren olayları tarihi sırasına göre anlamamızı sağlayanları seçmemize olanak veriyor.

SORU : Marcelo Caetano hükümeti kurulduğu andan itibaren Salazarist siyaseti yeniden gözden geçireceğini ve önemli reformlara girişeceğini öne sürüyordu. Bu hükümetin hızlı gelişme hedeflerine nasıl bir özel önem verdiğini hepimiz hatırlıyoruz. Gerici diye adlandırılan bir sermayeyi temsil eden durgun Salazarizmin ardından, sözde ilerici ve müteşebbis sermayeyi temsil eden "Marcelizm"in geldiği söyleniyordu. Burada iki sorumuz var : Marcelo Caetano hükümeti ne yaptı ve ne yapacağı düşünülebilir? Ulusal ekonomik gelişimin perspektifleri nelerdir?

CEVAP : Şayet şu andaki hükümetin siyasetinde, hakim sınıfların

(1) Özgür Portekiz Radyosu - Ocak 1972

ve faşist rejimin kendi öz çelişkilerini aşmada ve ulusal sorunları çözmedeki yeteneksizliklerini ortaya çıkaran yönler varsa bunlar ekonomik politikanın getirdiği yönlerdir.

İktidardaki sınıfın niteliği, herhangi bir değişikliği değil, Salazarizmin ekonomik politikasının temel niteliklerinin süreceğini göstermektedir. Bu nitelikler; tekelci yoğunlaşma ve koruma, yabancı emperyalizme boyun eğme, kolonyal sömürü, işgücüne değerinin altında ücret ödeme eğilimiyle düşük ücret-yüksek fiyat, giderek artan ağır vergilerdir. Kısacası, yabancı emperyalizme bağlı ve ulusal çıkarlara ve Portekizlilerin ezici çoğunluğunun hayat düzeyine darbe indiren tekellerin çıkar ve amaçlarına bağımlı bir ekonomik politika.

Gerçek bir ekonomik gelişmenin karşısına çıkan engellerin, güçlüklerin ve çelişkilerin kökü budur.

Bir öncekinden doğan diğer bir engel de, sömürge savaşlarıdır. Eğer, kendisi geri kalmış bir ülke olan Portekiz'de sömürge savaşlarının ve askeri harcamaların, devletin genel giderlerinin beşte ikisini yuttuğunu ve yalnızca sömürge savaşının her sene 12 Milyar esküdoya malolduğunu hesap edersek, bunun ekonomik gelişme için nasıl bir engel oluşturduğu hakkında bir fikir ediniriz.

Son olarak, hükümet; işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin yoğun bir sömürüsü, köylülerin, küçük sanayicilerin ve küçük tüccarların mülksüzleşmesi ve mahvolması bahasına kapitalist birikimi ve gelişmeyi sağlamanın yollarını aramaktadır. Fakat sonuç çelişkili olmaktadır. Her sene, sefalet tarafından kovularak daha gelişmiş ülkelere göç eden 150.000 emekçinin feda edilmesiyle, mahvolmuş bir köylülük ve vergi yükleri altında ezilmiş orta sınıflarla, iç pazarı daraltma tedbirlerini çoğaltarak gerçek bir ekonomik gelişme siyaseti etkin kılınamaz.

Gerçek de bunu kanıtlamaktadır. Ulusal üretim, tüketim ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. İthalat değer olarak ihracatı 18 milyon esküdo aşmaktadır. Ödemeler dengesi ulusal zenginlikler ve üretim artışıyla ilgili olmayan başka dış unsurlar sayesinde ayakta tutulabilmektedir. Portekiz Devleti gitgide daha çok borca girmektedir. Borçları şu anda 50 milyar esküdo dolaylarındadır ve bunun 10 milyarı dış borçlardır. Borçların faizleri her sene yaklaşık 3 milyar esküdo artmaktadır. Bu rakam Devletin normal harcamalarının altıda birini

oluşturur.

Bu olgular, hükümetin gerçek bir gelişme siyaseti izlemediğini, aksine bu siyasetin, devletin ve büyük kapitalistlerin mali refahlarının ardında, sağlam temele oturmayan, nazik, geri bıraktırıcı, borca batmış ve emekçi halk üzerinde giderek yoğunlaşan sömürüye dayalı ekonomiyi saklayan bir siyaset olduğunu göstermektedir.

SORU : Bu, herhalde, geçen seneler içinde, sanayi üretiminin tarımsal üretimin ve dolayısıyla brüt ulusal üretimin kademeli bir artış göstermediği anlamına gelmez.

CEVAP Tabii ki hayır. Tekeller ve onların hükümeti için ekonomik büyüme bir gerekliliktir. Salazar zamanında durum böyleydi. Aynı şey Caetano zamanında da söz konusudur. Kapitalizm sermayesini büyütmeden ne yaşayabilir ve ne de varlığını sürdürebilir. Kapitalizmin kendi gelişme kanunları, sanayileşmeyi, sermayenin merkezileşmesini, tarımın makinalaşmasını, üretkenliğin artırılmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Şu andaki iktidarın sınıfsal niteliğinin ve Portekiz kapitalizmine özgü çelişkilerin belirlediği gelişim hızı maddi olanakların çok gerisinde olan, süreci üretici güçlerin gelişimini çelişkili olarak engelleyen ve durgunluğa, sektörel buhranlara sebep olan düzensiz bir gelişimdir.

Bu çelişkiler ikinci olarak, halkın ihtiyaçlarına uygun biçimde değil de zararına yönlendirilen bir gelişimi belirlemektedir. Bu da emekçiler için hayat şartlarının daha da ağırlaşması, küçük tarım işletmeleri, küçük sanayi, küçük ticaret için de mülksüzleşme, tasfiye edilme ve mahvolma sürecinin devam etmesi demektir.

Üçüncü olarak bu çelişkiler; Portekiz için, yabancı emperyalizm karşısında bağımlılık ilişkilerinin artmasının kaynağıdır. Kısacası bu, halka ve Portekiz ulusuna ters düşen bir gelişmedir.

Tekellerin, sömürgecilerin ve yabancı emperyalizmin hizmetindeki faşist hükümetin onayıyla şu anda gerçekleşen ve ilerde de sürecek olan ekonomik gelişim budur.

SORU Sömürge savaşlarının ve diğer askeri giderlerin tüm devlet giderlerinin % 40'ını oluşturduğu söyleniyor. Sömürge sava-

şı Portekiz ekonomisinin şu andaki güçlüklerinin baş nedeni değilmidir?

CEVAP : Sömürge savaşlarının ekonomik yansıması sorununa cevap vermeden önce, bu savaşın siyasi yönleri üzerine birkaç söz etmek isterim.

Sömürge savaşı bugün ülkemizdeki siyasi ortamda baş sorundur. Sık sık söylediğimiz gibi, söz konusu olan sadece Angola, Mozambik ve Gine halklarına karşı değil, aynı zamanda Portekiz halkına ve özellikle ülkemizin esir tacirlerinin çıkarlarını savunmak için ölmeye ve öldürmeye zorlanan Portekiz gençliğine karşı yürütülen caniyane bir eylemdir.

Sömürge savaşına son vermek için, Portekiz sömürgelerinin bağımsızlık ve kendi kaderlerini tayin haklarının tanınması için savaşırken, komünist olarak bizler hem yurtseverlik hem de enternasyonalizm görevlerimizi yerine getiriyoruz.

Enternasyonalistler olarak biz, Portekiz komünistlerinin, günlük görevlerimiz arasında Angola, Mozambik, Kap—Verd ve Gine'deki kardeşlerimize sunduğumuz aktif desteğin de sürdüğünü ve bitmeyeceğini bir kez daha belirtiriz. Hayatlarını ve özgürlüklerini Portekiz halkının kurtuluşu uğruna feda etmeye hazır olan Portekiz'li komünistler, Portekiz sömürgeciliğine karşı ve ona bağlı halkların bağımsızlık haklarının tanınması için verilecek kavgada da aynı şekilde hayatlarını ve özgürlüklerini vermeye hazırdırlar.

Gerçek yurtseverler olarak, sömürge savaşlarına ve Portekiz sömürgeciliğine karşı da mücadele veriyoruz. Portekiz sömürgeciliği, yabancı emperyalizmin Portekiz üzerindeki egemenlik madalyonunun öbür yüzüdür. Sömürgeci baskı ve savaşla geçen her gün Portekiz için daha çok mahrumiyet, daha çok mücadele, yabancı emperyalizme daha çok bağımlılık demektir. Defalarca söylediğimiz gibi, bugün Portekiz sömürgeciliğine bağımlı ülkeler gerçekten bağımsız ve özgür olmadan Portekiz'in de gerçekten bağımsız ve özgür olmasına olanak yoktur.

Portekiz ekonomisi kolay zedelenebilir ve çok nazik olduğundan, giderek daha pahalıya malolan sömürge savaşlarının uzamasına paralel olarak sömürgeci savaşın ekonomik yansımaları da daha fazla önem kazanmaktadır.

Sömürge savaşının başlamasından beri askeri giderlerin 100 milyar esküdoyu bulduğunu ve bunun devletin altı senelik diğer giderlerine eşit olduğunu söylemek yeterlidir. Bu rakam, ulusal kaynakların bu cinayette nasıl harcandığını göstermektedir. Böyle bir çarçur yapılmasaydı halkımızın ne çok sorununa çözüm bulunabileceğini bir düşünün.

Sömürgeciler Afrika'daki maceracı ve caniyane siyasetlerinde başarıya ulaşamayacaklardır. Fakat inatla direniyorlar ve bu siyasetin Portekiz'in ekonomik durumunda ciddi biçimde yankılanmasına hazırlıklı olmak gerek.

Marcelo Caetano savaşa gerekli kaynakları başlıca dört yerde aramaktadır : emekçilerin sömürülmesini arttırmak, vergileri arttırmak, yabancı yardımlar ve borçlar, ulusal üretimin dışındaki kaynaklar.

Marcelo Caetano'nun işçilerin "tehlikeli hak arama zihniyetleri" —kendisi bu hakların tatmin edilmesini imkansız görmüştür— hakkındaki yakın zamanda duyulan önerileri; hükümetin siyasetinin bedelini, özellikle de sömürge savaşının bedelini emekçilere ödetmek için sömürüyü arttıracağı fikrini doğrulamaktadır. İşte neye karşı hazırlıklı olmak gerektiği ortadadır ve emekçiler önümüzdeki senelerde böyle bir siyasete karşı sert mücadeleler vermeye hazırlanmalıdırlar.

Vergiler konusuna gelince : Son senelerde, yılda 4 milyardan fazla bir hızla vergileri arttırdılar. 1960 yılında 9 milyar esküdo olan devlet gelirleri 1970 yılında 29 milyara çıkmıştır. Faşist devlet, kadın-erkek-çocuk, kişi başına, her sene 3.000 esküdodan fazla para yutmaktadır.

Bilindiği gibi hükümetin vergi politikası gittikçe kötüleşmektedir. Yani hükümet vergi yükümlülüklerini emekçi kitlelerin zararına ağırlaştırırken, tekelci gruplarınkini hafifletmektedir. Örneğin, özellikle emekçi halkı etkileyen dolaysız vergiler 1960'da 3 milyar 700 milyon esküdo iken, 1970'de 12 milyar 400 milyona ulaşmıştır. Özellikle 1971 yılında büyük sermaye ve tekellere tanınan muafiyetler ve yeni tedbirler sayesinde ve emekçi kitlelerin yükümlülüklerinin arttırılmasıyla vergilerin bu niteliği daha da belirginleşmiştir. 1972 bütçesinde öngörülen gelirler aynı eğilimi doğrulamaktadır. Vergi yükü özellikle emekçi sınıflar için ağırlaşmaya devam edecektir ve gelir

vergisinin 350 milyon, dolaysız vergilerin 2 milyar 300 milyon, satış vergisinin ise 750 milyon artması öngörülmüştür.

Yabancı borçlar ve yardımlar konusunda ise, emperyalistler, bir elleriyle verdiklerini öteki elleriyle geri almaktadırlar. Savaş giderlerini örtmek ve şu andaki ekonomik güçlükleri çözmek için başvurulan bütün yardımlar, ülkeye döviz girdiği için ilk anda, görünüşte bir ekonomik kolaylık getirirler. Fakat bu sadece bir görünüştür çünkü Portekiz bu yolla daha da borca batar. Amortismanlar ve faizler için ülke dışına çıkan paranın, sermaye girişlerini geçtiği 1969 ve 1970 ödemeler dengesi açıkları, böyle tedbirlerle güçlüklerin giderilmediğini, düzenlenmediğini aksine arttırıldığını göstermektedir.

Sömürge savaşlarının başlıca ekonomik yansımaları bunlardır.

SORU : ARA'nın eylemlerinin anlamı nedir? * Silahlı Devrimci Eylem hakkında Komünist Parti'nin tutumu nedir?

CEVAP Hükümet komünistleri "terörist" diye adlandırmaktadır. İtham hiç bir temele dayanmamaktadır. Komünist Parti'nin terörist yöntemlere karşı çıktığı ve bu uygulamanın devrimci süreci uyaracağı yerde durduracağı ve bizi yöneten çetenin de siyasi başarılar elde etmesine izin vereceği fikrinde olduğu herkesce bilinir.

Komünist Parti'nin, kendine özgü eylem biçimleri olan bağımsız örgüt ARA'nın eylemlerini desteklediği kamuoyuna yayılmıştır. Parti bu eylemlerin halk mücadelesi ve geniş antifaşist kamuoyu hareketine uygun düştüğünü kabul eder. Bu eylemler kitleler arasında uyandırdıkları şevkle ve antifaşist hareketin bütün kesimleri tarafından benimsenmeleriyle geniş halk tabakalarının arzuları ve duyguları doğrultusunda gittiklerini göstermişlerdir.

Portekiz halkının en temel özgürlüklerini reddeden, baskı yoluyla halkın hak taleplerini savuşturmaya çalışan ve sömürgeci savaşı sürdürmeye devam eden hükümetin inadının sonucu olarak halk mücadelesinde yeni ve olumlu bir yönelimin söz konusu olduğu kanısın-

(*) ARA : Action Revolutionnaire Armee - Silahlı Devrimci Eylem.

dayız.

ARA, bugün Portekiz siyasi güçler tablosunda önemli bir devrimci güçtür. Güçlenmesi eylemini sürdürmesi, tüm antifaşist hareketin çıkarlarına cevap vermektedir.

Bu sorun, faşist diktatörlüğün ve sömürge savaşının halkın mücadelesini keskinleştirdiği oranda önem kazanır.

SORU : Şiddet eylemlerinin başarısı ve sürekliliği yüzünden bazıları, ayaklanmaya varacak bir silahlı mücadele sürecinin başladığını belirtiyorlar. Olumlu yönleri dışında bu yeni tür mücadelenin başlamasının, devrimci süreç hakkında hayaller ve acil görevler konusunda yanlış anlamalara yol açabileceği düşünülebilir mi?

CEVAP Sorunun doğruluğu kanıtlanmıştır. Faşizme karşı mücadelenin son otuz beş yılında silahlı mücadele örnekleri gayet azdır. Dolayısıyla şu veya bu kişilerin gözlerinin kamaşması kolay anlaşılır.

Şayet gerekli siyasi aydınlatmalar yapılmamış olsaydı, kitlelere yönelik sağlam bir siyasi yönetim bulunmasaydı, bu yeni mücadele gerçekten yanlış anlamalara ve hayallere yol açardı.

Bu hareketin, giderek güçlenen sürekli eylemleriyle genişleyerek, faşist rejimi bozguna uğratacak olan devrimci halk silahlı ordusunu oluşturacak şehir gerillalarının yaratılmasına yol açan bir süreci başlattığını sanmak ciddi bir hata olurdu.

Bu yeni mücadelede hep başarı ve zafer kazanılacağını fedakarlık ve yenilgi olmayacağını, her zaman gitgide daha büyük ve çarpıcı eylemlere varılacağını sanmamak lazımdır. Dahası, bu mücadeleyi sürdürürken taklitçiliğe ve uydurmacılığa kapılmamak gerekir.

Benzer amaçları olan her tür örgüt, şayet güçlü bir siyasi orduya dayanmıyorsa, kitlelerden kopuksa, geniş kitle hareketlerinden doğmuyorsa ve her zaman bu hareketlerin gelişiminin çıkarları doğrultusunda gitmiyorsa hızlı bir bozgun ve yıkıma uğramaya mahkumdur.

Devrim, "kahraman kurtarıcı"ların değil, halk kitlelerinin kendi

eseri olacaktır. Aynı şey devrimci süreç için de söylenebilir. Geniş bir kitle hareketinden doğmayıp, maceracı ve hazırlıksız grupların eseriyse silahlı eylemler, devrimci sürece olumsuz etkide bulunurlar. Ve hiç bir şey sömürgeciliğe ve faşizme karşı verilen mücadelenin gelişimine, kolları bağlayıp yeni silahlı eylemleri beklemek kadar olumsuz etkide bulunamaz.

Acil görevlere gelince. Henüz devrimci buhran döneminde yaşamadığımızı ısrarla belirtmek gerekir ve diktatörlüğün gerçek güçlük ve çelişkilerine rağmen, ne halk cephesinde ne de faşist cephede böyle bir buhranın hızla yaklaştığını görmemize olanak verecek herhangi bir işaret yoktur.

Şu anda silahlı mücadeleyi halk mücadelesinin temel yönü olarak ele alıp, kültürel, ekonomik nitelikteki acil ve somut amaçlar için küçük ve büyük mücadelelerin kesin önemini küçümsemek hatalı olur.

Faşizme ve sömürge savaşlarına karşı ARA tarafından açılan bu yeni ve önemli mücadele hakkındaki bu aydınlatmalar sanırım gerekliydi.

SORU : ARA'nın eylemlerinin siyasi önemini ve yerini hiç bir şekilde küçümsemeyen bu gözlemler, Portekiz halkının mücadelesini genel çerçevesi içinde, PKP'nin kitle eylemlerini halkın mücadelesinin temel yönü olarak ele aldığını göstermektedir. Bu yöneliş hakkında başka şeyler eklemek gerekli midir?

CEVAP Kitle hareketleri devrimci sürecin gelişimini belirleyen hareketlerdir. Kitle, içinde bulunulan durumun gerektirdiği hedef için harekete geçer. Bu hedefler şu anda :

- İşçi sınıfı ve emekçi kitlelerin sömürüsünün arttırılması siyasetine ve özellikle ücretlerin dondurulmasına karşı görevimiz; sendikalar ve şirketlerde emekçilerin acil hakları için verilecek kavganın başlatılması ve örgütlenmesi, işletmelerdeki komitelerin çoğaltılması, her yerde emekçileri birleşmeye, iş durdurmalarına, hak istemlerine, greve girmeye ve hiç de Marcelo Caetano'nun dediği gibi "aşırı ve oransız" olmayan doğru talepler üzerinde ısrarla durmaya yöneltmektir.

- Vergilerin arttırılması ve fiyatların yükselmesi siyasetine karşı

görevimiz; halk mücadelesinin ve direnişinin örgütlenmesidir.

● Faşist sendikal siyasete, sendikal baskıya, son senelerde oluşturulan sendikal hareketi tasfiye teşebbüslerine karşı görevimiz; resmi sendikalardaki kavgalarda ısrar etmek, emekçileri sendika toplantıları düzenlemeye, haklarını istemeye, idare tarafından seçilen yönetimlerin kaldırılmasını zorlamaya, tutuklu sendika yöneticileri için mücadele etmeye, hükümet ve patronların emrindeki faşist sendika yöneticilerini temizlemeye, seçim hakkı kazanmaya, bu seçimlere iyi hazırlanmaya, emekçilerin güvenini kazanacak listeler seçmeye, faşist baskının tayin ettiği yönetimleri tanımamaya ve Intersendikalar'ı yenilemeye yöneltmektir.

● En temel özgürlüklerin reddedilmesinin devamına ve faşist baskı dalgasına karşı görevimiz; yasal ve yarı-yasal demokratik örgütleri kuvvetlendirmek, hareketi, baskıya karşı ve siyasi tutukluların serbest bırakılmalarını sağlamak için genişletmek, sansüre karşı, basın kanununun kaldırılması ve düşün ve söz özgürlüğünün getirilmesi için harekete geçmek, demokratik hareketin siyasi inisyatifi ele geçirebilmesi ve siyasi eylemin kitle mücadelesi içinde kendisini ifade etmesi için çalışmaktır.

● Portekiz topraklarındaki üslerini güçlendiren NATO'nun suç ortaklığı ile yürütülen Afrika'daki maceraperest ve saldırgan siyasetin ve sömürge savaşlarının sürdürülmesine karşı görevimiz; kamuoyunu savaşa karşı ve sömürge halklarının haklarının tanınması yolunda genişletmek, sömürge savaşının son bulması ve Angola, Mozambik ve Gine halklarının resmi temsilcileriyle görüşmelere başlanması için kampanyayı yoğunlaştırmak, yabancı askeri üslere karşı mücadeleyi arttırmak, sömürgeciliğin askeri örgütüne karşı dolaysız eylemleri sürdürmek, bizzat silahlı kuvvetlerin içindeki mücadelenin ve örgütlenmenin gelişimi için gerekli koşulların yaratılması amacıyla kesin adımlar atmak.

● Marcelo Caetano'nun gençlik düşmanı siyasetine karşı, gençliği faşistleştirmese de hiç olmazsa nötralize etmeyi amaçlayan gençlik sekreterliği ve "Gençlik örgütü"nün yeniden kurulması türünden girişimlere karşı, öğrenci hareketini alaşağı etmeye çalışan baskıya karşı görevimiz; emekçi gençliğin kavgasını ve örgütünü kesin biçimde harekete geçirmek, komünist öğrenciler örgütünün yeni bir geli-

şim aşamasına geçmek, hükümet tarafından dolaylı veya dolaysız olarak tehdit edilen öğrenci birliklerinin savunulması için mücadeleyi yeniden ele almak.

İşte içinde bulunduğumuz anın görevlerinden bir kaçı.. Halkın kitle mücadelesini örgütlemek ve yaymak. İşte, bizim her zaman ağır basan uğraşımız budur.

PORTEKİZ HALK MÜCADELESİNDE KAYDEDİLEN İLERLEMELER

Portekiz Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne sunulan rapor (Temmuz 1973)

1974 Nisan olaylarından önce Portekiz Komünist Partisi Merkez Komitesi en son 1973 Temmuzunda toplandı. Komite yürütülen eylemlerin dökümünü yaparak, bundan, ilerdeki aylarda komünistlerin ve tüm Portekiz demokratik hareketinin faaliyetini etkileyecek sonuçları çıkardı. Genel sekreter Alvaro Cunhal tarafından okunan ve bu toplantıda ele alınarak benimsenen uzun karar metninin III. bölümü olan "Halk Mücadelesinin Yükselişi"nin burada özetini veriyoruz. İlk bölüm, uluslararası durumda "dönemeç" niteliğindeki değişiklikleri yani detant politikasının başarılarını incelemektedir. İkinci bölüm "Faşizm Kendi Öz Buhranının Tutsağıdır" başlığı altında Portekiz'in ekonomik durumunu, sömürge savaşlarının sonuçlarını, gerek iç planda gerek dış planda rejimin giderek artan tecridini ve nihayet en başta komünistlere olmak üzere tüm demokratlara uygulanan yoğun baskıyı ele almıştır. "Kitlelere yönelik büyük bir siyasi kampanya" başlıklı dördüncü bölüm, 1973 sonundaki sözde-seçimleri fırsat bilerek, demokratik hareketin bütünlüğü içinde ve açık bir program temeli üzerinde yasallık için büyük bir mücadele yürütmeyi yani, herhangi bir aşırı umuda kapılmadan kavgayı bir üst düzeye çıkaracak mevziler elde etmek için çalışmayı öneriyordu. Son bölüm, açılan yeni dönemde Parti'nin durumunu, rolünü ve amaçlarını incelemektedir.

Burada yayınlanan özet, 1974 ilkbaharında patlak verecek olan çeşitli türden olay ve mücadelelerin çarpıcı bir tablosunun çizilmesine olanak verir. Bu mücadelenin gitgide genişleyen halk tabakaları arasında ve özellikle ordu içinde yaygınlaşmasının nedenini gösterir.

Olaylar "halk mücadelesinin düzensiz fakat emin akışını" onaylamaktadır. Hak arama mücadelesi genişliyor. Emekçiler grevlere ve iş durdurmalarına giderek daha fazla başvuruyor. Sendikal hareket faşist baskıya karşı direniyor ve yeni başarılar elde ediyor. Genç emekçiler mücadele saflarına giderek daha fazla katılıyorlar ve kendi inisyatiflerini güçlendiriyorlar. Öğrenciler önemli mücadeleler yürütüyorlar. Silahlı kuvvetler içinde memnuniyetsizlik gösterileri artıyor. Kadınların hareketi ilerliyor. Köylülerin, aydınların, küçük tüccarların ve kendi çıkarlarını savunan diğer halk kesimlerinin yeni eylemleri göze çarpıyor.

Halk mücadelesinin son aylardaki yükselişinde iki önemli olay kendisini belli eder: Sömürge savaşına karşı mücadelede, büyük bir ulusal harekete dönüşme yolundaki niteliksel sıçrama ve kitlesel birlik çizgisinin doğruluğunu gösteren, demokratik hareketin hızla ilerlemesi.

1. DEMOKRATİK HAREKETİN YENİ BİR ATILIMI:

Eski faaliyetini sürdüren demokratik hareket, son zamanda kitle çalışmalarının gelişmesi ve organik olarak güçlenmesi bakımından önemli adımlar atmıştır ve Millet Meclisi için yapılan faşist "seçimler" çerçevesinde geniş bir siyasi kampanya hazırlamaktadır.

Örgütlerin canlandırılması ve güçlendirilmesi, sayısız ve geniş toplantılar, komitelerin yenilenmesi ve geliştirilmesi, çeşitli bölgelerde sorumlu örgütlerin kurulması ve aktif unsurların sayıca artışında kendini göstermiştir. 14 Ocak'ta, 400 demokratın katıldığı Lizbon Demokratik Seçim Komisyonunun genel kurul toplantısı (CDE), Porto'da yapılan Genel Toplantılar ve diğerleri, bölgeler düzeyindeki toplantılar ve eyaletler düzeyindeki diğer geniş toplantılar harekete yeni bir atılım getirmiştir. 4 Mart'ta 10 bölgenin delegelerinin katıldığı Direnişin Ulusal Toplantısı, kitle çalışmasının gelişmiş bir örgütlenmesi ve ulusal düzeyde işbirliği için, Toplantıda onaylanan doğru bir platform çerçevesinde birlik için önemli bir rol oynamıştır.

Binlerce döküman ve broşür dağıtılarak, afişler yapıştırılarak, otomobil konvoyları ve yıldırım toplantılarıyla, danışma merkezleri kurularak yürütülen Seçim Sayımı Kampanyası kitle hareketlerinin dinamikleştirilmesi için önemli bir girişimdi ve propaganda alanında büyük değere sahipti.

Aveiro Kongresi, ulusal siyaset hayatında önemli bir olaydı. Demokratik güçlerin muhteşem bir zaferi ve bu güçlerin siyasi olgunluklarının, etkinliklerinin ve genişliklerinin bir ifadesi idi. Bu Kongre bir kez daha birlik siyasetinin ve kitle çalışmasının doğruluğunu kanıtladı. Hareketin yeniden hayat kazanmasının ve daha geniş emekçi kitlelerin katılmasıyla toplumsal bileşiminin ve onun örgütlerinin mükemmelleştirilmesinin bir tanığı oldu. Demokratik hareketin halkla gerçekten bütünleştiğinde, geniş bir destek elde ettiğini ve önemli girişimleri yönetebilecek yetenekte olduğunu bir kez daha gösterdi.

Kongrenin başarısının temelinde kitle ve örgütlenme çalışması yatmaktadır. Olaylar, birlik siyasetine inanmayanları ve yasal eylem olanaklarını küçümseyenleri aşmıştır. Kongreye küfür etmek için seslerini faşizmle birleştiren bazı sözde devrimci lâfazanlar, güçsüzlüklerini ve küskünlüklerini göstermekten başka bir şey yapamıyorlar.

500'den fazla üyeye sahip bir Ulusal Komisyonun oluşturulması, kongreye sunulan 200 bildirinin yarısına yakınının binlerce demokratın (emekçiler, aydınlar, gençler, kadınlar) ortak katkısıyla hazırlanması; şehre giriş yollarının kapatılmasına rağmen binlerce delegenin katılması, Aveiro halkının kongrecilere yardımı, 8 Nisan gösterisi, aktif eleman sayısının hızla artışını ve birleşik hareketin halkçı etkisini belgeler. "Kapanış Bildirisi"nde yer alan ve sömürge savaşına son vermek için, tekelci kapitalizmin mutlak egemenliğine karşı ve demokratik özgürlükler için mücadeleyi öngören siyasi platform, Portekiz halkının şu andaki umutlarına ve amaçlarına uygun düşmektedir. Keyfi yasaklamaya ve vahşi baskıya karşın binlerce demokratın pankartlarla sömürge savaşlarına son verilmesini, özgürlüklerin iadesini ve PİDE'nin yokedilmesini istedikleri 8 Nisan sokak gösterileri mücadele azminin yeni bir ifade biçimiydi.

Türlü biçimleriyle baskıya karşı mücadele, kitlelerin siyasi mücadelesinin yükselmesini, beraberinde getirmekte ve şimdiki koşullar

içinde iki misli önem kazanmaktadır. Genel af için, işkencelerin durdurulması için, sorgular sırasında avukat bulundurulması için, hasta tutukluların tam bir tedaviden geçirilmeleri için yürütülen somut amaçlı hareketler yoğunlaşmaktadır. Tutukluların serbest bırakılması ve Genel Af için başlatılan Yeni Yıl ve Noel kampanyası, 12.000 imzalı dilekçe ile telgraflarla ve protestolarla tam bir başarıya ulaştı. Siyasi Tutuklulara Ulusal Yardım Komisyonu (CNSPP) özerk faaliyetini sürdürmektedir. Bölgesel komisyonların pratik eyleme giderek artan biçimde katılışlarına da ayrıca dikkat çekmek isteriz. Yeni yeni kesimler, faşist baskının en alçakça biçimlerine karşı tavır almaktadırlar. Guilhenme da Costa Carvalho yoldaşın cenaze töreni, faşist baskıya karşı bir gösteri fırsatı oldu. Öte yandan birçok ülkeye ve özellikle Fransa ve Belçika'ya göç edenlerin çok sayıda ve önemli dayanışma girişimlerini de belirtmek gereklidir.

Hükümet, demokratik harekete, sendikal harekete ve gençlik hareketine karşı baskı tedbirlerini ve tehditlerini arttırırken, bu hareketlerin eylemlerini engellemeye çalışırken, baskıya karşı çeşitli kesimlerde ve genel olarak verilen mücadele ve karşılıklı dayanışma,eylemin çeşitli biçimlerde gelişmesi için uygun koşulları kendiliğinden yaratmaktadır. 27 Mayıs tarihli "Demokratik Muhalefetin Ulusal Toplantısı Bildirgesi" çekinmeden hareketin belirlenmesini talep ederek ve örgütlenmenin güçlendirilmesine, çeşitli biçimleriyle eylemlerin yoğunlaştırılmasına çağrıda bulunarak tam vaktinde bir girişim olmuştur.

Diğer özerk hareketler de aynı şekilde genel ilerleme içinde anlamlıdırlar. Bunlar arasında örneğin Avrupa Güvenlik Komisyonu'nun ve Paris anlaşmalarının imzalanması sırasında haber ve açıklama belgeleri, makaleleri ve konferansları, uluslararası girişimlere düzenli olarak katılmasıyla önemli bir boyut kazanmış olan Vietnam'la Dayanışma Hareketi'ni sayabiliriz.

Demokratik hareketin yakın zamandaki başarıları, hareketin kitlelerle beraber ve birlik halinde yürümeye devam ettiği sürece, bu sene içinde yeni ve önemli başarıların elde edilebileceğini göstermektedir.

2. SÖMÜRGE SAVAŞLARINA KARŞI VERİLEN MÜCADELEYE GENİŞ KİTLELER KAZANILMIŞTIR.

Son zamanlarda, sömürge savaşına karşı verilen mücadeledeki gelişimin en olumlu ve en belirgin yönü, Portekiz Komünist Partisi

Merkez Komitesi'nin 1972 Mayısında önerdiği "şu anda var olan geniş kamuoyu hareketini, çeşitli kitle eylemleriyle kendisini ifade eden dinamik bir halk tepkisi hareketine dönüştürmek" görevinin gerçekleştirilmesidir.

Sömürge savaşlarına karşı sürdürülen protestolar halk mücadelesinin tüm kesimlerinden ve örgütlerinden ve özellikle, işçi sınıfından, demokratik hareketten, genç işçiler ve öğrencilerden, askerlerden ve kadınlardan kaynaklanmaktadır. 4 Mart tarihli Muhalefetin Ulusal Toplantısı ve Aveiro Kongresi, kesin tavırlarını ortaya koymuşlardır. Amilcar Cabral'ın öldürülmesi, sayısız heyetlerin, örgütlerin ve kesimlerin onayladığı geniş bir protesto dalgasını uyandırmıştır. Aveiro'daki 6 Mart tarihli ve Lizbon'daki 16 Mayıs tarihli gösteriler gibi, pankartlı sokak gösterileri düzenlenmiştir. Bir grup katoliğin katolik kilisesinde düzenledikleri protesto eylemleri demokratik harekete geniş açık ve dolaysız bir destek kazandırmıştır. 4 Şubatta, 1500 öğrenci Lizbon'da toplanarak bir bildiriyi onaylarken aynı anda başka yerlerde çeşitli nedenlerle başlatılan toplantılar sürdürülüyordu. Hangi amaçla yapılırsa yapılsın, sömürge savaşına karşı verilen mücadele ile şu veya bu biçimde bütünleşmemiş hiç bir önemli mücadele yoktur.

Sömürge savaşlarına karşı sürdürülen mücadele, faşist baskı ve yasakların sonuna yaklaşmakta, tüm engelleri söküp atmakta ve gün ışığına doğru giden yolda cesaretle ilerlemektedir. Şu anda sürdürülen eylem biçimleri, sömürgeciliğe ve sömürge savaşlarına karşı mücadelede yeni bir evreyi açmaktadır. Bu, son senelerde Portekiz siyaset sahnesinin en önemli olaylarından biri olmuştur.

Mücadelenin, bu çok önemli yönde daha da genişlemesi ve yoğunlaşması için ciddi çaba sarfetmek gereklidir.

Bu gelişim şu anda, kavganın yasal biçimlerini önlemekte ısrar edecek ve Muhalefeti yeni bir suskunluk dönemine zorlamaya çalışacak olan faşist hükümetin şiddetli ve kararlı bir direnişiyle karşılaşmaktadır ve karşılaşacaktır. Bu koşullarda, her an büyük bir dikkat gerekmektedir. Sömürge sorununda demokratların faşist çemberi kabullenmelerini isteyen sağ oportünizmi olduğu kadar hareketin tamamen yasa-dışı olmasını isteyen sol oportünizmi de tecrit ederek alaşağı etmek gerekmektedir. Sömürge savaşına karşı mücadelede kitle hareketlerinin genişlemesi ve yoğunlaşması için, koşullara uygun düşen ve

aynı zamanda da cesur, esnek ve kesin bir çizgi vazgeçilmez koşuldur.

Sömürge savaşına karşı verilen mücadele başka eksenler üzerinde de aynı şekilde gelişmektedir: Aktif ve şaşmaz yasa-dışı bir ajitasyon kampanyası, askerlikten firarlar ve askerlik hizmetini reddetmek, silahlı kuvvetler içinde direniş ve memnuniyetsizlik, doğrudan-doğruya sömürgeci askeri aygıta karşı yöneltilmiş eylemler ve bunlar içinde özellikle Silahlı Devrimci Eylem (ARA) tarafından sürdürülen hareketler.

Baskı ve gözetimin, hafiyeliğin, dinleme sisteminin, tahkikat ve cezalandırmaların, davaların ve tutuklamaların yoğunlaştırılmasına rağmen, silahlı kuvvetler içindeki direniş, askerlerin, subayların ve assubayların mücadeleleri ile birlikte gelişmektedir. Duvar yazılarıyla IRFA ve Alerta Camarada'nın dağıtımıyla, broşürlerle sürdürülen ajitasyon, sürekli devam etmektedir. Çeşitli askeri birimlerde, çeşitli bahanelerle, askerlerin devrimci marşlar söyleyip sorunlarını tartıştıkları toplantılar düzenlenmektedir. Kötü beslenmeye, keyfi yönetime ve istismarlara karşı toplu olarak yemekleri geri çevirme eylemleri birbirini izlemektedir. Askeri baskıya karşı direniş hareketi çeşitli dayanışma ve protesto biçimleri almaktadır. Faşist askeri disiplinin gevşemesi; subaylara karşı topluca saygısızlıkla, talim yapmayı reddetmekle, sıraya girmemekle, devrimci parolaların haykırıldığı küçük gösterilerle kendini açığa çıkarmaktadır. PIDE-DGS'nin bir meslektaşlarının evinde yaptığı arama üzerine subayların yürüttüleri ve Deniz Kuvvetleri Derneği'nin bir Genel Kurul toplantısını isteyen 100 imzalı dilekçeyi doğuran hareket ile Denizcilik Okulu'ndaki öğrenci subayların Aveiro Kongresine katılmak için komutanlarına yaptıkları müracaatlar bu durumun göstergeleridir. Leiria piyadesinde (1.400 asker), Mafra piyade okulunda (% 90), Caldas da Rainha piyadesi ve yedek deniz kuvvetinde olduğu gibi, sadakat yeminine toplu itirazlar devam etmektedir. Memnuniyetsizlik aynı şekilde Afrika'daki birliklerde de büyümektedir. Buna son bir örnek, askeri pilotların Gine-Bissau'nun bazı bölgelerinin üzerinde uçuş yapmayı reddetmeleridir.

Tüm bu eylemler, rejimin üç ayağından biri olan savaş mekanizmasının, faşist buhrandan ve Portekiz ve Portekiz sömürge halklarının mücadelesinden doğan bir yıpranmanın içine düştüğünü göstermektedir.

Hükümet, savaş siyasetinin gitgide daha geniş ve daha canlı bir biçimde itham edilmesini önleyebilecek durumda değildir. Faşistler,

"Eski Deniz-aşırı Muharipler Kongresi" ile sömürgeci duyguları canlandırmaya çalıştılar. Tasarı tam bir başarısızlığa uğradı. Faşist kampın kendi içindeki ayrılıklar ve çatışmalar, uyandırdığı protestolar, savaşın, rejimin en zayıf noktası haline geldiğini göstermektedir.

Sömürge savaşlarının son bulması, işçi sınıfının, gençliğin, askerlerin ve genç subayların, halk kitlelerinin ve demokratik güçlerin başlıca amaçlarından biri olmuştur. Mücadeleyi, belirtilen tüm yönlerde yoğunlaştırmak gereklidir. Faşist hükümet ya siyasetini yeniden gözden geçirmek zorunda kalacaktır ya da çökmeyi göze alacaktır.

3. İŞLETMELERDEKİ HAK ARAMA MÜCADELESİ

Son senelerde, sendikal eylemleri bastıran toplu sözleşmelerdeki ücret şartlarının yerine getirilmesini önleyen, sendikaların patronlarla görüşmelerini sürüncemede bırakan uzlaşma komisyonları tarafından emekçilerin lehine getirilen şartları kaldıran faşist Devlet'in müdahalesi ve enflasyon nedeniyle gerçek ücretlerde meydana gelen düşüş; birkaç sene önce sendikalara yönelen hak arama mücadelesinin ekseni-ni yeniden işletmelere çevirmektedir.

Bu evrim, mücadelenin yeni işletmelere yayılmasıyla, bunlar arasında yüzlercesinde ısrarla sürdürülmesiyle ve eskiye oranla daha sık olarak grevlere ve iş durdurmalarına başvurulması ile kendisini göstermektedir.

Emekçiler Alhandra'da, MAGUE ve CIMA şirketlerinde, Porto'da sokak gösterileriyle GIALCO işletmesinde, Tojal'da ABEHEIRA'da fabrikaları işgal ederek; SIPE'de makinaların başında iş paydosuyla, Carcavalos'da MOVITEJO'da, Alverca'da fazla mesaileri reddederek grevlere gitmişlerdir. Aynı şekilde balıkçılar Kuzey sahilinde ve Figueira da Foz'da (22 gün), Matosinhos'da (72 saat) ve Portimo'da greve gitmişler, Setubal'da konserve işçileri ve Alpiarça'da köylüler grevler düzenlemişlerdir. SEPSA (Porto), CIMA, OLIVA, MESSA, FIRESTONA (Alcochette), GIL (A. dos Yinhos), PROMETALIS (Porto), CEL-CAT, CABOS D'AVILA, SOPREM (Pampilhasa), GRUNDIG (Trofa), RABOR, CUF, TRANSUL (Tage'ın güney kıyısı), "DIARIO POPULAR" ve daha birçok işletmede grevler olmuştur.

Emekçiler çeşitli mücadele biçimlerinden yararlanıyorlar. Figueira da Foz'daki FOZ-NAVE işletmesinde patronlar iki günlük hafta sonu tatilini kaldırmak istedikleri için tüm emekçiler kitle halinde cumartesi öğleden sonra işe gelmediler. Agueda'daki FLANDRIA işletmesinde tempoyu yavaşlattılar. GIALCO işçileri ve Porto ve Lizbon banka memurları sokak gösterileri düzenlediler. Birçok şirkette emekçiler 1 Mayıs'ın tatil günü olması için zorluyorlar.

Mücadeleler çoğu kez emekçilerin zaferi ile sonuçlanıyor. Yukarıda ismi sayılan işletmelerdeki işçilerin ve SOREFAME, ROBIALAÇ, SODA-POVOA, SOCIEDADE CENTRAL DE CERVEJAS COMETNA ASSOCIADAS, APDL, OLAYO TREFILARIA, Setubal otomobil sanayileri vs.. işletmelerindeki işçilerin elde ettikleri sonuçlar arasında ücret artışı, haftada 45 iş saati ve diğer hakların kazanılmasını sayabiliriz.

İşletmelerdeki hak arama mücadelesinin genişlemesine ve başarılar elde etmesine rağmen bu durum gerçek olanaklara uygun olmaktan uzaktır. Kısa zamanda üstesinden gelmemiz gereken zayıflıklar vardır.

Mücadeleyi güçlendirmek için, büyük mücadelelerden sonra ve bazan zafere ramak kala işçilerin patron ve hükümet manevralarına kapılarak aldanmalarını önlemek amacıyla, kritik anlarda kesin ve açık bir yönetimi sağlayabilecek yasal ve yarı-yasal birlik komiteleri vasıtasıyla daha iyi örgütlenmeyi en kısa zamanda başarmalıyız. Aynı daldaki aynı bölge ve aynı yerdeki işletmelerin mücadelelerini koordine edebilmek için ve proletarya dayanışmasını sağlamlaştırmak için daha fazla çaba harcamamız acil bir görevdir. İşçi sınıfına işletmelerde yürütülen mücadelenin deneylerini tanıtmak görevi de en kısa zamanda yerine getirilmelidir.

Halk mücadelesinin bütünü içinde gelişebilmesi için, işletmelerdeki mücadelenin daha da genişlemesi, güçlenmesi, birleşmesi gerekir. Hakları daha kısa zamanda elde etmek ve ücret artışları, işgününün kısalması, fazla mesainin kaldırılması, üretim temposunun yavaşlatılması, ücretli tatil, yılda bir maaş ikramiye ve 1 Mayıs tatili için, toplu sözleşmelerdeki şartların patronlar tarafından yerine getirilmesi için hükümeti ve patronları zorlayacak güçte büyük işçi hareketlerinin gerçekleştirilmesi gerekir.

İşletmelerdeki mücadele, emekçilerin hak arama eylemlerinin baş-

lıca cephesidir. Birliklerini yıkılmaz hale getirerek, komiteler kurarak, hak istemleri, tempo yavaşlatmaları, grevle, gösteriler ve sokak yürüyüşleri gibi çeşitli mücadele biçimlerini kullanarak emekçiler, faşizm ve patron sömürüsüne karşı mücadelelerinde önemli zaferler kazanabilirler.

4. SENDİKAL HAREKET

Faşist sendikaların bağrında, eylem temeli üzerinde kurulan ve geniş bir kitle çalışmasıyla korporatif devlet örgütüne karşı direnen, baskıya karşı koyarak emekçilerin sendikal hakları için mücadele veren bağımsız bir sendikal hareketin oluşumu, Portekizli emekçilerin mücadelesinin büyük bir başarısı ve dövüşkenliklerinin, yaratıcı güçlerinin parlak bir sonucudur.

Sendikal hareketin yaratılması, geliştirilmesi ve başarıları karşısında Marcelo Caetano hükümeti 1968'de "yeni bir sendikal siyaset" demagojisinin ardına bir süre sığındıktan sonra baskıyı yeniden başlattı.

Varolan kanunlar emekçilerin eylemlerine karşı koyabilmesi için yetersiz kaldığı anda hükümet telaşla yeni kararnameler hazırlıyor. Hükümet, adayları sıkı bir kontrolden geçiriyor, onlardan birçok idari belgeler istiyor ve yetkililer de bu belgeleri adaylara zamanında vermeyerek işleri geciktiriyor, toplantıların tarihlerini değiştiriyor. Seçmen listelerini ve seçimleri reddediyor, seçilen komiteleri istifaya veya görevlerini askıya almaya zorluyor, bu komitelerin yerlerine süresiz "idari komisyonlar" ve "sorumlu yöneticiler" tayin ediyor, hükümet ve patron hizmetindeki sarı komiteleri koruyor, böylece sendika seçimlerinin yapılmasına karşı koyabilmek için her tür engeli yaratıyor. Sendika bültenlerine sansür koyarak ve basın yoluyla sendikacılıkla ilgili haberlerin yayılmasına kısıtlamalar getirerek hareketi susturmak istiyor. Sendikalar arasındaki toplantıları yasa-dışı ilan ederek, sendikacı militanları işten attırarak, tahkikatlar yürüterek ve tutuklamalarla onları korkutmaya çalışıyor.

Herşeye rağmen hükümet gayesine erişememektedir. Baskıya kararlı bir şekilde karşı koyan sendikal hareket, eylemlerini başarıyla sürdürmektedir.

Kitleleri geniş ölçüde harekete geçirerek sendikal seçimler sıra-

sında yeni başarılar elde edildi (Yün işçileri, tezgahtarlar ve Porto'daki banka memurları). Şoförler, tezgahtarlar, banka memurları, kimya sanayii işçileri, elektrikçiler, tekstil işçileri vb. arasında mücadelenin sorunlarını tartışmak üzere büyük toplantılar yapıldı. Birçok sendikada, emekçiler hak arama mücadelelerini sonuca ulaştırmak için mücadele ediyorlar ve önemli başarılar kazanıyorlar. Sendikal komiteler, prosendikal komiteler ve çalışma grupları yoğun bir kitle hareketi geliştirmektedirler ve çalıştıkları işletmelerde sendikal mücadeleyi yöneten organlar olarak tanınırlar. Sendikalararası işbirliği gelişmeye devam etmektedir. İki sene boyunca ücretlerin dondurulmasını öngören 196/72 sayılı kararnameye karşı bir çok sendika tarafından ortaya atılan itiraz şimdiye kadar 10.000 emekçi tarafından imzalandı.

Sendikal hareketin içinde tamamen yasa-dışı kalma, açıkça politize olma ve sözde radikalizm eğilimleriyle mücadele etmek gerekir. Bunlar hareketin tasfiyesine neden olabilecek eğilimlerdir.

Sendikal hareket Portekiz emekçilerinin gerçekleştirdikleri ciddi bir eserdir. Yasal örgütlenme biçimlerinden yararlanarak faşist diktatörlük koşulları altında eylem yürütme bakımından zengin ve kendine özgü bir deneye sahiptir.

Uygun şartlardan yararlanarak, doğru bir çizgi izleyerek, baskıya yılmadan karşı koyarak, faşist patronların baskısının kurbanı olan aktif unsurlar arasındaki dayanışmayı örgütleyerek, işçi sınıfının birliğini durup dinlenmeksizin güçlendirerek, geniş kitleleri mücadeleye katarak, sendikal hareket, bağımsız durumunun sağlamlaştırılmasında ve emekçilerin çıkarlarının savunulmasında önemli başarılar elde edilebilir.

5. GENÇLİK ÖN SAFTADIR.

Genç emekçiler sömürge savaşlarından, tekellerin sömürü siyasetinden, özgürlüklerin yok edilmesinden, yabancı emperyalizmin egemenliğinden son derece zarar görmektedirler.

Sömürge savaşı gençliğin sorunlarının en önemlisidir. Haksız bir savaşa katılma zorunluluğu ile asker kaçaklığı arasındaki ikilem ve bunun doğurduğu sonuçlar, askerlik yaşına gelmeden önceki iş bulma sorunları, gelecek karşısındaki güvensizlik duygusu, aile hayatının dü-

zensizliği, askerlikten sonra normal hayata yeniden alışmaktaki güçlükler gençlerin hoşnutsuzluk nedenleri arasında en ciddileridir.

Kapitalist sömürünün yoğunlaşması özellikle genç işçilere dokunmaktadır. Aynı işi yapan diğer emekçilere oranla daha az ücret alan genç emekçilerin sonsuz sömürüsü, öğrenimlerini sürdürmek için karşılaştıkları güçlükler, uluslararası tekellere ait bazı sanayi kollarında genç emekçilerin maruz kaldıkları insanlık dışı sömürü, bunun örnekleridir.

Özgürlüklerin kaldırılması ve baskı genç işçilere yoğun biçimde zarar vermektedir. Örgütlenme konusunda özellikle de sendikal planda en temel haklar kendilerine yasaklandığı gibi her tür ortak eylem, hatta bir dostluk toplantısı veya kültürel bir gösteri bile vahşice bastırılır.

Faşist baskıya yüreklilikle karşı koyan gençlik çeşitli mücadele cephelerinin en ön safında yer alır. Ajitasyonlarda, örgütlenmede, gösterilerde, gençlik her zaman mücadelenin ön safında yer almaktadır.

Genç emekçiler sömürge savaşlarına karşı koyarlar. Direniş eylemleri ve protestolar düzenleyerek, yoğun bir ajitasyon başlatarak, askerden kaçarak, faşistlerin emirlerine karşı gelerek, sokaklarda, kışlalarda, tarlalarda, fabrikalarda sömürge savaşlarına karşı cesurca tavır almaktadırlar. Genç emekçiler ülkenin her bölgesinde giderek daha sık ve giderek daha geniş boyutta düzenli eylemler yürütmektedirler. Gençlik, demokratik hareketin, sendikaların ve işletmelerin içinde eylemini sürdürmektedir. Dostluk toplantıları, kültürel gösteriler ve tartışmalar yapılır ve bunlara ilerici bir içerik katılır. 28 Mart Gençlik Günü ve 10. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali gününde çeşitli girişimler olmuştur. Gençler 18 yaşında seçim hakkı ve sendikal haklar için hükümeti zorlamaktadırlar.

Ulusal düzeyde ortak amaçlar ile, gayet esnek örgütlenme biçimleriyle, yasal ve yarı-yasal eylem türlerinden geniş ölçüde yararlanmalarıyla dikkati çeken genç emekçilerin hareketi çoktan rayına oturmuştur. Gençliğin geniş bir kitle hareketinin tohumları olgunlaşmaktadır.

Başlıca yetersizlikler ise, gençliğin devrimci öncü gücünün örgütlenmesinin zayıflığı, işletmelerdeki örgütlenmenin güçsüzlüğü ve gençlere yönelik bir siyasi ajitasyon ve propagandanın eksikliğidir.

Halk mücadelesinin temel yönünü izlediği ölçüde, koşullara uygun mücadele ve amaçlara, yasal ve yarı-yasal propaganda, eylem ve örgütlenme biçimlerine yöneldiği ölçüde önümüzdeki aylarda genç emekçiler hareketinin önünde, geniş gelişme perspektifleri açılacaktır.

Öğrencilerin hareketi her zaman güçlü bir kitle hareketi olmuştur. Bu hareketin başlıca temelleri yasal birlikler ve devrimci öncü gücü de Komünist Öğrenciler Birliği (UEC) dir.

Geçtiğimiz öğretim yılında hükümet şiddet tedbirleriyle hareketi sindirmeye çalıştı. Okullardaki faşist baskı hiçbir zaman bu denli şiddetli olmamıştı. Okul içi polislerin (gorillerin) saldırıları ve toplantıların silahla dağıtılmasıyla başlatılan baskı, öğrencileri zorla askere almaya kadar da vardırılmıştır.

Buna rağmen, baskı amacına ulaşamadı ve daha sağlam bir direnişe, daha güçlü kitle eylemlerine neden oldu. Lizbon'da 3 Mayısta polisin müdahale ederek ateş açması büyük boykotlara ve gösterilere yol açtı. Birçok okulda "gorillerin" faaliyeti yasaklandı. Tüm öğrenci hareketleri baskıya karşı direnişi içermektedir. Bu mücadele, hareketin başlıca yönlerinden birini oluşturmaktadır.

Diğer önemli mücadeleleri şöyle sıralayabiliriz: Öğrenci birliklerini faşizmin tasfiye tuzaklarına karşı koruyan ve ilericilerin ortak adaylarının kazanmasını sağlayan öğrenci birliklerinin Yönetim Kurulu Seçimleri; eğitimin düzeltilmesi için mücadele çerçevesi içinde düzenlenen genel öğrenci toplantıları ve boykotlar; sokak gösterileri ve toplantılarda alınan kararlar yoluyla sömürge savaşlarına karşı yürütülen eylemler; Vietnam halkıyla dayanışma hareketi, kültürel ve ilerici nitelikte çeşitli girişimler.

Sanayi ve meslek okulları ve liselerdeki eylemin ilerlemesini de (toplantılar, bazı dersleri boykot vs. gibi) belirtmek gerekir.

Öğrenci hareketi lâfazanlara karşı hararetli bir mücadele içinde gelişmiştir ve bu lâfazanların çoğunlukla kışkırtıcı ve sorumsuz bölücü faaliyetleri öğrencilerin giderek daha sertleşen direnişi ile karşılaşmıştır.

Öğrenci birlikleri hareketi devam etmektedir. Bu hareketin en büyük özelliği durumun sürekli değişken oluşudur. Öğrenciler artık kit-

le halinde harekete geçmeyi, saldırıya kalkmayı, baskıya cevap vermeyi, bir başarısızlıktan sonra yeniden inisyatifi ele geçirip kavgayı başlatmayı öğrendiler.

Öğrenci birlikleri hareketi kendisini daha iyi savunmayı, elde edilen her olanaktan daha iyi yararlanmayı öğrendiği ölçüde ilerde daha da önemli başarılar elde etmek için bütün koşullara sahip olacaktır.

Önümüzdeki aylar içinde hızlanacağını umduğumuz halk mücadelesi döneminde, öğrenciler Demokratik Direniş'le sıkı işbirliği ve ortak bir kitle birliği çizgisi içinde harekete olumlu bir biçimde katılabilirler.

6. DİĞER MÜCADELE CEPHELERİ

Komünist Partisi, halk mücadelesinin, özellikle anti-tekelci kesimlerin çoğunluğunu içeren tabaka ve sınıfların da katılması ile ve çok çeşitli amaçlar uğruna birçok cephede ilerlediğini daha önce de vurgulamıştı.

Henüz az sayıda bölgede olmakla beraber köylüler hayati çıkarlarını kararlı bir biçimde savunmaktadırlar. Prestimo'da ortak topraklarının savunulması için sürdürülen mücadelenin başarıya ulaşmasından sonra, Orman Hizmetleri'nin ormanları halka geri vermek zorunda kaldığını hatırlamak gerekir. Yangınların sebep olduğu zararların karşılanması için ve bu durumdan faydalanan selüloz tekellerinin manevralarına karşı verilen mücadele de hatırlardadır. Yeni bir "Bağ Kanunu" tasarısına ve bağ fidanlarının sökülmesine karşı verilen mücadele; korporatif örgütlerin zorla koyduğu vergilere karşı eylemler henüz unutulmadı. Bazı yerlerde, köylüler belediye yönetimlerinin denetimini ellerine geçirdiler (Juntas de Freguesia), bu da onların mücadelesine destek oldu.

A Terra gazetesi köylü hareketinin bir aracı olarak önemli bir rol oynadı ve oynamaktadır.

Aydınlar demokratik hareketin ve onun örgütlerinin içinde her zaman önemli bir rol oynarlar. Şu andaki siyasi koşullarda örgütlenme hareketi, örgütlenme özgürlüğü için verilen mücadelenin temel biçimini oluşturmaktadır. Aynı şekilde, bilgi verme, fikirleri yayma ve faşist yasakları yenme, basın, haberalma ve ifade özgürlüğü için temel müca-

dele biçimini oluşturur. Yazarların, denemecilerin ve gazetecilerin geniş, sağlam ve yürekli faaliyetlerini de belirtmek gerekir. Portekiz Yazarlar Birliği'nin kurulması ve Haziran ayındaki yönetim kurulları seçimi anlamlı bir başarıdır. Uluslararası büyük sorunlar, dostluk ilişkilerinin kurulması ve diğer halklarla alışveriş konusunda da özellikle Avrupa Güvenlik Konferansı'nın girişimlerini ve Sovyetler Birliği'ne yapılan eğitim ziyaretlerini sayabiliriz. Onları satın almak için gösterdiği bütün çabalara rağmen, faşizm, karşısında halklar arasındaki dostluk ve barış için, özgürlük ve kültür için kararlı biçimde mücadele eden Portekizli aydınları bulmaktadır.

Mesleki çıkarlarını savunmak için yürüttükleri eylemler, aydınların faşist siyasete karşı yürüttükleri mücadelenin önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Doktorların, özellikle stajyerlerin ve orta öğrenimdeki öğretmenlerin yaygın hareketi sürmekte, bu, Porto'da toplantılar ve grevler biçiminde kendisini göstermektedir.

Örgütlenme düşmanı bazı unsurların düşüncelerinin aksine, Demokratik Kadınlar Hareketi önemli adımlar atmıştır. Hareketin canlılığı ve potansiyeli ulusal düzeyde, bölgelerarası toplantılarla, nüfus sayımına ilişkin çeşitli ulusal girişimlerle, 8 Mart günüyle, Aveiro Kongresiyle, Catarina Enfemia'ya saygı gösterisiyle, sömürge savaşlarına karşı protestolarla, çeşitli dökümanlar, anketler, dostluk toplantıları, yardım fonları oluşturulması ve aktif unsurlarıyla kendini kanıtlamıştır.

Kadınların işçi sınıfı hareketi içinde, baskıya karşı ve genel af için verilen mücadelede öğrenci hareketi içinde, genç emekçilerin ve diğer kesimlerin kavgalarında önemli roller oynadıkları gözönüne alınırsa, Portekiz Demokratik Kadınlar Hareketinin gelecek için umut verici olduğu anlaşılır.

Kooperatiflerdeki hareket, dokuz tanesinin kapatılmasıyla doruğuna ulaşan sert, yasa-dışı ve keyfi baskı sonucu yavaşlamıştı. Buna rağmen hareket devam etmektedir ve demokratların bunda önemli etkisi vardır. Buralarda, duruma uygun esnek eylem biçimlerine başvurulduğu ölçüde yeni mevziler kazanmak ve hareketi güçlendirmek için gerekli koşullar vardır.

Çoğunluğu yabancı sermayeye bağlı tekelci grupların büyük mağazalarından ve süpermarketlerinden büyük zararlar gören tüccarlar direniş hareketlerine girişmektedirler.

Ülkenin her yerinde, halkın çıkarlarını savunmak için verilen mücadelede önemli ve çok sayıda eylemlere rastlanmaktadır (sağlık koşulları, hava kirlenmesinin önlenmesi, elektrik, su, ulaşım, lojman, alış-veriş yerleri vs. için verilen mücadeleler). Dilekçeler yazılmış, gösteriler ve yürüyüşler düzenlenmiştir. Porto ve Lizbon'da kiraların artmasına karşı bir kampanya yükselmekte ve Meclis'i kanunun onaylanmasını geciktirmeye zorlayarak ilk başarısını kazanmaktadır. Apulia'da keten toplayan binlerce emekçi, kendilerinden çalınan topraklar üzerine inşa edilmiş burjuva evlerini ve çitleri yıkıp zarar veriyorlar. Tarifelerin yüksekliğinden ve hizmet kalitesinin kötülüğünden şikayetçi olan Vila Franca demiryolu yolcuları, biletçilerin dolaşmasını önlüyorlar ve kimse bilet parasını ödemiyor. Bu arada, Demokratik Hareketin, Casal de Marco yangınından sonra Loures Demokratik Komisyonu ve hava kirlenmesine karşı Barreire Demokratik Komisyonu gibi girişimleri de belirtmemiz gerek. Çeşitli toplumsal tabakaları içine alması, amaçlarının çeşitliliği ve saflarının genişliği, halk mücadelesinin anti-tekelci niteliğinin kanıtı olmaktadır. Rejime karşı verilen mücadele şimdiden bütünü içinde büyük bir ulusal kitle hareketi olmuştur. Bu hareketi tek bir devrimci fırtınaya dönüştürmek gerekmektedir.

7. "TEK BİR FIRTINA" İÇİN

Geçen Mart ayında, siyasi ve ekonomik durumun tahlilini yapan Portekiz Komünist Partisi, "işçi sınıfı, demokratik güçler, halk kitleleri için büyük bir taarruza girişme olanağının gerçekten varolduğu" sonucuna ulaşmıştır.

Yeni büyük bir taarruz herşeyden önce, halk mücadelesinin çeşitli cephelerinde, somut acil amaçlar için kısmi eylemlerin gelişmesi anlamına gelmektedir: İşletmelerde ve sendikalarda, limanlarda ve köylerde, silahlı kuvvetlerin içinde, çeşitli genç emekçi örgütlerinde, öğrenci birlikleri ve diğer derneklerde, demokratik hareketin içinde ve özerk örgütlerde eylemlerin gelişmesi.

Ücretlerin yükseltilmesi ve işçi sınıfının diğer haklarının kazanılması; hayat pahalılığının önlenmesi ve PIDE-DGS'nin işkencelerinin son bulması için; soruşturmalar sırasında avukatların hazır bulunması ve siyasi tutukluların serbest bırakılması için; sendikalarda seçimlere ve emekçilerin kendi öz yönetimlerinin ve iradelerinin tanınması için;

kötü beslenmeye karşı ve silahlı kuvvetlerin keyfi idaresine karşı ve cezalandırmaların sona ermesi için verilen mücadele yoğunlaştırılmalıdır ve bu mücadele, amaçlarından çoğuna erişebilir.

İşletme, sendika, genç emekçiler, öğrenciler, kadınlar, demokratik hareket vb. gibi çeşitli kesimlerin birbirlerinden neredeyse tamamen soyutlanıp su geçirmez bir torba içinde çalıştıkları dönemin aşılması ve aynı girişim içindeki çeşitli kesimlerin karşılıklı dayanışma gösterilerinin ve birbirlerine katkılarının sıklaşması, halk mücadelesinin gelişmesinde olumlu bir olgudur.

Bu açıdan, özellikle anlamlı olan olayları şöyle sıralayabiliriz: 1 Mayıs günü, nüfus sayımı kampanyası, Aveiro Kongresi, sömürge savaşma karşı verilen mücadele ve Matosinhos balıkçıları ve Abelheira emekçileri ile dayanışma hareketleri. Bu eğilimi güçlendirmek için herşeyi yapmak gerekirken, her kesimin kendine özgü niteliklerini, görevlerini ve örgütlenme ve eylem biçimlerini de gözden kaçırmamak gerekir. Her kesimdeki mücadele süreci ve genel olarak halkın mücadelesi, bu koşulları gözönünde bulundurmayan hareketlerden ve bir kesimin diğerine karşı yönetici ve pederşahi eğilimlerinden zarar görür.

Büyük bir yeni taarruz başlatmak için, uygun koşullardan yararlanmak ve tüm kesimlere acil somut amaçlar için mücadele uyarısını vermek yolunda ciddi bir çaba gerekmektedir.

Şu andaki koşullarda, tek bir mücadele fırtınasına ulaşmak amacıyla tüm kesimlerdeki mücadelenin yoğunlaşması, büyük bir taarruz için gerekli canlılığı yaratmak bakımından esastır.

Faşist Millet Meclisi "seçimleri"nin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan siyasi eylemleri yoğunlaştırma olanağı diğer kesimleri küçümsemeye değil, her yerde faaliyetin yoğunlaştırılmasına çaba harcamaya götürmelidir. Kitlelerin siyasi mücadelesinin gelişmesi, işletmelerdeki hak arama mücadelelerini, sendikal hareketleri, gençlik ve kadın hareketlerini, köylerdeki, tarlalardaki, kışlalardaki mücadeleleri, yani çeşitli amaçları olan tüm halk mücadelesini kolaylaştırır, uyarır ve bir adım ileriye götürür. Aynı şekilde mücadelenin çeşitli kesimlerindeki ilerleme de siyasi mücadelenin gelişmesi, faşist Millet Meclisi "seçimleri" sırasında kitlelerin büyük bir siyasi kampanya başlatabilmeleri için olağanüstü önem taşımaktadır.

PORTEKİZ VE AVRUPA(*)

Portekiz Komünist Partisi Ocak 1974'deki Brüksel toplantısına katıldı.

Parti genel sekreteri konuşmasında Portekiz'de sürdürülen mücadelelerin ve uluslararası siyasetin çeşitli görünümleri ışığında Partisi'nin durumunu açıkladı. Oldukça sınırlı kalan böyle bir derleme kitabında PKP'nin uluslararası durumun evrimi hakkındaki değerlendirmelerinin ayrıntılarına giremiyoruz ve genel sekreterinin işçi ve komünist partileri Avrupa Konferansındaki konuşmasının da ancak özetini verebiliyoruz. Fakat konuşmanın bu konuda son derece aydınlatıcı olduğunu belirtmeden geçemeyiz.

Sömürge savaşları, faşizmin Avrupa tekelci grupları ile bütünleşme girişimleri, binlerce Portekizli emekçinin yabancı ülkelerde bulunması, uluslararası işçi sınıfı hareketi tarafından ayrıntıları pek bilinmeyen zor koşullarda verilen mücadeleye hakim olan bilinç ve kararlılık, PKP'nin özel çabalarının nedenini açıklar. PKP uluslararası işçi sınıfı hareketinde saygınlığı olan bir partidir. Örneğin, 1968 Ağustosunda sosyalist ülkelerin Çekoslavakya'ya yaptığı müdahaleyi desteklediği herkesçe bilinir.

(*) Alvaro Cunhal'ın PKP adına kapitalist Avrupa ülkelerinin Komünist Partiler Konferansı'ndaki konuşması (Ocak 1974).

Aşağıdaki metin, Alvaro Cunhal'in Avrupa sorunları ve Nisan'dan birkaç ay önce ülkesindeki durum hakkındaki yorumlarını içermektedir.

Kapitalist Avrupa ülkelerinin şu andaki durumu, bu konferansa ayrı bir özellik vermektedir. Ülkelerimizin her birinde durumun aynı olmadığı muhakkaktır. Partilerimizden her birinin karşısına çıkan sorunlar farklıdır. Ayrıca, objektif nedenlerin varlığı ile açıklanamayacak görüş farklılıkları vardır. Bütün bunlar, ortak noktaları tanımlamak istediğimizde güçlükler yaratır.

Bununla birlikte, tüm bu güçlüklere karşın, bu konferansın yapılması için gerekli nedenler vardır. Kapitalist Avrupa'nın kendine özgü sayısız sorunları partilerimizi ortak olarak ilgilendirmektedir. Tekellerin hükümetlerinin politikasına hep birlikte cevap verebilmemiz, kapitalist Avpura düzeyinde geniş kitleleri ilgilendirebilecek somut amaçlı girişimlerde bulunabilmemiz için bu sorunları acil olarak birlikte incelememiz gerekiyordu.

1. AVRUPA'DA DETANT:

Konferansımız, uluslararası durumda özellikle Avrupa'da detant politikasında ve farklı toplumsal sistemlerdeki devletlerin barış içinde birarada yaşamalarında kaydedilen ilerlemelerle kendisini belli eden önemli değişikliklerin geliştiği bir zamanda başladı.

Bu evrim; emperyalizmin hergün derinleşen buhranı, SSCB'nin ve diğer sosyalist ülkelerin başarıları ve ulusal kurtuluş hareketlerinin zaferleri ve kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketinin gelişimi ile belirlenen dünya güçleri dengesindeki değişiklik sayesinde meydana gelmiştir. SSCB ve sosyalist topluluğun kararlı barış politikası, gerçekleştirilen ilerlemelerin başlıca nedenlerinden biridir.

Bu değişikliklerin sağlamlaşması ve güçlenmesi her zaman için toplumsal ilerleme ve barış güçlerinin kararlı eylemlerine bağlıdır. Emperyalizmin saldırgan niteliği değişmemiştir. Güney Vietnam'da, Kamboçya'da, Orta-Doğu'da, Güney Afrika'da sürekli olarak savaş, saldırı ve gerilim ocakları yanmaktadır. Şili olayında olduğu gibi, faşist diktatörlüklere sağlanan destek ve diğer Latin Amerika ülkelerine gerici

diktatörlüklerin yerleştirilmesi, Amerikan emperyalizminin, özgürlükçü halk mücadelesini başarıbildiği oranda tüm olanaklarıyla engellemeye kararlı olduğunu ortaya koyar. Bununla birlikte toplumsal ilerleme yanlısı güçler, birleştikleri takdirde evrimi, barış ve detant yönünde güçlendirerek devrimci süreci hızlandırabilirler.

PKP yeni uluslararası durumun ve özellikle Avrupa'da detantın, halkların ve emekçilerin ve Portekiz halkının kavgasına uygun koşullar yarattığını kabul etmektedir.

Soğuk savaş faşist ve sömürgeci hükümete çok yarar sağlamıştır. Portekiz hükümeti NATO'ya girip ülke topraklarının bir kısmını yabancı askeri üslere terketti. Afrika'da "güneyden gelen komünist tehdide karşı Avrupa'yı savunduğunu" ifade eden, en saldırgan emperyalist çevrelerin sadık kuklası faşist hükümet bu yaptıklarına karşılık diplomatik destek, silah ve kredi yardımları sağlamıştır ve hâlâ da sağlıyor. Bu yardımlar olmasaydı ne üç sömürgede savaşı sürdürebilir ne de Portekiz halkının özgürlük arzusunu uzun süre bastırabilirdi.

Avrupa'daki yeni uluslararası hava güçlü bir demokratik kamuoyunu karşılarında bulan Avrupa'nın kapitalist hükümetlerinin Portekiz hükümetine bu yardımı sağlamalarını güçleştirecektir. Diğer taraftan, yine bu yeni uluslararası hava, Portekiz halkının ve Portekiz sömürgeleri halklarının mücadelesine yabancı hükümetler de dahil olmak üzere yeni kesimlerin destek olmasını sağlayacaktır.

Avrupa Güvenlik Sorunları Konferansı'nın gerçekleştirilmesi uluslararası ve Avrupa'daki durumun evriminde büyük öneme sahip bir olaydır.

Portekiz hükümeti Sovyet tuzağı olarak itham ettiği konferans tasarılarına uzun süre karşı çıkmıştır. Emperyalizmin hizmetindeki bu uluslararası kışkırtma siyasetinin maskesini düşüren Partimiz, ilk andan itibaren hükümetin bu konferansa katılmasını ve sonuçta varılacak olan barışçı kararları onaylamasını ve imzalamasını zorlamak gerektiğini savundu.

Portekiz hükümetinin sonunda konferansa katılmaya karar vermek zorunda kalmasını, faşist hükümetin bir yenilgisi, barış, demokrasi ve sosyalizm güçlerinin bir adım ileri gitmesinin ifadesi olarak ele almaktayız. Hükümetin Konferansa katılması, sömürgeci ve faşist siyasetini izlemesini kolaylaştırmayacak, aksine güçleştirecektir.

Farklı toplumsal sistemlere sahip devletler arasındaki ilişkileri ve görüşmeleri, karşılıklı siyasetleri benimseme ile karıştırmamak gerekir. Portekiz hükümeti BM'e kabul edilmekle birlikte dış desteğini en ufak şekilde genişletemedi. BM'de faşist ve sömürgeci siyaset her gün yerilmekte ve maskesi düşürülmektedir ve Portekiz hükümetinin siyasi tecriti her gün artmaktadır. Böyle bir duruma, Lizbon'un da katıldığı Avrupa oturumlarında niye rastlanmadığını anlamıyoruz.

Barış içinde birarada yaşamanın, dünyadaki statüko'yu koruma önerisi ile yani ne Doğu'da karşı-devrimlerin ne de Batı'da devrimlerin kabul edilemeyeceği bir anlaşma ile ilgisi yoktur. Barış içinde bir arada yaşama bizim devrimci mücadelemizi hiç bir şekilde engellememektedir. Biz bundan eminiz. Farklı toplumsal sistemlere sahip devletler arasında ilişkiler yönündeki kaçınılmaz eğilim, Portekiz halkının SSCB ve sermaye sömürüsünden kendisini kurtarmış diğer ülkelerin aktif desteğine güvenmesi gerçeğine gölge düşürmeyecektir.

Portekiz halkı, uzun yıllardan beri faşizmin gayretiyle dış ülkelerden tecrit edilmişti. Avrupa'daki yeni durumun önemli ve ani bir yansıması da, bu tecritin yavaş yavaş kaldırılmasıdır.

Sosyalist ülkelerle olan ilişkiler de dahil olmak üzere, uluslararası temas ve ilişkilerin genişlemesi bu tecriti şimdiden kırmaya başlamış ve bu durum, halkımızın mücadelesinin gelişmesine gözle görülür yararlar sağlamıştır.

Avrupa emperyalizminin bazı çevreleri detant ve güvenlik yolunu hâlâ tıkamaya çalışmaktadırlar ve asıl üzücü olan da bu yolda Avrupa halklarına karşı Çin diplomasisinin entrikaları tarafından desteklenmeleridir. Bu çevreler daha başlamadan çeşitli şartlar koşarak Avrupa Konferansı'nın gerçekleşmesini sabote etmeye çalışıyorlar. NATO'yu yenileştirmek ve Ortak Pazar'ı sosyalist ülkelere karşı yeni bir askeri siyasi ittifakın desteği haline getirmek için planlar yapıyorlar. Daha önceden devletlerarası ilişkilerde elde edilen sonuçları suçluyorlar. Kışkırtıcı ve dizginlerinden boşanmış bir anti-sovyetik kampanya ile soğuk harbi yeniden alevlendirmeye çalışıyorlar.

Böyle bir kampanyanın amaçları çeşitlidir: kitleler karşısında komünistlerin ülkülerini gözden düşürmek ve kitleleri sosyalizm kavgasından uzaklaştırmak; komünist partilerin etkinliğine darbe indirmek ve bu partilerle sosyalist ülkeler arasında çatlaklar yaratmak. Bugünkü ko-

şullarda bu kampanyanın başlıca amaçlarından biri de Avrupa güvenliğine ve detanta giden yolu tehlikeye sokmaktır.

Elde edilen sonuçları onaylamak için, Batı Avrupa'da yeni saldırgan bir askeri blokun oluşmasına karşı çıkmak için, silahsızlanma ve yabancı üslerin kaldırılmasında NATO'ya karşı, anti-sovyetizme karşı mücadelede ortak, yoğun bir eylem geliştirilmesinde partilerimizin çıkarı vardır. PKP kendi yönünden bu amaçları öngören her türlü girişime katılmaya hazırdır.

2. BUHRAN VE ENTEGRASYON:

Kapitalizmin genel buhranı, kapitalist dünyanın döviz ve altın rezervlerinin yarısından fazlasına, ihracatının yarısına, sınai üretimin üçte birine sahip olan gelişmiş ve sanayileşmiş Avrupa'yı kökünden sarsmaktadır.

Gelişme hızının ani kesilmeleri ve aşırı istikrarsızlığı, enflasyon, her gün yeni sıçramalar getiren para buhranı, spekülasyon dalgaları, ticari savaşın şimdiden görülen belirtileri, birdenbire ortaya çıkan enerji krizi, kapitalist yapıyı sarsmaktadır. Tekelci kapitalizm artık kendi yarattığı sömürü mekanizmasını yönetemez hale gelmiştir.

Emperyalist faaliyet çemberinin sosyalist devrimler ve ekonomik bağımsızlık ve özgürlük yoluna giren sayısız ülkeler yüzünden iyice daralması karşısında sömürünün daha da yoğunlaşmasına, her ülkenin kendi bünyesinde çelişkilerin ve sınıf mücadelelerinin keskinleşmesine, Amerikan emperyalizmi ile herşeye rağmen ona belli bir haraç veren Avrupa kapitalist ülkeleri arasındaki rekabetin artmasına tanık olunmaktadır.

Avrupa ekonomik entegrasyonu süreci, tekelci devlet kapitalizminin ve sermayenin uluslararasılaşmasının gelişiminin bir ürünü ve unsurudur. Ortaklarının beraberlerinde getirdikleri çelişkilerle parçalanmış olmasına rağmen en gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerin tekelci büyük gruplarının bütünleşmesi olan bu birlik, dünya piyasasında rekabeti, zayıf rakiplerin yutulmasını veya egemenlik altına alınmasını, geri kalmış ülkelerin işgücü ve kaynaklarının sömürülmesini, yatırımlar sahasının genişlemesini öngörür. Bu siyaset, en gelişmiş ülkeleri pençesine alan buhran yüzünden ülkelerin her biri ve tümü tarafından daha da aç gözlü ve egoist bir biçimde uygulanmaktadır.

Avrupa entegrasyonu siyaseti ve süreci, Avrupa'nın en geri ülkesi olmasına karşın uluslararası tekellerle bütünleşmiş tekelci gruplar tarafından yönetilen ve hükmedilen Portekiz'i doğrudan doğruya etkilemektedir. Gelişme hızı düşmektedir. Ticaret dengesi açıkları, devlet giderlerinin yarısına erişmektedir. Enflasyon, kıtadaki en yüksek hıza ulaşmaktadır. Devlet gelirlerinin % 40'ını yutan sömürge savaşları yüzünden genel durum giderek gerilemektedir.

Tekelci gruplar ve faşist hükümet, halk kitleleri ve Portekiz ulusal çıkarları zararına bu güçlüklerden sıyrılmak, yatırımları hızlandırmak, savaşın bedelini ödemek ve uluslararası pazarda rekabetçi bir güç kazanmak istiyor. Ücretleri dondurup çalışma hızını yoğunlaştırıyorlar. Köylülüğün yıkımını hızlandırıyorlar. Baskıcı niteliği gitgide artan sistemle vergileri çoğaltıyorlar. Merkezileşmeyi ve yoğunlaşmayı hızlandırıyorlar. Portekiz ekonomisini giderek yabancı emperyalizmin ellerine terkediyorlar.

Ekonomik entegrasyon, Portekiz ekonomisinin bağımlılığının ve görece geriliğinin bir nedeni olarak ortaya çıkmaktadır. Dün Yediler Bölgesinde, bugün Ortak Pazar'la imzalanan anlaşmalar; işte faşist hükümetin ülkemizi mahkum ettiği kader budur.

Komünist Parti böyle bir siyasete kesinlikle karşı çıkmaktadır. Ülkemizi, niteliksiz bölük-pörçük girişimlerin gerçekleştirildiği ve ucuz el-emeğinden yararlanılan yabancı emperyalizmin uydusu bir ekonomiye sahip olmaya mahkum eden böyle bir uluslararası iş bölümüne karşıyız. Portekiz'in kaynaklarını uluslararası tekellere terkeden ve ülkemizin gelecekteki bağımsız ekonomik gelişimini tehlikeye atan böyle bir siyasete karşıyız.

Diğer kardeş partiler gibi bize de, çeşitli ülke emekçilerinin tekellerin siyasetine ve kapitalist sömürüye karşı ortak eylem koymaları gerekli görünmektedir. Her ülkede, o ülkenin kendine özgü sorunlarına uygun biçim, yöntem ve emirlerle düzgün biçimde yürütülecek böyle bir eylemin, çokuluslu şirketlere ve AET şirketlerine karşı çok etkin olacağına inanıyoruz.

Bize göre, Ortak Pazarın siyaseti ve niteliği, onu oluşturan kurumların biçimsel olarak demokratikleşmesiyle değiştirilemez. Bu siyaset ve niteliğin ancak üye ülkelerdeki tekel iktidarlarının yerini işçi sınıfı

ve ortaklarının almasıyla değişebileceği gayet açıktır. Ancak o zaman, tekniğin ve bilimsel devrimin toplumsal hayatı uluslararasılaştırdığı bir dönemde, kaçınılmaz ve gerekli olan uluslararası iş bölümü ve entegrasyon süreci, kapitalistlerin hizmetinden çıkarak emekçilerin ve halkların hizmetine girebilir.

Portekiz'de toplumsal ilerleme siyaseti gerçek ulusal bağımsızlık mücadelesinden ayrılamaz. Şu veya bu biçimde aynı sorun diğer ülkelerde de ortaya çıkar. Amerikan emperyalizmine karşı bağımsızlık, kapitalist girişimcilerin hükümetleri tarafından korunan çok uluslu tekellerin yayılma faaliyetlerine karşı bağımsızlık, iktisaden güçsüz ülkelerin güçlü emperyalist ülkeler karşısında bağımsızlığı Avrupalı ülkelerin bağımsızlığı olmadan Avrupa'nın bağımsızlığından söz edilemez.

Bağımsızlık siyaseti, tekel iktidarından kurtuluştan ve her ülkede tekelci olmayan tabaka ve sınıflarla ittifak halindeki işçi sınıfının kısa vadede gerçekleştirebileceği köklü bir toplumsal dönüşümden ayrı düşünülemez.

3. PORTEKİZ'DE GÖÇLER :

Tekelci devlet kapitalizmi koşullarında ve kapitalist Avrupa'nın Ortak Pazar hegemonyası altında, göç sorunu bir çok ülkenin ekonomik ve toplumsal hayatında büyük önem taşımaktadır.

Kapitalist gelişimin eşitsizliğinin ifadesi olan kitlesel emekçi göçleri, uzun zamandır kendiliğinden bir olay olmaktan çıkmıştır. Vasıfsız el-emeği ithali, gelişmiş sanayi ülkelerinin gelişme politikasının "planlama"sında yer almaktadır.

El-emeği ihraç eden ülke olarak Portekiz'de sorun özellikle ciddi görünümler almaktadır. 1961 yılından 1972'ye kadar yaklaşık 1 milyon 250 bin emekçi göç etti. Göç edenlerin sayısı, nüfus artışını aşmaktadır ve Portekiz'de 1960'dan 1970'e kadar mutlak bir nüfus düşüşü kaydedilmiştir.

Buna karşılık Portekiz'de tekeller, binlerce Afrikalı emekçiyi (özellikle Cap-Vert'den) getirerek el-emeği ithaline başlamakta ve bu emekçileri Portekizli emekçilerinkinden daha zor çalışma ve hayat ko-

şullarını kabullenmeye zorlanmaktadırlar.

Göç, ülkemizde büyük bir ulusal sorun haline gelmiştir. Bu, faşizmin ülkemizi mahkum ettiği sömürge savaşının ve sefaletinin getirdiği bir sorundur. Ve bu sorun, Portekiz'in ekonomik bağımsızlığını, gelişimini ve geleceğini de ilgilendirmektedir.

Faşistler Portekiz'in ne tarıma ne sanayiye uygun olmadığını keşfettiler. Portekiz büyük yabancı tekellere bağımlı bir yan ekonomi olmaya ve onlara "hizmet sunmaya" uygundu. İşgücü ihracı ise bu "ulusal uygunluğun" bir bölümüdür.

Bu tür görüşlere ve bu tür siyasete karşı koyan Partimiz, Portekiz'i yüzyıllık gerilikten ve emperyalizme bağımlılıktan kurtarmak için mücadele etmektedir. Ülkemizin genel geri kalmışlığının ve Portekizli emekçilerin emperyalist ülkelerdeki gelişim sorunlarının çözümünün bedelini ödemelerini istemiyoruz.

Ülkemizin, gittikleri yerde en vasıfsız işleri yapan ve buhran dönemlerinde kapı dışarı edilen emekçileri sağlayan bir kaynak olmaktan çıkması için mücadele ediyoruz. Faşist hükümetin yabancı hükümetlerle imzaladığı el-emeği temini anlaşmalarına itiraz ediyoruz.

Faşizmin baskısından ve tekelci egemenlikten kurtulmuş bir Portekiz için, kendisini gelişmiş ülkelerden ayıran mesafeyi gitgide azaltan, yaşam düzeyinin hızla yükselmesini sağlayan en iyi işgücümüzün sürekli dışa akışını durduran, göç edenlerin kendi arzularıyla geri dönmelerini sağlayan, Portekizli emekçilerin kendi öz yurtlarında daha güzel, özgür ve bağımsız bir yaşam kurabilmek için şevk ve arzuyla çalışabilmelerine olanak sağlayan bir gelişme politikasını savunuyoruz.

Bu siyasi dönüşümde, Avrupa'daki bir milyon göçmenin de oynayacakları bir rol vardır. Partimiz bu mültecileri, Portekiz'deki ulusal bağımsızlık, özgürlük, barış ve sosyalizm davasına kazanmayı görev bilmektedir.

Bu emekçilerin acil sorunlarına gelince; durumlarının düzeltilmesi, eşit işe eşit ücret sağlanması, mesleki ayrımın durdurulması, düzgün lojmanların sağlanması ve toplumsal haklardan yararlanabilmeleri için mücadele etmek gereklidir. Biz bu amaçlar uğruna Portekiz'deki Afri-

kalı emekçiler için mücadele ediyoruz. Portekizli mülteciler konusunda ise, kardeş partilerin ve sendikal örgütlerin onların çıkarlarını savunmak için gösterdikleri faaliyetleri hararetle değerlendiriyoruz.

Emekçilerin kitle halinde göçünün yarattığı sorunların çerçevesinde hergün proleter enternasyonalizmi ve dayanışması daha bir belirginleşmektedir. Partimiz Portekizli mültecilere bulundukları ülkenin işçileri ile sıkıca birleşerek mücadele etmelerinin bir görev ve gereklilik olduğunu göstermektedir ve her zaman kardeş partilerle, ortak bir ilgi gerektiren bu temel sorunun çeşitli yönlerini incelemeye hazır olduğunu bildirir.

4. PORTEKİZ'DE DURUM:

Tekellerin hükümetlerinin siyaseti, emekçilerin ve demokratik güçlerin giderek büyüyen mücadelesini karşısında bulmaktadır. Bu mücadeleye cevap olarak, çeşitli ülkelerde baskı tedbirleri, otoriter eğilimler faşist ve faşizan provokasyon ve eylemler artmaktadır.

Avrupa'da üç faşist diktatörlüğün varlığı özel bir dikkati gerektirir, Portekiz'deki hakkında birkaç söz söyleyelim:

Salazar'ın yok olmasından ve Marcelo Caetano hükümetinin kuruluşundan bugüne dek geçen beş yıl içinde, rejimin sözde "liberalleşmesi"nden çok söz edildi fakat rejimin niteliği değişmedi. Aynı şekilde siyasetinde de temelde hiç bir şey değişmedi. En temel özgürlükler her zaman reddedildi. Sömürge savaşı ve baskı sürüp gidiyor.

Bununla birlikte durumun üç yönü vurgulanmaya değer: Rejimin güçlük ve çelişkilerinin artması, uluslararası planda tecrit oluşun büyümesi ve halkın mücadelesinin ilerlemesi.

Ülkede ekonomik durum ciddileşmektedir. Çeşitli tekel grupları arasındaki rekabet ve çatışmalar keskinleşmektedir. Rejimin içerden tecriti büyümektedir. Bizzat faşist kampın içinde ayrılıklar, bölünmeler ve ayrılmalar görünmektedir. Sömürgeciliğin ve faşizmin en alçakça görünümleri karşısında, rejimin geleneksel desteği Kilise bile, tereddüt içinde olmasına rağmen olup bitenlerden uzak durmaya çalışmaktadır. Sömürge savaşları ülkenin cılız insan ve madde kaynaklarını yu-

tan bir girdaptır. Bu savaşlar Portekiz'de ve ülke dışında gitgide daha yaygın ve daha sert bir biçimde mahkum edilmekte ve bir çok kapitalist Avrupa ülkesiyle ilişkilerde güçlükleri çoğaltmaktadır.

Sıkı bir birlik halindeki demokratik hareket, önemli gelişmeler kaydetmektedir. Bütün anti-faşist politik kesimler, komünistler, sosyalistler, ilerici katolikler harekete katılıyorlar.

Binlerce Portekizlinin katıldığı 1973 Ekimindeki kitlelerin büyük siyasi kampanyaları, faşistlerin engelleme ve bozma çabalarına rağmen anti-faşist hareketin, geniş halk tabanı olan ve Portekiz siyasi hayatının içine nüfuz eden bir güç olduğunu onaylamıştır.

Son aylardaki grevler; faşist sendikaların içinde bile gelişen sendikal hareket, öğrenci ve emekçi gençlik hareketleri; sömürge savaşına karşı mücadele; kadınların hareketi; söz özgürlüğü ve Avrupa güvenliği için, baskıya karşı somut amaçları olan özerk demokratik hareketler, halk mücadelesinin sağlam atılımını ve örgütlenmenin güçlendiğini açığa vurmaktadır.

Bu durum, baskıyı ve demagojiyi arttıran faşist hükümeti manevralar tezgahlamaya zorlamaktadır. Fakat şurası da kesindir ki; faşistler demokratik özgürlüklere boyun eğerek kendi ölüm fermanlarını imzalamayacaklardır. Portekiz halkının kurtuluşu ancak onun kendi eseri olabilir.

Anti-faşişt hareketin öncüsü olan Partimiz, zaten varolan geniş birleşik cepheyi güçlendirmek, halk kitlelerinin mücadelesini yoğunlaştırmak ve daha üst düzeye yükseltmek ve nihayet Portekiz halkını özgürlüğün fethine götürmek uğruna çabalarını ve fedakarlıklarını boşa harcamamaktadır.

Bize göre, Portekiz'deki durum her zaman doğru değerlendirilmemektedir. Faşizm geçmişteki bir olay değildir. İşçi ve halk hareketinin kapitalist sistemi tehdit edecek noktaya geldiği her yerde, faşizm tehlikelerine karşı aşırı uyanık bulunmak gerekmektedir. Faşist diktatörlüklerin tasfiye edilmesi için verilen mücadele tüm halkların yararınadır.

Öte yandan, Portekiz faşizmi, emperyalist saldırının ve gericiliğin ihmal edilemeyecek önemde bir üssünü oluşturmaktadır. Yakın tarihte, Orda Doğu'daki kritik bir dönemde Pentagon, İsrailli ilhakçılara silah yardımını Azorlardaki hava üsleri sayesinde sağlayabildi.

Sonuç olarak, Portekiz diktatörlüğünün içinde bulunduğu güçlükler büyüktür ve halkın mücadelesi ilerlemektedir. Portekiz'de faşist diktatörlüğün son bulmasının, kapitalist Avrupa'nın siyasi haritasında önemli yankıları olacaktır.

Tüm bunlardan Portekiz halkının ve diğer Avrupa ülkelerinin halklarının mücadelesi için uluslararası dayanışmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

Bazı ülkelerde Portekiz'deki durumla ilgili bilgiler farkedilir şekilde düzelmiştir ve bu bakımdan kardeş partilerin faaliyetinin rolünü belirtmek gerekir. Fakat herşeye rağmen Portekiz halkının mücadelesi her zaman hakettiği yankıya rastlamamaktadır.

Diğer taraftan dayanışma özellikle baskının kurbanlarına karşı dayanışma görüntüsüne büründü. Böyle bir dayanışma şüphesiz çok gereklidir çünkü, faşist sertlikler, tutuklamalar, işkenceler, ağır cezalara mahkumiyetler Portekiz'de günlük olaylardır. Bununla birlikte, durum başka tür bir dayanışmayı da gerektirmektedir. Örneğin, Caetano hükümetinin siyasetine karşı protestolar ve Portekiz sömürgeciliğine ve faşizmine karşı tüm yardımlarını kesmeleri için Avrupa kapitalist ülkelerinin hükümetlerine baskılar gibi.

Şu anda Avrupa kamuoyunda Portekiz sorunlarına karşı büyük bir ilgi vardır. Portekiz'deki demokratik hareketin birleşik niteliği, komünistler, sosyalistler, ilerici katolikler arasındaki birlik, bir çok ülkede halkımıza yönelik dayanışma eylemlerinin de birliğini kolaylaştırmaktadır.

Bu ilgi, Portekiz sömürgesi olan ülkelerdeki halkların mücadelesi ile de pekişmektedir. Hükümetin bu ülkelere karşı sürdürdüğü savaşın dehşeti tüm dünyanın nefretini uyandırmaktadır.

Bu son değerlendirme Portekiz siyasi hayatının merkezinde bulunan fakat tüm kapitalist Avrupa için önemli olan bir başka soruna gö-

türmektedir: Sömürgecilik ve yeni-sömürgecilik sorunu.

5. PORTEKİZ SÖMÜRGECİLİĞİ

Avrupa'nın batısında, diğer kıta halklarının vahşice baskıya uğratılmasının ve sömürülmesinin zengin deneylerine ve eski bir geleneğine sahip bir burjuvazi tarafından yönetilen dünyanın en güçlü emperyalist ülkeleri yoğunlaşmıştır. Sömürgeciliğin çöküşü Avrupa emperyalizmine ağır bir darbe indirmişti. Fakat sömürgecilik henüz tamamen temizlenmemişti ve emperyalist ülkeler, diğer halkları hakimiyetleri altına alabilmek için yeni biçimler bulmaktan geri kalmıyorlar.

Portekiz'de tekelci gruplar geleneksel sömürgecilik yöntemleriyle son derece geniş toprakları hakimiyetleri altında tutmaya devam ediyorlar. Buralarda yaşayan halkların haklı kavgasını boğmaya çalışarak, katliamlarla, napalm bombardımanlarıyla, temerküz kampları, tutuklamalar, işkence ve sakatlanmalarla üç yerde sömürge savaşını sürdürüyorlar.

Portekizli komünistler olarak bizler, sömürge savaşlarına karşı mücadeleyi, Portekiz sömürgeciliğine son vermek için ve Portekiz sömürgelerinin halklarına tamamen ve derhal bağımsızlık hakkının tanınması yolunda verilen mücadeleyi kutsal bir görev biliyoruz. Portekiz halkının mücadelesiyle kardeş halkların mücadelesinin birbirine bağlı olduğunu düşünüyoruz. Tutumumuz hem yurtsever hem de enternasyonalisttir çünkü Portekiz'deki durumun da açıkça gösterdiği gibi, başka halkları ezen bir halkın özgür bir halk olmadığı kesindir.

Partimizin siyaseti emekçiler, gençlik ve demokratik güçler tarafından geniş ölçüde izlenmektedir. Savaşa karşı siyasi bir hareket gelişmektedir. Afrika'ya gitmeyi reddeden 100.000'den fazla genç askerden kaçtılar ve 1961 yılından beri yasa-dışı olarak yurt dışına göçettiler. Kışlalarda direniş eylemleri çoğalmaktadır. Sömürgeci askeri aygıt Portekiz topraklarındaki dokunulmazlığını kaybetti.

Afrika halklarının bağımsızlık mücadelelerini silahla ezmekten ve Portekiz halkının savaşa karşı direnişini baskıyla önlemekten aciz kalan sömürgeciler, özellikle Mozambik ve Angola'da ulusal bağımsızlık hareketlerine sekte vuracak olan sözde bir "siyasi çözüm"ün yani ikin-

ci bir savunma hattının hazırlığına girişmişlerdir. Burada, oluşum halindeki bu yeni manevraya dikkatleri çekiyoruz. Gerçek bir tehlike oluşmaktadır ve derhal maskesini düşürmek gerekir.

Ulusal özgürlük hareketinin yöneticileri bir çok kereler Portekiz halkına karşı değil, sömürgecilere karşı mücadele verdiklerini söylediler. Mesajları halkımız tarafından duyulmuş ve anlaşılmıştır. Biz buradan Gine-Bissau, Mozambik, Angola halklarına ve bağımsızlık mücadelesinin yönetici devrimci örgütleri PAIGC, Frelimo ve MPLA'nın kahraman yöneticilerine, Portekiz sömürüsü altındaki diğer halklara sesleniyor ve hepinize bir kez daha duyurmak istiyoruz ki; Portekiz halkı ve komünistleri sizinle beraberdir! Sömürge savaşlarına ve sömürgeciliğe karşı olan mücadelemiz, sizler ülkenizin geleceğini özgür ve bağımsız olarak tayin etmedikçe bitmeyecektir!

Şayet Avrupa'nın en fakir ve en geri ülkesi Portekiz hâlâ sömürgelere sahipse ve bunları elinde tutabilmek için Afrika'da savaşlar sürdürüyorsa bu, Avrupa'nın Fransa, İngiltere, F. Almanya gibi büyük emperyalist ülkelerinin ve Portekiz jandarmalarından yararlanarak bu topraklardaki halkların zenginliklerini sömüren Birleşik Amerika'nın yardımlarına dayandığı içindir. Bununla birlikte bu durum, Batı Avrupa emperyalizminin diğer kıtalarda uyguladığı sömürünün küçük bir bölümünü temsil etmektedir. Avrupa kapitalizmi hâlâ büyük bir mideye ve keskin dişlere sahiptir.

Yeni-sömürgeci siyasetle kesinlikle mücadele edilmelidir. Bugün tekellerin temsilcileri tarafından göklere çıkarılan sözde "azgelişmiş ülkelere yardım"ın amaçlarını ve bedelini de ilan etmek gerekir. Çünkü tekelci burjuvazi iktidarda olduğu sürece, bu "yardımın" geri kalmış ülkeleri sömürme ve bağımlılık altına alma aracı olarak kullanılmasına çalışacaktır.

Kapitalist Avrupa ülkelerinin proletaryası Avrupa emperyalizminin sömürdüğü ülkelerin halklarıyla dayanışmakla yükümlüdür. Önemli olan her ülkede hakim burjuvazinin sömürgeci ve yeni-sömürgeci siyasetine karşı mücadele vermektir. Bu arada, uluslararası düzeydeki eylemlerin de büyük etkileri olabilir.

Portekiz Komünist Partisi kendi yönünden, başta Portekiz sömürgeciliğinin yürüttüğü alçakça savaşa yüreklilikle karşı koyan Gine-Bis-

sau, Mozambik ve Angola halklarına olmak üzere, emperyalist saldırının, egemenliğin ve sömürünün kurbanı olan halklara yönelik dayanışmanın ortak girişimlerine katılmaya hazırdır.

Partilerimizin varlık nedeni ve tarihi görevleri, işçi sınıfını ve müttefiklerini sosyalist devrime götürmektir.

Her ulusun kendine özgü koşullarının farklılığı gözönünde bulundurulursa, yeni toplumun oluşması için gerekli çözümlerin ve iktidarın ele geçirilmesine giden yolun farklılığı da kaçınılmaz şekilde ortaya çıkar. Dünyadaki her sosyalist devrim kendi özelliklerini ve özgünlüklerini getirerek Lenin'in öngörüşünü onaylamıştır. Gelecekte de her devrim için aynı şey söz konusudur.

Ülkelerimizden hiçbirinde, şimdiye kadar zafer kazanan ondört sosyalist devrimin oluştuğu şu veya bu duruma benzer bir durum olmayacaktır. Partilerimizden hiç birisi için şu veya bu Partiyi taklit etmek sözkonusu değildir. Devrimler taklit ve kopya edilmez. Bugün sosyalizmin bir "modeli" yoktur ve bir Batı Avrupa sosyalizm "modeli" olmayacaktır da. Dünyanın diğer tüm ülkelerinde olduğu gibi, Batı Avrupa'da da sosyalizm kitlelerin ve devrimci öncülerinin yaratıcı faaliyetinden doğan özgün çözümler sunacaktır.

Yarın sonsuz bir sevinçle, "Fransa'ya özgü sosyalizm"i, İtalya'da gerçekleştiği biçimiyle sosyalizmi ve bu Konferansa katılan diğer ülkelerdeki sosyalizmin zaferini kutlayacağız. Portekiz'e gelince Partimizin orak çekiçli kızıl bayrağı üzerine tüzüğe uygun olarak Portekiz ulusal renklerinde iki kurdelenin asılması tesadüfi değildir. Portekiz'de de aynı şekilde ülkenin somut koşulları ve devrimci süreç, soyalizme ulusal özelliklerini işleyecektir.

Demek ki, her parti, ülkesine özgü koşullarda karşı karşıya kaldığı sorunların çözümlerini ve sosyalizme giden yolu, bağımsız ve yaratıcı biçimde aramalıdır.

Bununla birlikte, her parti Ekim Devrimi ve diğer sosyalist devrimlerin tarihi deneylerini gözönünde tuttuğu ve sosyalist devrimin evrensel ve genel temel niteliklerini unutmadığı sürece bu yolu ve bu çözümleri bulabilir.

Siyasi iktidarın işçi sınıfı yönetimindeki emekçiler tarafından ele geçirilmesi ve üretim araçlarının toplumsal mülkiyetinin kurulması, temel dönüşümleri meydana getirir. Bu dönüşümler farklı biçim ve süreçlerle gerçekleştirilebilir. Burjuva devletinin yerini emekçilerin devletinin alması da devrimin temel unsurudur. Paris Komününden yakın olaylara kadar tarihi deneyler, sosyalizmin zaferi için iktidara geçmenin yeterli olmadığını göstermektedirler. Aynı zamanda sosyalizmi korumasını ve sağlamlaştırmasını bilmek de gereklidir. Bunu başarmak, her zaman işçi sınıfı ve müttefiklerinin arzusuna bağlı değildir, bu, sömürücü sınıfların dış ve iç dirençlerinin keskinliğine, biçimlerine, yöntemlerine ve derecesine de bağlıdır.

Sosyalizm fikri Avrupa'da geniş kitlelere yayılmıştır. Bu durum her ülkede, kitlelerin kapitalist sömürüden aldıkları derslere, Komünist Partilerin faaliyetine ve önemli bir ölçüde sosyalizmin canlı örneğine; tüm sömürülenlerin, baskı altında tutulanların ve sosyal adaleti arayanların üzerindeki çekici gücüyle sosyalizme bağlıdır.

Kitleleri sosyalizm kavgasından uzaklaştırmak için emperyalist propaganda, sosyalist ülkelerdeki ve özellikle Sovyetler Birliği'ndeki gerçekleri gözden düşürme kampanyası geliştirmektedir. Kendi öz ülkelerinde en temel özgürlükleri yadsıyanların (örneğin Portekiz faşistleri) sosyalist ülkelerde anti-komünist faaliyetler ve unsurlar için özgürlük talep etmeleri komiktir. Müttefiklerimizden bazıları benzer önerilerde bulunmakta ve Partimizin de aynı şeyi yapmasını telkin edecek kadar ileri gitmektedirler. Biz bu yolu tanımıyoruz. Uğruna mücadele ettiğimiz sosyalizmi varolan sosyalizmin karşısına çıkarırsak, gerçek sosyalizmin "bize yaramayacağını" söylersek, etkinliğimizin başlıca temellerinden birini yıkmış, kitleleri sosyalizm mücadelesinden uzaklaştırmış oluruz. Portekiz'deki sosyalizm kendine özgü bir çok yönüyle, diğer ülkelerdeki sosyalizmden farklı olacaktır. Fakat ne tür olursa olsun Portekiz'deki emekçilere ve halk kitlelerine "yarayacak" hem de "çok" yarayacaktır.

Sosyalizm kavgamızın ayrılmaz bir parçası da diğer sosyalist ülkelerin başarılarını tanıtmak, sosyalist ülkelerle ve tüm ülkelerin kardeş partileri ve işçi sınıfı ile dayanışma ve dostluğu güçlendirmektir.

Bu konferans büyük enternasyonal komünist hareketimizin çerçevesi içindedir. Tüm kıtalar ve tüm ülkeler emekçilerinin ve işçi sını-

fının özlem ve çıkarları birliğinden doğan, komünist hareketin evrenselliği ve bölünmezliğinden yanayız. Hareketimizin ilerlemesi, proletarya enternasyonalizmi ve marksizm-leninizm temeli üzerine kurulmuş ideolojik bütünlüğün ve birliğin geniş ölçüde güçlendirilmesine bağlıdır.

Bu Konferansta, kapitalist Avrupa ülkelerindeki sorunlarla ilgili bir ortak eylem yönünde anlaşmaya vararak, Sosyalist Avrupa ülkelerinin kardeş partileriyle tüm Avrupayı ilgilendiren sorunları ve bütün ülkelerin kardeş partileriyle de dünya sorunlarını incelemeye hazır olmalıyız. Bu konuda fikir alışverişinde bulunmanın zamanıdır.

Bu Konferanstan daha güçlü çıkacağına inandığımız partilerimiz arasındaki işbirliği ve dostluk diğer ülkelerin kardeş partileriyle olan işbirliği ve dostlukların gücünden ayrı düşünülemez. Bu nedenle buradan, kimi iktidarda olan kimi yasal, kimi yasa-dışı bulunan ve bazan çok güç koşullarda kavga veren tüm kardeş partileri selamlıyoruz.

Avrupanın bu içinde yaşadığımız, çalıştığımız ve mücadele verdiğimiz bölümünde köklü demokratik dönüşümler sağlamak için verilen mücadelede, emekçilerin çıkarlarının savunulması için verilen mücadelede, barışçı, ilerici ve demokratik tüm güçleri bararaya toplama gerekliliği üzerinde partilerimizin görüşleri birleşmektedir.

Portekiz Komünist Partisi bu dönüşümlerin Portekiz'de gerçekleşebilmesi için diğer anti-faşist güçlerle birlikte hareket etmektedir ve edecektir.

Aynı zamanda Partimiz, bu Konferansta belirlenen ortak eylemlerin amaçlarına uygun olarak diğer Portekiz siyasi güçlerinin de uluslararası birlik girişimlerine katılması için çalışmaya hazırdır.

ASKERİ HAREKET GÖKTEN İNMEDİ

25 Nisan askeri ayaklanmasının ardından Portekiz Komünist Partisi genel sekreteri Alvaro Cunhal, ülkesinde açılan siyasi perspektifler ve güncel durum hakkında Humanite gazetesi ile bir görüşme yaptı. Fransız Komünist Partisi yayın organı bu görüşmeyi 29 Nisanda yayınladı.

SORU : 25 Nisan askeri ayaklanmasının başarısı, Caetano hükümetinin yıkılması ve bugüne kadar rejimin adamları olan askerlerden oluşan bir cuntanın demokratik nitelikteki tedbirleri nasıl açıklanabilir?

CEVAP: 25 Nisandaki başarılı askeri hareket gökten düşmedi. Bu olay, faşist rejimin iç buhranı, sömürge savaşının siyasi, toplumsal ve ekonomik sonuçları, Portekiz sömürgeciliğinin ve faşizminin uluslararası düzeyde tecrit ve mahkum edilmesi, Angola, Mozambik, Gine-Bissau'daki kurtuluş hareketlerinin başarıları ve Portekiz halk mücadelesinin büyük atılımı, tarafından belirlenen uzun bir sürecin vardığı bir noktadır.

Bütün bu faktörler faşizmi destekleyen tabanın giderek daralması ve halk mücadelesinin ve demokratik hareketin ulaştığı düzey ve boyut gözönüne alınmazsa ne 25 Nisan hareketi ne de onu izleyen olayların hızlı gelişimi anlaşılamaz.

GÜÇLÜ BİR ULUSAL HAREKET:

Portekiz halkının politikleşmediği ve durgunluğu hakkındaki dış ülkelerde zaman zaman rastlanan görüşler kesinlikle yanlıştır. Gerçek

oldukça farklıdır. Sürekli ve katı bir baskıya karşı koyarak faşist rejime karşı yürüyen halk mücadelesi, güçlü bir ulusal kitle hareketine dönüşmüştür.

Komünist, sosyalist ve katoliklerin katıldığı birleşik demokratik hareketin gördüğü geniş destek geçen ekim ayında, hareketin ikiyüzbin kişinin katıldığı iki yüze yakın mitingle gerçekleştirdiği kampanya ile bir kez daha kanıtlanmıştır. İşçi sınıfının örgütlü gücü, birkaç aydan beri ülkede yayılan grev dalgalarında, binlerce emekçinin katıldığı toplantılarda, üye sayısı yarım milyona yaklaşan birçok faşist sendikayı hükümet yönetiminden koparan sendikal harekette bir kez daha belirmiştir. Gösteri, toplantı ve boykotlarıyla eğitim hayatını bazan aylarca felce uğratan öğrenci hareketi, tüm yasal öğrenci birliklerini kontrolü altına almıştır. Aynı şekilde genç emekçilerin ve kadınların hareketi de halk mücadelesinin önemli kesimlerini oluturur.

Sömürge savaşına karşı verilen mücadele güçlü bir kitle hareketine dönüşmüştür. Savaşa son verilmesi için yapılan zorlamalar tüm ülkede giderek artmıştır. Savaşa başlandığından bu yana, yüzbinden fazla asker kaçağı ve çağrıya uymayan asker bulunduğu bildirilmektedir. Devrimci eylemler belli bir süreden beri sömürgeci askeri aygıtı zedelemeye başlamıştır.

Böylece, silahlı kuvvetler içindeki hoşnutsuzluk gitgide kendini daha fazla gösteriyordu. 1973 başlarından beri, beş piyade alayı, beş topçu alayı, dört hava üssü, altı deniz kuvvetleri ünitesi, sekiz eğitim okulu ve çeşitli sivari üniteleri ile askeri hastahaneler, levazım depoları vs. olmak üzere toplam elliden fazla askeri ünitede askerlerin, assubaylarin ve genç subayların çeşitli direniş eylemleri kaydedildi. Silahlı kuvvetler artık rejimin sağlam dayanağı değildi. Silahlı kuvvetleri özgürlük kavgasına kazanma mücadelesi önemli başarılar kazanmıştı.

ORDUDAKİ DURUM:

Özellikle 1973 Haziranından sonra gelişen ve Nisan ayaklanmasının örgütlü temelini sağlayan "yüzbaşılar hareketi" bir yandan rejimin subaylar düzeyindeki çatışma ve çelişkilerini öte yandan da artan sayıda subayın demokratik hareketin temel arzularıyla bütünleşmelerini dile getiriyor. Siyasi olarak bu hareket çok heterojendi. Hareket için-

de General Spinola'nın birçok taraftarı, demokratlar ve hatta aşırılar vardı. Bununla birlikte, bu sonuncular hareketi aşırı gerici bir darbeye sürüklemek isteyince sahayı terketmek durumunda kaldılar. Bazan yüzlerce subayın katıldığı geniş toplantılarda hakim fikir, sömürge savaşlarına ve faşizme son vermek için ordunun müdahale etmesi gerektiği şeklinde olurdu.

Bütün bu durum; silahlı kuvvetlerin başarısını ve özgürlüklerin getirilmesini, Kurucu Meclis'in serbest seçimlerle seçilmesi işini ulusal selamet cuntasına havale etmesini açıklar. Bütün bunlar aynı şekilde demokratik hareketin taleplerine cevap verebilecek ilk tedbirlerin alınmasını ve geniş halk kitlelerinin demokratik nitelikteki bu tedbirlere aktif olarak katılması ve desteklenmesini açıklar.

25 Nisan ayaklanması askeri bir grubun ani bir darbesi değil fakat, tartışma ve karar almada demokratik ve açık yöntemleri benimsemiş geniş bir subaylar hareketinden doğan bir eylemdi. Tüm çelişik, özel ve özgün nitelikleri ile silahlı kuvvetlerin hareketi ve son günlerdeki olaylar Portekiz demokratik devrim süreci içinde yer alırlar.

SORU: Komünist Partinin general Spinola'nın Ulusal Selamet Cuntasının askeri ayaklanmasına ve programına karşı tutumu nedir?

CEVAP: 25 Nisan askeri hareketi siyasi durumdaki köklü bir değişikliği ifade eder. Partimiz, faşist diktatörlüğün tamamen tasfiye edilmesi için, sömürgeci savaşa son verilmesi ve demokratik özgürlüklerin getirilerek demokratik bir rejimin kurulması için harekete geçen Silahlı Kuvvetler Hareketi subaylarını hararetle selamladı.

İğrenç siyasi polis örgütü PIDE-DGS'nin etkin biçimde ortadan kaldırılmasını, tüm siyasi tutukluların serbest bırakılmasını ve basın özgürlüğünün getirilmesini halkımızın ve demokratik güçlerin büyük zaferleri olarak selamlıyoruz.

Partimiz, demokratik güçler ve halk kitleleri tarafından uzun zamandan beri istenilen şeyleri ve 25 Nisandan beri hergün ve heryerde görülen kitle gösterilerinde halkın ısrarla üzerinde durduğu talepleri karşılayan bütün tedbirleri aktif bir biçimde destekler ve destekleyecektir.

GERÇEK BİR DEMOKRATİK REJİMİN KURULMASINDA KOMÜNİST PARTİSİ

Yeni iktidar gerçekten demokratik bir rejimin kurulmasını istiyorsa ve eylemleriyle bunu kanıtlamaya devam edecekse faşist gericiliğe karşı iktidarla aynı safta çarpışmaya kararlıyız. Faşist gericilik iktidarı yeniden ele geçirecek olursa ülkeyi, 25 Nisan hareketinin subaylarını, ve demokratik güçleri ve halk kitlelerini kanlı bir baskının içine atacaktır.

Bir Kurucu Meclis için özgür seçimlerin düzenlenmesi, bizim programımızda da yer alan bir noktadır. Gerçekten özgür olduğu takdirde bu seçimlerin halkımızın yaşamında tarihi bir dönüm noktası oluşturacağına inanıyoruz.

Yaklaşık yarım yüzyıllık faşizm döneminden sonra şu andaki koşullarda, serbest seçimlerin en iyi garantisinin, tüm liberal ve demokratik siyasi kesimlerin katılacağı bir geçici hükümet olacağına inanıyoruz. Bu yönde Partimiz kendi sorumluluklarını yüklenmeye hazırdır.

Sömürge sorununda ise Cunta, ana sorun olan bu konu hakkında ulusal düzeyde bir tartışma açmayı kabule hazır olduğunu ilan etmektedir. Bu tür bir tartışma, demokratik güçler tarafından uzun zamandan beri istenmekteydi. Doğal olarak böyle bir tartışma, tüm siyasi güçlere kendi görüşlerini savunma özgürlüğü tanınarak yapılmalıdır.

Biz Partimizin siyasetini bir kez daha belirtiyoruz. Sömürge savaşına son vermek için, Gine-Bissau Devletini tanımak ve Angola ile Mozambik'e hemen ve tam bağımsızlık hakkını vermek için en kısa zamanda görüşmelere başlamak gereklidir. Yeni biçimler altında Portekiz sömürgeciliğini sürdürmeyi amaçlayan bir siyaset savaşa son veremeyeceği gibi Portekiz'deki ekonomik, siyasi ve toplumsal durumu da kaçınılmaz olarak daha kötüye götürecektir.

SORU: Portekiz'deki siyasi durumun gelişimi ne yönde olacaktır?

ÇEVAP: Uzun faşizm yılları boyunca ilk kez diktatörlüğün toptan tasfiyesi ve demokratik bir rejimin yerleşmesinin Portekiz halkının kısa süre içinde ulaşabileceği bir şey olduğunu belirtiyoruz.

Ayrıca, böyle bir amaca ancak demokratik güçlerin sağlam bir

birliği, halk kitlelerinin mücadelesi, halk güçlerinin demokratik, askeri ve liberal güçlerle ittifakı ile erişilebileceğini belirtiyoruz. Kardeşlik, karşılıklı dayanışma, Portekiz'de demokratik bir rejimin kurulması için mücadele eden askerlerin ve halkın mücadele birliğinin geliştirilmesi ve genişletilmesi gereklidir.

Şu anda demokratik hareketin temel amaçlarından vazgeçen ve beklemeyi yeğleyen sağ oportünizmi olduğu kadar, baskı yolunun kolayca açılmasına sebep olabilecek olan silahlı kuvvetlerle halkın birleşme sürecini durduran ve siyasi hayatın demokratikleşmesini engelleyen sol oportünizmi de tehlikeli görüyoruz. Önümüzdeki aylar, Portekiz'in uzun seneler boyunca geleceğini belirliyecektir.

Faşist hükümet devrildi. Çok olumlu bazı ani tedbirler alındı. Fakat rejim tamamen yıkılmadı. Tüm özgürlükler henüz getirilmedi. Faşistler hâlâ Devlet aygıtında ve ekonomik hayatın kumandasında önemli yerlerde bulunuyor. Bir Karşı-Devrim darbesi tehlikesi var. 25 Nisanda doğan iktidarın bir askeri diktatörlük biçiminde kristalleşmesini de önlemek gerek. Son günlerde elde edilen sonuçların sağlamlaştırılması, faşizmin toptan tasfiyesi ve demokratik bir rejimin yerleşmesi hâlâ zorlu bir siyasi mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Kazanmak için, demokratik ve halk hareketinin örgütlü güçlerini hızla yüz misline çıkarmak gerekmektedir.

En kısa zamanda (ben "en kısa zaman" derken haftaları değil, en yakın günleri ve saatleri kastediyorum) karşılanması gereken asgari gereklilikler vardır. Örneğin; demokratik harekete sendikal harekete, öğrenci birliklerine, kadınlara ve mücadelelerini baskılar altında sürdürdükleri halde Caetano hükümeti zamanından beri yasallaşmayı arzulayan bütün demokratik nitelikteki kesimlere genç emekçilere tam bir eylem özgürlüğü tanınması.

Bununla birlikte bu sadece bir ilk adımdır. Seçimlerin özgürce yapılması için, ayrıca bir demokratik seçim kanunu, halkın kontrol ettiği seçim sayımı ve bizzat seçimlerin kontrolu, siyasi partilerin hakları ve özgürlükleri gibi etkin demokratik özgürlüklerin getirilmesi gerekmektedir. Bu temel bir amaçtır.

Bu konuda anti-komünist bir eleme tehlikesine işaret etmek isteriz. On yıllar boyunca faşist diktatörlüğe karşı verilen mücadelenin

başlıca gücü ve baş mimarı olan, bu mücadelede bugüne kadar başkalarınınkiyle karşılaştırılamayacak derecede büyük fedakarlıklarda bulunmuş olan Parti, Komünist Parti, gizliliğe mahkum olduğu sürece, Portekiz'de özgürlük yok demektir.

Portekiz'de özgürlüğün en güvenilir göstergesi Komünist Parti'nin yasallaşması olacaktır.

Yaklaşık yarım yüzyıllık faşist baskıdan sonra, gerçek özgürlük perspektifleri Portekiz halkının önünde açılmaktadır. Önümüzdeki aylar Portekiz'in uzun yıllar boyuncaki geleceğini belirleyecektir.

Her zaman olduğu gibi şimdi de komünistler tüm güçlerini, geniş halk kitlelerinin ve emekçilerin özlem ve çıkarlarının savunulmasına, ülkemizi sonunda özgürlük, barış, bağımsızlık ve toplumsal ilerleme yoluna sokacak demokratik bir rejimin yerleşmesine harcamaktadırlar.

PKP'nin haftalık yayın organı Avante, bu başlık altında, geçici hükümetin devlet bakanı olan Alvaro Cunhal'in bir basın konferansını haber veriyordu. Cunhal 18 Mayıs'ta Lizbon'da Portekizli ve yabancı bir çok gazetecinin sorularını cevaplandırdı. Aşağıda Avante'nin 24 Mayıs 1974 tarihli 2. sayısında yayınlanan tutanağı yayınlıyoruz.

25 Nisan hareketi ile ilgili ilk soruyu A. Cunhal şöyle cevaplamıştır:

Bu hareket köklü bir halk tabanına sahiptir ve halkımızın en acil özlemlerinin ve iradesinin bir ifadesidir. Burada iki faktör çakışmıştır: bir yandan faşist rejimin subaylar düzeyinde cisimleşen iç çelişkileri ve güçlükleri, öte yandan Silahlı Kuvvetlerin Demokratik Hareketinde cisimleşen halkımızın derin hoşnutsuzluğu".

Demokratik özgürlüklerin eksikliğinden ve sömürge savaşından bahseden Cunhal, sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Hareket ulusal hayatın bu temel iki sorununa çözüm getirmek istiyordu. Ve buna başladı. Bazı temel özgürlükler getirildi. Sömürge savaşına çözüm yolları arıyoruz. Burada, halkların tüm sonuçlarıyla kendi kaderlerini tayin haklarına saygıyı içeren bir siyasi çözüm söz konusudur."

Daha sonra PKP genel sekreteri geçici hükümetin amaçlarını şöyle belirlemektedir: "Ele geçirilen demokratik mevzileri sağlamlaştırmak, faşizmin geri dönmesini önlemek, Portekiz toplumunun demokratikleşmesini hızlandırmak, Portekiz halkının istediği rejimi seçebileceği, sömürge savaşına son verebileceği özgür seçimleri düzenlemek." Cunhal'e göre:

"... bu amaçlara ulaşabilmek için iki koşul gereklidir: işçi sınıfı ve tüm demokratik güçlerin birliği ve halk kitlelerinin silahlı kuvvetlerle ittifakı."

Alvaro Cunhal bu ittifakın bozulmasının ülkenin demokrasi geleceğini tehlikeye sokacağını ifade etmektedir. "Biz kendi yönümüzden PKP olarak, işçi sınıfı ve demokratik güçlerin birliğini güçlendirmeye, halk kitlelerinin silahlı kuvvetlerle ittifakını bir daha bozulmamak üzere sağlamlaştırmaya çalışacağız. Bu birliğin ve bu ittifakın süreceğine ve sağlamlaşacağına inanıyoruz".

Daha sonra Alvaro Cunhal güncel sömürge savaşı sorununu ele alıyor.

"PKP'nin bu konudaki görüşü bilinmektedir ve bu PKP'nin programından da anlaşılmaktadır. Hükümet koalisyonunda bu sorun üzerinde çeşitli görüşler vardır. Aynı zamanda, ortak fikirlerin daha ileri gitmemizi sağlayacağına inanıyoruz: birincisi askeri bir çözümün mümkün olmadığı, çözümün ancak siyasi olacağı inancı. İkincisi, kısa zamanda sömürge savaşına son vermek gereği."

PKP genel sekreteri komünistlerin geçici hükümete katılmaları sorunu üzerinde bazı aydınlatıcı açıklamalarda bulunuyor:

"Devrimci süreç ülkelere göre farklılık gösterir. Eğer bundan birkaç ay önce size Batı Avrupa'daki en ilerici devrimci sürecin hangisi olduğunu ve hangi ülkede komünistlerin hükümete katılacaklarını sorsalardı, herhalde bu sıralamada Portekiz'in en son geleceğini söylerdiniz. Oysa böyle olmadı. Devrimci süreç karmaşıktır, düzensizdir, sürprizlerle doludur, belki de bu sürprizler sizce, bize göre olduğundan çok daha büyüktür".

Alvaro Cunhal, daha sonra yeni grev dalgasından ve hak arama mücadelelerinden doğan durum hakkında aydınlatmalarda bulunmuştur:

"Emekçilerin hayat düzeylerini ve ücretlerini yükseltme arzuları tamamen haklıdır. Elli seneye yakın bir süredir emekçilere sendikalarda ve başka tür örgütlerde örgütlenmek yasaklanmıştı. İstekte bulunma hakları yoktu. Faşizmin tek cevabı baskı oluyordu. Grev bir cinayet gibi ele alınıyor ve Ceza Kanunu tarafından cezalandırılıyordu. Bu kanunlar henüz iptal edilmedi. Fakat devrimci süreçten doğan yeni bir durum vardır.

Emekçilerin kendi sorunlarını çözmek için kendilerine özgü örgütlenme biçimlerinden yararlanmaları tamamen yasaldır. İşçi sınıfı hareketinin genişliği gayet normaldir ve durumu dramatize etmemek gerekir. Fakat demokratikleşme sürecinin uzamamasında da çıkarı olan kimseler vardır. Emekçilerin zorlamasına gerek kalmadan kendi girişimleriyle aniden sanayi kesimlerinde talep edilenden daha fazla oranda ücret artışlarını kabul eden bazı işletmeler biliyoruz.

Emekçilerin uyanıklığı büyük işletmelerin bu ani iyi kalpliliklerinin nereden geldiğinin sorulmasını gerektirmektedir. Sabırsız olmamalıyız. Başlıca güncel amaçlar için, karşı-devrime yolu kapamak için ve ülkemizde demokrasi yolunda yürüyebilmek için çabaları yoğunlaştırmak gereklidir."

GENÇLİK ÖN SAFTA

Genç emekçilerin ilk ulusal toplantısı 26 Mayıs günü Lizbon'da Spor Sarayında yapıldı. Binlerce genç 25 Nisandan önceki hareketlerinin muhasebesini yapmak için heyecanla biraraya geldiler. Sömürge savaşına karşı haykırılan sloganlar yanında "18 yaşında oy hakkı" ve "parasız eğitim" parolaları da işitiliyordu. Bir çok genç bahriyeli ve er üniformalarıyla oradaydılar. PKP genel sekreteri ve devlet bakanı toplantıya katılan gençlere önemli bir konuşma yaptı. Bu konuşma, Portekizli komünistlerin halka önerdikleri düşün ve mücadele konularını, bunları ne denli açık, dolaysız hiç bir sorunu hafife almadan dile getirdiklerini ve halkın karşısına da bakanlar kurulunda kullandıkları dille çıktıklarını gösterir.

Genç emekçilerin bu ulusal toplantısı Portekiz siyasi hayatının çok önemli bir anında gerçekleşti. Tüm halkımız, Portekiz'in geleceğini uzun yıllar için belirleyecek bir faaliyete girişmişti. Sorun, demokratik bir rejime kavuşmaya ve kurmaya gücümüz ve yeteneğimiz var mıdır, yoksa faşizmin başkaldırmasına ses çıkarmadan izin verecek miyiz, bunu bilmektir. Sorun, bizi barışa götürecek inisyatif, uyanıklık, siyasi anlayış ve yetenek var mıdır, yoksa aksine savaş sürecek midir, bunu bilmektir. Sorun işçi sınıfı mutlu bir yaşamı ve kültürü ele geçirecek midir, yoksa birkaç büyük tekelci grubun lüks ve refah içinde yaşaması uğruna binlerce Portekizlinin sömürülmesi sürüp gidecek midir bunu bilmektir. Alternatifler bunlardır. Bu alternatiflere karşılık biz belirleyici zaferin bizim elimizde olduğunu söylüyoruz.

Şu andaki durumdan büyük hedefler doğmakta ve bu hedefler güncel siyasi durumda genç emekçilerin önünde durmaktadır. Bu hedeflerden ilki, demokratik özgürlüklerin savunulması, sağlamlaşması, genişlemesi ve uygulanmasıdır. Bundan böyle özgürlüklerin kesinlikle sağlandığını ve hiçbir şeyin bu özgürlükleri tehdit etmediğini düşünmek ciddi bir hata olacaktır. Hayır arkadaşlar, faşist rejim tasfiye edilmesine rağmen devlet aygıtı içinde ve ekonomik hayatta halen önemli yerler işgal etmeye devam ediyor ve Portekiz'i geçmişin baskı ve terör dolu günlerine hatta arzuladığı sinsi proje gerçekleşince daha da karanlık günlere doğru sürükleyebilme umuduyla pusuda bekliyor. Böyle bir proje gerçekleşmeyecek.

Faşizmin tamamen ve kesin olarak Portekiz topraklarından sürüleceğine, demokratik özgürlüklerin sağlamlaşmış ve kökleşmiş hale geleceğine ve halkın bizzat kendisi tarafından seçilen demokratik bir rejimin yerleşeceğine kesinlikle inanıyoruz.

Bunun için, Portekiz halkının kesin, kararlı ve bilinçli bir mücadelesi gerekmektedir, genç emekçiler de bu mücadelede önemli bir rol oynayacaklardır.

Şu anda genç emekçilerin ve tüm gençliğin önünde duran ikinci hedef sömürge savaşına son vermektir. İzninizle, tehlikelerden ve fedakârlıklardan çekinmeden sömürge savaşına "hayır" diyebilen binlerce ve binlerce gence saygılarımı sunmak isterim.

Faşizmin, Portekiz halkıyla sömürge halklarının arasında bir kin duvarı çekmeye çalıştığı faşist dönemde, Portekiz gençliği yürekli mücadelesiyle, Gine, Mozambik ve Angola gençliğiyle yıkılmaz bir karşılıklı dayanışma ve kardeşlik bağları kurmuştur. Ortak kavgamızda hiçbir zaman kopmayacak bu bağlar, Portekiz halkının gelecekte özgür sömürge halklarıyla gerçekleştireceği işbirliğinin sağlam temellerinden biri olacaktır.

Sömürge savaşına son verme ve kesin bir çözüm getirme görevinin hâlâ çok güç bir görev olduğunu açıkça söylemeliyiz.

Geleneksel sömürge biçimlerinin yerine yeni-sömürgeci biçimler getirme tasarıları hiç de iyi bir çözüm sağlamayacaktır. Sömürge sorununun hallolması, sömürge savaşının ve sömürgeciliğin son bulmasın-

dan; halklara bağımsızlık ve kendi kaderlerini kendilerinin tayin hakkını tanımaktan başka bir şey değildir ve olamayacaktır. Bu yönde 25 Nisan kararlı bir adım oldu.

Bugün herkes, sömürge sorununun askeri çözümünün olamayacağını, asıl çözümün siyasi olduğunu bilmektedir. Bugün herkes, Gine, Mozambik ve Angola temsilcileriyle görüşmelere başlamanın gerekliliğine inanmaktadır. Zaten bazı görüşmelere de şimdiden başlandı.

Sömürge sorununu çözüme ve barışa ulaştıracağına inandığımız yeni bir süreç böylece başlamış oldu.

Asker kaçakları ve asilere ait bir iki söz söylemeden geçemeyeceğim. Bu gençler bugün halkımızın içine girdiği demokratik Portekiz'in kurulması süreci için gereklidirler. Geri dönmelerini istiyoruz. Fakat dönüşlerinde, tüm diğer Portekizli gençler gibi askerliklerini yapmaları gerekmektedir.

Şu anda, sömürge savaşının bitmemiş olmasına rağmen, silahlı kuvvetler içinde asker kaçaklarına ve asilere özel haklar tanıyan bir statünün getirilmesi doğru olmaz. Burada hararetle selamladığımız binlerce genç subay, asker ve bahriyeli, seçtikleri yol ve içinde bulundukları durumla, askerlik çağındaki gençlerin Portekiz halkına karşı görevlerini ancak silahlı kuvvetler içinde yerine getirebileceklerini göstermektedir. Bugün Portekiz hayatının demokratikleştirilmesine katkı sadece fabrikalardan, tarlalardan, okullardan, gençliğin çalışma ve yaşam sahalarından değil aynı şekilde üstelik daha da önemli şekilde silahlı kuvvetlerin tüm dallarından geçmektedir.

Emekçi gençliğin önündeki üçüncü hedef, sınıf çıkarlarının savunulması, en iyi yaşam ve çalışma koşullarının elde edilmesidir.

Portekiz gençliği özgürlüğü elde edebilmiştir ama sömürüden kurtulamamıştır. Emekçi gençlik her türlü ücret ve mesleki ayrımın yok edilmesi için mücadele vermelidir. Geçici hükümetin dün ilan edilen kararnamesinde yer alan "eşit işe eşit ücret" ilkesi gelecekte bu tür ayrımların tasfiye edilmesine giden yolu açmaktadır.

Emekçi gençlik, işgünü süresinin ve haftasının fazlalığına karşı, aşırı çalışma hızına karşı, genç emekçilerin ve memurların özel sömü-

rü biçimlerine karşı askerlik görevini yapacak yaşa gelmemiş olan gençlerin işsizlik sorununa karşı, düzenli meslek öğretimi için, parasız eğitim ve eğitimin her düzeyine ulaşabilmek için, sağlık, kültür, tatil, kitle sporları için mücadele etmelidir. Arkadaşlar, kanuni haklarınız için mücadele ederken, içinde bulunduğumuz siyasi durumu hesaba katacağınızdan eminiz. Özgürlüklerin sağlamlaştırılmasının, genişletilmesinin ve savunulmasının şu andaki öncelikli görevimiz olduğunu hesaplayabilirsiniz. Toplumsal çelişkilerin katılaşmasının, ekonomik hayattaki kargaşalık ve felcin bugün sadece karşı-devrimci faşistlerin işine yarayacağını hesaplayabilirsiniz. Faşizm genç emekçilere, sefalet, fiziki zayıflık ve cehalet vermiştir.

Portekiz'in, çocuklarına, genç emekçilerin kendilerini kendi gerçek ülkelerinde hissedebilecekleri, farklı, daha güzel ve yeni bir yaşam sağlamasını istiyoruz. Arkadaşlar, dün olduğu gibi, bugün ve yarın da daha iyi yaşam koşulları için vereceğiniz kavgada Komünist Parti'nin her zaman yanınızda olacağına sizi temin etmek isterim. Özgürlüklerin sağlamlaşması, sömürge savaşının son bulması, hayat koşullarının düzelmesi genç emekçilerin mücadelesinin güncel hedefleridir.

Bu geçici dönemin ötesinde, Kurucu Meclis seçimleri mücadelesini bekliyoruz.

Bu mücadeleye şimdiden ve kesin zafer kararıyla hazırlanmalıyız. Bu görevde, gençliğin önemli bir rolü vardır. Biz kendi yönümüzden, 18 yaşından itibaren gençlere oy hakkı tanınması için mücadele veriyoruz.

Portekiz'de demokratik bir rejimin yerleştirilmesi, mücadelenin şu andaki aşamasının temel hedefidir.

Fakat proletaryanın zorluklarla yoğrulmuş kesimi olan emekçi gençlik daha uzağı görür. Önünde sosyalist ülkelerin örnekleri vardır ve Portekiz toplumunda köklü değişiklikler için, toplumsal ilerleme için, insanın insanı sömürmesine son vermek için mücadele etmeyi öngörür.

(.....) Tüm çabalarımızı, elde edilen özgürlüklerin genişletilmesi, sağlamlaştırılması ve gerçekten uygulanması uğruna, Portekiz'de demokratikleşme sürecine katkıda bulunacak güçlü bir Genç Emekçi Hareketi'nin oluşturulması için yoğunlaştırmalıyız.

Devrimcileri niteleyen, sarfettikleri sözde-devrimci laflar değil, toplumsal değişmenin pratik sorunlarına çözüm getirmekteki etkin eylemleridir. Sözümüz bu dönüm noktasında halkımızı bölmeye çalışanlara, silahlı kuvvetlerle halk hareketi arasında çatlaklar ve çelişkiler yaratmak isteyenlere, saldırılarının bir numaralı hedefi olarak, demokratikleşme sürecinde ülkemizin başlıca siyasi gücü olan Portekiz Komünist Partisi'ni seçenlere ve böylece (içlerinden bazıları da bilinçli olarak) objektif olarak karşı-devrimin ve faşizmin çıkarlarını savunanlaradır.

Bu grupların şu günlerdeki eylemleri gerçek yüzlerini açığa çıkardı. Ne arıyorlar? Yaptıkları provokasyonlarla silahlı kuvvetlerin baskıcı bir müdahalesinin peşinde koşar gibiler. Amaçları silahlı kuvvetlerle halk arasındaki ittifakı bozmak veya engellemek ve böylece karşı-devrime yol açmaktan başka bir şey değildir.

Aşırı-devrimci hayallerin nerede bittiği ve faşist provokasyonla hesaplı bir karşı-devrim eyleminin nerede başladığı zor ayırt edilir. Sözde-devrimci lafazanlıklarla pişmanlıklarını ve karşı-devrimin kucağına düşmelerini gizlemeye çalışan bu kimseleri tecrit ederek, onlarla sıkı bir şekilde mücadele etmek gerekmektedir.

Yoldaşlar, Portekiz halkı tarihinin şimdiye kadar görülmemiş bir anını yaşamaktadır. Barış ve demokrasi mücadelesini kazanmanın gerçek olanakları vardır. Kendi halkımızın seçeceği siyasi ve toplumsal bir rejimi yerleştirme olanakları vardır.

Bunun için, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin birliği, tüm demokratik güçlerin birliği, halk hareketiyle silahlı kuvvetler hareketinin ittifakı vazgeçilemez koşullardır. Genç emekçilerin bulundukları her yerde bu ittifak ve birliği savunacaklarına eminiz.

Halk mücadelesinin her cephesinde, bulundukları her yerde genç emekçilerin bizi bekleyen siyasi kavganın ön saflarında yer alacaklarına inanıyoruz. Genç emekçilerin güçlerini diğer genç kesimlerle birleştireceklerine, özellikle Komünist Öğrenciler Birliğinin öncüsü olduğu öğrenci hareketiyle bütünleşeceklerine eminiz. Ayrıca izninizle, burada KÖB'ne kavga selamlarımızı iletmek isteriz.

İçinde her eğilimden genç emekçilerin bulunduğu ulusal bir hareket olan Emekçi Gençlik Hareketi'nin, gençleri işçi sınıfı ve

emekçi kitlelerin çıkarları, özlemleri ve amaçları doğrultusunda eğiteceğine eminiz. Emekçi Gençlik Hareketi'nin gençliği Gine, Mozambik ve Angola gençliği ile dayanışma içinde eğiteceğine eminiz.

Hareketin, gençliği yurdumuzun çıkarlarının savunulması, yani gerçek yurtseverlik idealleriyle ve bütün dünyanın genç emekçileri ile dayanışma, kardeşlik ve işbirliği idealleri içinde eğiteceğine, bütün ülkelerin işçi sınıfının öz karakterinden, çıkarlarının, arzularının ve hedeflerinin birliğinden doğan ilkeler içinde, proletarya enternasyonalizmi ilkeleri içinde eğiteceğine eminiz.

ÇOK KARMAŞIK BİR SÜREÇ

1974 Haziranı başında Alvaro Cunhal, Fransız Komünist Partisi'nin haftalık yayını France Nouvelle ile bir görüşme yaptı. Bu görüşmede Portekiz tarihindeki bu çok yoğun 45 günün dökümünü yapmaktadır. Bu görüşme aynı organın 11 Haziran 1974 tarihli sayısında yayınlandı.

SORU: Portekiz'deki genel durumu özetlemek istersek, kırk sekiz senelik faşizmden sonra kırk sekiz günlük özgürlük diyebiliriz. Sizce 25 Nisandan beri Portekiz'de oluşan başlıca siyasi dönüşümlerin şu anda bir ilk dökümünü yapmak mümkün müdür?

CEVAP: Sayabileceğimiz başlıca siyasi dönüşüm, faşist diktatörlüğün tasfiye edilip demokratik özgürlüklerin getirilmesidir. Bu muhakkak ki, siyasi durumun radikal bir değişimidir. İlk ay içinde, Caetano hükümetine karşı kazanılan askeri zaferin ilk günündeki siyasi tasarıyı birçok yönden büyük ölçüde aşarak çok hızlı ilerledik.

Bu, silahlı kuvvetlerle ittifaka girerek siyasi hayatın demokratikleşmesini ve faşizmin tasfiyesini öngören tedbirlere yeni bir dinamizm getiren güçlü bir halk hareketinin siyaset sahnesinde aniden belirmesiyle oldu.

Silahlı Kuvvetler Hareketi'nin program temeli üzerine, Sosyalist Partinin, Komünist Partinin ve diğer demokratik kesimlerin katılmasıyla geçici hükümetin kurulması, şu andaki siyasi durumun üç temel gerçeğini dile getirir.

Birincisi, 25 Nisan hareketinin örgütleyicisi Silahlı Kuvvetler Hareketi'nin hakim maddi gücüdür. İkincisi, Komünist Parti'nin tartışılmaz devrimci öncülüğündeki kitle hareketinin güçlülüğü, sağlamlığı ve genişliğidir.

Üçüncüsü, Portekiz siyasi hayatının demokratikleşmesi için vazgeçilmez koşul olan Silahlı Kuvvetler Hareketiyle halk hareketinin ittifakıdır.

Önümüzdeki günlerde hükümeti oluşturan güçler tarafından uygulanacak olan siyasi tedbirlerin genişliği, niteliği ve hızı bu üç faktöre bağlıdır.

Sömürge savaşının son bulması, demokratik zaferlerin genişlemesi ve sağlamlaşması, hükümeti oluşturan güçlerin temel amaçları arasındadır.

Bu sürecin çok karmaşık,,çok güç ve çok düzensiz olacağı takdir edilmelidir.

Faşizmin bize bıraktığı miras çok ağırdır. Ekonomik ve toplumsal sorunlar çok ciddidir. Bununla birlikte güvenimiz büyüktür çünkü faşizmin kesin tasfiyesine ve Portekiz toplumundaki köklü reformların gerçekleşebileceği demokratik bir rejimin yerleşmesine doğru zaferle yürüyeceğimizin bilincindeyiz.

SORU: Son günlerde bir karşı-devrim tehlikesinden söz ediliyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Böyle bir tehlike gerçekten var mıdır?

CEVAP: Yakın bir tehlike yoktur. Fakat böyle bir tehlike potansiyel olarak sürmektedir. Şu andaki durumun bir özelliğini unutmamak gerekir: faşist rejim devrildi fakat faşizmin bizzat kendisi hâlâ tamamen temizlenmedi.

Şüphesiz faşizm kökünden yaralandı. Siyasi polis (PIDE-DGS) lağvedildi ve şu anda aşağı yukarı bütün ajanları hapiste. Faşist milis (Legiao portuguesa) aynı şekilde lağvedildi ve ona bağlı anti-komünist terör (FAC) ve şok gruplarının birçok üyesi de hapiste. Faşist devletin temel örgütleri olan Millet Meclisi, Korporatif Odalar vs. tasfiye edildi.

Buna rağmen faşistler, ekonomik hayatın kumandasında, devlet aygıtında, yoğun bürokratik ağda hâlâ önemli yerler işgal etmektedirler. Ulusal hayatın tüm sektörlerinde hâlâ yer almaktadırlar.

Ellerindeki bu yerlerden faşistler demokratik kazanımlara karşı komplolarda bulunmakta ve karşı-devrime yol açacak koşulları ve havayı yaratmaktadırlar.

Son günlerde büyük işletmelerin idarecileri ve kamu işletmelerindeki eski hükümet delegelerinin kışkırttığı grev eğilimi karşı-devrimci eylemin tipik bir görünümüdür.

Ezelden beri emekçileri sömürerek yaşayan ve hâlâ da sömürmeye devam eden bu baylar aniden işçilerin "savunması"nı üzerlerine aldılar. Şu andaki ekonomik duruma uymayan ve sendikaların talep ettiğinden daha fazla ücret vermeye karar kıldılar. Emekçileri greve ve geçici hükümete karşı mücadeleye ittiler.

Toplumsal güvensizlik havası yaratmayı, ulaşımı felce uğratmayı, süt - ekmek gibi temel erzak teminini engellemeyi, ekonominin düzenini bozmayı, küçük ve orta işletmeleri tasfiye etmeyi, halkta memnuniyetsizlik tohumları ekmeyi, silahlı kuvvetlerle kitleler arasına nifak sokmayı öngören düzenli bir girişimdi bu.

Komünist Parti ve Demokratik Hareket bu girişimleri kararlı bir biçimde açığa çıkardılar. Büyük bir siyasi savaş başladı. Geçici hükümet işletmelerdeki eski delegelerin hepsini ve bazı idare heyetlerini temizledi.
Emekçiler ve özellikle sendikal hareket, durumun tehlikelerini anladılar, toplumsal ve siyasal bilincin yüksek örneklerini verdiler.

Karşı-devrimin ilk karşı saldırısı böylece başarısızlığa uğratıldı. Demokratik hareketin birliği ve Silahlı Kuvvetler Hareketiyle halk hareketinin ittifakı gelecekteki bu tür girişimleri de aynı şekilde başarısızlığa uğratacak güce sahiptir.

SORU: Gittiğimiz her yerde, çeşitli görüşlerdeki kimselerle yaptığımız görüşmelerde, PKP'nin düzenlediği mitingler hakkında konuşurken, Partinizin büyük prestije sahip olduğunu gördük. Portekiz Komünist Partisi'nin içinde bulunduğunuz siyasi evredeki rolü nedir?

CEVAP: Partimiz halk hareketinin örgütlü büyük gücü olarak yeraltından çıkmıştır. Büyük bir prestije ve etkinliğe sahip olduğumuz doğrudur. Komünist Partinin faaliyeti olmadan Portekiz siyasi hayatı-

nın demokratikleşemeyeceğine kimse itiraz edemez. Partimizin geçici hükümete katılması belli bir dönemde gerçek bir ulusal zorunluk olmuştur.

Partinin siyasi güçler koalisyonu sisteminin denge merkezi haline geldiği özgün bir durum yaratılmıştır. Şayet Parti hükümet koalisyonundan çıksaydı, bu, siyasi dengenin ve demokratik birliğin çözülmesi, halk hareketinin ve Silahlı Kuvvetler Hareketinin ittifakının kırılması demek olurdu. Böyle bir durumda sağ bir hükümetin kurulması kaçınılmaz olurdu. Hatta askeri bir diktatörlüğün veya faşist bir hükümet darbesinin gelmesinden bile endişe edilebilirdi.

Böyle bir şeyin gerçekleşmeyeceğini sanıyoruz. Halk hareketi geniş ve güçlüdür ve demokratik nitelikteki Silahlı Kuvvetler Hareketi gücü elinde tutmaktadır. Ümit ettiğimiz gibi, halk hareketinin birliği ve onun Silahlı Kuvvetler Hareketiyle ittifakı korunur ve güçlenirse, Portekiz halkının arzu ettiği toplumsal ve siyasi rejimi seçme olanağına kavuşacağı özgür seçimlerin gerçekleştirilmesine varılır.

Tüm çabalarımızı bu sonuca ulaşmak için harcıyoruz.

ÖZGÜRLÜKLER İÇİN GERÇEK TEHLİKE SAĞDAN GELMEKTEDİR

25 Nisan devrimi ve geçici hükümetin kuruluşu faşizmin yarım yüzyıldan beri yarattığı sorunları çözmekten henüz uzaktır, bu sorunlar da yenilerini yaratmaktadır.

Legale çıkan PKP, bu sorunları kitlelerin önüne serip onlarla birlikte çözüm aramak gerektiği fikrindedir. Köylerde ve şehirlerde düzenlediği bir çok toplantı onun halkın düşüncesinde yarattığı yankının ve uzun, zorlukla dolu bir gizlilik döneminden sonra ülke düzeyinde tamamen örgütlü olarak legale çıkan tek parti oluşunun yarattığı saygıyı kanıtlar. Bu toplantılar gerçek birer siyasi kitle okulu olmuştur dersek abartmamış oluruz. Örneğin, 1974 haziran sonunda Alvaro Cunhal, Kuzey'in büyük metropolü, ülkenin ikinci büyük şehri Porto'da 20.000 kişinin önünde konuştu. Bu toplantı sırasında, Portekiz'in güncel sorunları ele alındı. Alvaro Cunhal'in yanında Sosyalist Parti'nin bir temsilcisi, Portekiz Demokratik Hareketi'nin Kuzey'den bir maden işçisi, Porte, Beiras, Tras-Os-Montes bölgeleri örgüt yöneticileri, Emekçi Gençlik Hareketinin bir temsilcisi de konuştular.

Alvaro Cunhal bu ziyareti sırasında Mairie meydanında da bir konuşma yapmış ve bir basın konferansı düzenlemiştir. Konferansta özellikle küçük işletmelerin karşı karşıya kaldıkları sorunlar başta olmak üzere ekonomik sorunları, silahlı kuvvetlerle halk hareketi ve demokratik hareket arasındaki ittifak sorunlarını, sömürge sorunlarını

ele almıştır. Toprak sorunu konusunda da, komünistlerin köylülerin topraklarını ellerinden almayacaklarını vurgulamış ve bir tarım reformunun ilk aşamasının en büyük 500 toprak sahibini etkileyeceğini söylemiştir. Haberleşme sorunundan sözederken, basın özgürlüğüne uygun düşmeyen bazı müdahaleleri suçlamıştır. Basınla ilgili resmi bir metinden söz ederken "İdeolojik saldırılar" diye formüle edilen bir ifadenin belirsizliğini göstermiş, buna karşın silahlı kuvvetlerin programında belirtilen "en gerici çevrelerin ideolojik saldırıları" şeklindeki formülün çok daha net ve açık olduğunu hatırlatmıştır.

Aşağıdaki metin merkezdeki mitingten alınmıştır. Bu miting sıcak bir birliğin, ciddiyetin ve geleceğe karşı güvenin ifadesi olmuştur.

. . . . . .

İznınizle ilkin, bu toplantıyı örgütleyen Portekiz Komünist Partisi Kuzey Bölgesi Örgüt Yönetimini Merkez Komite adına selamlamak isterim.

İznınizle, bu bölgesel yönetim aracılığıyla, faşizm zamanında iyi örgütlenme, inisyatif ve kitlelerle sıkı bağların örneklerini veren ve bugün de vermekte devam eden Kuzey'in tüm örgütlerini ve militanlarını selamlarım. Bugün Parti'ye yeni katılan ve yeni kavga koşulları içinde Parti'nin geleneklerine layık olacaklarından emin olduğumuz binlerce yeni militanı sevinçle selamlarım. Gene iznınizle, kendilerine birlik siyasetinin Komünist Parti faaliyetinin değişmez bir ilkesi olduğunu bir kez daha tekrarlayacağım. Kavga arkadaşlarımız Demokratik Hareket ve Sosyalist Parti temsilcilerini ve bu toplantıya katılan davetlileri selamlarım.

Hepsine çalışmalarında büyük başarılar dilerim ve bugüne kadar duğu gibi, bundan sonra da özgür seçimlerin yapılmasına kadar Portekiz toplumunun demokratikleşmesi ve faşizmin kesinlikle tasfiye edilmesi gibi karmaşık bir göreve gerekli olan katkılarını sürdürmelerini dilerim.

25 nisandan beri içinde bulunduğumuz özgürlük için, sömürge savaşına son vermek için, emekçi halkın hayat koşullarının düzelmesi

için verilen mücadeleler artık son bulmamalı aksine daha da yoğunlaştırılmalıdır.

Elde edilen özgürlükleri bir daha kaybetmemek için mücadele vermek gereklidir. Bir yandan özgürlüklerin tehlikeli biçimde sınırlandırılmasına bahane olmaması için bazı maceraperestlerin bunları sorumsuzca kullanmalarını engellemeliyiz. Öte yandan da özgürlükleri adım adım savunmalıyız. Eğer bir takım özgürlükler ve haklar elde edilmişse bunların resmi bir statüye kavuşturulması gerekmektedir. Biz kendi yönümüzden özgürlük ve hakların kanunlaştırılmaları sırasında tehlikeye düşmemeleri için mücadele ediyoruz.

Sömürge savaşlarına kesinlikle son vermek gerekmektedir ve bunun için de Gine, Mozambik ve Angola'dan PAICG, Frelimo ve MPLA temsilcileri ile görüşmelerin ilerlemesi ve bu görüşmelerin ilerlemesi için de halkların kendi kaderlerini tayin ve bağımsızlık haklarının görüşmelerde kabul edilmesi gerekmektedir.

Haklı talepler üzerinde ısrar etmek ve gerici patronlar sınıfının bu hakların verilmesini hükümetten istediği koruma tedbirlerine bağlamasını engellemek gerekir. Çünkü patronlar maliyet fiyatının altına düşmeksizin bu talepleri karşılayabilecek durumdadırlar. Dahası, patronların hükümeti zorlamada işçilerin desteğini almasını engellemek gerekir. Emekçilerin taleplerini yerine getirmeye hazır olduklarını söylerken, balıkçı armatörleri mazot fiyatlarının düşürülmesini, ticari armatörler navlun fiyatlarının artmasını, taksi sahipleri tarifelerin yükseltilmesini, fırıncılar ekmek fiyatlarının artırılmasını vs. şart koşarlar.

Bir yandan emekçilerin taleplerini yerine getireceklerine dair demagoji yaparken (ve hatta emekçiler istemese de onları greve davet ederken) öte yandan da bu yükümlülüklerden kurtulmayı ve bu yükü devletin ve tüketicilerin üzerine yıkarak ülkeyi faşizm zamanında olğu gibi enflasyonun çemberine düşürmeyi arzulayan patron kesiminin varlığını gösterir. Bu işveren taktiğini biz kabul etmiyoruz ve bunun hemen maskesini düşürüp mücadele etmek gerekmektedir.

Emekçiler kendi çıkarlarını kararlı bir biçimde savunurlar fakat işverenlerin çıkarlarını hükümete karşı kavunmak onları ilgilendirmez.

Emekçiler kendi öz sömürücüleri yesin diye ateşten kestane çıkarmazlar. Patronlar tarafından desteklenen veya kışkırtılan grevlere girseydiler olacak olan buydu. Bu karşı devrime ve faşizme oynamak demektir ve emekçiler bu oyuna düşmeyeceklerdir.

Bunu yapmaya niyetli olmadıkları için, emekçiler hak arama mücadelesinin vazgeçilmez ve gerekli koşulu olan yasal grev silahının bugünkü durumda ancak diğer tüm mücadele biçimleri tüketildikten sonra kullanılacağını göstermişlerdir.

PTT grevi, ilan edilmemesi ve yürütülmemesi gereken türden bir grevin örneğidir. Bu sadece yararsız değil aynı zamanda da emekçilere zararlı olan bir grevin örneğidir. Otuzbeş saatlik iş haftası gibi talepler gerçekçi olmayan, demagojik ve ekonomik olarak kaldırılamayacak taleplerdir. Görüşmeler devam ediyordu ve hiçbir şey grevi haklı göstermiyordu. Bu greve sebep olan kimselerin amacının emekçilerin yaşam düzeylerinin yükseltilmesi olmadığı açıktır. Bunun içindir ki, hükümetin emekçilerin fikirlerini yaygın ve özgürce ifade etmeleri önerilerini kabul etmediler. Bunun içindir ki, halkla memurlar arasındaki temasları önlemeye çalıştılar. Bunun içindir ki, küçük grupların keyfi karar ve korku yöntemlerini benimsediler. Hayır; bu kimselerin gayesi emekçilerin yaşam koşullarının düzelmesi değildi. Amaç ülke hayatı için temel nitelikte olan bir hizmeti felce uğratmak, toplumsal ve ekonomik hayatı karıştırmak, emekçileri hükümete karşı ayaklandırmak idi. Prosendikal komisyonun sorumsuz yöneticileri PTT emekçilerini berbat bir duruma sokmuş, onları halktan tecrit etmiş ve onları sonucu çok daha ciddi olabilecek bir maceraya itmişlerdi.

Hükümet tarafından kararlaştırılan zamları aldıklarında karar vermek PTT emekçilerine düşmektedir.Demokratik süreç içinde temsilci komisyonlarını seçmek ve kendi sendikal örgütlerinin kurulmasına doğru ilerlemeyi sağlamak onlara düşen iştir.

Bugünkü durumda, güncel ekonomik çıkarlar için mücadele, siyasi sonuçlardan ve ülkenin ekonomik durumunu etkileyen sonuçlardan ayrı düşünülemez. Özgürlüklerin savunulması ve faşizmin tümden tasviyesi için verilen mücadelede tüm halkımızı ilgilendiren yeni bir cephenin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu cephe ekonomik hayatın bozulmasını ve köklü bir ekonomik buhranın doğmasını önlemek için mücadele cephesidir. Böyle bir buhran, Portekiz'in demokrasi yolunda ilerleyişini tehdit eden tehlikeler içinde en büyüğü değilse de, en büyüklerinden biridir.

Geniş halk kesimlerini etkisine alan ciddi bir ekonomik bunalım beraberinde genelleşen toplumsal çelişkileri de getirirken, sadece emek çiler için ciddi ve yeni ekonomik güçlükleri ve işsizliği getirmekle kalmayacak aynı zamanda karşı-devrimin kendine çıkış noktası bulabilmesi için de uygun zemini hazırlayacaktır. Emekçilerin ulusal çıkarlarını savunmak için, özgürlükleri ve demokratikleşmeyi savunmak için Portekiz halkının böyle bir buhranı önlemekte hayati çıkarı vardır ve bunu önlemek için herşeyi yapmalıdır.

Bu konuda üç noktaya değinmek isterim.

Birincisi hükümetin aldığı veya alacağı tedbirlerdir. Portekiz'de köklü toplumsal reformları gerçekleştirecek güçte bir halk hükümeti bulunduğu fikrini kesin olarak terketmek gerekir. Ve emekçilerin bugünkü koşullarda bu dönüşümleri zorla kabul ettirecekleri umudunu alevlendirmemek lazımdır. Geçici hükümet toplumsal ve siyasi güçlerin geniş bir koalisyonudur ve programı Silahlı Kuvvetler Hareketi'nin programıdır.Bu program da toplumsal ve ekonomik yapıda köklü değişimler öngörmemektedir.

Bununla birlikte, bizzat programın dile getirdiği gibi "antitekelci strateji" çerçevesinde acil tedbirlerin gerekli olduğunu belirtmekte fayda vardır. Portekiz toplumunun şu andaki yapısını değiştirmeden bu tedbirleri almak mümkündür. Bu yolda henüz çok az ilerlendi. Oysa izlenmesi gereken yol budur.

İkinci nokta, halkın normal yaşantısı ve ülkenin ekonomik hayatının candamarı olan hizmetlerin, sektörlerin ve merkezlerin şu andaki işleyişini kapsamaktadır. İşletme şeflerinin, teknik nedenler veya mali yönde olanaksızlıklar bahane ederek, bu sektörlerin, hizmetlerin ve merkezlerin işleyişini ciddi şekilde engellemelerine veya felce uğratmanlarına izin verilemez. Lizbon'daki şehir ulaşımı ve posta grevlerinden sonra emekçilerin ekonomik hayatın düzene girmesinin kendi çıkarlarına olduğu ve bir ekonomik bunalımın sadece büyük sermayenin, karşı-devrimin ve faşizmin işine yarayacağını anladıklarından eminiz. Bu konuda, yardımlarıyla en tehlikeli ve en karmaşık durumlardan bazılarının çözüme ulaşmasında katkıda bulunan Kuzey emekçilerinin siyasi durumu kavrama yeteneklerine ve yüksek sınıf bilinçlerine dikkat çekmek yerinde olacaktır.

Üçüncü nokta, kredileri vermeyerek, faturaların ödemesini geciktirerek, siparişleri bekleterek, işleri reddederek, yatırımları askıya alarak güçlükler çıkarmaya çalışan büyük sermayenin bazı sektörlerinin

tutumu ile ilgilidir. Demokratikleşme sürecini güçleştirmek veya önlemek için; ekonomik iktidarın kullanılmasına ve ekonomik hayatın engellenmesinden siyasi araç olarak yararlanmaya izin verilemez ve verilmemelidir. Bu artık bitmiştir ve faşist devletin kendi döneminde, sermayenin kısa zamanda iki-üç misline çıkması için izin verdiği düşük faizlere ve aşırı karların birikimine yarayan koruyuculuğuna temelli son vermek için uğraşacağız. Özgür sendikaların yokluğundan ve baskı aygıtı yüzünden ücretlerin dondurulduğu dönemler aşılmıştır.

Patronların büyük çoğunluğu önemli ücret artışlarını ve diğer önemli yasal zorunlulukları (demagogların emekçileri kışkırtmak için kullandıkları gerçekçi olmayan taleplerden söz etmiyoruz) karşılayabilecek güçtedirler. Bu talepleri karşılamaları için tekelci durumlarından ötürü artı-değerden aldıkları fazla paylarını kısıtlamaları yeterlidir. Senelik % 30 - 40 (hatta faşizm döneminde daha yüksek) kârlara son vermeleri ve ulusal düzeye uygun kâr oranıyla yetinmeleri gerekmektedir. Aşırı ve büyük kâr paylarını terkeden yeni döneme uyma zamanıdır.

Sayısız küçük işletmenin ve bazı orta işletmelerin durumu farklıdır. İçlerinden bir çoğu çok düşük ücretler temeli üzerinde kurulmuş ve gelişmiştir. İçlerinden bir çoğu yüksek faizli krediler sayesinde yaşayabiliyor ve ödeme süresinin kısalışının yol açtığı güçlükleri sürekli olarak çekiyordu. Bir yandan ücretlerin artması, öte yandan banka kredilerinin sınırlandırılması ve gecikmesi yüzünden bu işletmelerin birçoğu güç durumda kalıyordu. Uzun zamandan beri bekledikleri ödemeleri alabilmeleri için kredileri açmak lazımdır. Ticaret ve fiyatlar sahasında tedbirlerin alınması, vergi siyasetinin düzenlenmesi gereklidir. Kısacası, faşizmde olduğunun aksine, çok kazanan çok ödemeli, az kaynağı olan az ödemelidir.

Düşmanlarımız burda "komünistlerin küçük işletmeleri tehdit ettiğini" söylemektedirler. Faşistler tarafından sıksık kullanılan anti-komünist plak yeniden çalmaya başladı. Yani komünistler köylülerin topraklarını, küçük işletmecilerin büro ve fabrikalarını, tüccarların dükkanlarını çalacaklar. Komünistlerin dişleri arasında bıçak taşımadıklarını ve çocukları yemediklerini bugün artık tüm dünya bilmektedir.

Gerçek şudur ki; komünistler sadece işçi sınıfı ve köylülüğün değil, fakat orta sınıf ve tabakaların da çıkarlarını savunmaktadır. Küçük

tarımcılar, küçük sanayiciler ve küçük tüccarlar, komünistlerin kişiliğinde yasal hakların gerçek savunucularını bulurlar. Faşizm zamanında orta tabakalar tekellerin egemenliğinin ve iktidarının kurbanı olmuşlardı. Bu tabakaların çıkarları, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin yanında, demokratik bir Portekiz'in kuruluşundadır.

Faşist diktatörlük devrildi ve büyük zaferler kazanıldı. Gericilik bunu kendisine yediremiyor, komplolar düzenliyor, manevralar çeviriyor. Ekonomik hayatı felce uğratmaya ve hayati önemi olan merkezleri sabote etmeye çalışıyor. Toplumsal çatışmaları arttırmaya çalışıyor. Emekçileri hükümete ve silahlı kuvvetlere karşı ayaklandırmaya çalışıyor (oysa emekçileri sömürenler bu gericilerdir), küçük işletmeleri kışkırtıyorlar (oysa onları boğup yutmaya çalışan bu gericilerdir). Gericilik Portekizlilerin iyi bildikleri gibi anti-komünizmi başlatmaya çalışırken sadece komünistlere karşı mücadeleyi değil, özgürlüğe ve tüm demokratlara karşı mücadeleyi başlatmayı amaçlamaktadır. Gerçek yüzünü saklamasına karşın gericilik, Porto halkından gereken cevabı aldığı 10 haziran günündeki gibi yine sokaklara inmek istemektedir. Aynen 10 Haziran günündeki gibi halk uyanık olmalı ve her zaman özgürlüğü reddedenlerin bugün bunu kendi amaçları için istismar etmelerine ve kullanmalarına izin vermemelidir.

Sözde devrimci goşist grupların tehlikesinden çok sözedildi. Aslında gericiliğe ve faşizme yarayan onların bu kışkırtıcı ve bölücü faaliletlerini eleştirdik ve eleştirmeye de devam edeceğiz. Bu kışkırtıcı faaliyetin hoş görüyle karşılanamayacağını ve karşılanmaması gerektiğini savunuyoruz. Fakat bu grupları en büyük tehlike olarak görmek hatadır. Ancak karşı-devrimle ittifaka girdiklerinde böyle görülebilirler.

Hayır arkadaşlar. Özgürlükler için gerçek tehlike sağdan gelmektedir. Sözde-devrimci goşist grupların faaliyetlerinin maskesini düşürmekle ve bunlarla mücadele etmekle beraber mücadelemizi ve uyanıklığımızı faşizm, karşı-devrim ve sağ üzerinde yoğunlaştırmalıyız.

Mücadelenin farklı biçimde, temel özgürlükleri aydınlatan bir güneş altında sürdüğü bir gerçektir. Fakat bu hala güç, karmaşık, uzun bir mücadeledir. Bu mücadele, kuvvet, enerji, dövüşkenlik, kararlılık gerektirir. 25 nisanı gerçekleştiren yürekli silahlı kuvvetlerle ittifak halindeki halk kitleleri ülkenin geleceğini, nihai zaferi tayin edecek, özgürlüğü, Portekiz'de kendi halkımız tarafından seçilen demokratik bir rejimi kuracaktır.

Görevimiz işçi sınıfının birliğini güçlendirmek tüm bölücü faaliyetlere karşı kararlı bir şekilde mücadele ederek, sendikal birliği savunmak ve bu birliğin kendi yeni örgütleri içinde sürmesini sağlamaya çalışmaktır. Görevimiz , halk güçlerinin birliğini güçlendirmek, birleşik demokratik hareketin dayanışmasını sağlamlaştırmak ve demokratik partiler arasındaki işbirliği bağlarını sıkılaştırmaktadır.Görevimiz silahlı kuvvetler ile halk kitlelerinin ittifakını güçlendirmektir. Bu, bugün için olduğu kadar gelecek için de belirleyici olan bir faktördür.

İçinde yaşadığımız geçiş rejiminin gelişmesi ve Portekiz halkının kendi kaderini tayin edeceği özgür seçimlere doğru ülkemizin ilerlemesi ellerimizde, hepimizin ellerinde, Portekiz halkının ellerindedir.

Yaşasın şerefli geleneklerine layık Porto halkı, yaşasın demokratik güçlerin birliği, yaşasın halk kitleleriyle silahlı kuvvetlerin ittifakı, yaşasın Portekiz Komünist Partisi.

Portekiz'de 1974 Nisan'ında meydana gelen olaylar bir mucize miydi? Kitabı oluşturan seçme eserler, maddi olarak mucizelerin var olmadıklarını gösteriyor. Otuz sene boyunca yazılan ve Alvaro Cunhal'ın imzasını taşıyan bu eserler köklü bir düşüncenin ve Portekiz işçi hareketi yönetici kadrosunun ortak çalışmasının ürünüdür. Bu ürünü gerçekleştirenlerin bir çoğu tutuklanmış, bazıları Nisan 1974 arefesinde olmak üzere yol kenarlarında ölü bulunmuştur. Fakat faşizmi yıkan "mucize" gerçekleştirildi :

"Faşist diktatörlüğün en vahşi zulüm koşullarında, merkez yayın organını hiç kesintisiz ve düzenli yayınlamayı başarmak; yıllardır diğer illegal gazete ve bültenleri yayınlayabilmek; ortalama olarak günde yaklaşık üç bin adet emekçilerin kavgasıyla ilgili sorunlara cevap veren broşür ve çağrı basıp dağıtabilmek; Parti'nin olağanüstü başarılarıdır ve kadrolarının fedakarlığının, dayandığı halk desteğinin ve örgütlenme yeteneğinin bir kanıtıdır."

Bunlar 1965'de, kopkoyu Salazarizm sırasında söylenen sözler ve mücadelenin boyutlarına ışık tutan bir ölçüt. "Bir devrim sorumsuz sloganlar haykırarak değil, gerçek bir devrimci çalışma gerçekleştirerek yapılır."

17.50 Lira